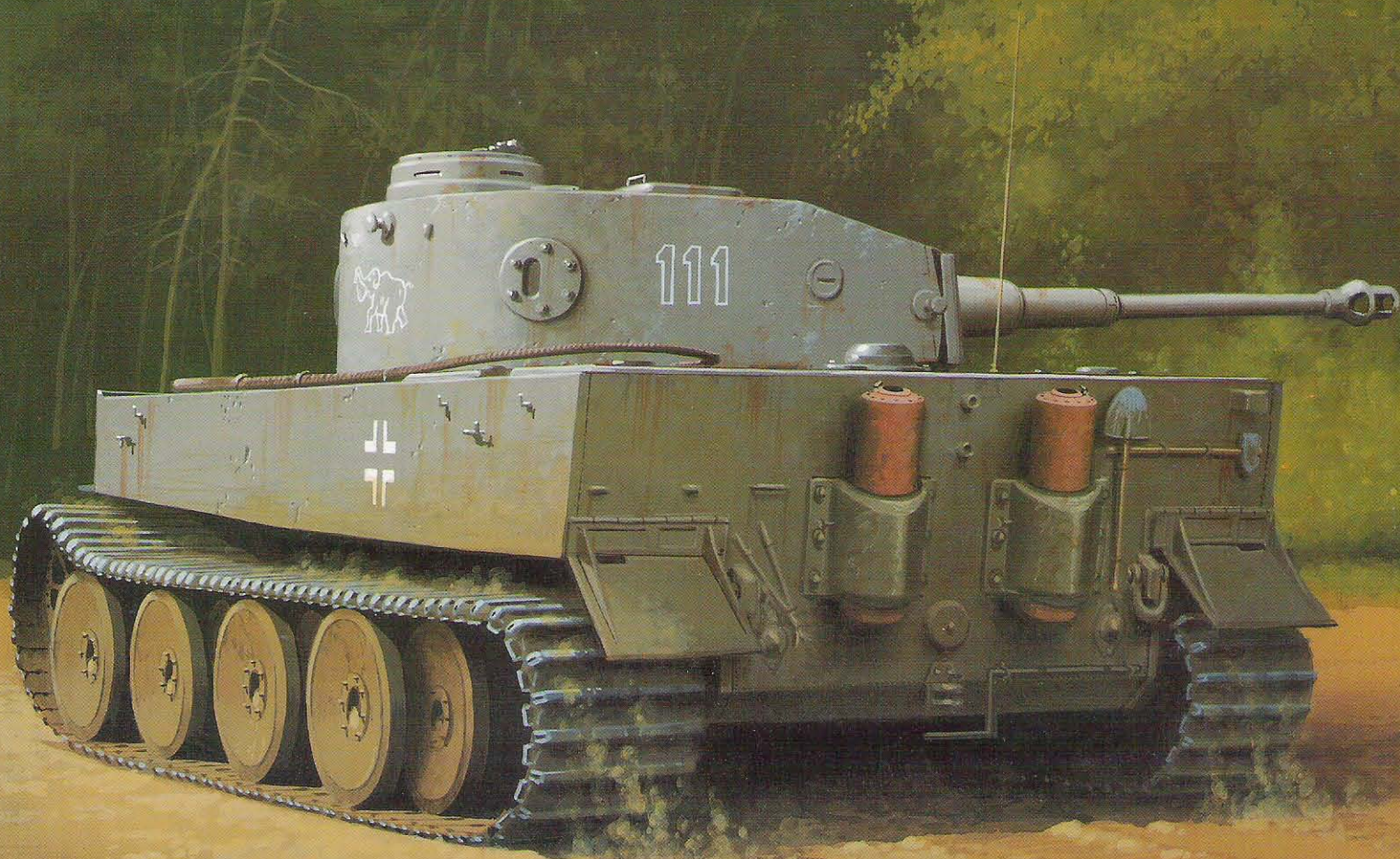

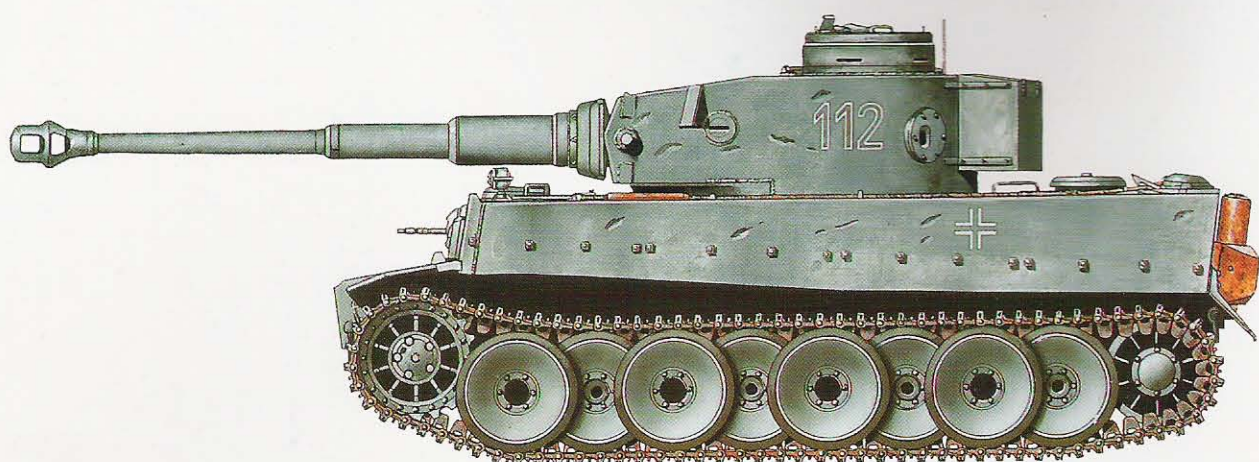
TANK POWER VOL. XIV

230

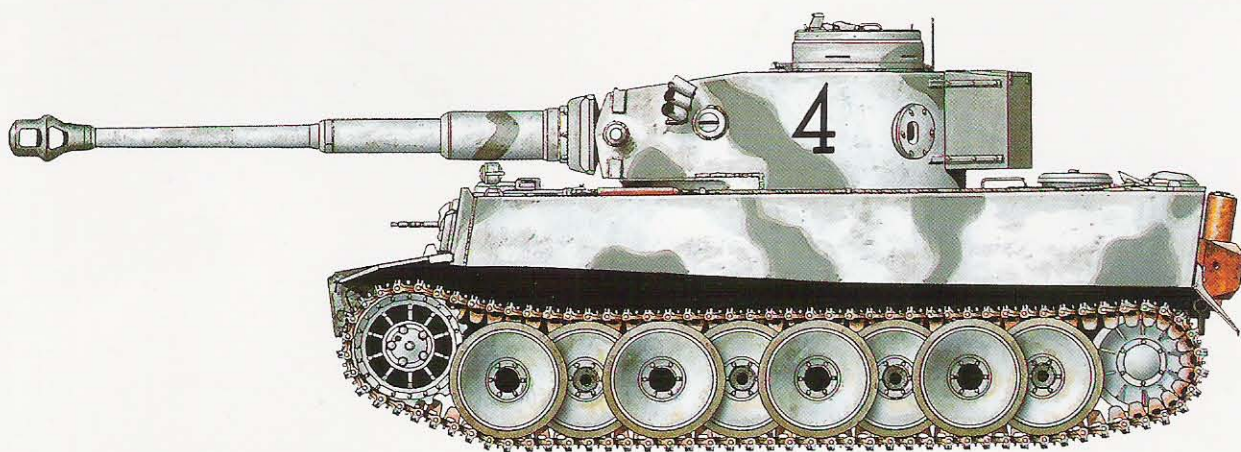
Tiger in action
1942-1943

A. Wrobel 05

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich, rejon Leningradu, jesień 1942 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, Leningrad area, Autumn 1942.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich, jezioro Ładoga, luty 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, Lake Ladoga, February 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich, jezioro Ładoga, kwiecień 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, Lake Ladoga, April 1943.

Jacek Solarz

„Tiger” w akcji 1942–1943

Warszawa 2005

Okładka – Arkadiusz Wróbel

Plansze barwne – Grzegorz Jackowski

Mapy i schematy – Jacek Solarz

Opracowanie redakcyjne – Artur Winiarski

Zdjęcia/Photo Credits: Archiwum Strategia KM (ASKM), Moskwa, Rosja,

Tank Museum, Bovington Camp, UK,

IWM, London, UK,

CAW, Warszawa, Polska,

ADM, Warszawa, Polska,

BA, Berlin, BRD,

U.S. Army Official.

Wszelkie prawa zastrzeżone. Żadna część tej książki nie może być kopiowana w żadnej formie ani żadnymi metodami mechanicznymi ani elektronicznymi, łącznie z wykorzystaniem systemów przechowywania i odtwarzania informacji bez pisemnej zgody właściciela praw autorskich. Układ graficzny strony tytułowej i liternictwo prawnie zastrzeżone. Znak wydawnictwa i nazwa prawnie zastrzeżona jako znak towarowy.

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording or any information storage and retrieval system without written permission from copyright owner.

© Copyright by Wydawnictwo „MILITARIA”™, Warszawa 2005

All rights reserved

Wydawnictwo „MILITARIA”™ – 00-961 Warszawa 42 skr. pocz. 106

tel/fax 48 22 845 14 27

e mail:militaria@supermedia.pl

actual offer/aktualna oferta www:militaria.net.pl

ISBN 83-7219-230-8

Czołg ciężki PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 nr „131” z 1. kompanii 504. schwere Heeres Panzer Abteilung zdobyty przez Aliantów w Tunezji. Czołg wczesnej serii produkcyjnej numer ewidencyjny Fgst 250112 (250122?) uszkodzony w walce z „Churchillami” z 48. RTR, 21 kwietnia 1943 roku. *A captured early production PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” Fgst 250112 or 250122 coded “131” tank of the 504th sHPzAbt damaged after the battle with “Churchills” tanks from the 48th RTR, Tunisia, April 21, 1943. [Tank Museum 341/H4]*

„Tygrysy”, które pierwotnie miały być rodzajem antidotum na dominację sowieckich T-34, szybko stały się postrachem wszystkich alianckich czołgów. Od momentu, gdy znalazły się w wyposażeniu niemieckich jednostek pancernych żaden nieprzyjacielski pojazd nie mógł bezkarnie poruszać się po polu bitwy w zasięgu działa „Tygrysa”. W ciągu blisko czterech lat wojny pociski wystrzeliwane z potężnych dział PzKpfw VI zdruzgotały niejednego pancierz sowieckiego, amerykańskiego czy brytyjskiego czołgu. Osiemdziesięcioośmiomilimetrowa armata nie była jedynym atutem „Tygrysa”. Jego gruby pancierz, miejscami dochodzący do 110 mm stali, okazał się być zaporą trudną do przebicia dla większości pocisków przeciwpancernych. Prócz zalet „Tygrys” miał także wady. Ponad pięćdziesięciosześcioletni czołg, mimo swych szerokich gąsienic, zapadał się w terenie i rzadko osiągał maksymalną prędkość wynoszącą 40 km/h. Wad było jednak znacznie mniej niż zalet i dlatego też „Tygrysy” szybko zdobyły uznanie niemieckich czołgistów, dla których służba w jednostkach uzbrojonych w ten typ czołgu była niezwykle zaszczytem i wyróżnieniem.

First fashioned as an antidote for the dominating Soviet T-34, the “Tiger” tank very soon became a feared weapon for all of the Allies. Ever since its inclusion into German’s arsenal, enemy vehicles could no longer traverse the battle field unpunished. Over a period of four years, shells fired from the great guns of the PzKpfw VI shattered many American, British and Soviet tank armours. The 88-millimetre big gun was not the “Tigers” only asset. With armour reaching 110mm of steel in some places, the “Tiger” also proved to be a hard nut to crack for most of the AT ammo. Apart from the advantages, the “Tiger” possessed some disadvantages. At over 56 tons in weight, the tank’s wide tracks could not prevent the machine from bogged in mud at times, and rarely was the top speed of 40 km/h reached. These disadvantages, however, did not prevent the “Tiger” from quickly becoming a well recognised weapon, with most of the German panzers feeling honoured at the opportunity of being stationed into a “Tiger” unit. With many “in battle” advantages, the “Tiger” was in operation across every WWII front. The tank’s battle operations across Africa, Italy, and both of the Eastern and Western fronts, during the period of September 1942 to December 1943, will become the focus of this study.

„Tygrysy” ze względu na swe wysokie walory bojowe trafiły prawie na wszystkie fronty drugiej wojny światowej. Nie zabrakło ich podczas walk w Afryce, na Sycylii, we Włoszech oraz na froncie wschodnim i zachodnim. Udział w owych walkach, obejmujących okres od września 1942 do końca 1943 roku, omówiony został w niniejszym opracowaniu, w którym prócz opisów wielu starć zaprezentowane zostały opinie zarówno tych, którym przyszło pełnić służbę pod grubym pancierzem „Tygrysa”, jak i tych, którym przyszło się zmierzyć z potęgą tego pancernego kolosa.

NA FRONCIE POD LENINGRADEM

„Na początku lata 1942 roku Hitler osobiście zarządził wprowadzenie do akcji pierwszych sześciu gotowych PzKpfw VI, po czym, jak zawsze, gdy pojawiała się nowa broń, oczekiwał sensacji. Z zapamiętaniem przed nami obraz sowieckich dział przeciwpancernych, które na próżno oddają strzał po strzale, podczas gdy nasze „Tygrysy” trafiają je na wprost z dużej odległości i w końcu przetaczają się przez ich stanowiska” – wspominał minister gospodarki III Rzeszy Albert Speer. Pierwszą jednostką, która miała urzeczywistnić ową wizję Führera była 1. kompania 502. batalionu czołgów ciężkich (502. sHPzAbt) majora Märkera. Już latem 1942 roku pododdział tej jednostki został skierowany na front wschodni w celu przetestowania nowej broni w walce. 29 sierpnia cztery „Tygrysy” 1. kompanii i towarzyszące im czołgi średnie PzKpfw III Ausf. N, na platformach kolejowych, dotarły do położonej na południowy wschód od Leningradu stacji kolejowej Mga. Krótko po wyładunku czołgi zostały skierowane do akcji. Zaraz po jej rozpoczęciu w jednym z „Tygryśów” uległa awarii skrzynia biegów. W chwilę po tym zaczął się palić silnik drugiego z wozów, a trzeci, podobnie jak pierwszy, stanął z powodu defektu skrzyni biegów. Dopiero pod osłoną nocy

ON THE LENINGRAD FRONT.

First unit to test the PzKpfw VI in battle was Major Märker's 1st Company from the 502nd Heavy Tank Battalion (502nd sHPzAbt). On August 29, accompanied by PzKpfw III Ausf. N medium tanks, the company's four "Tigers" arrived at Mga's train platform, south east of Leningrad. Soon after, the tanks were directed into action. During the tank's first operation, an engine caught fire in one of the vehicles, whilst two other machines suffered transmission failure. Repaired within two weeks, the "Tigers" were once again redirected to the front by September 15. Next day, joined by another three tanks of the same type, the unit, together with the rest of the 1st Company, reached Leningrad by rail. On September 21, the company's

Uszkodzony PzKpfw VI Sd Kfz 181 „Tiger” Ausf. H1 z 1. kompanii 502. sHPzAbt holowany przez dwa ciągniki Sd Kfz 9, wrzesień 1942 roku. A damaged PzKpfw VI Sd Kfz 181 "Tiger" Ausf. H1 tank from the 1st Company 502nd sHPzAbt towed by two Sd Kfz 9 prime movers, September 1942. [ASKM]

Transport czołgów PzKpfw VI Sd Kfz 181 „Tiger” Ausf. H1 z 1. kompanii 502. sHPzAbt na stacji w Walk, sierpień 1942 roku. The transport of PzKpfw VI Sd Kfz 181 "Tiger" Ausf. H1 tanks from the 1st Company 502nd sHPzAbt at Walk station in August 1942. [ASKM]

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „100” z 1. kompanii 502. schwere Heeres Panzer Abteilung zdobyty przez Sowieków pod Leningradem 29 stycznia 1943 roku. *A captured PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded No “100” tank of 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung captured near Leningrad, January 29, 1943. [ASKM]*

unieruchomione czołgi udało się odholować na tyły. Ocalone, oddane zostały w ręce mechaników fabrycznych zakładów *Henschla*, którzy wraz z 1. kompanią przybyli pod Leningrad. Ci jednak nie potrafili usunąć usterek. Jedyne, co mogli zrobić, to zdemontować uszkodzone podzespoły i wysłać je drogą powietrzną do Niemiec. Tam poddano je wnikliwym oględzinom. Wykazały one, że przyczyną awarii było zastosowanie niewłaściwych przełożeń podczas jazdy po grząskim gruncie. Dwa tygodnie później mechanicy 1. kompanii otrzymali nowe części. 15 września wszystkie cztery „Tygrysy” ponownie były gotowe do akcji. Dzień później dołączyły do nich jeszcze trzy czołgi tego typu, które wraz z pozostałą częścią 1. kompanii dotarły pod Leningrad transportem kolejowym. 21 września „Tygrysy” i PzKpfw III 1. kompanii podporządkowano dowódcy 170. Dywizji Piechoty, który już następnego dnia rzucił je do walki. Podobnie jak w końcu sierpnia, także i tym razem czołgi dostały się pod gęsty ogień sowieckich żołnierzy. Jeden z czołgistów 502. batalionu tak wspominał te wydarzenia: „*W zadrzewionym, podmokłym terenie uszkodzenia odniosły armaty aż trzech „Tygrysów”. Pocisk trafił mój czołg, uderzył w lewą część jarzma armaty i przebił lufę. (...) Dwa „Tygrysy” były poważnie uszkodzone w podobny sposób. Jeden z czołgów spalił się i nie mógł być ewakuowany z pola walki. Zauważyliśmy jednak bardzo ważną rzecz, otóż żaden z sowieckich pocisków nie przebił pancerza naszych czołgów*”. Uszkodzony i opuszczony przez załogę „Tygrys”, pozostał na polu bitwy. Tkwił na nim aż do 24 listopada 1942 roku, kiedy to na osobisty rozkaz Hitlera (sic!) został rozbity przez niemiecką artylerię. Nad nieodpowiednim użyciem nowych czołgów ciężkich ubolewał zwłaszcza twórca niemieckiej

„Tigers” and PzKpfw III were subordinated under the command of the 170th Infantry Division, and thrown into battle soon after. As a result, after suffering multiple hits at the hands of a Soviet AT weapon, one “Tiger” was severely damaged. Abandoned by its crew, the tank remained on the battlefield till 24 November 1942, where, under Hitler’s personal order, the German artillery made an effort to dispose the machine. Despite numerous protests from creators of the use of the new German “tank” weapon, the *Führer* did not want to back away and continued to hold the Company’s tanks close within range of the besieged city. On 30 September, the unit was made up of 9 “Tigers”, 7 PzKpfw III Ausf. L and 18 PzKpfw III Ausf. N.

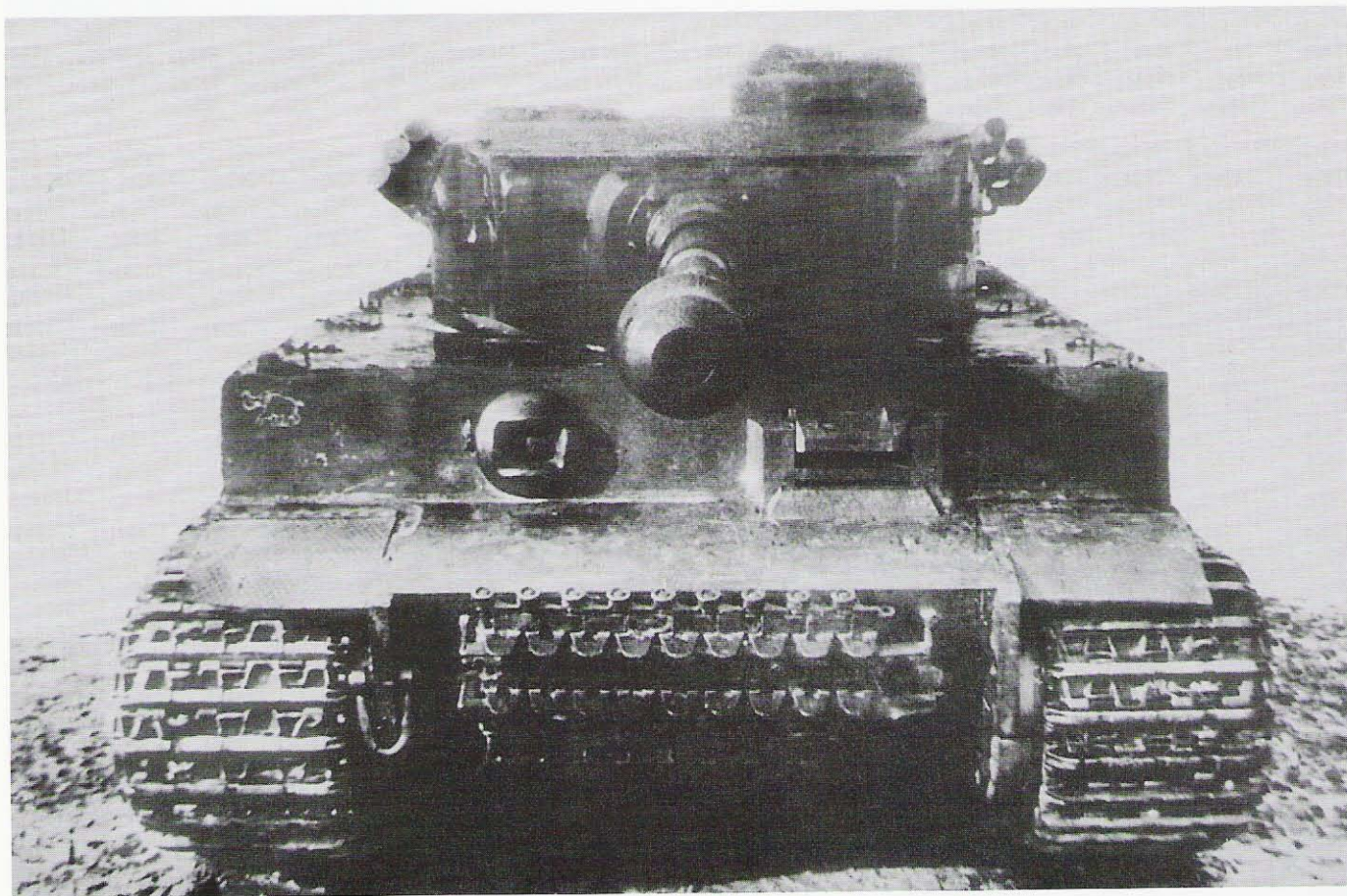
In January 1943, when the Russians begun to mount an offensive in the Shlisselburg region, tanks from the 1st Company under Bodo von Gerdell were engaged into battle in the region of Sinyavino, where the 96th Infantry Division was already in combat. On 13 January, the Company was involved in a skirmish against the Russians, managing to destroy twelve of the enemies tanks. When the Russians attacked a position held by the 227th Infantry division, *Oberfeldwebel* Hans Bölle’s “Tiger” hastened to relieve the troops. In a night battle his “Tiger” managed to destroy five of the Soviet tanks, soon however, Böller’s own tank fell victim to the Soviet 61st Tank Brigade’s anti-tank weapon. Another “Tiger” fell to the Soviets on 18 January, when a tank from the 1st Company, holding a support position for the German infantry, suffered a Soviet onslaught between the 5th and 6th Robotnitsy Posiolok. On the night of 18 to 19 January, General Zhukov, a member of *STAVKA* (Russian High Command), gave personal orders to remove the German vehicle from the battlefield, and a specially

broni pancernej generał Heinz Guderian. W opublikowanych po wojnie „Wspomnieniach” napisał: „We wrześniu 1942 roku po raz pierwszy wprowadzono do akcji „Tygrysy”. Doświadczenie uczyło, że przy wprowadzaniu nowych środków walki trzeba się uzbroić w cierpliwość i czekać z tym tak długo, dopóki nie będzie zapewniona ich masowa produkcja, a tym samym i masowe użycie. Hitler wiedział o tych faktach, mimo to nie mógł opanować niecierpliwości... chciał jak najprędzej wypróbować swój wielki atut. Ponieśliśmy wskutek tego ciężkie straty, których można było uniknąć, i zdradziliśmy przedwcześnie tajemnicę posiadania tego środka bojowego, a tym samym możliwość przyszłego zaskoczenia przeciwnika. Rozczarowanie było tym większe, że i sam atak nie udał się z powodu niedogodnego terenu”. Obawy Guderiana o zdradę tajemnicy nowej broni były jednak trochę przedwczesne. Sowieckie Naczelne Dowództwo miało co prawda już informacje o nowym ciężkim czołgu niemieckim, ale nie dysponowało jeszcze bardziej konkretnymi danymi. Paradoksalnie ich zdobycie umożliwiła Rosjanom postawa marszałka Hermanna Göringa, który, na podstawie posiadanych zdjęć lotniczych, uparcie twierdził, że tereny pod Leningradem doskonale nadają się do użycia czołgów ciężkich. Dlatego też zamiast wycofać czołgi z grząskich i zrytych przez pociski okolic Leningradu, Hitler nadal trzymał wozy 1. kompanii w sąsiedztwie oblężonego miasta. 30 września na stanie tej jednostki znajdowało się 9 „Tygrysów” oraz 7 PzKpfw III Ausf. L i 18 Ausf. N.

W styczniu, gdy rozpoczęło się sowieckie natarcie w rejonie Szlisselburga czołgi 1. kompanii, dowodzonej wówczas przez

Godło 502. Batalionu Czołgów Ciężkich namalowane na wieży czołgu PzKpfw VI „Tiger” Sd Kfz 181 Ausf. H1 z 1. kompanii.
The badge of the 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung painted on the turret of PzKpfw VI “Tiger” Sd Kfz 181 Ausf. H1 tank.

Spalony czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 1. kompanii 502. schwere Heeres Panzer Abteilung zdobyty przez Sowieców pod Leningradem w 1943 roku.
A captured burned PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 from the 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung captured near Leningrad in 1943. [ASKM]

01

02

kompania czołgów lekkich (Light Tank Company)

03

04

05

06

07

08

09

10

1. kompania (1st Company)

100

1. pluton (1st Platoon)

111

112

113

114

2. pluton (2nd Platoon)

121

122

123

124

3. pluton (3rd Platoon)

131

132

133

134

4. pluton (4th Platoon)

141

142

143

144

2. kompania (2nd Company)

200

1. pluton (1st Platoon)

211

212

213

214

2. pluton (2nd Platoon)

221

222

223

224

3. pluton (3rd Platoon)

231

232

233

234

4. pluton (4th Platoon)

241

242

243

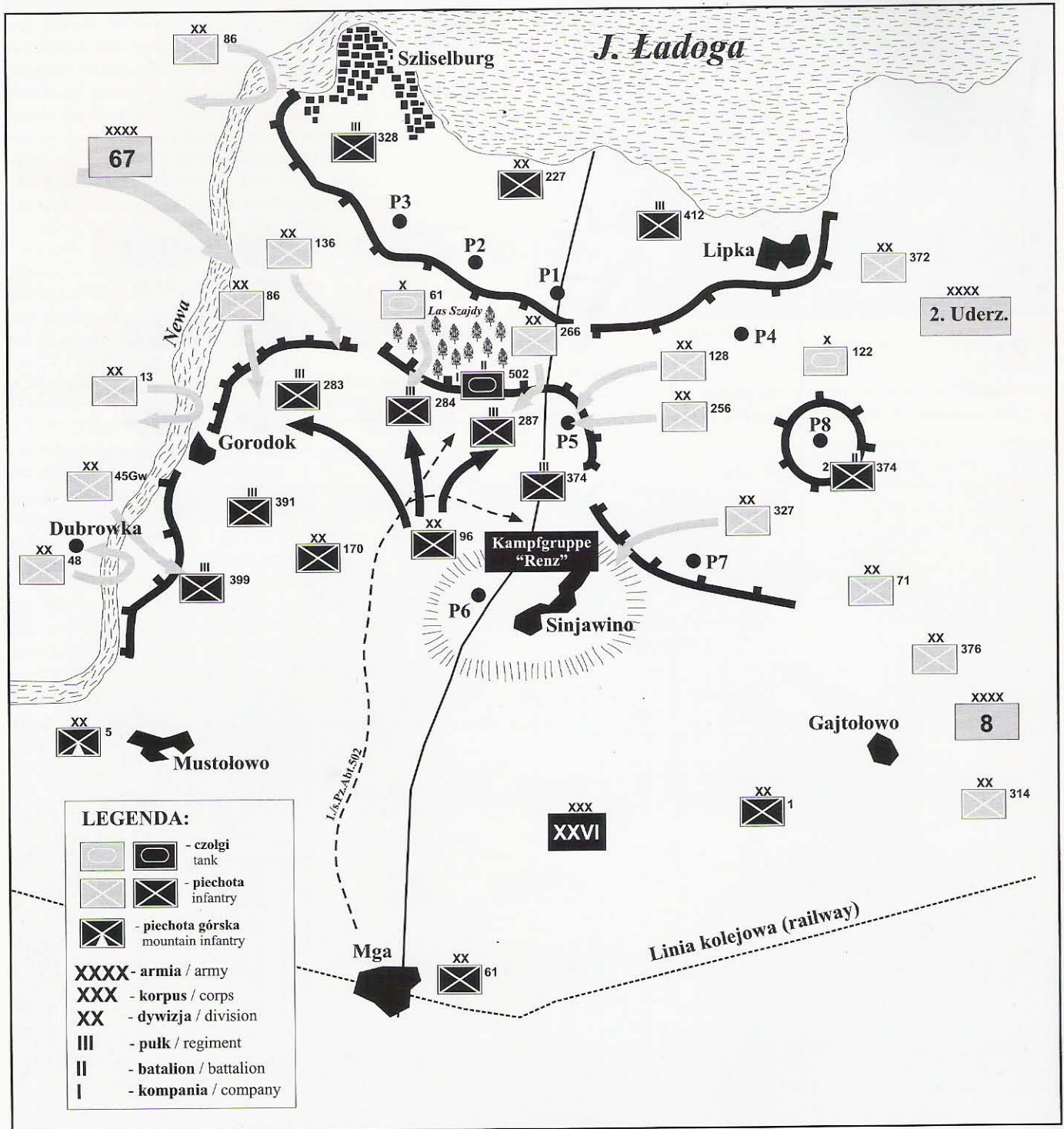

244

Organizacja 502. Batalionu Czołgów Ciężkich w grudniu 1942 roku.
The organisation of the 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung in December 1942.

porucznika Bodo von Gerttella, otrzymały rozkaz, aby wspólnie z 96. Dywizją Piechoty przystąpić do kontrataku z rejonu Sinjawino w kierunku północno-zachodnim i odrzucić nacierające oddziały sowieckie z powrotem za Nowę. 13 stycznia bataliony z 283., 284 i 287. Pułków 96. Dywizji uderzyły na północ w stronę Gorodoku i lasu Szajdy, przez który biegła leningradzka obwodnica. Niemcy szybko znieśli znajdującą się na ich drodze sowiecką piechotę, jednak wkrótce po tym spadło na nich uderzenie przeszło dwudziestu czołgów T-34. Nacierające bataliony 96. Dywizji zaległy w ogniu ich dział i

selected group of 18 soldiers and tank crews under Lieutenant Kosarev was given the job. The PzKpfw VI that was seized by the Russians, held a tactical number of "100" with a registration number of *Fahrgestell 250 003*. Sometime later, before reaching an exhibition of "captured tank equipment" that was held in Moscow on the Summer of 1943, the tank was stripped bare with each part closely scrutinised by Soviet engineers and technicians in Kubinka NIIT proving ground. It took a while, however, before the information on the German "machine" reached the Soviet corps and tank brigades.

Działania 502. schwere Heeres Panzer Abteilung w styczniu 1943 roku.
The operation of the 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung in January 1943.

karabinów maszynowych. Ich położenie zmieniło się z chwilą, gdy na polu bitwy pojawiły się czołgi 1. kompanii. Pierwsze wsparły piechotę lżejsze **PzKpfw III**, niszcząc dwa sowieckie czołgi. Jeden padł łupem działa czołgu porucznika Eichstäda, a drugi czołgu *Gefreitra* Gudehusa. Pozostałymi „**trzydziestkami czwórkami**” zajęły się już „**Tygrysy**”. „*Twarde szczekanie ich długich osiemdziesiątekósemek było dla T-34 dzwonem zwiastującym śmierć*” – napisał kronikarz 502. batalionu. Wkrótce dwanaście wraków sowieckich czołgów zaległo w torfowym bagnie, płonąc, zaś pozostałe zawróciły w panice i kontratak czerwoarmistów na południe został zatrzymany. Wszystkie kolejne zniszczone czołgi na swoje konto zapisała załoga porucznika Gerdella. Gerdellowi nie dane było jednak długo świętować sukcesu. Zginął 15 stycznia 1943 roku.

W ciągu następnych dni 1. kompania została przerzucona na prawe skrzydło niemieckiego korytarza prowadzącego do jeziora Ładoga, gdzie od 12 stycznia siedem dywizji sowieckiej 2. Armii Uderzeniowej atakowało pozycje niemieckie pomiędzy Lipką, a Gajtłowem. 17 stycznia 1943 roku Rosjanie zaatakowali pozycje 227. Dywizji Piechoty. O zmroku na stanowisku dowodzenia 1. kompanii odezwał się sygnał telefonu. Brzmiał: „*Zbliżają się czołgi nieprzyjacielskie! Przybyć natychmiast!*” Przeciwno wrogowi skierowane zostały dwa „**Tygrysy**” oraz jeden **PzKpfw III** w charakterze ubezpieczenia. Jednym z „**Tygrysów**” dowodził starszy sierżant Hans Bölter, weteran walk na Wschodzie, który do tej pory siedmiokrotnie był ranny, a dowodzone przez niego czołgi aż piętnaście razy płonęły w wyniku ognia nieprzyjaciela. Tym razem jednak Bölter miał przewagę nad wrogiem. Dawały mu ją potężny pancerz jego nowego czołgu i równie potężna armata. Doświadczenie pozwoliło mu bardzo efektywnie wykorzystać owe atuty. Niemiecki korespondent wojenny donosił: „*Bölter obraca wieżę. Celowniczy ma jeden T-34 w polu widzenia. Kierowca zatrzymuje czołg. „Ognia! Już granat wylatuje z lufy. Przeszedł obok. Jeszcze raz. Za drugim razem T-34 zostaje trafiony i natychmiast staje w płomieniach. Pocisk*

With more and more German units arriving armed with the “**Tiger**” into battle, advantages of the new weapon verified themselves on the front. The tanks were primarily directed to the southern section of the Eastern Front, where, since the beginning of 1943, a tough battle for Stalingrad was already ensuing. Reinforcements evaded the 1st Company however, and by 2 February the Company was left without a single operational tank of this type! Only three days later was the Company once again supported by 3 new **PzKpfw VI**. Immediately after unloading, the “**Tigers**” were sent to Hill 43.3 near the region of Sinyavino, with the mission of strengthening the defensive position that was held there. In the course of the next few days, in a conflict called “*the first battle of Lake Ladoga*”, the new tanks together with

Zdobyty uszkodzony czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 1. kompanii 502. schwere Heeres Panzer Abteilung, luty 1943 roku. A captured damaged PzKpfw VI Ausf. H1 “Tiger” tank of 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, February 1943. [ASKM]

osiemdziesiątki ósemki rozerwał go – jak łapa tygrysa ofiarę!” Załoga Böltera walczyła jak w transie. Wszystkie zadania wykonywała, jakby nie była na polu walki, a na poligonie wojsk pancernych w Fallingbommel i wkrótce wraki czterech kolejnych sowieckich czołgów oświetliły bagna. Płonące czołgi sprawiły jednak, że „Tygrys” Böltera stał się doskonale widoczny i działa przeciwpancerne sowieckiej 61. Brygady Pancerniej, zaczęły doń strzelać, jak do tarczy. Pociski kolejno zniszczyły instalację radiową „Tygrysa”, a potem kilkakrotnie trafiły go w silnik. W tej trudnej chwili sierżanta nie opuściło szczęście. Zdołał wyprowadzić załogę z rozbitego czołgu i przeczołgać się do stanowiska zajmowanego przez drugiego „Tygrysa”. Tradycją stało się zadość – Bölter stracił swój szesnasty czołg i odniósł ósmą ranę, bowiem już na stanowisku dowodzenia 1. kompanii okazało się, że w jego plecach tkwią trzy odłamki granatu.

18 stycznia czołgi 1. kompanii wspierały walczącą piechotę na odcinku frontu pomiędzy Osiedłami Robotniczymi nr 5 i 6. Początkowo wszystko przebiegało zgodnie z planem i biorące udział w akcji cztery PzKpfw III i jeden „Tygrys” rozbiły siedem czołgów wroga. Rozgrzani powodzeniem czołgiści zapuścili się jednak zbyt daleko w głąb nieprzyjacielskich pozycji i tam czołgi 1. kompanii wpadły w pułapkę zastawioną przez obsługi sowieckich dział przeciwpancernych. W precyzyjnym ogniu wszystkie niemieckie czołgi zostały unieruchomione. Uwagę sowieckich kanonierów zwróciło to, że jeden z czołgów zdecydowanie różnił się od pozostałych wielkością kadłuba i długością lufy. Kiedy zameldowali o tym dowództwu, czołgiem zainteresował się przebywający wówczas pod Leningradem przedstawiciel STAWKI, generał Żukow. Na wniosek Żukowa dowódca Frontu Wołchowskiego, generał Miereckow, wydał rozkaz, aby bez względu na warunki ściągnąć uszkodzoną maszynę z ziemi niczyjej. Zadanie to wykonała grupa osiemnastu żołnierzy i czołgistów dowodzonych przez lejtanta Kosarewa. Nocą z 18 na 19 stycznia

Zaladunek amunicji do „Tygrysa” z 1. kompanii 502. sHPzAbt, okolice Leningradu, zima 1943 roku. Loading 88 mm ammo, “Tiger” tank of 1st Company 502nd sHPzAbt, Leningrad area, Winter 1943. [CAW]

Zdobyty uszkodzony czołg ciężki PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 1. kompanii 502. schwere Heeres Panzer Abteilung, luty 1943 roku. Czołg w standardowym malowaniu. A captured damaged PzKpfw VI Ausf. H1 “Tiger” heavy tank of 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, February 1943. Note tank in standard Panzer Grau camouflage pattern. [ASKM]

U góry. Zdobyty czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „100” z 1. kompanii 502. schwere Heeres Panzer Abteilung na wystawie w Moskwie. Powyżej. Stalin z dygnitarzami sowieckimi ogląda zdobyte czołgi niemieckie. Top. A captured PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded No “100” tank of 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung captured in Moscow in 1943. Above Stalin and his staff inspecting captured German tanks. [ASKM]

ruszyli oni w kierunku uszkodzonego czołgu i pomimo silnego ostrzału niemieckich moździerzy zdobili go zaczepić do lin holowniczych czterech własnych czołgów i ściągnąć z pola bitwy. Przejęty **PzKpfw VI** nosił numer taktyczny „100” oraz numer fabryczny *Fgst 250 003*. W jakiś czas potem czołg, zanim latem 1943 roku trafił na wystawę zdobytego sprzętu pancernego w Moskwie, został rozebrany niemalże do ostatniej części i poddany szczegółowej analizie przez sowieckich inżynierów i techników. Uplłynęło jednak sporo czasu zanim informacje o nowej niemieckiej broni zostały przekazane do sowieckich korpusów i brygad pancernych.

Niewątpliwe zalety nowej broni zostały zweryfikowane dopiero podczas walki na froncie, na który docierało coraz więcej jednostek uzbrojonych w „Tygrysy”. Czołgi te kierowane były przede wszystkim na południowy odcinek frontu wschodniego, gdzie na początku 1943 roku toczyła się zacięta bitwa o Stalingrad. Uzupelnienia omijały jednak 1. kompanię pozostająca pod Leningradem i 2 lutego nie posiadała ona już ani jednego sprawnego czołgu tego typu! Dopiero trzy dni później przybyło wsparcie w postaci trzech nowych **PzKpfw VI**. Prawie natychmiast po wyładowaniu z transportu „Tygrysy” zostały wysłane w rejon, położonego nieopodal Sinjawino, wzgórze 43,3, aby wzmocnić tamtejszą obronę. W ciągu następnego dnia czołgi te, przy wsparciu wyremontowanych **PzKpfw III**, w toku tzw. „pierwszej bitwy nad jeziorem Ładoga”, zniszczyły aż 55 sowieckich pojazdów pancernych. Od 11 lutego wydzielona z kompanii grupa złożona z trzech „Tygrysów” i trzech **PzKpfw III**, pod dowództwem porucznika Meyera, wspierała działania bojowej Dywizji Policijnej SS. Tego dnia pod Myszkińko grupa starła się z czołwkami pancernymi sowieckiej 46. Brygady Pancerniej.

the repaired **PzKpfw III** managed to destroy 55 of the Soviet tanks. From February 11, a selected group from the company, comprised of 3 “Tigers” and three **PzKpfw III** under the command of *Leutnant Meyer*, reinforced operations by the *SS-Polizei Division*. That day, near Myshkińko the group clashed with tanks from the Soviet 46th Tank Brigade and managed to destroy 32 of the Russian machines, including a several heavy **KW**. Another 20 Soviet tanks fell victim to *Kampfgruppe “Meyer”* firepower between the 12 and 17 February. On February 22, the new commander of the 502nd Battalion, *Major Richter* arrived at Leningrad. Under his command the company marched to Sablino, leaving at Sinyawino only a few tanks who were concentrated within a formation called the *Kampfgruppe “Gier”*. On March 7, the Staff was sent to Paderborn, where it joined its maternal battalion. By March 9, the company had 4 “Tigers” and 3 **PzKpfw III**. Four days later these tanks were transferred to protect a rail bridge in Nikolskoye. The vehicles remained there till March 19, until “the second battle of Lake Ladoga” ensued. In just the first day of fighting, the company, who was reinforcing *SS-Polizei Division* and volunteers from the *Legion “Flandern”*, managed to destroy 10 of the enemies vehicles, south of Krasnoye Bor. With each passing day, new rings symbolising yet another victory appeared on “Tigers” guns. With another twelve victory rings added on 20 March, and another 18 the day after, the tally was steadily increasing. According to German official data, since January 12, 1943 till the end of March, the 1st Company’s 502nd battalion alone destroyed 163 Soviet tanks and armoured vehicles. This achievement received praise from *General Lindemann*, commander of the 18th Field Army surrounding Leningrad, who on April 6, travelled to the company’s command centre to personally congratulate the soldiers for their victorious results.

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „121” z 1. kompanii 502. schwere Heeres Panzer Abteilung zdobyty przez Sowietów pod Leningradem w 1943 roku. Czołg posiadał z tyłu wieży zasobnik z czołgu PzKpfw III. A captured PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded No “121” tank of 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung captured near Leningrad in 1943. Tank was fitted with PzKpfw III’s stowage bin. [ASKM]

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „2” z 1. kompanii 502. schwere Heeres Panzer Abteilung pod Leningradem wiosną 1943 roku. Czołg posiadał nowe jasnożółte malowanie. PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded No “2” tank of 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung captured near Leningrad in 1943. Note Wehrmacht Olive overall camouflage pattern. [ASKM]

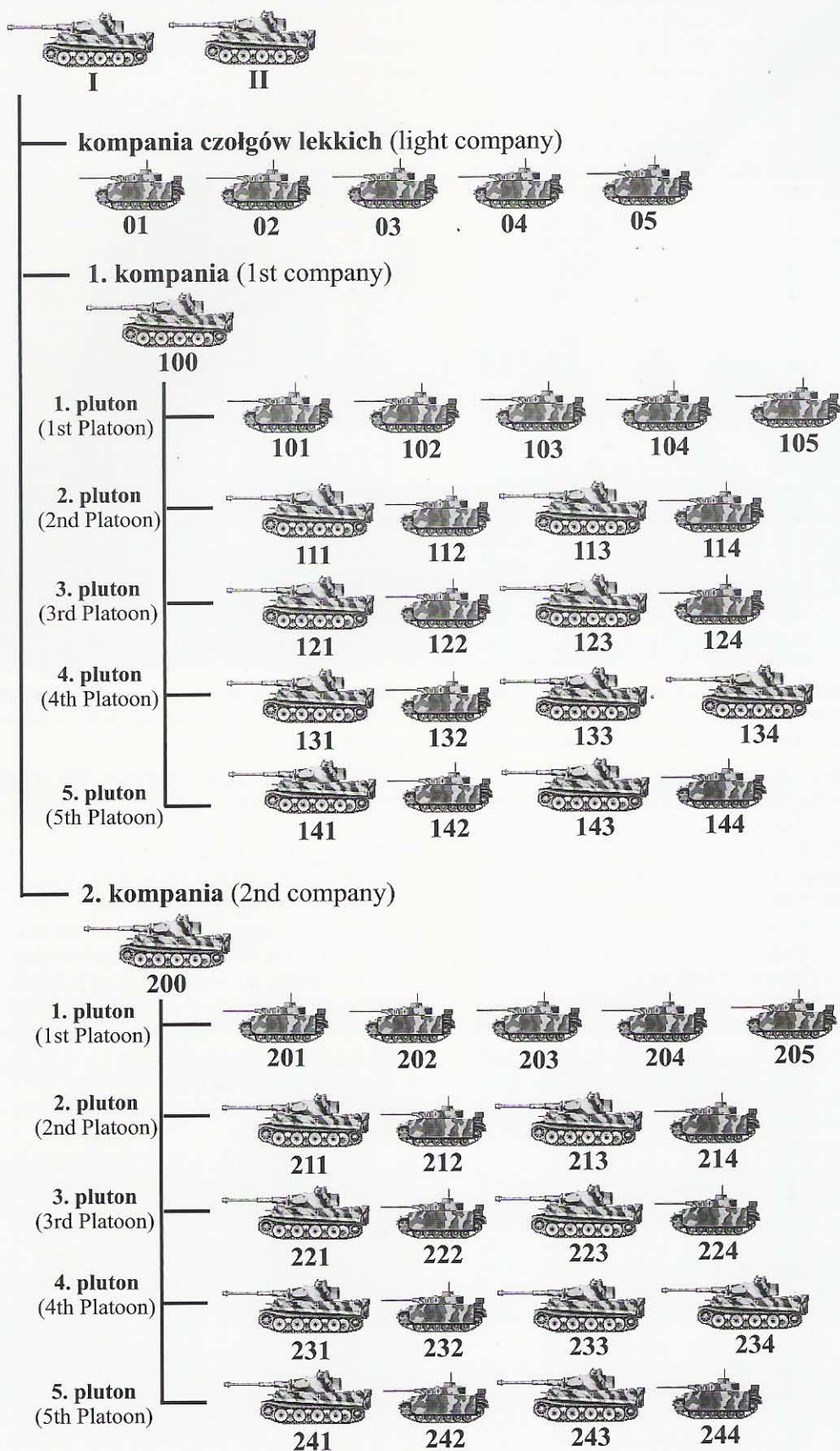
Wynik starcia, podobnie jak szeregu poprzednich, znowu był niezwykle korzystny dla niemieckich czołgistów. Bez strat własnych zniszczyli trzydzieści dwa sowieckie czołgi, w tym kilka ciężkich KW. 12 lutego działa Kampfgruppe „Meyer” rozbiły kolejnych dziesięć czołgów. 17 lutego dowódca grupy bojowej osobiście zaprezentował swym żołnierzom jak należy powstrzymywać nacierającego nieprzyjaciela. W trakcie kilkunastominutowego boju „Tygrys” Meyera wyeliminował z walki dziesięć czołgów KW. 22 lutego pod Leningrad przybył nowy dowódca 502. batalionu, major Richter. Pod jego komendą, w ostatnich dniach lutego, kompania przemaszerowała do Sablino, pozostawiając pod Sinjawino tylko kilka czołgów skupionych w ramy tzw. Grupy Bojowej „Gier”. 7 marca sztab kompanii został wysłany do Paderbornu, gdzie dołączył do swego macierzystego batalionu. 9 marca na stanie 1. kompanii znajdowały się 4 „Tygrysy” i 3 PzKpfw III. Cztery dni później czołgi te zostały oddelegowane do osłony mostu kolejowego w Nikolskoje i pozostały tam do 19 marca, kiedy rozpoczęła się tzw. „druga bitwa nad jeziorem Ładoga”. Już pierwszego dnia walk kompania, wspierając pododdziały Dywizji Policijnej SS oraz ochotników z Legionu „Flandria”, w starciu do którego doszła południe od Krasnego Boru, zniszczyła dziesięć wozów przeciwnika. W ciągu następnych dni na lufach dział „Tygrysów” pojawiały się liczne pierścienie, symbolizujące kolejne zwycięstwa. Było ich całkiem sporo. 20 marca kompania zniszczyła dwanaście czołgów wroga, dzień później osiemnaście. Według oficjalnych danych niemieckich od 12 stycznia do końca marca łupem dział czołgowych 1. kompanii 502. batalionu padły aż 163 sowieckie czołgi i działa pancerne. Ów wynik zyskał uznanie m.in. generała Lindemanna, dowódcy oblegającej Leningrad 18. Armii, który 6 kwietnia przybył na stanowisko dowodzenia kompanii, aby osobiście pogratulować żołnierzom odniesionych zwycięstw.

ARMY GROUP “DON” IN THE BATTLE OF KHARKOV – 1943.

The “Tiger’s” next military engagements took place along the southern section of the Eastern front, where Soviet offensive military assaults were in operation since November 1942. Severing the German defensive lines and surrounding General Paulus’ 6th Army in Stalingrad, the advancing Russian aggression was steadily nearing the town of Kharkov. Defending this fragment of the Eastern Front, Marshall Erich von Manstein, Army Group “Don” commander, was insistently pestering Hitler for reinforcements. With the leader of the III Reich eventually giving in, new units were sent to Kharkov, with some of the reinforcements including several divisions armed with the PzKpfw VI “Tiger”.

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „123” z 1. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, styczeń 1943 roku. PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded “123” of 1st Company 503rd Heeres schwere Panzer Abteilung, January 1943. [CAW]

Organizacja 503. Batalionu Czołgów Ciężkich w styczniu 1943 roku.
The organisation of the 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung in January 1943.

„TYGRYSY” W GRUPIE ARMII „DON”. BITWA O CHARKÓW – 1943

Miejszem następnej akcji bojowej „Tygrysów” był południowy odcinek frontu wschodniego, gdzie od listopada 1942 roku wojska sowieckie przeprowadziły szereg akcji zaczepnych, w wyniku których nie tylko rozerwały niemieckie linie obronne i okrążyły w Stalingradzie 6. Armie generała Paulusa, ale znacznie zbliżyły się do Charkowa. Broniący tego odcinka frontu wschodniego marszałek von Manstein, dowódca Grupy Armii „Don”, nieustannie nagabywał Hitlera o przysłanie posiłków. Wódz III Rzeszy w końcu uległ i zdecydował, że pod Charków skierowany zostanie nowo sformowany Korpus Pancerny SS *SS-Obergruppenführera* Paula Haussera. Dotąd korpus stacjonował we Francji i tam przechodził reorganizację i przezbajanie. Tworzyły go trzy dywizje grenadierów pancernych *Waffen SS – „Leibstandarte SS Adolf Hitler”, „Das Reich” i „Totenkopf”*. Jednostki te miały bardzo duże doświadczenie bojowe, wyniesione jeszcze z kampanii francuskiej i bałkańskiej oraz pierwszego etapu walk na Wschodzie. Walki na froncie wschodnim kosztowały je jednak sporo krwi (zwłaszcza dywizję „Totenkopf” zamkniętą na początku 1942 roku w „kotle demiańskim”, gdzie straciła blisko dwie trzecie swego pierwotnego stanu). Esesmani, oprócz doświadczenia, wzięli ze sobą na front nie tylko sprawdzone już w boju czołgi *PzKpfw III* i *PzKpfw IV*, ale również nowe, ciężkie *PzKpfw VI*. Każda z dywizji korpusu Haussera otrzymała kompanię tych czołgów. „Tygrysy” docierały jednak na front stopniowo i ich udział w walkach o Charków, zwłaszcza w okresie sowieckiej ofensywy, był raczej symboliczny. Prócz esesmanów czołgów tych używali także

was dispatched into General Hermann Hoth's 4th Panzer Army. That day the battalion was equipped with 11 tanks – two of HQ and nine from the 1st Company. Out of the merger a new Assault Group called “Post” was formed on January 2. Its responsibility was to hold back the advancing Soviet Stalingrad Front. The Battalion's first mission was to defend a stretch along the Manych River, from Proletariatskaya to Manychskaya, where a crucial defensive corridor was located. The passage assisted retreating German armies withdrawing from the Caucasus region. From 5 to 9 January, Lieutenant Colonel Post's “Tigers” operated in the region of Stavropol and Bratsky, destroying 30 enemy tanks. In combat, the new tanks conducted themselves impeccably. Their thick armour withstanding the Soviet anti-tank fire with ease. A little worse for wear were the “Tiger” engines, which wore out quickly, in need not only of repairs, but at times of an entire overhaul. With temperatures reaching down to -35°C , most prone to damages were the carburettors. Other weak areas of the “Tiger” were its radiators who were located on the backs of the tank within a thin canopy of armour. To destroy such a thin shield one would only need a direct hit with an ordinary grenade fired from a mortar, which was not such an infrequent occurrence, as the Soviets used such weapons on a mass scale. An explosion, that usually cracked in the radiator, the tank was immediately withdrawn to the workshop with the threat of seizing up the engine. Two such cases occurred in the 1st Company (“121” and “141”), whose tanks were then forced to be sent back to Germany for repairs. Losses and damages were replenished by the second half of January, when the 503rd Battalion was joined by the 2nd Company from the 502nd Battalion, on combat duty near Leningrad till this time. On January 22, (according to some sources as early as January 14),

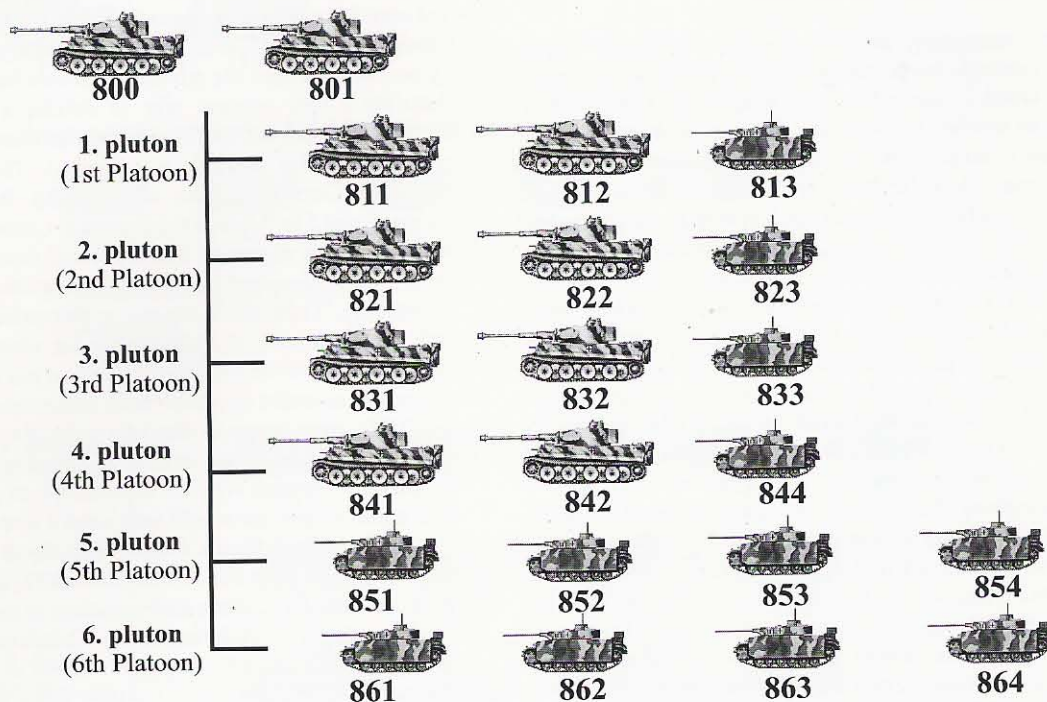

Naprawa „Tygrysa” nr „233” z 2. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, styczeń 1943 roku. Czołg posiadał zasobnik z *PzKpfw III*. *This “Tiger” coded “233” of 2nd Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung is being overhauled, January 1943. Tank was fitted with *PzKpfw III* stowage bin. [CAW]*

Miesiąc/Rok (Month/Year)	Ilość (Amount)	
	Wersja bojowa (Combat)	Czołgi dowodzenia (Befehls)
1942		
Kwiecień (April)	1	0
Maj (May)	0	0
Czerwiec (June)	1	0
Lipiec (July)	0	0
Sierpień (August)	9	0
Wrzesień (September)	2	0
Październik (October)	8	0
Listopad (November)	14	0
Grudzień (December)	35	0
1943		
Styczeń (January)	30	0
Luty (February)	30	3
Marzec (March)	35	4
Kwiecień (April)	42	5
Maj (May)	43	4
Czerwiec (June)	49	6
Lipiec (July)	53	4
Sierpień (August)	63	11
Wrzesień (September)	48	7
Październik (October)	82	3
Listopad (November)	34	2
Grudzień (December)	80	0

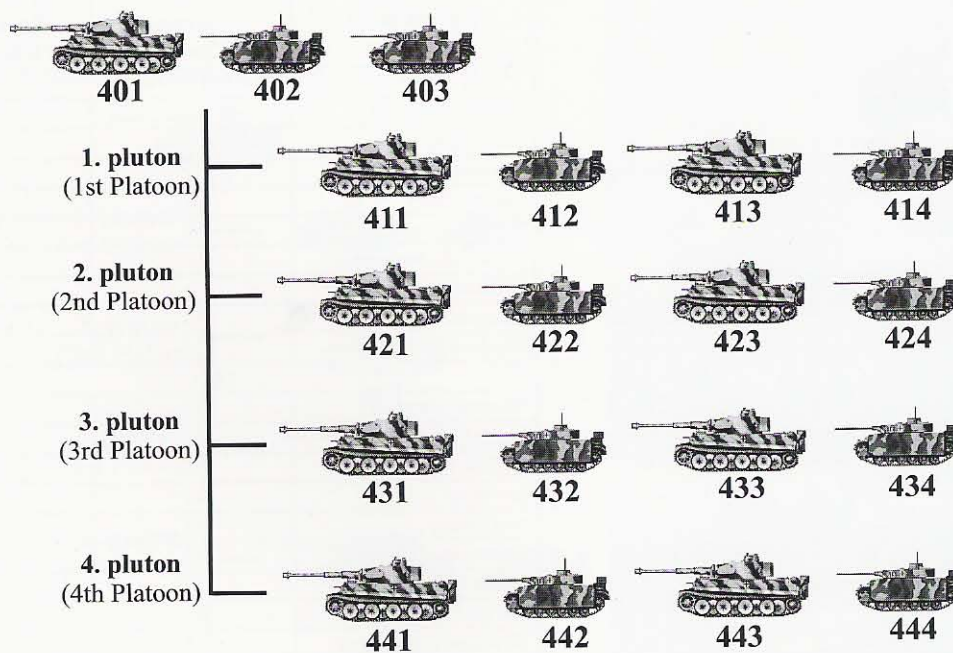
Produkcja czołgów *PzKpfw VI Sd Kfz 181*
„Tiger” Ausf. H1 1942–1943.

*The production of *PzKpfw VI Sd Kfz 181*
“Tiger” Ausf. H1 tanks in 1942–1943.*

Organizacja 8. Kompanii 2. Pułku Pancernego SS „Das Reich” Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Das Reich” w styczniu 1943 roku.

The organisation of the 8th Kompanie 2nd SS-Panzer Regiment “Das Reich” SS-Panzergrenadiere Division “Das Reich” in January 1943.

Organizacja 4. Kompanii 3. Pułku Pancernego SS „Totenkopf” Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Totenkopf” w styczniu 1943 roku.

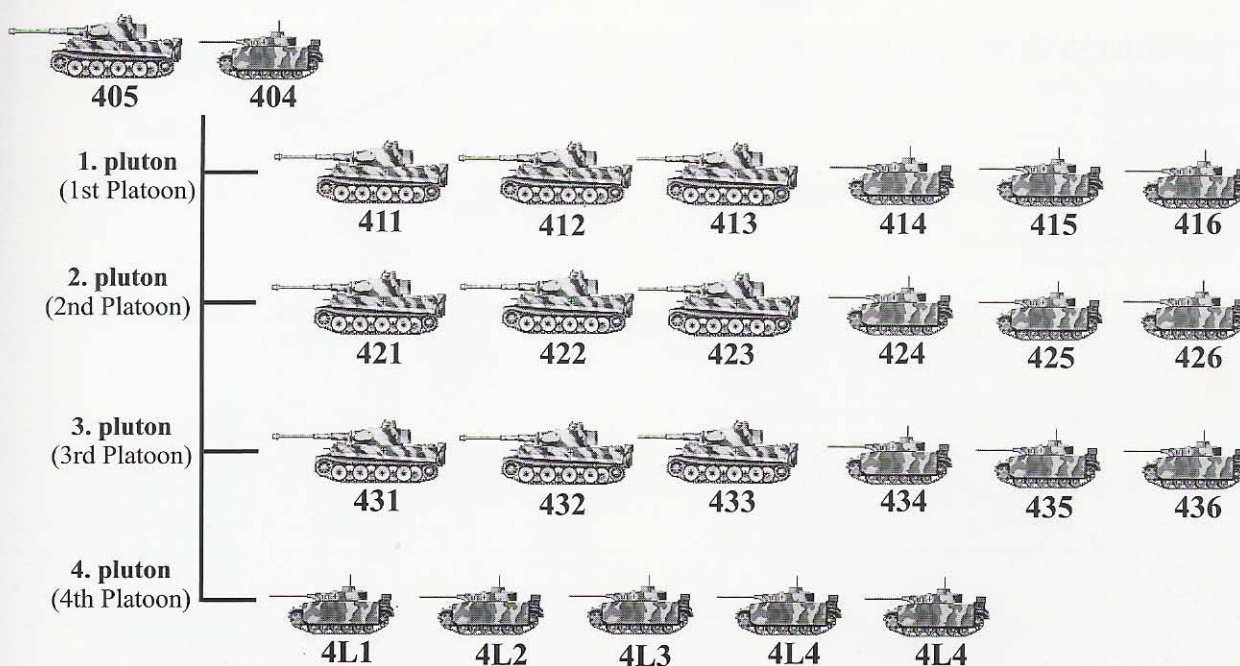
The organisation of the 4th Kompanie 3rd SS-Panzer Regiment “Totenkopf” SS-Panzergrenadiere Division “Totenkopf” in January 1943.

żołnierze elitarnej dywizji „Großdeutschland”, której pododdziały były się z Rosjanami w rejonie Biełgorodu w składzie Grupy Armijnej „Lanz”, oraz żołnierze 503. Batalionu Czołgów Ciężkich (sHPzAbt 503) podpułkownika Posta.

Ostatnia z wymienionych jednostek już 1 stycznia 1943 roku dotarła transportem kolejowym do stacji Proletariatskaja i po wyładunku została włączona w skład 4. Armii Pancerniej generała Hermanna Hotha. Tego dnia batalion miał na wyposażeniu 11 czołgów – dwa ze sztabu batalionu i dziewięć z 1. kompanii. 2 stycznia z wołów tych utworzona została *Angriffsgruppe* „Post”, która wraz z innymi oddziałami niemieckimi miała za zadanie powstrzymać nacierające wojska sowieckiego Frontu Stalingradzkiego. Pierwszym zadaniem bojowym batalionu była obrona linii rzeki Manycz, od Proletariatskiej do miejscowości Manyczskaja – ważnego węzła obronnego na szlaku odwrotu wojsk niemieckich wycofujących się z Kaukazu. 5 stycznia „Tygrysy” wspierały niemiecki kontratak mający na celu odzyskanie Stawropola, zdobytego poprzedniego dnia przez Sowietów. Tego dnia 2. kompania 503. batalionu straciła jednego **PzKpfw III**, a dwa „Tygrysy” i jeden **PzKpfw III** odniosły uszkodzenia. Wieczorem, kiedy batalion otrzymał rozkaz wycofania się do miejscowości Krasnyj Skotorot miał na swym stanie 17 „Tygrysów” i 20 **PzKpfw III**. Rankiem 6 stycznia czołgi te wspólnie z 128. Pułkiem Grenadierów, ponownie uderzyły na Stawropol. W efekcie tego ataku „Tygrysy” podpułkownika Posta zniszczyły 18 czołgów sowieckich (T-34 i T-26), jeden samochód pancerny oraz pięć dział przeciwpancernych ZIS-3 kalibru 76,2 mm. 9 stycznia, około godziny 9.00, dowództwo batalionu odebrało wysłany przez radio rozkaz, który brzmiał: „Pięćdziesiąt nieprzyjacielskich czołgów zbliża się od strony miejscowości Bratskij. Związać walką i zniszczyć.” Batalion

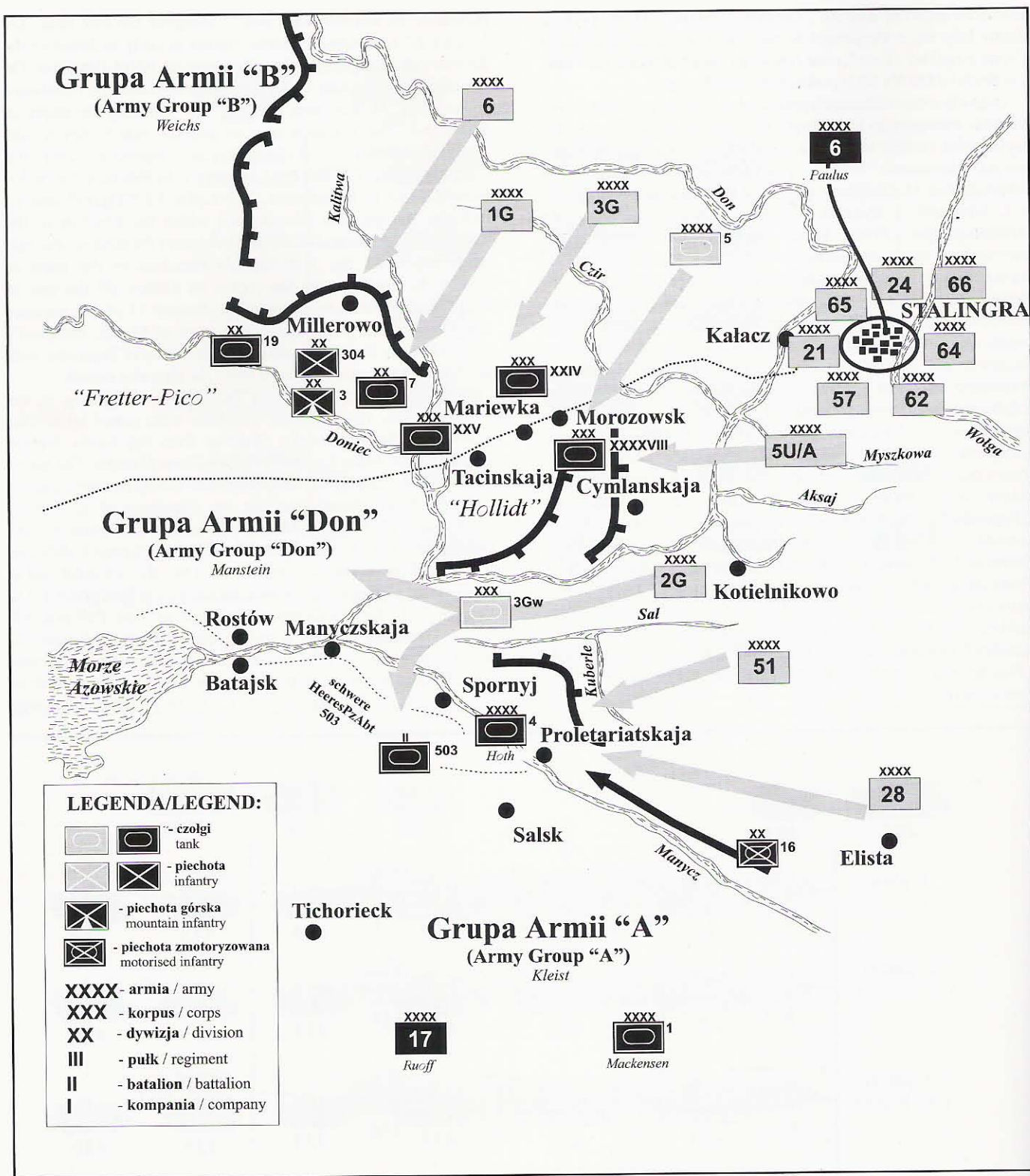
Batalion, on combat duty near Leningrad till this time. On January 22, (according to some sources as early as January 14), the company became the 3rd Company of 503rd Battalion. On January 25, Lieutenant Colonel Hoheisel became the battalion's commander. At this time, the unit was suffering shortages of equipment. The situation was so serious, that Hoheisel was forced to disband the 1st Company, and disperse its remaining tanks among the 2nd and 3rd Company's. In February, the 503rd Battalion had at its disposal, 7 **PzKpfw VI** “Tigers” and 16 **PzKpfw III**, and was subordinated within the structure of the 23rd Panzer Division. Taking part in clashes for Bataisk, the battalion supported the 51st Sappers Battalion in the town of Rostov. Remaining near the region of Rostov till the end of February, the battalion managed to destroy 31 of the enemies tanks and 30 AT guns. In the first days of March, Hoheisel's “Tigers” were finally transferred to the region of Taganrog, near the Sea of Azov, and remained there for almost a month.

At a time when the 503rd Battalion was fighting in the Rostov region, von Manstein's soldiers were joined by a “Das Reich” *SS-Panzer Grenadier Division* from the newly formed Panzer Corps under *SS-Obergruppenführer* Hausser. The unit's structure was lead by *SS-Gruppenführer* Georg Keppler, and the “Tigers” were placed into the 8th Company of *SS-Hauptsturmführer* Herbert Kuhlmann. The entire configuration was then placed into *SS-Standartenführer* Herbert Ernest Vahl's 2nd *SS-Panzer Regiment*. By January 31, 1943 the regiment had at its disposal a total of 132 tanks, including 10 **PzKpfw VI**. On February 11, the 8th Company had lost its first **PzKpfw VI**. Driven carelessly onto a mine, the vehicle belonged to *SS-Obersturmführer* Gerlach. Abandoned by the crew, the tank was captured by the Soviets. Soon after, the 4th Company, from the 1st *SS-Panzer Regiment* of “LSSAH” Division under

Organizacja 4. Kompanii 1. Pułku Pancernego SS „Leibstandarte SS Adolf Hitler” Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Leibstandarte SS Adolf Hitler” w styczniu 1943 roku.

The organisation of the 4th Kompanie 1st SS-Panzer Regiment “Leibstandarte SS Adolf Hitler” SS-Panzer Grenadiere Division “Leibstandarte SS Adolf Hitler” in January 1943.

Działania 503. schwere Heeres Panzer Abteilung w styczniu 1943 roku.
The operation of the 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung in January 1943.

niezwłocznie przystąpił do działania. Efektem było dwanaście rozbitych czołgów i dwa działa przeciwpancerne wroga. W walce „Tygrysy” sprawowały się bez zarzutu. Ich grube pancerze bez problemów wytrzymywały trafienia sowieckich pocisków przeciwpancernych. Rekordzistą pod tym względem był wóz nr „141”, który otrzymał aż... 227 trafień pociskami z rusznic przeciwpancernych, armat przeciwpancernych kalibru

SS-Obergruppenführer Josef „Sepp” Detrich, followed the „Das Reich” division into Kharkov. On February 7, at the time when the Soviet army was quickly advancing towards Bielgorod, a tank transport lead by SS-Hauptsturmführer Werner Kling had arrived at Poltava train station. That day Kling had at their disposal 10 PzKpfw VI “Tigers” and 15 PzKpfw III. These vehicles were manned by very experienced crews.

45 mm (14 razy) i 76,2 mm (11 razy) i mimo tego był w pełni sprawny i mógł odbyć 60-kilometrowy przemarsz na tyły. O wiele gorzej od dział i panczerzy sprawowały się jednak silniki „Tygrysów”, które szybko się zużywały i wymagały nie tylko remontów, ale od czasu do czasu wymiany. W niskich temperaturach, dochodzących do minus 35°C, podatne na awarie były zwłaszcza gaźniki. Innym słabym punktem „Tygrysów” były ich chłodnice, które, choć umieszczone w tyle czołgu, z konieczności opancerzone były tylko grubą żaluzją. Do zniszczenia tej cienkiej osłony wystarczyło trafienie zwykłym granatem wyrzelnym z moździerza, co wcale nie było rzadkie, bowiem Sowieci masowo używali tej broni. Eksplozja powodowała zazwyczaj przebiecie chłodnicy, co zmuszało dowódcę czołgu do natychmiastowego powrotu do warsztatów, pod groźbą zatarcia silnika. Z tej też przyczyny dwa czołgi z 1. kompanii („121” i „141”) zostały wysłane w celu naprawy do Niemiec. 11 stycznia 1943 roku dwa „Tygrysy” i trzy PzKpfw III z 503. batalionu wspierały natarcie na wsie Nikołajewka i Romanowka, niszcząc dwanaście armat przeciwpancernych ZIS-3, kilka armat kalibru 45 mm i trzy ciągniki gąsienicowe. Dwa dni później 2. kompania batalionu podpułkownika Posta (3 PzKpfw VI i 6 PzKpfw III) została skierowana w okolice Jekaterinowki, aby wesprzeć walczącą tam Kampfgruppe „Rossmann” (II. batalion 60. Pułku Grenadierów oraz 243. Dywizjon Dział Szturmowych). 15 stycznia „Tygrysy” wspierały działania Kampfgruppe „Kaphengst” z Dywizji Zmotoryzowanej SS „Wiking”, tracąc w walkach jeden czołg, który został uszkodzony. Uszkodzenia były na tyle poważne, że czołgu nie dało się naprawić i dwa dni później został wysadzony w powietrze przez załogę na stacji Proletariatskaja. Straty poniesione w wyniku walk i awarii zostały uzupełnione w drugiej połowie stycznia, kiedy to do 503. batalionu włączona została 2. kompania, walczącego w tym czasie pod Leningradem, 502. batalionu. 22 stycznia (według niektórych źródeł już 14 stycznia) kompania ta stała się

One such vehicle was lead by SS-Untersturmführer Michael Wittmann – a rising star in the Waffen-SS panzers forces. Kling's first mission was to seize control of Merefa, west of Kharkov. On February 1, 1943 the 4th Company's „Tigers” and PzKpfw III, together with reconnaissance battalion from the “LSSAH” SS-Panzer Grenadiere Division, took control of the village.

Despite some local success, Hausser's “Tigers” were unable to stop the Germans from losing Kharkov. On the night from 15 to 16 February, with a determined assault from all sides, the Soviet 40th and 69th Armies, together with the 3rd Tank Army, finally liberated the town from the Germans. With another resounding defeat after “Stalingrad”, the chief of the III Reich arrived in Saporozhe, to personally familiarise himself with the situation of the Wehrmacht. As early as on the night of 19 to 20 February, the Führer commanded von Manstein – nominated early with command of the “South” Army Group under subordination from the “A”, “B”, and “Don” Army Groups – to head a counterattack whose aim was to take back control of all lost territory. Several “Tigers” found themselves at the fore of this offensive. One such tank, belonging to SS-Oberscharführer Egger, whilst supporting Kampfgruppe “Harmel” from the “Das Reich” division, distinguished itself in the clashes at Pereshchepyno by destroying four T-34 and eleven AT guns. On February 21, subunits from the SS-Panzer Grenadier Division “Totenkopf” joined in the battle for Pereshchepino and Pavlograd. That day, the division engaged as many as 89 tanks, including 9 PzKpfw VI “Tigers”. Equipped with the “Tigers”, SS-Hauptsturmführer Mooslechner's 4th Company lost one vehicle early in the battle whilst crossing a tributary of the Samara River. With the bridge collapsing, SS-Obersturmführer Rinner's tank was caught in the calamity. The “Tiger” fell into the river, but the loss was not irretrievable, and on 27 February the tank was fished out of the water and sent to Dnepropetrowsk for repairs.

Zaladunek amunicji do „Tygrysa” nr „134” z 1. kompanii 503. schwere Heeres Panzer Abteilung, front wschodni, styczeń 1943 roku. Po lewej transporter amunicji Munitions Panzer III. “Tiger” coded “134” of 1st Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung is being loaded with gun ammo, Eastern Front in January 1943. Left is a Munitions Panzer III ammo carrier. [CAW]

Codzienny przegląd techniczny „Tygrysa” nr „323” z 3. kompanii 503. schwere Heeres Panzer Abteilung, front wschodni, wiosna 1943 roku. The daily maintenance of “Tiger” tank coded “323” of 3rd Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front, Spring 1943. [CAW]

3. kompanią 503. batalionu. 25 stycznia nowym dowódcą batalionu został podpułkownik Hoheisel. W tym czasie oddana pod jego komendę jednostka cierpiała na brak sprzętu. Był on na tyle poważny, że dowództwo batalionu zmuszone było rozwiązać 1. kompanię, a jej nieliczne sprawne czołgi włączyć do 2. i 3. kompanii. W pierwszych dniach lutego 503. batalion, dysponujący wówczas 7 „Tygrysami” i 16 PzKpfw III, został włączony w struktury 23. Dywizji Pancerniej i wziął udział w walkach o Batajsk oraz Rostów, w tym ostatnim przypadku wspierając w walkach 51. Batalion Saperów. Jego nieliczne czołgi, podobnie jak wszystkie wojska niemieckie ustępujące z Kaukazu, stopniowo wycofały się nad rzekę Mius. 9 lutego na stanie jednostki podpułkownika Hoheisela znajdowały się dwa PzKpfw VI i jedenaście PzKpfw III. Dzień później batalion mógł wystawić do walki już sześć „Tygrysów”, które wraz z dziesięcioma „trójkami”, w ramach Kampfgruppe „von Winning”, zostały rzucone do walki o miejscowości Niżne Gintłowskaja i Smernikowo. 11 lutego batalion został „rozparcelowany” pomiędzy szereg jednostek i jego czołgi, w grupach liczących po trzy, cztery czołgi, walczyły na zachód od Rostowa. W okolicy Rostowa batalion pozostał do końca lutego niszcząc w trakcie licznych starć 31 czołgów i 30 dział przeciwpancernych wroga. W pierwszych dniach marca „Tygrysy” podpułkownika Hoheisela przesunięte zostały w okolice Taganrogu nad Morzem Azowskim, gdzie pozostały przez blisko miesiąc.

W czasie, gdy 503. batalion walczył w okolicy Rostowa, do wojsk marszałka von Mansteina dołączyła dywizja „Das Reich” ze składu I. Korpusu Pancernego SS SS-Obergruppenführera Haussera. W ramach tej jednostki, dowodzonej wówczas przez SS-Gruppenführera Georga Kepplera, „Tygrysy” znalazły się w wyposażeniu 2. Pułku Pancernego SS-Standartenführera Herberta Ernesta Vahla. 31 stycznia 1943 roku pułk dys-

Up until the night of 22 January, von Manstein’s Army Group “South” grinded its way through a breach that the Russians had exposed between Krasnograd and Pavlograd. Losing Pavlograd, the Russian were not intending to put down their weapons yet, and several sporadic counterattacks often ensued. One such attack took place in the region north of Krasnograd, with German units trying to hold off General Moskalenko’s 40th Army. By February 22, the situation along this section of the front became so serious, that Marshall von Manstein decided to back the fighting units with tanks from the “Leibstandarte SS Adolf Hitler” division. At the head of the relief force was SS-Sturmbannführer Joachim Peiper. Placed under his command were two infantry battalions upon armoured transporters. The reinforcement given to Peiper also included 12 of the available 71 tanks, that Dietrich had at his disposal. It was not a grand number, but amongst the twelve there were as many as six “Tigers”, whose cannons till now managed to gun down a significant number of the enemies tanks. On February 25, as part of the elite “Großdeutschland” Panzergrenader Division, the 13th Heavy Tank Company joined in the fight against the Russians. In actual fact, the division’s “Tigers” had been unloaded off the rail transporters in Poltava by February 17, but the vehicles were forced to “wander” in the back lines of the front over the course of nearly a week, looking for appropriate bridges that could help them cross the numerous meandering rivers across this section of the field of battle.

With the German army counter offensive unfolding successfully, on March 1, 1943 von Manstein declared that his army managed to seize control of the frontier along the Don river. On this day, the 8th Company 2nd SS-Panzer Regiment “Das Reich” division had once again made their presence know by destroying thirteen Soviet tanks in the region of Merefá. Not

ponował ogółem 132 czołgami, w tym 10 **PzKpfw II**, 91 **PzKpfw III**, 21 **PzKpfw IV** i 10 **PzKpfw VI**. Ów sprzęt podzielony był pomiędzy dwa bataliony pancerne – I. *SS-Sturmpanzerführer* Albina von Reitzensteina i II. *SS-Sturmpanzerführer* Christiana Tychsena. Przydzielone dywizji „Tygrysy” znajdowały się w uzbrojeniu 8. kompanii czołgów, którą dowodził *SS-Hauptsturmführer* Herbert Kuhlmann. Już 11 lutego 8. kompania straciła swego pierwszego „Tygrysa”. Był to wóz *SS-Obersturmführer* Gerlacha, który nieopatrznie wjechał na pole minowe. Opuszczony przez załogę czołg został zdobyty przez Rosjan.

W ślad za dywizją „Das Reich” pod Charków przybyła również 4. Kompania z 1. Pułku Pancernego *SS* z dywizji „LSSAH” *SS-Obergruppenführer* Josefa „Seppa” Dietricha. 7 lutego, w czasie, gdy wojska sowieckie szybkim marszem podążały w stronę Biełgorodu, transport z czołgami kompanii, dowodzonej przez *SS-Hauptsturmführer* Wernera Klinga, dotarł do stacji kolejowej w Połtawie. Tego dnia czołgiści Klinga dysponowali tylko 10 czołgami **PzKpfw VI** „Tiger” i 15 **PzKpfw III**. Wozy te obsadzone były przez bardzo doświadczonych załogi. Jedną z nich dowodził *SS-Untersturmführer* Michael Wittmann – wschodząca gwiazda niemieckiej broni pancernej. Pierwszym zadaniem bojowym, jakie otrzymały załogi czołgów *SS-Hauptsturmführer* Klinga było opanowanie, leżącej na zachód od Charkowa wsi Merefa. 11 lutego „Tygrysy” i **PzKpfw III** 4. kompanii uderzyły na nią wspierane przez batalion rozpoznawczy dywizji „LSSAH”. W czasie owej akcji „Tygrysy” nie wjeżdżały pomiędzy zabudowania wioski, pozostawiając zdobycie wsi piechocie i ograniczając się jedynie do wspierania nacierających ogniem swych potężnych dział. Pozostawienie czołgów na obrzeżach

Dwie fotografie „Tygryśców” nr „832” i „812” z 8. kompanii 2. Pułku Pancernego Dywizji Grenadierów Pancernych *SS* „Das Reich”, front wschodni, luty 1943 roku. Two photos of “Tigers” tank coded “832” and “812” of 8th Company 2nd *SS*-Panzer Regiment *SS*-Panzer Grenadier Division “Das Reich”, Eastern Front in February 1943. [CAW, Tank Museum]

wsi okazało się bardzo dobrym pomysłem, bowiem, gdy Rosjanie, naciskani przez żołnierzy batalionu rozpoznawczego, opuścili Merefę, wpakowali się wprost pod lufy „Tygrysów”. Miotane raz za razem 88-milimetrowe pociski z potworną siłą rozbiły kilkanaście ciężarówek i kilka umykających wraz z nimi dział samobieżnych.

Mimo wielu lokalnych sukcesów „Tygrysy” z dywizji korpusu Haussera nie zapobiegły utracie przez Niemców Charkowa. W nocy z 15 na 16 lutego 1943 roku zdecydowanym atakiem ze wszystkich stron wojska sowieckich 40., 69. Armii i 3. Armii Pancerniej całkowicie wyzwoliły z rąk niemieckich miasto. Kolejna, po stalingradzkiej, klęska *Wehrmachtu* sprawiła, że już 16 lutego wódz III Rzeszy osobiście przybył do Zaporozża, aby na miejscu zapoznać się z zaistniałą sytuacją. Hitler mocno skrytykował zwłaszcza von Mansteina, mianowanego dzień wcześniej dowódcą Grupy Armii „Południe”, której podporządkowano dotychczas samodzielne Grupy Armii „A”, „B” i „Don”. Za brak woli walki dostało się również Hausserowi. *Führer*, nie słuchając niczyich argumentów, stwierdził, że Charków musi być odzyskany za wszelką cenę, ponieważ opanowanie go przez Rosjan grozi utratą całego Donbasu. A na to nie mógł sobie pozwolić, gdyż za namową ministra gospodarki poczynił na tym obszarze spore inwestycje. W Zaporozżu, gdzie miał swą siedzibę sztab von Mansteina niemiecka firma AEG odbudowała olbrzymią elektrownię wodną, co umożliwiło wznowienie dostaw elektryczności do sąsiednich kopalń węgla i fabryk amunicji. Co więcej, Albert Speer pragnął rozbudować tu przemysł ciężki, chemiczny i wznowić produkcję materiałów wybuchowych. Warunkiem realizacji tych planów było jednak powstrzymanie sowieckiego natarcia zmierzającego do odzyskania całej Ukrainy. W trakcie wizyty Hitlera von Manstein, aby udobruchać *Führera*, przedstawił zarysy planu operacji zaczepnej, której celem była likwidacja utworzonego przez Rosjan

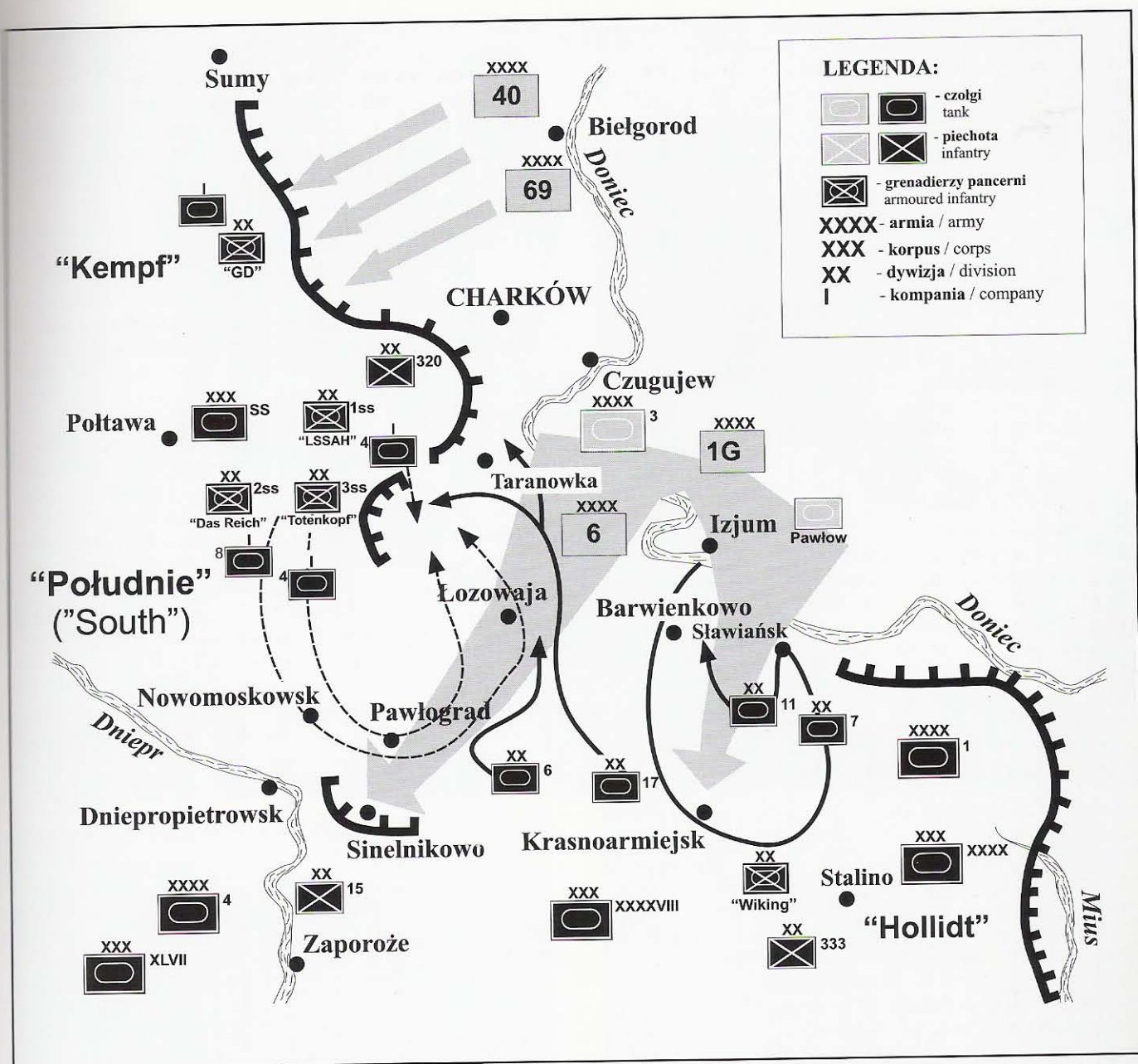
without some losses, however. In the next clash near the Poltava–Kharkov rail line, the Germans lost two tanks, with a “Tiger” counted amongst one of the losses. On 6 March, near the village of Valky Blagodatnoye, the 1st Battalion 1st SS–Panzer Regiment “LSSAH” division fought a great battle against a large number of Soviet T–34. Panzers with the PzKpfw III tanks lead the charge in the first phase of battle. Fought over a short distance, not more than 500 meters, the Soviet tanks were gaining an advantage. With better manoeuvrability, the Soviet vehicles traversed the difficult snow conditions with ease. The situation only changed at 08.00, when the heavy “Tigers” from the 4th Company were put into battle. Four PzKpfw VI secured positions out of reach from the Soviet cannons and quickly shattered eight of the enemies vehicles. The Soviets tried to return fire, but to no avail, their shells falling short, casting a mere stream of sparks upon the front of the German tank armour. The Soviets achieved better results with attacks upon at the “Tiger’s” mechanical tracks. In this way they were able to eliminate SS–Hauptscharführer Puttschlag’s (“422”) tank. Victory at Valki, gave the Germans an opportunity to cross Msza River and create a bridgehead position along the opposite bank of the river. From there, just a day later, most of the fighting groups begun their advance due north for Kharkov. When the 1st SS–Panzer Korps finally reached the outskirts of Kharkov, the regiment under SS–Obergruppenführer Hausser had a little more than one hundred operational tanks, with only a five “Tigers”. The corps commander did not use these vehicles during the clashes in the town, deciding correctly that they are a bit to precious to risk in a built up terrain, where they could easily be destroyed by Soviet infantry soldiers hidden amongst the towns ruins.

On 13 March, at a time when Hausser’s troops were liquidating the last of the Soviet opposition in Kharkov, fighting in the northern front was really starting to flare up. That day,

„Tygrys” z 13. kompanii Pułku Pancernego „Großdeutschland” Dywizji Grenadierów Pancernych „Großdeutschland” w Poltawie w lutym 1943 roku. “Tiger” tank from the 13th Company Panzer Regiment “Grodeutschland” Panzergrenadiere Divison “Großdeutschland” in Poltava in February 1943. [BA]

Jednostki I. Korpusu pancernego SS w walkach o Charków w lutym i w marcu 1943 roku.
The operation of the Ist SS-Panzer Corps during battle of Kharkov in February-March 1943.

„wybrzuszenia”. Oddziały niemieckie, a zwłaszcza Korpus Pancerny SS Haussera w najbliższych dniach miały zostać rzucone do ataku na południe od Charkowa, na skrzydło 6. Armii generała Leluszki.

W nocy z 19 na 20 lutego 1943 roku jednostki 4. Armii Pancerniej, mające operować na południowym skrzydle Korpusu Haussera, zajęły pozycje wyjściowe do ataku. Rankiem pokryte białą farbą czołgi generała Hermanna Hotha wyruszyły w stronę pozycji wroga. W tym samym mniej więcej czasie z rejonu Krasnograda rozpoczęły natarcie wozy bojowe I. Korpusu Pancernego SS. Na czele nacierających wojsk znajdowała się Kampfgruppe „Harmel” z dywizji „Das Reich”. Dowódca grupy, SS-Standartenführer Heinz Harmel, miał pod swoją komendą pułk grenadierów pancernych „Deutschland” oraz kilkanaście wozów bojowych z 2. Pułku Pancernego SS i z dywizjonu niszczycieli czołgów. Kampfgruppe „Harmel” poruszała się w dwóch kolumnach, kierując się na położone na

„Tygrys” nr „423” z 4. kompanii 3. Pułku Pancernego SS, Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Totenkopf”, front wschodni, luty 1943 roku. „Tiger” tank coded “423” of 4th Company 3rd SS-Panzer Regiment, SS-Panzer Grenadier Division “Totenkopf”, Eastern Front in February 1943.

południe od Krasnogrodu osady Otrada i Beseka oraz znajdującą się na południe od nich, nad rzeką Orzeł, miejscowość Pereszczepino, która była ważnym węzłem kolejowym. Z lewego skrzydła oddziały Harmela osłaniane były przez zgrupowanie bojowe *SS-Standartenführera* Hansa Bissingera złożone z dywizjonu dział przeciwlotniczych, baterii **StuG 40** i kilkunastu samochodów pancernych **SdKfz 222** i **232**. Na jej prawym skrzydle podążały ciężkie pojazdy pancerne. Wśród czterdziestu czołgów **PzKpfw III** i **PzKpfw IV** oraz piętnastu dział szturmowych **StuG 40** znajdował się jeden **PzKpfw VI**, którego załoga, dowodzona przez *SS-Oberscharführera* Eggera, szczególnie odznaczyła się w boju o Pereszczepino. W rejonie tej miejscowości, położonej w połowie drogi z Nowomoskowska do Dniepropietrowska, niemieckie czołgi dostały się pod ostrzał sowieckich dział przeciwpancernych. Wówczas to „Tygrys” Eggera, zajął pozycję poza zasięgiem skutecznego ognia wrogich armat i precyzyjnym ogniem rozbił pięć z nich. Jeszcze lepszy wynik Egger uzyskał następnego dnia. 88-milimetrowe działo jego „Tygrysa” zniszczyło wtedy cztery **T-34** i sześć armat przeciwpancernych.

Do wieczora *Kampfgruppe „Harmel”* zdobyła osady Otrada i Beseka, i wdarła się na ulice Pereszczepino. W pierwszej fazie walk o miejscowość zaangażowane zostały przede wszystkim piechoty pododdziały grupy bojowej. Czołgi pozostały na obrzeżach miasteczka, wspierając piechotę ogniem swych dział. Gdy jednak grenadierzy nie mogli sobie poradzić z twardym oporem Rosjan, Harmel wprowadził do Pereszczepino także swoje czołgi. Bój o miasto był bardzo zażarty, toczył się niemalże o każdy stojący jeszcze budynek. Sowieckiej obrony nie złamały ani ataki „Stukasów”, ani potężna nawała ogniowa dział I. Korpusu Pancernego *SS*. Po kilku godzinach walki Rosjanie także wprowadzili do miasta

U góry. Inspekcja gen. plk Guderiana w 4. kompanii 1. Pułku Pancernego *SS* Dywizji Grenadierów Pancernych *SS* „*LSSAH*”, Charków, 31 marca 1943 roku, widoczny czołg „*Tiger*” nr „405” Wittmanna. Od lewej: *SS*-Staf. Witt, *SS*-Staf. Ostendorff, Guderian, *SS*-Hustuf. Kling, oficer sztabowy Guderiana i *SS*-Stub. Lehmann. *Top*. In March 31, 1943 General Oberst Guderian visited the 4th Company of 1st *SS*-Panzer Regiment *SS*-Panzergrenadier Division „*LSSAH*” in Kharkov. Left to right: *SS*-Staf. Witt, *SS*-Staf. Ostendorff, Guderian, *SS*-Hustuf. Kling, an officer of Guderian’s staff and *SS*-Stub. Lehmann. On photo Wittmann’s No “405” “*Tiger*” tank. Powyżej. „*Tiger*” nr „411” z tej samej jednostki. Above. “*Tiger*” tank coded “411” from the same unit. [ADM]

swoje czołgi. Na ulicach Pereszczepino doszło do licznych potyczek pancernych. Zwycięsko wyszli z nich czołgiści Haussera, którzy walcząc z zasadzek zniszczyli kilka sowieckich T-34. Przełom w walkach nastąpił dopiero 21 lutego, gdy do walki o Pereszczepino włączone zostały piesze pododdziały Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Totenkopf”. Grenadierów miały wesprzeć czołgi, które 18 lutego zostały wyładowane z transportu kolejowego na stacji w Poławie, ale wiele z nich miało problemy z rozruchem silników podczas nocnego marszu z Krasnogradu. Dopiero następnego dnia czołgi Eickego dotarły do rejonów zgrupowań i wkrótce po tym „rozpetły się” na południe od Pereszczepino i ruszyły w stronę Pawłogradu. Tego dnia do działań bojowych przeciwko nieprzyjacielowi 3. Pułk Pancerny SS dywizji „Totenkopf” zaangażował aż 89 czołgów, w tym dziewięć PzKpfw VI „Tiger”. W „Tygrysy” uzbrojona była 4. kompania wspomnianego pułku. Dowodził nią SS-Hauptsturmführer Mooslechner. Jednostka ta już w pierwszym dniu walki straciła jednego „Tygrysa”. Stało się to podczas przekraczania przez kompanię jednego z dopływów przepływającej przez Pawłograd rzeki Samary. Pechowym okazał się być czołg SS-Obersturmführera Rinera, pod którym załamał się most. „Tygrys” wpadł do rzeki. Strata nie była jednak bezpowrotna. 27 lutego „Tygrys” został wydobyty z wody i wysłany do Dniepropietrowska, gdzie został wyremontowany.

Do wieczora 22 lutego dywizje Grupy Armii „Południe” marszałka von Mansteina mocno „wgrzyły się” w wyłom utworzony przez Rosjan na linii od Krasnogradu po Pawłograd. Z walki praktycznie wyeliminowana została gwardyjska 35. Dywizja Piechoty, zaś 41., 106. i 267. mocno poturbowane przez niemieckie czołgi i Luftwaffe. Lepsze rezultaty w natarciu osiągnęły niewątpliwie dywizje SS, ale atakujące od południa jednostki Wehrmachtu także nie mogły sobie niczego zarzucić. Zarówno 15. Dywizja Piechoty generała Buschenhagena, jak i czołgi XXXVIII. Korpusu generała Gottharda Heinrici ostro szły do przodu i stopniowo likwidowały kolejne jednostki sowieckie. W tym dniu największym sukcesem Niemców było opanowanie Pawłogradu. Po zdobyciu tego miasta, odzyskali kontrolę nad linią kolejową biegnącą z Pawłogradu przez Sinielnikowo do Dniepropietrowska, co miało kolosalne znaczenie dla zaopatrywania atakujących wojsk.

Sowieci stracili Pawłograd, ale wcale nie zamierzali składać broni i tu, i ówdzie przeprowadzali kontrataki. Szczególnie silne były one w rejonie na północ od Krasnogradu, gdzie oddziały niemieckie starały się powstrzymać jednostki sowieckiej 40. Armii generała Moskaleńki. 22 lutego sytuacja na tym odcinku frontu stała się na tyle poważna, że marszałek von Manstein zdecydował się wesprzeć walczące tu oddziały czołgami dywizji „Leibstandarte SS Adolf Hitler”. Na czele oddziałów idących z odsieczą atakowanym jednostkom stanął SS-Sturmbannführer Joachim Peiper. Pod jego komendę oddane zostały dwa bataliony piechoty na transporterach opancerzonych. W charakterze wsparcia Peiper otrzymał 12 spośród 71 czołgów, jakimi tego dnia dysponowała dywizja Dietricha. Nie było to może dużo, ale wśród owej dwunastki było aż sześć „Tygrysów”, których działa w ciągu następnego dnia rozbiły wiele pojazdów pancernych wroga. 25 lutego do walki przeciwko oddziałom sowieckim skierowana została, walcząca w ramach dywizji „Großdeutschland”, kompania czołgów ciężkich. Co prawda jej „Tygrysy” już 17 lutego zostały wyładowane z transportu kolejowego w Poławie, jednak przez blisko tydzień „błądziły” po zapleczu frontu, szukając mostów o odpowiedniej nośności, niezbędnych do przebycia licznych rzek przecinających obszar toczącej się bitwy.

„Tiger” nr „812” i czołgi PzKpfw III z 8. kompanii 2. Pułku Panc. SS DGrenPanc. SS „Das Reich”, luty 1943 roku. „Tiger” tank coded No “812” and PzKpfw IIIs of the 8th Company 2nd SS-Panzer Regiment SS-Panzer Grenadier Division “Das Reich”, February 1943. [Tank Museum]

corps in the East Ukrainian capital, managed to finally exhaust the Soviet 69th Army and beset an attack on General Moskaleńko’s left flank of the 40th Army. Operating with General Kempf attacking group, General Hoernlein’s “Großdeutschland” division was at that time nearing Grayvoron. Travelling along the south border of the town, soldiers of the “Großdeutschland” were matched against the subunits

Załadunek amunicji do „Tygrysa” z dywizji „Das Reich”. Czołg posiada prowizoryczne oznaczenie transportowe, wiosna 1943 roku. The loading gun ammo into “Tiger” tank from the “Das Reich” division. Note provisional transport marking. [CAW]

Kontruderzenie wojsk niemieckich, rozwijało się dobrze i 1 marca 1943 roku von Manstein mógł zanotować w swych dziennikach: „Stało się jasne, że Rosjanie wobec poniesionej klęski w rejonie między Dońcem, a Dnieprem i przed północnym frontem 1. Armii Pancernej osłabili stawiany opór i że nasza armia ponownie zdoła opanować rubież wzduż Dońca.” W dniu, w którym dowódca Grupy Armii „Południe” zanotował te słowa ponownie dała o sobie znać 8. kompania 2. Pułku Pancernego SS dywizji „Das Reich”. W rejonie Merefy wozy kompanii zniszczyły trzynaście czołgów sowieckich. Nie obeszło się jednak bez strat. W kolejnym starciu, które miało miejsce w pobliżu linii kolejowej Połtawa-Charków Niemcy stracili dwa czołgi, w tym jednego „Tygrysa”. 6 marca w okolicy wsi Wałki i Błagodatnoje 1. batalion 1. Pułku Pancernego SS dywizji „LSSAH” stoczył walkę z dużą grupą sowieckich T-34. W pierwszej fazie bitwy czoła Rosjanom stawili przede wszystkim załogi czołgów PzKpfw III. W toczonym na bardzo krótkim dystansie boju, nie większym niż 500 metrów, przewagę zdobyli sowieccy czołgiści. Ich pojazdy były zwrotniejsze, lepiej również radziły sobie w trudnym, zaśnieżonym terenie. Sytuacja uległa zmianie dopiero około godziny 8.00, gdy na placu boju pojawiły się ciężkie „Tygrysy” z 4. kompanii wspomnianego pułku. Cztery PzKpfw VI zajęły pozycje poza zasięgiem sowieckich armat i szybko rozbiły osiem sowieckich wozów. Rosjanie próbowali odpowiadać ogniem, ale wystrzeliwane z ich dział pociski przeciwpancerne krzesaly jedynie snopy iskier na czołowych pancerzach „Tygrysów”. Lepsze efekty przynosiło strzelanie w gąsienice niemieckich czołgów. W ten sposób Rosjanom udało się wyeliminować z walki czołg SS-Hauptcharführera Puttschлага („422”).

of the Soviet 100th and 309th Infantry Division, that included tanks from the 5th and 3rd Guard Tank Corps. By nightfall, the Russians were overthrown and withdrew to Borisovka, where they organised an anti-tank resistance position. The next day, under Borisovka, saw a tank battle in which the “Tigers” from the 13th Company really distinguished themselves. Striking fear into the hearts of the Russians, the “Tigers” caused serious damage. By March 14, out of the Soviet 40th Army’s 60 tanks, the “Großdeutschland” managed to annihilate 46 of the enemies machines. Next day, General Hoernlein’s *panzergrenadier division* managed to destroy 27 tanks, and the next day another 40. When on March 18, the division carried out an assault in the easterly direction, the armoured regiment that was leading the charge managed to obliterate 54 T-34 and T-70. This operation did not go unnoticed, and that same day Army Group “South” officials praised the regiment. For his effort, von Manstein, commander of the division, decorated General Hoernlein with Oak Leaves to his Knight Cross. On March 30, the division was visited by General Guderian, who, although discharged after the Moscow defeat, returned to Hitler’s sympathy and was quickly reinstated as a General Inspector of the Panzer Troops. Remembering many of Hoernlein’s soldiers from the time of the French campaign and Eastern assault, General Guderian was nothing but full of praise for the troops stature. His visit, however, was not to eulogise over the division’s achievements, but to collect information on the “Tigers” competence in battle. As a result of his findings, increase in production of the PzKpfw VI was quickly instated. German headquarters believed, that a mass production of the “Tiger will again provide an advantage for the panzer army and strip the voodoo of the Soviet T-34 and KW for good.

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „823” (poprzednio „832”) z 8. kompanii 2. Pułku Pancernego SS Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Das Reich” przygotowuje się do strzelania w czasie wizytacji jednostki przez H. Himmlera, 24 kwietnia 1943 roku. PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tank coded “823” (old marking “832”) of 8th Company 2nd SS-Panzer Regiment SS-Panzergrenadier Division “Das Reich” prepared for gunnery training during Himmler’s visitation in April 24, 1943. [CAW]

Czołg „Tiger” oznaczony Fgst 250 014 z pierwszych serii produkcyjnych, bez zasobnika z tyłu wieży dostarczony do 501. Batalionu Czołgów Ciężkich w sierpniu 1942 roku. *One of the first “Tiger” tanks registered Fgst 250 014 without turret stowage bin delivered to the 501st schwere Heeres Panzer Abteilung in August 1942.* [ASKM]

Zwycięstwo pod Wałkami pozwoliło Niemcom przepłynąć się przez rzekę Mszę i stworzyć na jej drugim brzegu przyczółek, z którego już następnego dnia większość grup bojowych skierowała się na północ, w stronę Charkowa. Nie był to łatwy marsz. Rosjanie bronili się coraz zacieklej i nacierające oddziały musiały wykazywać się niezwykłą wytrzymałością w likwidowaniu kolejnych punktów oporu. Obszar ten Niemcy określali jako „Pakfront”, a to ze względu na niespotykaną, jak dotąd liczbę zamaskowanych środków przeciwpancernych, które znalazły się na drodze I. Korpusu Pancernego SS. W walce z „gniazdami przeciwpancernymi” szczególnie przydatne okazały się być „Tygrysy”, które mogły niszczyć sowieckie działa i czołgi, tak jak onegdaj wymarzył sobie Hitler, znajdując się poza ich zasięgiem skutecznego rażenia ogniem. 9 marca 8. kompania 2. Pułku Pancernego SS dywizji „Das Reich” zniszczyła trzynaście sowieckich czołgów. Dwa dni później czołgi 4. kompanii dywizji „LSSAH” rozbiły kolejnych sześć czołgów wroga i osiem dział przeciwpancernych. Za ów sukces kompania zapłaciła utratą czołgu SS-Untersturmführera Philipsena, któremu sowieckie pociski rozbiły celownik działa. Czołg został ewakuowany na tyły, ale jego naprawa była możliwa dopiero po otrzymaniu części zamiennych z Niemiec, co stało się dopiero w kwietniu. Gdy I. Korpus Pancerny SS dotarł na przedmieścia Charkowa w pułkach pancernych dywizji oddanych pod komendę SS-Obergruppenführera Haussera, znajdowało się nieco ponad sto sprawnych czołgów, w tym zaledwie pięć „Tygrysów”. Dowódca korpusu nie użył tych pojazdów podczas walk w mieście, słusznie uznając, że są zbyt cenne, aby kierować je do walki w terenie zabudowanym, gdzie łatwo mogły zostać zniszczone przez ukrytą wśród ruin sowiecką piechotę.

13 marca, w czasie, gdy grupy szturmowe Haussera likwidowały ostatnie punkty sowieckiego oporu na terenie

CLASHES IN TUNISIA – 1942–1943.

On 8 November 1942, British and American troops landed on the shores of Algeria and Morocco finally realising the summer planned operation code-named “Torch”. With immediate response capabilities and appropriate strategic manoeuvring, the Germans, although surprised, could still counteract the Allies landing in Oran, Casablanca and Algiers. Thanks to a swift “air bridge” operation, the Germans threw several paratrooper units to Tunisia, who put up a fierce resistance against the advancing Allied soldiers. On 15 November, General Walter Nehring arrived in Africa and took over command of all German forces stationed in Tunisia. These were now labelled as the LXXXXth Corps. Reckoning the North African headquarters as a “political prerogative”, Hitler thought that it must be defended like Stalingrad and decided to send to Tunisia whatever he could. Stationed in Erfurt, one such unit to be sent there was Major Hans-Georg Lueder’s 501st Heavy Tank Battalion. The battalion received its first “Tigers” in September, 1942. By mid-October the unit was fitted out for the tropics, and Major Hannes Kümmel, a veteran from the 21st Panzer Division *Deutsches Africa Korps*, familiarised officers from the 501st Battalion with conditions at combat in the desert. At the end of October, sections of Major Lueder’s 2nd Company were sent to France. On the days of 10–12 November 1942, first transporters from the 1st Company left from Fallingbommel to Italy, reaching their goal in two groups by 18–19 November. Two days later, the re-transportation of the 501’s subunits from Reggio to Africa had begun. The tanks were shipped on Italian vessels, s.s. “Vesuvio”, m.s. “Pamilla” and Siebel ferries. The troops from the 1st Company were flown on board Ju 52/3m 4 mge and Me 323 aircraft.

The 501st Battalion did not have to wait long for its first battle. The German infantry attacked American held positions at

Charkowa, rozgorzały walki na froncie północnym. Grupie „Kempf”, która osłaniała szturm I. Korpusu Pancernego SS na Charków, ostatecznie udało się odrzucić oddziały sowieckiej 69. Armii i wyjść na lewe skrzydło 40. Armii generała Moskalenki. Działająca w ramach grupy generała Kempfa dywizja „Großdeutschland” zbliżyła się wówczas do Grajworonu. Na południowej granicy miasta opór żołnierzom generała Hoernleina stawiały pododdziały 100. i 309. Dywizji Piechoty oraz czołgi 5. i 3. Korpusu Pancernego Gwardii. Do wieczora Rosjanie zostali odrzuceni i wycofali się w stronę Borisowki, gdzie zorganizowali przeciwpancerny punkt oporu. Pod Borisówką żołnierze Moskalenki po raz pierwszy zetknęli się z niemieckimi „Tygrysmi” z 13. Kompanii Czołgów Ciężkich Pułku Pancernego dywizji „Großdeutschland”. To pierwsze spotkanie zostało przedstawione przez generała Moskalenkę w ten oto sposób: „Pamiętam, pod Borisówką przyszedł do mnie generał Wowczenko (dowódca 3. Korpusu Pancernego – przypis JS) i zameldował, że działa jego czołgów nie przebijają czołowego pancerza niemieckich czołgów. Zdziwiłem się, ponieważ dotąd nic podobnego nie zdarzyło się. Zainteresowali się tym również przybyli do nas członkowie Rady Wojennej Frontu, generał Kuźniecowa, oraz członek Rady Wojennej Armii, pułkownik Gruszecki. Wszyscy razem udaliśmy się na punkt obserwacyjny i przekonaliśmy się, że miał rację. Przez lornetkę widzieliśmy, że pociski naszych dział czołgowych krzeszą snopy iskier na czołowych pancerzach niemieckich czołgów i rykoszetują. Tę zagadkę wkrótce jednak rozwiązali nasi artylerzyści. Stwierdzili oni, że czołowy pancerz nowych czołgów niemieckich był rzeczywiście silny i zdecydowali, iż skoro tak jest, to trzeba je bić nie w czoło, lecz w bok lub w tył. To, oczywiście, nie było jedno i to samo, ponieważ wymagało nie tylko innego rozmieszczenia dział w przeciwpancernych punktach oporu, lecz również wielkiego opanowania. Przecież teraz trzeba było najpierw przepuścić niemieckie czołgi przez swoje linie, a dopiero potem uderzyć na nie. Lecz jak wiadomo, radzieckim żołnierzom nie brak odwagi i opanowania. Dlatego też „Tygrysy” paliły się nie gorzej niż wszystkie pozostałe faszystowskie czołgi.” Płonące „Tygrysy” były jednak jedynie wytworem wyobraźni generała Moskalenki. Wszędzie, gdzie się pojawiły „Tygrysy” ich załogi siały prawdziwy popłoch i zniszczenie w szeregach Rosjan. Tak było również w trakcie bitwy pod Borisówką, podczas której już 14 marca brygady pancerne 40. Armii straciły 60 czołgów, z czego aż 46 zapisano na konto kompanii „Tygryśów” dywizji „Großdeutschland”. Następnego dnia pułk pancerny dywizji generała Hoernleina rozbił kolejnych 27 czołgów, a jeszcze następnego dnia – 40. 18 marca dywizja uderzyła na wschód, a posuwający się na jej czele pułk pancerny już na początku bitwy zniszczył 15 „trzydziestekczwórek” i 20 dział przeciwpancernych. Nie była to jedyna zdobycz tego dnia. Około południa pułk, na którego stanie były 33 PzKpfw IV, 12 Flammpanzerów III, 3 PzKpfw III i 2 PzKpfw VI, zaskoczył grupę 90 czołgów wroga i w toku błyskawicznie i bardzo sprawnie rozegranej bitwy spalił 54 T-34 i T-70. Dalszych 15 wozów wroga zostało zdobytych i zasiliło pododdziały pułku. Prócz czołgów dywizja zdobyła również 29 dział przeciwpancernych.

Przeprowadzone 18 marca natarcie zostało docenione przez sztab Grupy Armii „Południe”. Na wniosek marszałka von Mansteina dowódca dywizji, generał Hoernlein, został udekorowany Liśćmi Dębu do Krzyża Rycerskiego. 30 marca dywizja była wizytowana przez generała Heinza Guderiana, który, odwołany po klęsce pod Moskwą, powrócił do łask Hitlera i otrzymał stanowisko Generalnego Inspektora Broni Pancernych. Generał, pamiętający wielu żołnierzy Hoernleina jeszcze z

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z nr „141” 1. kompanii 501. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunis, grudzień 1942 roku. Czołg ma zdjęty hamulec wylotowy armaty. PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 coded No “141” tank of 1st Company 501st schwere Heeres Panzer Abteilung in Tunisia, December 1942. Note lack of gun muzzle brake. [Tank Museum 143/B5]

Tebourba on November 27, 1942. The battle for the town lasted for over a week. On December 1, the offensive against the Allies was joined by General Fischer’s tank subunits from the 10 Panzer Division, and Lueder’s “Tigers”, in operation as Kampfgruppe “Lueder”. That day, with the battle drawn out within a small area, the possibility to match the quicker and dynamic Allies vehicles was soon tested and the “Tiger’s” lousy manoeuvrability myth finally waned. On December 3, near Hill 186.4 only one “Tiger” had received damage. Next loss at the hands of the Allies came on December 6, near the region of El Bathan, during a paratrooper defence operation on Hill 145.0. On all accounts, the conflict at Tebourba was a complete success for the Germans, with the Allies leaving 134 tank wrecks behind on the battlefield, nine of which had been placed there at the hands of Major Lueder’s own panzers.

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „111” z 1. kompanii 501. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunis, grudzień 1942 roku. PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 coded No “111” tank of the 1st Company 501st schwere Heeres Panzer Abteilung in Tunisia, December 1942. [Tank Museum 143/B2]

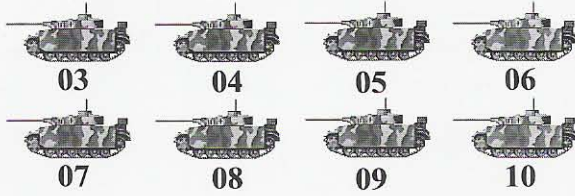

01

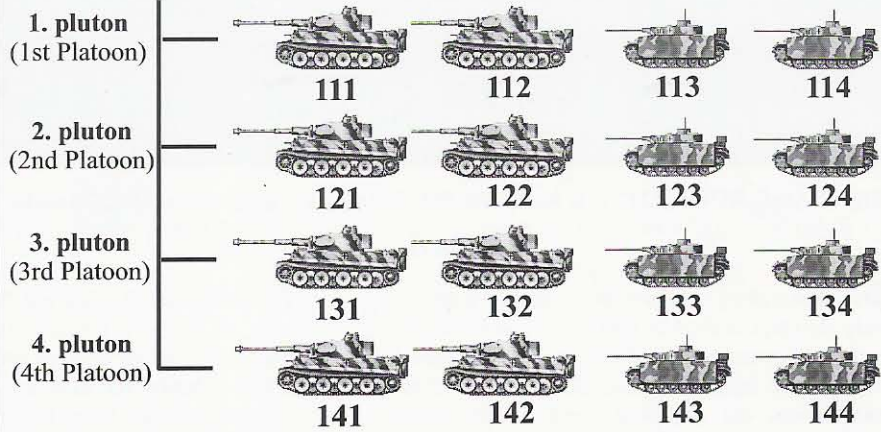

02

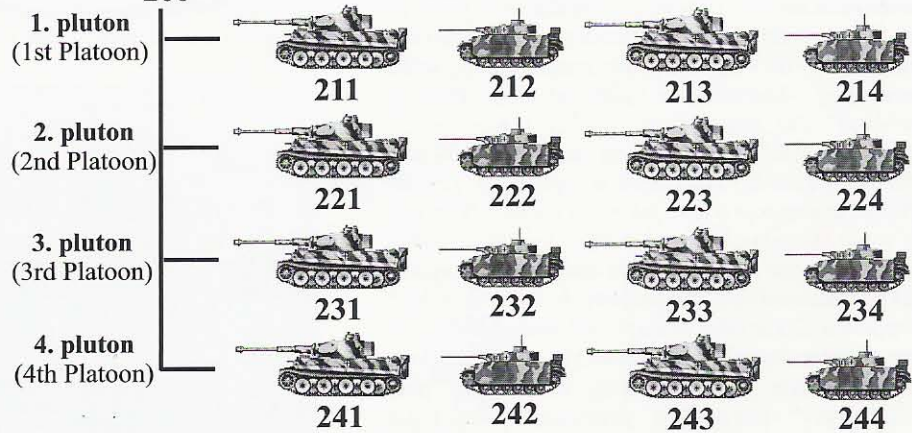
kompania czołgów lekkich (Light Tank Company)

1. kompania (1st Company)

2. kompania (2nd Company)

Organizacja 501. Batalionu Czołgów Ciężkich w grudniu 1942 roku.
The organisation of the 501st schwere Heeres Panzer Abteilung in December 1942.

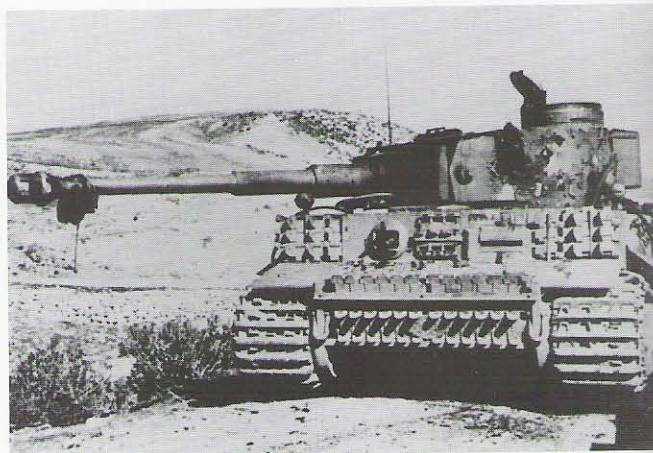
PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „121” z 1. kompanii 501. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, grudzień 1942 roku. *PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded No “121” tank of the 1st Company 501st schwere Heeres Panzer Abteilung in Tunisia in December 1942.* [Tank Museum 379/A5]

czasów kampanii francuskiej i pierwszego etapu walk na Wschodzie, kiedy dywizja walczyła pod jego komendą, był pełen podziwu dla ich postawy. W dywizji zjawiał się jednak nie po to, aby wychwalać jej osiągnięcia. „29 marca 1943 rok udałem się samolotem do Zaporozża, do Grupy Armii „Południe”, aby odwiedzić marszałka von Mansteina – wspominał Guderian. Dopiero co osiągnięto tam wielki sukces: dzięki właściwemu operacyjnemu użyciu związków pancernych odebrano z powrotem Charków. Właśnie doświadczenia zdobyte w tych działaniach, w szczególności przy wprowadzaniu do akcji batalionów czołgów „Tygrys” dywizji „Großdeutschland” i dywizji SS „Leibstandarte SS Adolf Hitler”, były przedmiotem mej rozmowy z Mansteinem (...) Potem poleciałem do Połtawy, gdzie znajdował się sztab grupy operacyjnej Kempfa, a stamtąd do dywizji „Großdeutschland” (30 marca), do dywizji pancerniej SS „Leibstandarte SS Adolf Hitler” i do korpusu generała Knobelsdorffa (31 marca). Wszędzie starałem się przede wszystkim zebrać informacje o tym, jak zdają próbę „Tygrysy”, aby wyrobić sobie jasny pogląd o ich taktycznej i technicznej użyteczności i wyciągnąć z tego wnioski dla przyszłej organizacji związków pancernych, uzbrojonych w te czołgi.” Wnioski z inspekcji Guderiana znalazły odzwierciedlenie w decyzji o zwiększeniu produkcji PzKpfw VI. W niemieckim naczelnym dowództwie przewidywano, że seryjnie produkowane „Tygrysy” przywrócą przewagę jakościową niemieckim wojskom pancernym i ciężące nad nimi widmo sowieckich T-34 i KW zostanie ostatecznie zlikwidowane.

WALKI W TUNEZJI – 1942–1943

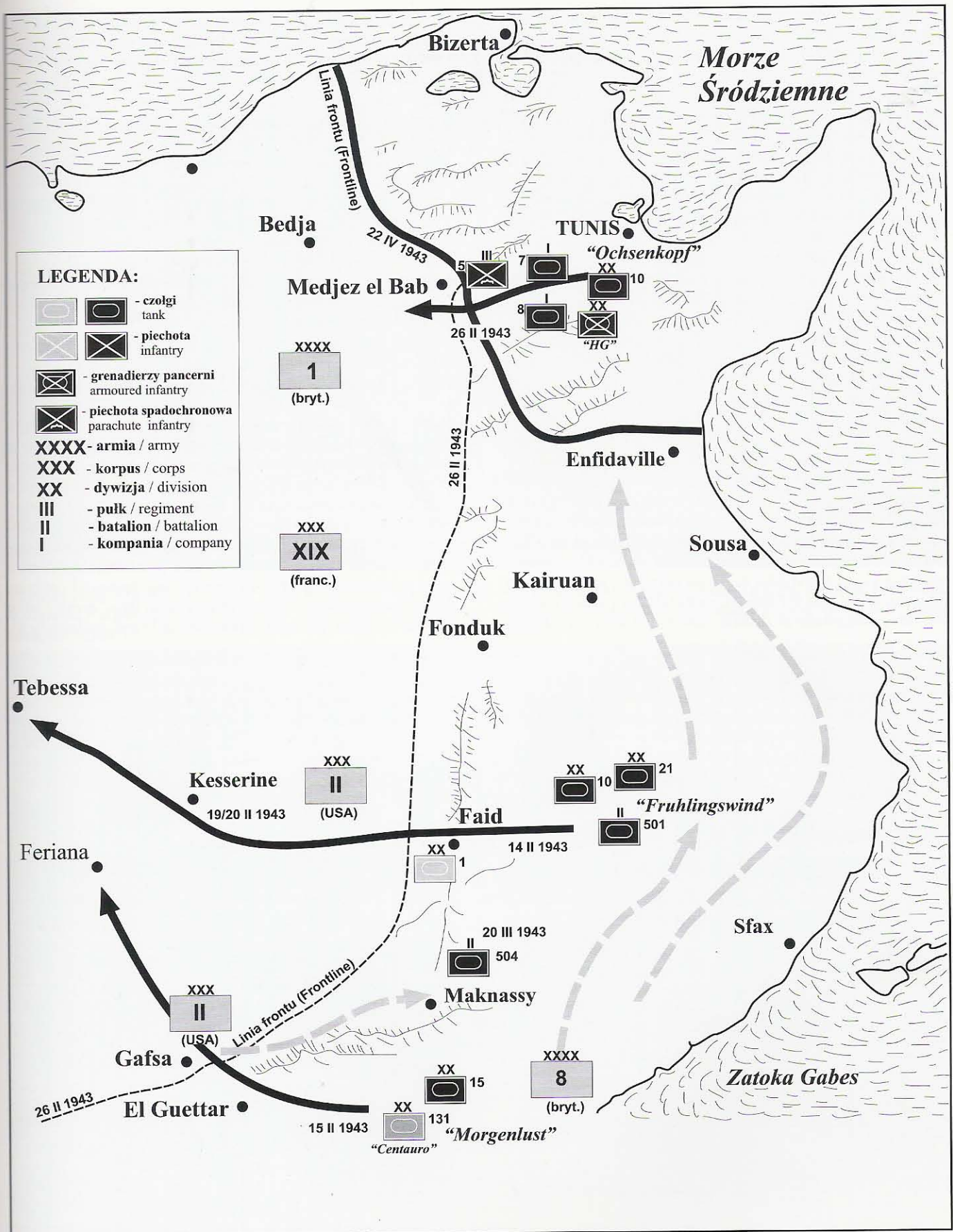
8 listopada 1942 roku wojska brytyjskie i amerykańskie wylądowały na plażach Algierii i Maroka, realizując w ten sposób planowaną od lata operację „Torch”. Jakkolwiek desant aliantów w rejonie Oranu, Casablanki i Algieru

On December 9, General Jürgen von Arnim was placed in charge of a newly formed 5th Panzer Armee. Next day, the General directed sections of his force, including seven “Tigers” and five PzKpfw III, to attack Ally positions at Medjez el Bab. Composed of tanks from the 10th Panzer Division, the “Tigers” held the frontal position of the formation. In the clash, the Germans managed to destroy 14 “Stuart” tanks from General Ward’s 1st U.S. Armoured Division. In January 1943, operations along most of the African front had died down after heavy monsoon rains turned a majority of the roads into impassable sand traps. Snow falls were even recorded in some higher parts of the Tunisian mountains. Only southern sections of the front experienced some activity, with the French XIXth Corps placing

Pierwszy czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 Fgst 250 011 nr „231” z 2. kompanii 501. Batalionu Czołgów Ciężkich zdobyty przez Brytyjczyków. *The first PzKpfw VI “Tiger” tank Fgst 250 011 coded No “231” of the 2nd Company 501st schwere Heeres Panzer Abteilung to fall into British hands.* [Tank Museum 231/C2]

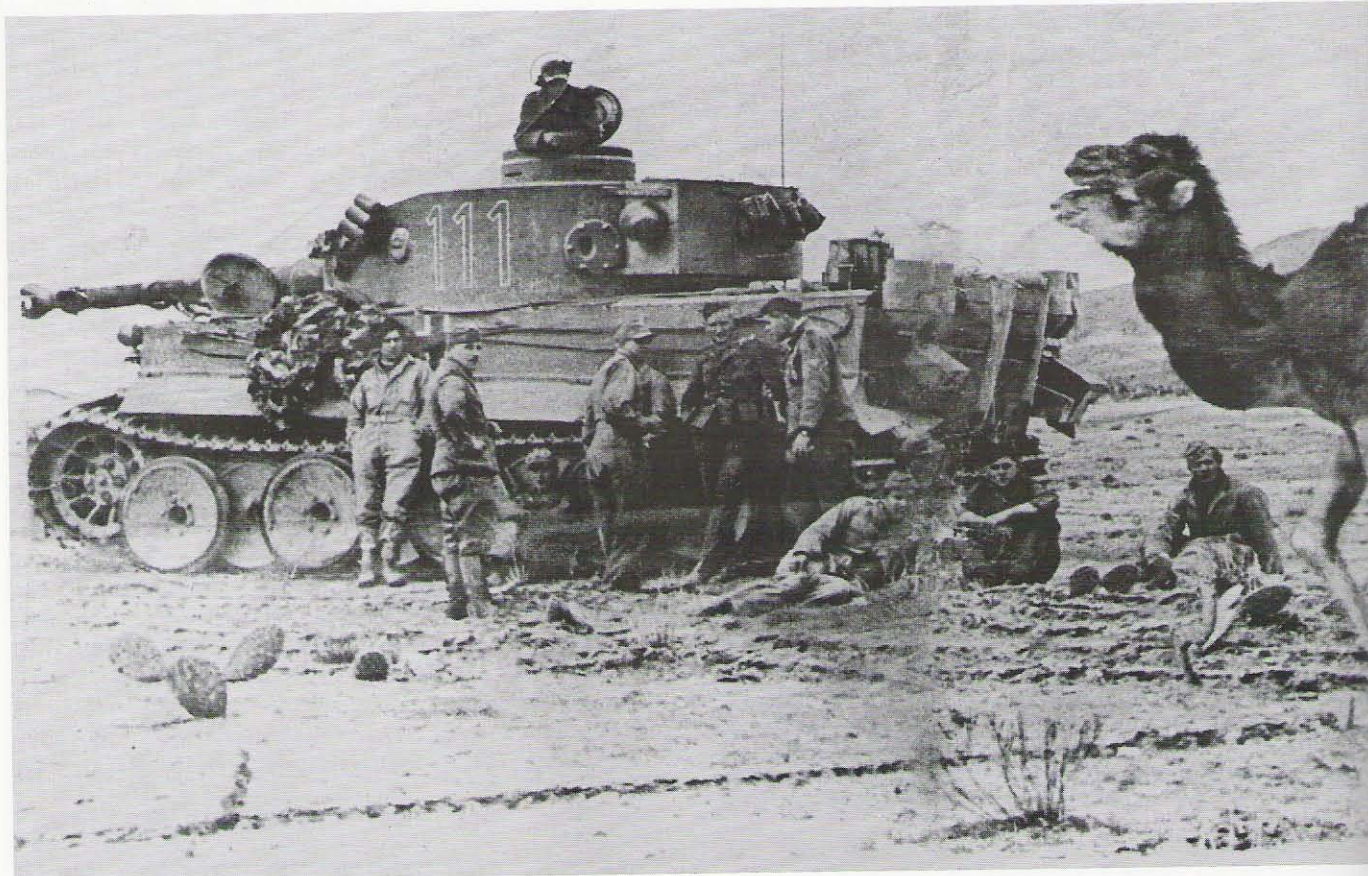
LEGENDA:

	- czołgi tank
	- piechota infantry
	- grenadierzy pancerni armoured infantry
	- piechota spadochronowa parachute infantry
XXXX	- armia / army
XXX	- korpus / corps
XX	- dywizja / division
III	- pułk / regiment
II	- batalion / battalion
I	- kompania / company

Działania 501. i 504. schwere Heeres Panzer Abteilung w okresie styczeń-maj 1943 roku.
 The operations of the 501st and 504th schwere Heeres Panzer Abteilung in January-May 1943.

zaskoczył Niemców, to jednak błyskawicznie poczynili oni odpowiednie kroki wobec zaistniałej sytuacji strategicznej. *Oberkommando der Wehrmacht*, wspólnie z *Comando Supremo* szybko zorientowało się, że głównym celem operacji „Torch” jest Tunis. Około 60 mil morskich na północ od tego miasta leży Sycylia – wyspa będąca pomostem do południowej Europy. Jeden rzut oka na mapę wystarczył, aby niemieccy i włoscy generałowie domyślili się, że wojska sprzymierzonych, dowodzone przez generała Dwighta Eisenhowera, za wszelką cenę będą chciały szybko dotrzeć do stolicy Tunezji, aby stamtąd przedostać się w drodze desantu na Sycylię, a potem do Włoch. W poniedziałek 9 listopada 1942 roku, a więc jeszcze wtedy, gdy trwały zarówno walki w Maroku, jak i Algierii, Hitler skontaktował się z kwaterą główną marszałka Alberta Kesselringa, głównodowodzącego wojskami niemieckimi na Południu, i nakazał mu wyekspediowanie do Afryki wszystkich sił będących do jego dyspozycji. Marszałek mógł wysłać do Tunezji tylko niewielkie siły spadochroniarzy, ale uczynił to niezwłocznie. 11 listopada, prócz spadochroniarzy 5. Pułku, do Tunezji przybyło kilka batalionów włoskiej piechoty morskiej oraz dwa bataliony dywizji „Hermann Göring” generała Josefa Schmidta. W ciągu następnych dni, dzięki utworzonemu naprędce „mostowi powietrznemu”, Niemcom udało się przerzucić do Tunezji kolejne oddziały. 15 listopada do Afryki przybył generał wojsk pancernych Walter Nehring i przejął dowodzenie nad wszystkimi siłami niemieckimi stacjonującymi na terenie Tunezji, które odtąd określano mianem LXXXX. Korpusu. Tego dnia marszałek Rommel, uciekający przed brytyjską 8. Armią depczącą mu po piętach od czasu klęski pod El Alamein, rozkazał nowo mianowanemu dowódcy zorganizować obronę. Sam zaś, z końcem listopada

ataki w the town of Sfax and Gabes, hoping to cut Tunisia away from Libya. The French offensive was met with an immediate response from the German army. 5th *Panzer Armee's* high command drew up a counter-offensive plan and quickly put it into action. Codenamed „Eilbote” (express messenger), the operation begun on January 18, in the region of Pont du Fahs-Zahoudan. Apart from tanks from the 501st Battalion's 1st Company, tanks from the 2nd Company, were sent from Italy taking part in the operation. First „Tiger” group secured territory from the west, the second, comprised of 5 *PzKpfw VI* and ten *PzKpfw III*, backed up the 756th *Gebirgsjäger Regiment*, who together with the 334th Division was positioned in the direction of Djebel Solbia. The third group in the operation, together with the 69th *Panzer Grenadier Regiment*, advanced from the south towards Pont du Fahs. On January 19, whilst trying to breaking through a British position at Hamara, three *PzKpfw VI* received damage. The tanks were evacuated from the battlefield, and a day later soldiers from the British „A” Battery of the 72nd AT Artillery Regiment, armed with 57mm *M1* cannons, shot another „Tiger” („231”) from the 2nd Company. This time the Germans were unable to pull out the tank behind them. The tank was captured by the English, and sent to the Britain, where it underwent a scrupulous examination. It was the first vehicle of its type secured by the Allies. On January 20, the British organised a counter-offensive in the region of Quesseltia-Kairouan. The incentive was quickly broken up by an assault form the 1st Company's 2nd Platoon. Without any losses, the „Tigers” managed to destroy three British machines. Next day, the Germans were not so lucky when a Britons hit and destroyed *Leutnant Vermehren's* tank („121”). After a few days break, 501st Battalion's tanks once again drew into battle and, on January 31,

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „111” z 1. kompanii 501. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, grudzień 1942 roku. Z tyłu czołgu widoczne filtry typu Feifel. PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 coded „111” tank of the 1st Company 501st *schwere Heeres Panzer Abteilung*, Tunisia, December 1942. Tank was equipped with Feifel-type air filters. [Tank Museum 379/A5]

Zdobyty czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „131” z 1. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, kwiecień 1943 roku. *A captured PzKpfw VI “Tiger” coded No “131” tank of 1st Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Tunisia, April 1943. [Tank Museum 292/A1]*

polecał do Kętrzyna (Rastenburga) w Prusach Wschodnich, aby spotkać się z Hitlerem i wymusić na nim zgodę na ewakuację wojsk niemieckich z Afryki. Argumenty Rommla nie znalazły zrozumienia u wodza III Rzeszy. *Führer* popisał się przed marszałkiem jednym ze swoich sławetnych ataków wściekłości i stanowczo stwierdził, że przyczółek w Afryce Północnej jest „polityczną koniecznością” i musi być broniony tak samo jak Stalingrad. Jedynym pozytywnym elementem owej tyrody było zapewnienie, że dywizje walczące w Afryce już wkrótce otrzymają znaczące posiłki.

Z rozkazu Hitlera jednym z oddziałów, który miał zostać wysłany do Afryki był, stacjonujący w Erfurcie, 501. Batalion Czołgów Ciężkich majora Hansa-Georga Luedera. Batalion otrzymał dwa pierwsze „Tygrysy” we wrześniu 1942 roku. W połowie października, a więc przeszło miesiąc przed spotkaniem Rommla z Hitlerem w Kętrzynie, jednostka zaczęła fasować wyposażenie tropikalne, a major Hannes Kümmel, weteran z 21. Dywizji Pancerniej *Deutsches Afrika Korps*, zapoznał oficerów 501. batalionu ze specyfiką walk na pustyni. Warto nadmienić, że bogata korespondencja na temat 501. batalionu pomiędzy marszałkiem Rommlem, a *OKH* pozwoliła brytyjskim kryptologom na zdobycie informacji o tym, że istnieje nowy „super czołg”. 16 września 1942 roku *British Government Code and Cypher School* złamał niemiecką depezę i poznał szczegóły dotyczące masy i danych taktyczno-technicznych czołgu „Tygrys”. Pod koniec października część 2. kompanii batalionu majora Luedera wysłano do Francji. W dniach 10-12 listopada 1942 roku pierwsze transporty z 1. kompanią wyruszyły z Fallingbomel do Włoch. Cel osiągnęły w dwóch grupach – 18 i 19 listopada. Dwa dni później rozpoczęła się operacja przetransportowania pododdziałów 501. batalionu z Reggio do Afryki. Czołgi zostały przewiezione na pokładach włoskich statków s.s. „*Vesuvio*” i m.s.

advanced with their next counter-offensive codenamed: „*Eilbote II*”. This time the operation included 11 „**Tigers**” and 14 **PzKpfw III**. Their role was to provide a security shield for the „**Tiger**’s” flanks. Shielding against the enemies infantry, the tanks were also backed by the IInd Battalion from 69th *Grenadier Regiment* and the IInd Battalion from 756th Mountain Rifle Regiment. That day all units worked as *Kampfgruppe “Weber”*. The offensive ended half successfully. Although British troops did retreat, it was at a cost of two „**Tigers**”, one of which was burned down.

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „142” z 1. kompanii 501. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, grudzień 1942 roku. *PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded No “142” from the 1st Company 501st schwere Heeres Panzer Abteilung, Tunisia in December 1942. [Tank Museum 342/A1]*

„Pamilla” oraz kilku promów *Siebel*. Personel 1. kompanii przerzucono drogą powietrzną na pokładach samolotów transportowych *Ju 52/3m 4 mge* i *Me 323*.

Na swój debiut bojowy 501. batalion nie czekał długo. 27 listopada 1942 roku niemiecka piechota zaatakowała pozycje amerykańskie pod Tebourba. Bój o tę miejscowość trwał przeszło tydzień. 1 grudnia w walkę z aliantami włączyły się pododdziały czołgów 10. Dywizji Pancерnej generała Fischera i „Tygrysy” Luedera. W pojedynku z amerykańskimi *M3 „Lee”* z 13. Pułku 1. Dywizji Pancерnej i brytyjskimi „Crusaderami” *Mk III* z 17/21. Pułku Ułanów (17th/21st Lancers) z 6. Dywizji Pancерnej szczególnie wykazały się, działające w ramach *Kampfgruppe „Lueder”*, czołgi kapitana Deichmanna oraz podporuczników Vermehrena i Joschko. 1 grudnia bitwa toczyła się na bardzo krótkim dystansie, co niejako obalało mit, że „Tygrys” jest mało zwrotnym czołgiem i nie jest w stanie podjąć walki z szybszymi i zwrotniejszymi pojazdami aliantów. „*Kampfgruppe* rozwinęła się do ataku jakieś 5 kilometrów na zachód od Djedeida. Widoczność ograniczały nam liczne oliwkowe gaje i nie wiedzieliśmy gdzie są czołgi nieprzyjaciela – wspominał major Lueder – *Kapitan Deichmann, który opuścił swój czołg, aby rozeznac się w sytuacji, został trafiony w szczękę odłamkiem pocisku. Amerykańskie General „Lee” otworzyły do nas ogień z odległości 80-100 metrów. Żaden z pocisków nie przebił pancerza naszych czołgów! To przekonało nas, że dysponujemy znakomitą bronią. Dwa *M3 „Tygrysy”* rozbiły z odległości 150 metrów. Kolejne zniszczyły obsługi naszych 88-milimetrowych dział przeciwlotniczych”. 2 grudnia jeden „Tygrys” pod osłoną trzech *PzKpfw III* wspierał natarcie niemieckiej piechoty na, położone na wschód od Tebourba, wzgórze 186,4. Efektem owego wsparcia było sześć znisz-*

Dwie fotografie zdobytego czołgu *PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1* nr „131” z 1. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, kwiecień 1943 roku. Two photos of captured *PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1* coded No “131” tank of 1st Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Tunisia, April 1943. [Tank Museum 292/A4, 292/A2]

At the conclusion of operation “*Eilbote II*”, armies of the Axis were closed up by the Allies within the so called “*Tunisian stronghold*”. Despite having control over only a narrow passage of the Tunisian coast, the Germans and Italians still wanted to prolong the war in Africa. Each day in Africa, was thought to help increase the chances in the defence of *Festung Europa*. For this very reason, a stream of German transport air-craft kept flowing into army bases along the Tunisian shoreline, delivering new units and equipment. The Allies were unable to respond as their aircraft fleets, deprived of solid runways, bogged themselves in the mud of the Algerian and Libyan air fields. German

czonych czołgów typu M3A1 „Stuart”, cztery działa przeciwpancerne oraz dwa transportery opancerzone M3 Half Track. Następnego dnia już nie był tak pomyślny dla czołgistów majora Luedera. W okolicy wzgórza 186,4 uszkodzony został jeden „Tygrys”. Kolejny padł łupem alianckich dział przeciwpancernych 6 grudnia w okolicy El Bathan, podczas wspierania ataku niemieckich spadochroniarzy na wzgórze 145,0. W ogólnym rozrachunku bitwa pod Tebourba była wielkim sukcesem wojsk niemieckich, bowiem na placu boju Anglicy i Amerykanie pozostawili wraki aż 134 czołgów. Dziewięć z nich zapisano na konto czołgistów majora Luedera.

9 grudnia w Tunezji została utworzona 5. Armia Pancerna pod dowództwem generała Jürgena von Arnima. Dzień później generał pchnął część podległych mu sił, w tym siedem „Tygrysów” i pięć „trójek” 501. batalionu, do ataku na pozycje alianckie pod Medjez el Bab. „Tygrysy” znajdowały się na czele formacji uderzeniowej utworzonej z czołgów 10. Dywizji Pancerniej. W starciu tym Niemcy zniszczyli 14 czołgów „Stuart” z amerykańskiej 1. Dywizji Pancerniej generała Warda. 17 stycznia 1943 roku major Lueder, w sporządzonym przez siebie raporcie, podsumował grudniowe walki z udziałem czołgów typu PzKpfw VI. Stwierdził, że dzięki tym pojazdom armia niemiecka zyskała zdecydowaną przewagę nad pojazdami pancernymi wroga. Wpływ na to miały: potężne działa „Tygrysa”, które pozwalało niszczyć czołgi nieprzyjaciela z odległości, gdy ten nie był jeszcze w stanie otworzyć skutecznego ognia i gruby pancerz, który chronił załogę przed przebicciem czołgu większością pocisków. Dowodem na to mogą być starcia z udziałem „Tygrysów”, w których te wytrzymywały trafienia pociskami przeciwpancernymi dział 75 mm amerykańskich czołgów M3 „Lee”, wystrzelanymi z odległości 100-150 metrów! Nieco gorzej major

and Italian high command knew quite well that as soon as the weather conditions clear, immobile Ally armies will soon return back to combat duties. Anticipating such an attack, the German set to initiate operations codenamed “Frühlingswind” (Spring wind) and “Morgenlust” (Morning joy). The mission was carried out by the newly formed Army Group “Afrika”, comprised of General von Arnim’s 5th Panzer Armee and Marshall Rommel’s German-Italian 1st Army. Managed in the field of battle by von Arnim’s deputy, General Heinz Ziegler begun the offensive at exactly 04:00. The attack was directed due west from the direction of the Faid mountain pass, towards a little Arab village called Sidi Bou Zid. The operation was lead by tanks from the 1st Company of 501st Battalion, who joined General Fritz von Broich’s 7th Panzer Regiment of 10th Panzer Division. The “Tiger’s” giant cannons quickly desolated the 1st U.S. Armoured Division. By the first show of force, General Ward had lost 20 “Shermans”, as “Lee” and “Sherman” 75mm guns ended up to be completely useless in the fight against the “Tigers”. As a result, losses of the Americans were in high disproportion when compared to those of the Germans. The two day long battle in the Faid Pass, cost General Ward 165 AFVs (within this 97 tanks), from which a great number fell at the hands of the tanks from the 501st Battalion. Worse for the Allies was the Germans taking of more than 2500 American soldiers into captivity. Together with the prisoners, the Germans also secured top secret documents complete with information on General Fredendall’s IInd Corps, who abandoned west Dorsal mountain range retreating back in the direction of the Kesserine mountain pass. Coming from the south near Gafsy without much resistance, Rommel’s forces had already targeted the Kesserine area on February 19. Breaking the American defence lines, the Germans advanced forth on route for the Allies’ supply head-

Achtung “Tiger”! Doskonale zamaskowany czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 501. Batalionu Czołgów Ciężkich na stanowisku bojowym w Tunazji w 1943 roku. A well-camouflaged PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tank of the 501st schwere Heeres Panzer Abteilung on firing position, Tunisia in 1943. [Tank Museum 292/C1]

Lueder oceniał silnik oraz układ jezdny 56-tonowego „Tygrysa”, które ulegały częstym awariom, głównie na skutek gorąca i wdzierającego się wszędzie kurzu i piasku. Aby zapobiec niszczącemu działaniu kurzu na silnik czołgu, w pojazdach produkowanych od 1943 roku montowano standardowo już zestaw filtrów powietrza typu *Feifel* firmy *Fa Mann und Hummel* (przebieg międzyremontowy silnika określany był na 5000 km z filtrami powietrza i tylko 500 km bez). Czołgi wyposażone w filtry oznaczone były **PzKpfw VI „Tiger” (Tp)**. Wysyłano je nie tylko do Afryki, ale także do południowej Rosji.

W styczniu 1943 roku na wielu odcinkach afrykańskiego frontu działania zbrojne zamarły na skutek obfitych opadów deszczu, które zamieniły większość dróg w nieprzejezdne grzęzawiska. W niektórych wyższych partiach tunezyjskich gór spadł nawet śnieg. Tylko na południowym odcinku frontu sporą aktywność przejawiał francuski XIX. Korpus, którego dywizje ruszyły do ataku z zamiarem odcięcia Tunezji od Libii, poprzez zajęcie miast Sfax i Gabes. Francuski atak spotkał się niemalże z natychmiastową ripostą wojsk niemieckich. Dowództwo 5. Armii Pancernej naprzędę opracowało i przystąpiło do realizacji planu określanego kryptonimem „*Eilbote*” (z niem. Goniec). Operacja rozpoczęła się 18 stycznia 1943 roku w rejonie Pont du Fahs-Zaghoudan. Oprócz czołgów 1. kompanii 501. batalionu, wzięły w niej udział również wozy 2. kompanii, w międzyczasie przysłane z Włoch. Pierwsza grupa „*Tygryśów*” osłaniała od zachodu teren operacji. Druga, składająca się z pięciu **PzKpfw VI** i dziesięciu **PzKpfw III**, wspierała natarcie 756. Pułku z 334. Dywizji Strzelców Górskich w kierunku na Djebel Solbia, zaś trzecia, wraz z 69. Pułkiem Grenadierów, nacierała od południa na Pont du Fahs. 19 stycznia przy próbie przełamania pozycji brytyjskich pod Hamarą uszkodzonym uległy m.in. trzy **PzKpfw VI**. Czołgi zostały ewakuowane z pola bitwy, ale już dzień później artylerzyści baterii „A” z brytyjskiego 72. Pułku Artylerii Przeciwpancernej, uzbrojeni w armaty M1 kalibru 57 mm, ustrzelili kolejnego „*Tygrysa*” („231”) z 2. kompanii. Tym razem Niemcy nie zdołali ściągnąć zniszczonego wraku na tyły. Czołg został przejęty przez Anglików i wysłany na Wyspy Brytyjskie, gdzie poddano go szczegółowym badaniom. Był to pierwszy wóz tego typu przejęty przez aliantów zachodnich. 20 stycznia Brytyjczycy przeprowadzili kontruuderzenie na nacierające wojska niemieckie w rejonie Quesseltia-Kairouan. Atak ów załamał się w ogniu dział czołgowych 2. plutonu 1. kompanii 501. batalionu. „*Tygrysy*”, bez strat własnych, zniszczyły trzy angielskie czołgi. Następnego dnia, w kolejnym starciu pod Quesseltia, Niemcy nie mieli już tyle szczęścia. W efekcie brytyjskiego ostrzału trafiony został i następnie spłonął czołg porucznika Vermehrena („121”). Pomimo strat w generalnym rozrachunku operacja „*Eilbote*” zakończyła się sukcesem żołnierzy generała von Arnima. W rezultacie skoordynowanych ataków niemieckich czołgów alianci stracili cztery tysiące żołnierzy i na jakiś czas porzucili myśl o ataku na tyły wycofujących się z Libii wojsk marszałka Rommla.

Po kilku dniach przerwy w walkach czołgi 501. batalionu ponownie pojawiły się na polu bitwy 31 stycznia, kiedy to Niemcy ruszyli do kolejnego kontruuderzenia zakodowanego pod kryptonimem „*Eilbote II*”. Tym razem w boju wzięło udział 11 „*Tygryśów*” i 14 osłaniających ich skrzydła średnich **PzKpfw III**. W celu ochrony przed nieprzyjacielską piechotą czołgi zostały wzmocnione II. batalionem 69. Pułku Grenadierów i II. batalionem 756. Pułku Strzelców Górskich. Tego dnia wszystkie te jednostki walczyły w ramach tzw. *Kampfgruppe „Weber*”. Przeprowadzony przez nie atak zakończył się tylko połowicznym sukcesem. Co prawda od-

quarters in Tebessa. Joined in aid of the tarnished American forces, the British army halted the German advance. On February 22, pressed by the Allies and apprehensive at the prospect of an advance by General Montgomery's 8th Army on the Mareth Line, Rommel, with little firepower, ordered a retreat.

The Kesserine retreat did not mark the end to clashes in the north. The German's last grasp in the February offensive, fell to General von Arnim's men, stationed west of Tunis, in the Beja oasis and Medjez el Bab. Between these two, ran an important supply route for the American and British forces. The primary objective of the attack was to divert attention from Rommel's retreat out of Kesserine. The offensive codenamed “*Ochsenkopf*” (Donkey's head), begun at dawn on 26 February, 1943. That day, the formation was again lead by “*Tigers*” from the 501st Battalion, who were subordinated as the IIIrd battalion 7th Panzer Regiment into the 10th Panzer Division (the first company was designated as the 7th Company of this regiment, whilst the 2nd Company as the 8th). The “*Tigers*” were accompanied by **PzKpfw IV** vehicles from the IIInd Battalion's 7th Regiment 10th Panzer Division. Like two weeks earlier, the heavy tank's objective was to break the Allies' defensive and enable the widening of a breach for the paratroopers from the 5th Regiment and the “*Hermann Göring*” division. This time the Allies were much better prepared for the attack. Von Arnim's path was littered with British AT guns and tanks, amongst which were the new arrivals to Africa, the heavy “*Churchill*” tanks from the 25th Tank Brigade. By this time the air force had also intensified its presence. The effect was soon felt, and on 27 February, tanks from the 501st Battalion and the 7th Panzer Regiment became the target of a concentrated air attack from the Allies. What's worse, seven “*Tigers*” got themselves into real trouble south of Bela by driving carelessly into a minefield. With no chance for a pulling out, all tanks were detonated and destroyed, preventing any of the “*Tigers*” from falling into the enemies hands. With the battalion losing seven tanks and many more panzers, operation “*Ochsenkopf*” ended as a complete failure. Amongst the wounded, were battalion commander Major Lueder, and Lieutenants Kodar, Hartmann, and Stockhammer.

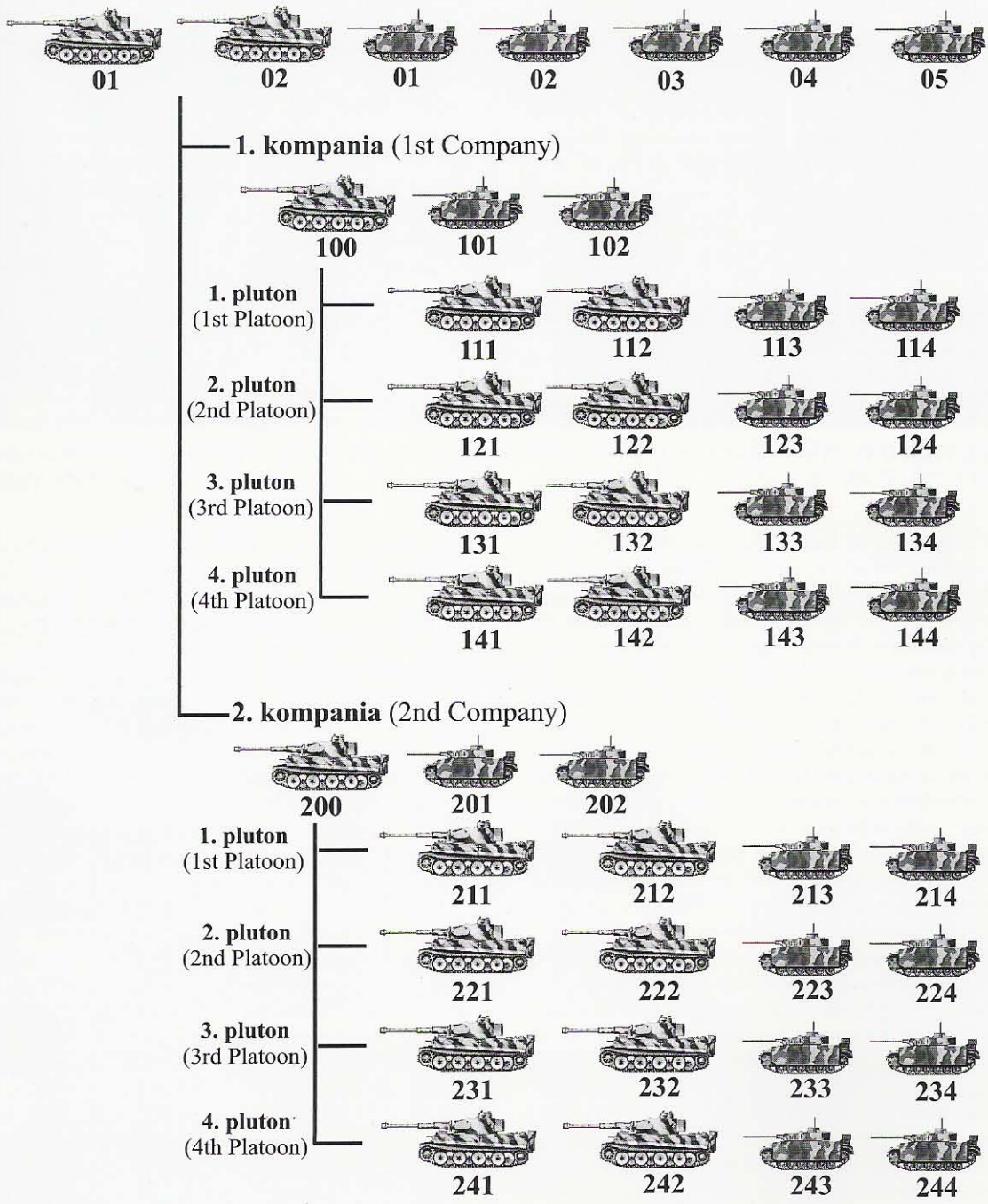

Porzucony czołg **PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1** z 1. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, kwiecień 1943 roku. *An abandoned PzKpfw VI “Tiger” tank of 1st Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Tunisia, April 1943. [Tank Museum 292/A5]*

działy brytyjskie kolejny raz zostały odrzucone, ale w wyniku stoczonych walki 501. Batalion stracił m.in. dwa „Tygrysy”, z których jeden spłonął.

Z końcem stycznia armie von Arnima i Rommla zostały zamknięte przez aliantów w tzw. „Twierdzy Tunezja”. Niemcy i Włosi, pomimo tego, że dysponowali tylko wąskim przejściem w rejonie wybrzeża Tunezji, starali się przedłużyć wojnę w Afryce. Uważali, że każdy dzień walki w Afryce pozwoli im lepiej przygotować się do obrony Europy. Z tego też powodu nieprzerwany strumień niemieckich transportowców Ju 52 i Me

On March 20, pressing forward south, General Montgomery's 8th Army launched an attack on the Mareth Line, braking the defensive front within a matter of days. At this time, General C. Patton, the new commander of the U.S IIInd Corps, was trying to brake through north in the region of Gafsa and the Maknassy Pass, where he was confronted by Major Seidensticker's "Tigers" from the 504th Heavy Tank Battalion. The decision to send the 504th Battalion's soldiers and equipment was made in February, 1943. In the last days of the month, Major Seidensticker's soldiers, together with equipment, reached Italy

Organizacja 504. Batalionu Czołgów Ciężkich w lutym 1943 roku.
The organisation of the 504th schwere Heeres Panzer Abteilung in February 1943.

Porzucony czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 1. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, kwiecień 1943 roku. An abandoned PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tank of the 1st Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Tunisia, April 1943. [Tank Museum 292/A4]

323 „Gigant” wlewał się do baz dysponujących lotniskami o betonowych nawierzchniach w pobliżu Tunisu, przywożąc nowe oddziały i sprzęt. Alianci nie mogli przeciwdziałać, gdyż ich lotnictwo, pozbawione utwardzonych pasów startowych, tkwiło w błocie polowych lotnisk Algierii i Libii. Niemieccy i włoscy generałowie doskonale zdawali sobie sprawę z tego, że gdy tylko nastaną sprzyjające warunki pogodowe, nieruchawe jak dotąd armie sprzymierzonych ponownie ruszą do walki. Dlatego postanowili uprzedzić spodziewany atak. 9 lutego 1943 roku odbyła się narada wszystkich wyższych dowódców wojsk „osi”. Przedmiotem obrad było opracowanie planu działań bojowych przeciwko siłom angielsko-amerykańskim na zachodzie. Ustalono, że 5. Armia Pancerna generała von Arnima zniszczy znajdujące się przed jej frontem jednostki amerykańskie, zaś od południa, od strony linii Mareth, operację zabezpieczy niemiecko-włoska 1. Armia marszałka Rommla. Do realizacji tego celu niezbędne było utworzenie zwierzchniego dowództwa nad obydwoma związkami operacyjnymi, które stojąc do siebie „plecami” miały spełniać odrębne zadania. W ten oto sposób uzgodniono utworzenie Grupy Armii „Afryka”, w której składzie znalazły się wspomniane 1. i 5. Armia. Przygotowana ofensywa oznaczona została kryptonimem „Frühlingswind” (z niem. Wiosenny wiatr). Marszałek Kesselring pisał: „Celem tych działań miało być co najmniej opóźnienie alianckich uderzeń o kilka tygodni lub nawet miesięcy. Należało zadać nieprzyjacielowi tak duże straty w ludziach i materiale, żeby musiał je uzupełniać transportami morskimi. Największy sukces obiecywało uderzenie na nieprzyjaciela przygotowującego się do natarcia. W przypadku brytyjskiej 8. Armii nie nadszedł jeszcze właściwy czas do takiej akcji. Podczas gdy na froncie południowym można było jeszcze ustępować bez narażania się na niebezpieczeństwo, to

upon rail transporters. On March 8, the 1st Company was loaded onto an Italian carrier at Trapani. By March 12, the 504th Battalion's first three tanks rolled off the ships platforms, entering Tunisia. At this time, the 2nd Company reached Sicily and underwent extensive training at Paceco. By March 17, Seidensticker's battalion was instated with 11 “Tigers” from the 501st Battalion. That same day, with the aim of strengthening the defensive force at the Maknassy Pass, all tanks were sent down south. Up until March 19, 1943, the pass was only defended by ninety soldiers and one 88mm cannon! “Tigers” reached the region by March 19, and by the next day destroyed 35 of the U.S. 1st Armoured Divisions machines, without recording a single loss. Another 9 of the enemies tanks fell to the 88mm gun within the next proceeding days.

By the end of March, the 504th Battalion was transferred to the Medjez el Bab-Bizerta line, defending the region of the “Hermann Göring” paratrooper division. That time, after arriving at Tunis onboard Italian vessels, the battalion's tank subsidiaries were instated with six more “Tigers”. When the Allies' 8th Army group under general Alexander advanced with an offensive at Tunis, all tanks were once again forced into battle in the second half of April. On April 19, together with the IIIrd Battalion from the 5th Fallschirmjäger Regiment, the “Tigers” drew up a counterattack at Djebel Djaff, destroying several of the enemies tanks. In the conflict, the Germans lost one “Tiger” coded “131”. The tank was captured and transported to the Britain in August 1943 and to this day it can be seen at an armoury exhibition at the RAC Tank Museum. On April 21, “Tigers” from the 501st and 504th Battalion, together with the 5th Fallschirmjäger Regiment and the “Hermann Göring” division's armoured grenadier regiment, secured positions in the region of Hill 107, near the “Cactus Farm”, six kilometres from

na froncie zachodnim chodziło, oprócz rozbicia wroga, o przemieszenie frontu na inny odcinek, który by zapewniał większe bezpieczeństwo wobec nieuniknionych incydentów wojennych i był łatwiejszy do obrony". Do natarcia, zgodnie z sugestią marszałka Kesselringa, zgromadzone zostały potężne siły. Trzon grupy uderzeniowej tworzyły wozy bojowe 501. Batalionu Czołgów Ciężkich. Pięćdziesięciosześcioletnie „Tygrysy” i towarzyszące im lżejsze PzKpfw III miały przerwać front na przełęczy Faid i utorować drogę czołgom 10. i 21. Dywizji Pancernej oraz postępującej w ślad za nimi piechocie. W tym samym czasie, na południu, „cios lewą ręką” miał zadać „Lis Pustyni”, którego oddziały miały przystąpić do realizacji operacji noszącej kryptonim „Morgenlust” (z niem. Poranna radość) i uderzyć w stronę Gafsy.

Atak, którym bezpośrednio z pola bitwy kierował zastępca generała von Arnima, generał Heinz Ziegler, rozpoczął się 14 lutego 1943 roku punktualnie o godzinie 4.00. Natarcie zostało skierowane w rejon na zachód od przełęczy Faid, w kierunku małej arabskiej wioski Sidi Bou Zid. Prowadziły go czołgi 1. kompanii 501. batalionu, które włączono do 7. Pułku Pancernego 10. Dywizji Pancernej generała Fritza von Broicha. Potężne działa „Tygrysów” czyniły straszliwe spustoszenie wśród próbujących je zatrzymać wozów amerykańskiej 1. Dywizji Pancernej. Już w pierwszym starciu z „Tygryszami” czołgiści generała Warda stracili 20 „Shermanów”. Walcząc z amerykańskimi czołgami załogi PzKpfw VI prześcigały się w ustanawianiu przeróżnych rekordów. I tak sierżant Theo Augustin zniszczył dwa „Shermany” z odległości przeszło 2700 metrów, zaś plutonowy Thull, odpowiednio manewrując swoim wozem, zmusił do poddania się załogę kolejnego M4A1. Po zakończeniu walki zdobyty „Sherman”

the road between Medjez el Bab-Goubellat. This line position was attacked by the British infantry and tanks from the 6th Armored Division, including the 148th Royal Tank Regiment. In the course of the battle the Germans destroyed four of the enemies tanks, at a cost of one of their “Tiger” No “712”. By April 23, the “Tigers” left Hill 107, and advanced due south to Medjerda, where three days later eight “Tigers” stood up against tanks from the 145th Royal Armored Regiment and the 12th Royal Tank Regiment. This conflict proved to be a disaster for the English. Executioner style, the Germans destroyed 39 of the enemies tanks, leaving the British machines scattered ablaze across the battle field. For his effort, Major Seidensticker, was awarded the Knight Cross by his superiors. To attest his honour, Major Seidensticker’s men proved their efficiency once again in the last days of April at Pont du Fas, where joined by the 7th, 8th, and 5th Panzer Regiments and the Italian 31st Tank Regiment, they annihilated another 41 of the enemies tanks. The last tank battle took place in Africa on May 6, 1943 at Medjez el Bab. In the conflict, German and Italian tanks destroyed a hefty sum of 90 British “Crusader” and “Stuart” tanks, losing only 10 of their own. This and other such victories like it, could not however change the uncomfortable position that the Axis forces found themselves in. The front had already been penetrated, and the inevitable was only a matter of moments. Trying to buy some time, von Arnim’s men planted thousand of land mines upon retreat, but whatever attempts to slow Allies victorious march, they proved to be just that, and by May 7, British tanks rolled into the outskirts of Tunisia. That same day, first AFVs from the U.S. 1st Armoured Division rumbled across the ruins on the streets of Bizerta. By May 8, both towns were in control of the Allies. On May 12, 1943, an Indian 4th Infantry Division

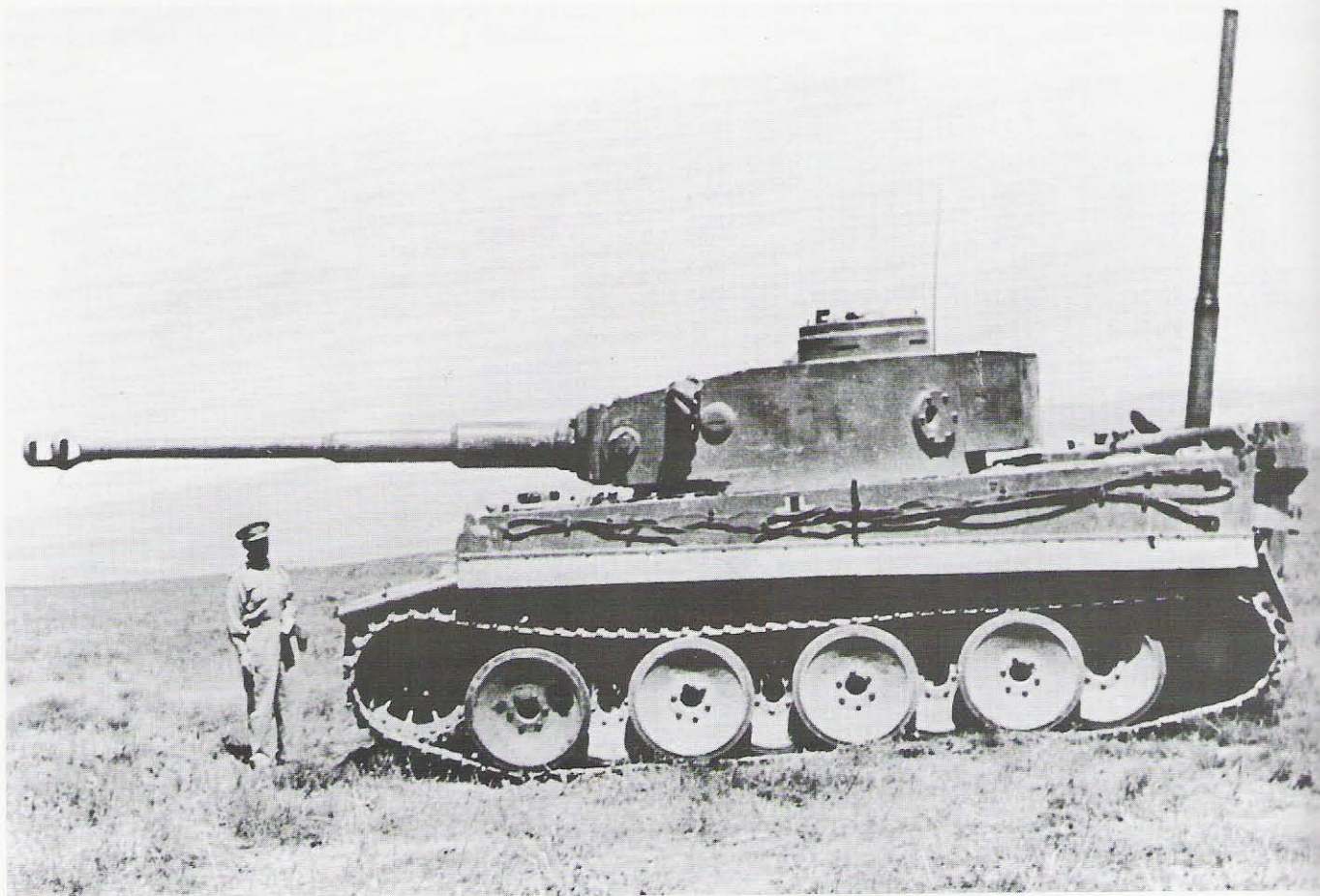
PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „141” z 1. kompanii 501. Batalionu Czołgów Ciężkich przejeżdża przez wioskę, Tunezja, grudzień 1942 roku. PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded “141” tank of the 1st Company 501st schwere Heeres Panzer Abteilung driving through a Tunisian village in December 1942.

niezwłocznie został wysłany do Niemiec, gdzie tamtejsi inżynierowie poddali go szczegółowemu przeglądowi, badając zarówno jego walory mechaniczne, jak i bojowe. Rozgrywana przez cały dzień bitwa pancerna wykazała, że niemieccy czołgiści są znacznie lepiej wyszkoleni od amerykańskich, a ponadto dysponują znacznie lepszym sprzętem. Armaty czołgów średnich „Lee”, czy „Shermanów” były całkowicie nieskuteczną bronią w walce z „Tygrysami”. Efektem tego była ogromna dysproporcja w ilości strat poniesionych przez Amerykanów i Niemców. W rezultacie starcia z nacierającymi oddziałami generała Zieglera, amerykańska 1. Dywizja Pancerna generała Warda pozostawiła na placu boju aż 44 czołgi, 26 dział i blisko 100 innych pojazdów. Niemcy stracili zaledwie... 6 czołgów! Przybyły 24 lutego na afrykański front amerykański generał Omar N. Bradley napisał po wojnie: „Już w pierwszych walkach amerykańscy czołgiści zorientowali się, że czołgi „Lee” i „Sherman” nie dorównują w pojedynku lepiej opancerzonym i uzbrojonym w ciężkie działa czołgom niemieckim.” Prawdziwość tych słów potwierdziły następne dwa dni niemieckiej ofensywy, w trakcie których niemieckie czołgi znaczyły swój szlak dziesiątkami rozbitych czołgów amerykańskich. Dwudniowa bitwa w rejonie przełęczy Faid kosztowała dywizję generała Warda aż 165 wozów bojowych (w tym 97 czołgów), z czego dużą część zapisano na konto załóg „Tygrysów” 501. batalionu. Co gorsze Niemcy wzięli przeszło 2500 jeńców oraz zdobyli tajne dokumenty z kompletnymi danymi dotyczącymi jednostek bojowych amerykańskiego II. Korpusu generała Fredendalla, które w popłochu opuściły łańcuch gór zachodniego Dorsalu i wyco-

Spalony czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 2. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Etna, Sycylia, sierpień 1943 roku.
A burned PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tank of the 2nd Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Etna, Sicily, August 1943.
[Tank Museum 2907/C3]

secured Cape Bone, the last patch of Tunisia, from the Axis control. The defeated Army Group “Afrika” finally put down their arms. Shortly before capitulation, crews of the 9 remaining “Tigers” blow up their machines.

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „131” z 1. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, kwiecień 1943 roku. Czołg posiada zamontowane wyposażenie do pokonywania przeszkód morskich po dnie.
PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded No “131” tank of 1st Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Tunisia, April 1943. Tank fitted with deep wading equipment.
[Tank Museum 291/C4]

fały się w stronę przełęczy Kesserine. Przełęcz Kesserine siły Rommla sforsowały już 19 lutego, bez większych problemów przełamując obronę wojsk amerykańskich, i ruszyły w stronę głównej bazy zaopatrzeniowej aliantów w Tebessie. Nie zdołały jednak doń dotrzeć, gdyż zostały zatrzymane przez Brytyjczyków, którzy wsparli mocno poobijane wojska amerykańskie. 22 lutego 1943 roku naciskany przez Brytyjczyków Rommel, obawiając się szturmu wojsk 8. Armii generała Montgomery'ego na Linie Mareth, ogołoconą z sił zaangażowanych do operacji „Frühlingswind”, zarządził odwrót.

Wycofanie znacznych sił spod Kesserine nie zakończyło walk na północy. Ostatnim akordem lutowej ofensywy było natarcie wojsk generała von Arnima na, położone na zachód od Tunisu, oazy Beja i Medjez el Bab. Przez obydwie te miejscowości biegła niezwykle ważna dla jednostek amerykańskich i brytyjskich droga zaopatrzeniowa. Pośrednim celem ataku było odwrócenie uwagi sprzymierzonych od Rommla, wycofującego swe siły spod Kesserine. Atak, określany kryptonimem „Ochsenkopf” (z niem. ośli łeb) rozpoczął się o świcie 26 lutego 1943 roku. Tego dnia na czele formacji uderzeniowej ponownie znalazły się „Tygrysy” 501. batalionu, który w międzyczasie włączono do 10. Dywizji Pancernej jako III. batalion 7. Pułku Pancernego (1. kompania otrzymała oznaczenia 7. kompanii tegoż pułku, a 2. kompania oznaczenia 8. kompanii). „Tygrysom” towarzyszyły wozy typu PzKpfw IV z II. batalionu 7. Pułku 10. Dywizji Pancernej. Ciężkie czołgi, podobnie jak niespełna dwa tygodnie wcześniej na przełęczy Faid, miały przerwać aliancką obronę i umożliwić poszerzenie wyłomu spadochroniarzom 5. Pułku i dywizji „Hermann Göring”. Tym razem jednak alianci byli o wiele lepiej przygotowani do odparcia ataku. Na drodze nacierających wojsk von Arnima znalazły się liczne stanowiska dział przeciwpancernych oraz czołgi brytyjskich brygad pancernych, w tym stosunkowo niedawno przysłane w większej ilości do Afryki ciężkie czołgi typu „Churchill” z 25. Brygady Pancernej. Znacznie zintensyfikowało swoje działania również alianckie lotnictwo. Na efekty nie trzeba było długo czekać. Już 27 lutego czołgi 501. batalionu i 7. Pułku Pancernego stały się celem skoncentrowanych ataków sił powietrznych sprzymierzonych. Co gorsze siedem „Tygrysów” „wpakowało się” na pole minowe usytuowane na południe od Bela. Ponieważ nie było możliwości ewakuacji i Niemcy obawiali się tego, że „Tygrysy” wpadną w ręce wroga, wszystkie czołgi zostały zniszczone za pomocą ładunków wybuchowych. W ten oto sposób dla 501. batalionu udział w operacji „Ochsenkopf” zakończył się kompletną klęską. Batalion stracił aż siedem swych czołgów oraz kilkunastu czołgistów. Wśród rannych byli m.in. dowódca batalionu major Lueder, oraz porucznicy Kodar, Hartmann i Stockhammer.

W połowie marca siły Osi były już mocno wyczerpane przeprowadzanymi od połowy lutego licznymi operacjami zaczepnymi. 20 marca nacierająca na południu 8. Armia generała Montgomery'ego przystąpiła do szturmu na Linie Mareth. W tym samym czasie amerykański II. Korpus, którego nowym dowódcą został generał George C. Patton, nacierał w kierunku Gafsy. Montgomery, w toku kilkudniowych, krwawych walk, przełamał Linie Mareth, natomiast Patton, atakujący tyły włosko-niemieckiej 1. Armii, uwikłał się w beznadziejne walki o szczyty El Guettar. Niemcy i Włosi umocnili się na wzgórzach, górujących nad drogą biegnącą dołem przełęczy, i skutecznie blokowali każdy ruch wozów bojowych idącej na czele sił Pattona 1. Dywizji Pancernej generała Warda. II. Korpus Pattona prowadził również natarcie, nieco

“TIGERS” IN THE CLASHES AT SICILY

Although submission of the German and Italian forces on May, 1943 was a great success for the Allies, the war was not over yet, and if any further progress were to be made, it would have to be made on European soil. After strenuous deliberations, the Allies decided to target their landing at Sicily. The German and Italian forces expected this outcome ever since the Allies' landing at North Africa (in other words since the end of 1942), and as a result the Germans strengthened the force of the Italian 6th Army under General Alfredo Guzzoni stationed on the island. A day before the Allies attack, the 6th Army had 350 thousand soldiers, with 35 thousand Germans. It was composed of twelve divisions, with two held by the Germans (the 15th *Panzer Grenadier Division* and the “*Hermann Göring*” Division). Stationed at Paceco since March, where it was undergoing training of its crews and those of the Italian, in an attempt at forming the “*Mussolini*” armoured division (the formation of the unit never eventuated however) was the 2nd Company from 504th Heavy Tank Battalion. On June 10, a month before the Allies attack, the Company had to its disposal 17 PzKpfw VI and a dozen or more PzKpfw IV, which it had received as back up vehicles from the 15th *Panzer Grenadier Division*.

Without much of a resistance from the Italian 206th and 207th Coast Defence Division stationed in the area, the Allies sea landing, codenamed “*Husky*”, was launched according to plan on July 10, 1943 at 02.45. A prevailing storm at the time of the attack proved to assist the Allies in their effort. Majority of the Italian men disregarding General Guzzoni's alarm at 22.00 predicting the possibility of an attack, fell back to sleep, sure that an offensive in such a tempest night could not possibly take place. As a result, the Allies troops arrived at the beaches of Sicily suffering only the dread of the storm that they had to ensue. Advancing forth inland, General Allen's U.S. 1st Infantry Division “*The Big Red One*” proved to be most competent. With experience in such operations after the African ordeal, the troops pressed forward in the direction of Gela. The American zeal was short lived when soon after the penetration of the town, Allen's soldiers came up against a counterattack from tanks of the “*Hermann Göring*” *Fallschirmpanzer Division* and an Italian tank battalion.

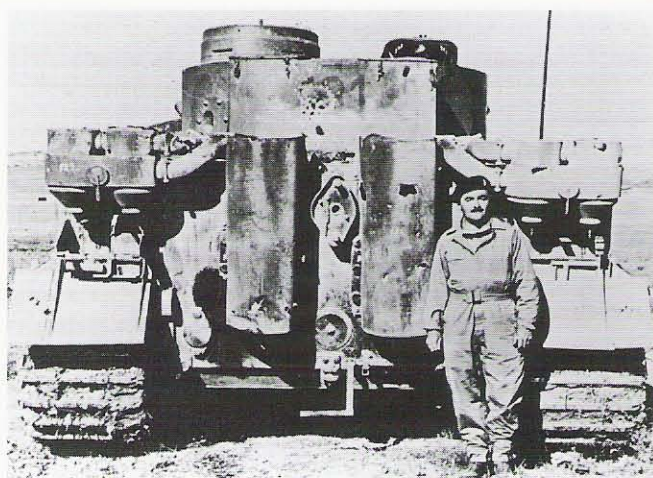

Wraki czołgów PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „823” i „833” z 7. Pułku Pancernego 10. Dywizji Pancernej zniszczone przez własne załogi pod Hunt Gap. Two wrecks of PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded No “823” and “833” tanks of the 7th Panzer Regiment 10th Panzer Division blown up to prevent them from falling into enemy hands, Hunt Gap. [Tank Museum 342/A1]

bardziej na północ od El Guettar, w rejonie Maknassy, gdzie na jego drodze znalazły się m.in. „Tygrysy” 504. Batalionu Czołgów Ciężkich majora Seidenstickera.

Decyzja o wysłaniu żołnierzy i sprzętu 504. batalionu do Afryki zapadła w lutym 1943 roku. W ostatnich dniach miesiąca żołnierze majora Seidenstickera, wraz ze sprzętem, transportem kolejowym dotarli do Włoch. 8 marca 1. kompania batalionu została zaokrętowana na włoski transportowiec w Trapani. Pierwsze trzy czołgi 504. batalionu zjechały na nabrzeże portu w Tunisie 12 marca. W tym samym czasie 2. kompania dotarła na Sycylię i prowadziła szkolenie w Paceco. 17 marca do 1. kompanii batalionu Seidenstickera włączonych zostało 11 „Tygrysów” 501. batalionu. Jeszcze tego samego dnia wszystkie czołgi zostały wysłane na południe, aby wzmocnić siły broniące przełęcz Maknassy (do 19 marca 1943 roku przełęcz broniona była jedynie przez... dziewięćdziesięciu żołnierzy i jedno działo kalibru 88 milimetrów!). Do nowego rejonu walk „Tygrysy” dotarły 19 marca i już dzień później starły się z wozami amerykańskiej 1. Dywizji Pancerniej, niszcząc bez strat własnych 35 czołgów. Kolejnych 9 padło łupem 88-milimetrowych dział w ciągu dwóch następnych dni.

W końcu marca 504. batalion został przesunięty na linię Medjez el Bab-Bizerta, do rejonu obrony dywizji „Hermann Göring”. W międzyczasie jego stan wzbogacił się o kolejnych 6 „Tygrysów”, które na pokładach włoskich statków dotarły do Tunisu. Wszystkie czołgi ponownie zostały rzucone do boju w drugiej połowie kwietnia, kiedy to aliancka 18. Grupa Armii generała Alexandra przystąpiła do decydującego ataku na Tunis. 19 kwietnia dwa „Tygrysy” wraz z III. batalionem 5. Pułku Spadochronowego wykonały kontratak na nacierające wojska sprzymierzonych pod Djebel Djaffa, niszcząc kilka czołgów wroga. W potyczce tej Niemcy stracili „Tygrysa” nr „131”. Czołg ów w sierpniu 1943 roku został przewieziony na Wyspy Brytyjskie i do dzisiaj stanowi eksponat w muzeum broni pancerniej w Bovington. 21 kwietnia „Tygrysy” z 501. i 504. batalionu, wraz z 5. Pułkiem Spadochronowym i pułkiem grenadierów pancernych dywizji „Hermann Göring”, zajmowały stanowiska w rejonie wzgórze 107, w okolicy tzw. Farmy Kaktusów, około sześciu kilometrów od drogi Medjez el Bab-Goubellat. Owa linia obrony została zaatakowana przez piechotę oraz czołgi brytyjskich 6. Dywizji Pancerniej i 148. Królewskiego Pułku Czołgów (148. RTR). „Farmę Brytyjczycy zaatakowali ze wsparciem szwadronu liczącego około tuzina czołgów „Churchill”, nacierającego u podnóża góry – wspominał jeden ze spadochroniarzy, sierżant Schäfer. Czołgi przebiły się na teren farmy, ale artyleria wspólnie z ogniem karabinów maszynowych spadochroniarzy, zmusiła brytyjską piechotę do przerwania natarcia i oddzieliła ją od czołgów. Wtedy do walki włączyła się sekcja trzech „Tygrysów”. Cztery „Churchille” zniszczono już pierwszymi salwami. Potem „Tygrysy” niepotrzebnie zbliżyły się i straciły swój główny atut, przewagę ogniową na dużym dystansie. Czołgistom niemieckim, zanim się obejrzeliby z trzech czołgów zostały dwa i musieli się wycofać”. Zniszczony „Tygryś”, który padł łupem dział kalibru 57 mm „Churchillów” z 148. Królewskiego Pułku Czołgów (148. RTR), należał do 501. batalionu i nosił numer „712”. 23 kwietnia „Tygrysy” opuściły rejon wzgórze 107 i zostały przesunięte na południe od Medjerdy, gdzie trzy dni później osiem z nich stawiało czoła czołgom 145. Royal Tank Regiment i 12. Royal Tank Regiment. Efekt tego starcia był dla Anglików porażający. Ich czołgi zostały niemalże rozstrzelane, o czym świadczyły dopalające się na polu bitwy wraki 39 z nich. Ów sukces 504. batalionu został doceniony przez dowództwo Grupy Armii „Afryka” i dowódca batalionu, major Seidensticker, został odznaczony Krzyżem Rycerskim Żelaznego Krzyża. To, że w

Zdobyty czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „131” z 1. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, kwiecień 1943 roku. Czołg posiada zamontowane filtry powietrza typu Feifel. A captured PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded No “131” tank of 1st Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Tunisia, April 1943. Tank fitted with Feifel air filter. [Tank Museum 291/C4]

The Italian's attacked first, but their initiative was resisted. The German PzKpfw III and IV tank attacked second, and with three machines burned at the hands of the American infantry, their effort proved to be a failure also. The situation changed when “Tigers” from the 2nd Company, together with the grenadiers from the “Hermann Göring” division, arrived at Gela. The “giant's” attack shattered the 180th Regiment 45th Infantry Division's 1st Battalion who was securing the left flank of the “The Big Red One”. The battalion's commander was taken into German captivity, with many of his men either losing their lives or receiving heavy injuries. Just when it was thought that other American units landing at Gela will share the fate of the 180th Regiment, American cruisers and destroyers laid a heavy onslaught of firepower against the attacking “Tigers” and PzKpfw III and PzKpfw IV. With light cruisers equipped with the 152mm guns proving to be most effective, their initiative

Czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 2. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich zniszczony na Sycylii, lipiec 1943 roku. A destroyed PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tank of the 2nd Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Sicily, July 1943. [Tank Museum 2399/B6]

pełni zasłużył na to odznaczenie jego podkomendni udowodnili w ostatnim dniu kwietnia 1943 roku pod Pont du Fas, kiedy wzięli udział w walce z przeważającymi siłami pancernymi aliantów i wespół z pozostałościami niemieckich 7., 8., 5. Pułku Pancernego oraz włoskiego 31. Pułku Czołgów zniszczyli 41 pojazdów wroga. W ostatniej bitwie pancernej, do jakiej doszło w Afryce 6 maja pod Medjez el Bab, Niemcy i Włosi czołgiści zniszczyli aż 90 brytyjskich „Crusaderów” Mk III i „Stuartów”, sami zaś stracili zaledwie 10 czołgów. To i jemu podobne zwycięstwa nie mogły już zmienić bardzo niekorzystnego położenia wojsk Osi. Front został przerwany, a ostateczna klęska była już tylko kwestią czasu. Jakkolwiek zwycięski marsz aliantów spowalniany był przez tysiące min, które uciekające oddziały von Arnima pozostawiały na drodze swej ucieczki, to już 7 maja brytyjskie czołgi znalazły się na przedmieściach Tunisu. Tego samego dnia pierwsze transportery opancerzone amerykańskiej 1. Dywizji Pancernej dudniły już po zasypanych gruzem ulicach Bizerty. 8 maja obydwie miasta w całości były kontrolowane przez aliantów. 12 maja 1943 roku hinduska 4. Dywizja Piechoty zdobyła ostatni skrawek Tunezji znajdujący się w rękach państw Osi – przylądek Bone. Pokonane oddziały Grupy Armii „Afryka” złożyły broń. Tego dnia jej dowódca, generał Cramer przesłał do OKW ostatni meldunek: „Amunicja całkowicie wyczerpana, uzbrojenie i wyposażenie zniszczone. Afryka Korps walczył do końca zgodnie z otrzymanymi rozkazami. Afryka Korps musi powstać jeszcze raz. Heil Hitler! Cramer.” Tuż przed kapitulacją załogi ostatnich 9 ocalałych z walk „Tygrysów”, wysadziły swe czołgi w powietrze.

„TYGRYSY” W WALKACH NA SYCYLII

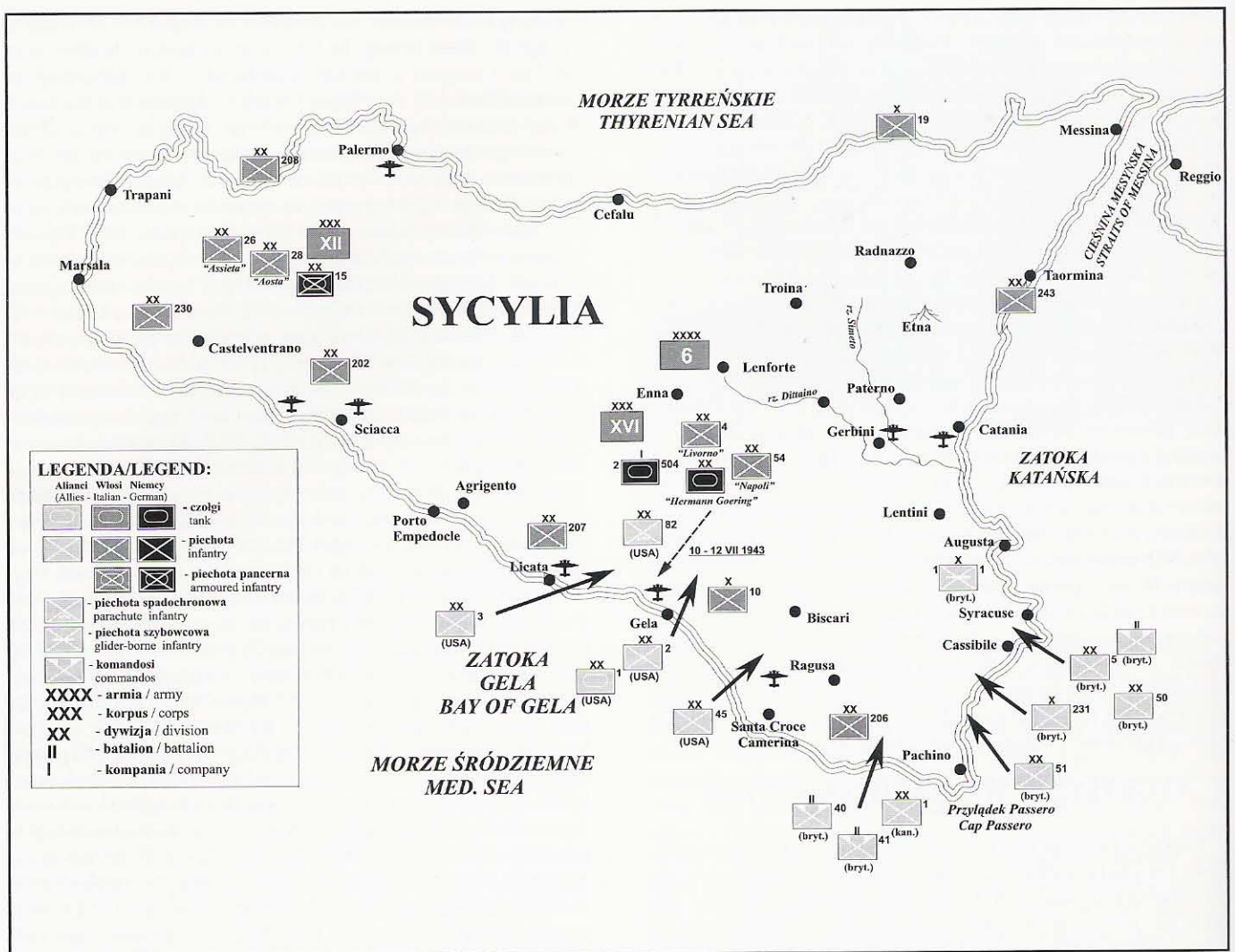
Kapitulacja wojsk niemieckich i włoskich w maju 1943 roku była wielkim sukcesem wojsk sprzymierzonych, ale do zakończenia wojny była jeszcze bardzo daleka droga i aby pójść za ciosem, alianci musieli uderzyć na Europę. Spory o to, gdzie należy przeprowadzić następny atak trwały od 1942 roku. Amerykanie, szczególnie zaś generał George C. Marshall (szef sztabu generalnego armii amerykańskiej), postulowali uderzenie na kontynent z Wielkiej Brytanii przez kanał La Manche i terytorium Francji. Innego zdania był premier Churchill, który nalegał na uderzenie na Bałkany, nazywając je „miękkim podbrzuszem” kontynentu. W rachubach brytyjskiego premiera inwazja na Bałkanach pozwalała wyprzedzić wojska sowieckie, zbliżające się do obszarów nad Dunajem i Wisłą. Argumentów przemawiających za lądowaniem w tej części Europy – zdaniem Churchilla – było znacznie więcej. Spodziewał się on wsparcia ze strony jugosłowiańskich i greckich partyzantów, liczył na to, że atak na Bałkany doprowadzi do wytrącenia z wojny Bułgarii, Rumunii i Węgier oraz zdopinguje Turcję do udziału w wojnie po stronie aliantów. Ostatecznie jednak, w styczniu 1943 roku w marokańskiej Casablance, na konferencji szefów rządów Stanów Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii, Churchill zrezygnował z Bałkanów na rzecz inwazji na Francję w 1944 roku, ale pod warunkiem, że wcześniej wykonane zostanie uderzenie pomocnicze na południowe Włochy. Poprzez wyeliminowanie z wojny Włoch operacja ta miała zmusić Niemców do obrony Półwyspu Apenińskiego, a więc do tak istotnego dla sojuszników rozproszenia sił. Jako preludium do ataku na Półwysep Apeniński przewidywano lądowanie na Sycylii. Operacja ta otrzymała kryptonim „Husky”. Jej początek wyznaczono na 10 lipca 1943 roku.

Niemcy i Włosi spodziewali się uderzenia na Sycylię już od momentu lądowania aliantów w Afryce Północnej (a więc już

proved to be invaluable. An onslaught of firepower continued to barrage the German tanks with giant missiles. Eventually one of the 2nd Company's machines received a hit. Belonging to *Leutnant Hummel*, the “Tiger” was not destroyed at the hands of the cruisers, but by an *M1 57mm AT gun*, whose shells entered inside the tanks through the tower's side hatch. Five other tanks also received minor damages. Under the cover of night, all those vehicles were evacuated by the battalion's recovery unit. Taking the next two days for repairs, the “Tigers” resumed with an attack on an American bridgehead position at Gela on 12 July. That day, the “Tiger” crews met against American “Shermans” from the 67th *Tank Regiment 2nd U.S. Armored Division*, who had been unloaded in the meantime on to Sicily's shores. The first phase of the battle was more complementary to the Germans. Their massive guns destroyed 16 of the American machines. With time, however, the pendulum swung to the Americans, whose tank quickness and manoeuvrability managed to cut off a group of three “Tigers” from the rest of their group. A moment later, those vehicles were perforated with firepower from the 75mm guns, turning the German tanks into blazing torches. Two next *PzKpfw VI*, were abandoned by their crews due to lack of fuel. And in this way, the 2nd Company lost 10 of its 17 vehicles in the first two days of combat. With vehicle numbers becoming scarce, continuous losses of these powerful and most invaluable machines began to worry the panzer army's inspector general. *General Guderian*, was insistent that an evacuation of the “Tigers” from the island must take place. The call was opposed by *Marshall Göring*, and the “Tigers” remained in Sicily, increasing the force of a hurriedly formulated onto the island *XIVth Armored Corps* commanded by *General Hans Hube*. *Göring's elite* units fought the Allies till the end of the Sicilian campaign. On 14 July, *Leutnant Steuber's* machine (“222”) became the decisive ingredient in the battle against the British commando and paratrooper soldiers, who took control of bridge on Leonardo River at Punta dei Milati. During 15 and 16 July, 1943 the “Tigers” were more than ever experiencing the British units breathing at their necks. Pertinacious clashes ensued between the British and the German *Kampfgruppe “Schmalz”*, who was defending the Gebrini airfield region at the time.

Spalony PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 2. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Sycylia, lipiec 1943 roku. A burned PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tank of the 2nd Company 504th Heeres schwere Panzer Abteilung, Sicily, July, 1943. [Tank Museum 2907/C6]

Działania 2. kompanii 504. schwere Heeres Panzer Abteilung w okresie lipiec-sierpień 1943 roku.
 The operations of the 2nd Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung in July-August 1943.

od końca 1942 roku) i dlatego też nieustannie wzmacniali stacjonującą na wyspie włoską 6. Armię generała Alfredo Guzzoniego. W przeddzień alianckiego ataku liczyła ona 350 tysięcy żołnierzy (w tym 35 tysięcy Niemców). W jej skład wchodziło dwanaście dywizji, w tym dwie niemieckie (15. Dywizja Grenadierów Pancernych i dywizja pancerno-spadochronowa „Hermann Göring”). Wśród znajdujących się na wyspie jednostek znajdowała się także 2. kompania 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, która od marca stacjonowała w Paceco, gdzie to prowadziła szkolenie zarówno własnych czołgistów, jak i czołgistów włoskich, którzy mieli służyć w formowanej w tym czasie dywizji pancerniej „Mussolini” (jednostka ta nigdy nie została jednak sformowana). W maju 1943 roku 2. kompania wizytowana była przez marszałka Kesselringa. Tego dnia w jej wyposażeniu znajdowało się dziewięć „Tygrysów” i kilka czołgów PzKpfw III. 10 czerwca, na miesiąc przed alianckim uderzeniem, kompania dysponowała już 17 PzKpfw VI i kilkunastoma wozami PzKpfw IV, które otrzymała w charakterze wsparcia od 215. Batalionu Pancernego 15. Dywizji Grenadierów Pancernych.

Lądowanie alianckiego desantu morskiego rozpoczęło się zgodnie z planem 10 lipca o godzinie 2.45, bez istotnego przeciwdziałania ze strony znajdujących się w rejonie inwazji włoskich 206. i 207. Dywizji Obrony Wybrzeża. Panujący

Despite a gallant attempt by the German soldiers, Montgomery's armies were gaining an advantage and slowly, somewhat systematically, they were clearing the way to Messina. In the German ranks, “Tigers” from the 2nd Company, who secured a defensive position in the region of Etna, were slowly beginning to deteriorate in numbers. Majority of tanks were destroyed in the clashes at Belpasso, where, in the narrow streets of the town, Junior Sergeant Kruse and Second Lieutenants Heim and Goldschmidt suffered losses to their machines. At Paterno, Junior Sergeant Thein also lost his tank, and by 25 July, the 2nd Company had only 3 tanks that they could put into battle. The “Tigers” remained on defensive positions till the end of the first week of August, when a decision was made to evacuate General Hube's XIVth Panzer Korps from the island. All tanks begun their retreat in the direction of Messina's harbour. On 17 August 1943, when, in the early hours of the morning, American frontal units from the 3rd Infantry Division entered the road to Messina, the town had already been abandoned by the Germans. By this time, the last of the German ferries was already passing through the Messina Strait carrying Hube's soldiers onboard, with one of the vessels, holding the last remaining “Tiger” from the 2nd Company's No “222”, belonging to *Leutnant Steuber's*.

wówczas szorm, pomimo tego, że wielu żołnierzy wspominało, iż nie groziła, tak naprawdę okazał się sojusznikiem aliantów. Włoszycy zlekceważyli pogotowie bojowe, ogłoszone już o godzinie 22.00 przez generała Guzzoniego, i spokojnie spała, uważając, że w tak burzliwą noc nie może być mowy o żadnym desancie. Gdy sprzymierzeni dobijali do wybrzeży Sycylii ci, którzy w noc desantu mieli służbę, nie byli zbyt czujni i zlekceważyli nawet meldunki stacji radiolokacyjnych o zbliżającej się „dużej ilości niezidentyfikowanych okrętów.” Z tej też przyczyny alianckie oddziały desantowe przeszły na sycylijskie plaże bez większych problemów i ruszyły w głąb lądu. Najszybciej owo zadanie wykonywali zaprawieni w bojach na froncie afrykańskim żołnierze amerykańskiej 1. Dywizji Piechoty generała Allena, którzy zaraz po opuszczeniu okrętów desantowych skierowali się w stronę Geli. Owa nadgorliwość bardzo szybko została skarcona, ponieważ w chwili, gdy spenetrowano miasto i wyjsi na jego przedmieścia, żołnierze Allena nadziali się na kontratak czołgów dywizji pancerniej „Hermann Göring” oraz jednego z włoskich batalionów pancernych.

Pierwsi Amerykanów zaatakowali Włosi, ale zostali odrzuceni. Nie powiódł się również atak czołgów PzKpfw III i PzKpfw IV, z których trzy zostały spalone przez amerykańskich piechurów. Sytuacja uległa zmianie dopiero wówczas, gdy pod Gelę dotarły „Tygrysy” 2. kompanii i towarzyszący im grenadierzy dywizji „Hermann Göring”. Atak pancernych kolosów rozniósł 1. batalion ze 180. Pułku 45. Dywizji Piechoty, który zabezpieczał lewe skrzydło „Wielkiej Czerwonej Jedyńki”. Dowódca tego batalionu dostał się do niemieckiej niewoli, a wielu jego podkomendnych straciło życie, bądź odniosła ciężkie rany. Gdy wydawało się, że los 180. Pułku już za chwilę podzielią także inne jednostki lądującego pod Gelą amerykańskiego II. Korpusu generała Bradleya, towarzyszące flocie inwazyjnej krążowniki i niszczyciele postawiły przed atakującymi „Tygrysmi” i PzKpfw III i

Oficerowie tureccy oglądają czołg PzKpfw VI Ausf. H1 „Tiger” nr „311” z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, czerwiec 1943 roku. Turkish officers inspecting a PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tank coded No “311” tank from the 3rd Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, June 1943. [CAW]

Porzucony uszkodzony czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 2. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Pisano (Catania), Sycylia, sierpień 1943 roku. An abandoned damaged PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tank of the 2nd Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung in Pisano (Catania) Sicily, August 1943. [Tank Museum 2907/C4]

PzKpfw IV zaporę ogniową. Szczególnie skuteczny okazał się ostrzał lekkich krążowników z szybkostrzelnych dział kalibru 150 mm. Niemieckie czołgi jeden po drugim były trafiane były potężnymi pociskami. Ze wszystkich czołgów biorących udział w uderzeniu na przyczółek blisko 30 zostało zniszczonych. Pozostałe zrobiły zwrot w tył i wycofały się za wzgórze, gdzie ogień artylerii okrętowej nie mógł ich dosięgnąć. Admirał King, głównodowodzący amerykańską flotą, w meldunku wysłanym zaraz po zakończeniu bitwy do naczelnego dowództwa stwierdził, że gdyby nie było okrętowego wsparcia ogniowego lub gdyby skuteczność ognia artylerii okrętowej była nieco mniejsza, prawdopodobnie oddziały desantowe zostałyby zepchnięte do morza. Atak na wybrzeże 2. kompania okupiła stratą jednego czołgu. Był to wóz kierującego natarciem porucznika Hummela. „Tygrys” nie został zniszczony przez działa okrętowe, ale przez armatę przeciwpancerną kalibru 57 mm, którego pocisk wpadł do wnętrza czołgu przez właz z boku wieży. Pięć innych czołgów odniosło lżejsze uszkodzenia. Pod osłoną nocy wszystkie te wozy zostały ewakuowane przez kompanię techniczną batalionu. Ich naprawa zajęła dwa następne dni. 12 lipca „Tygrysy” ponownie uderzyły na amerykański przyczółek pod Gelą. W tym dniu ich załogom przyszło się zmierzyć z „Shermanami” amerykańskiego 67. Pułku Czołgów 2. Dywizji Pancerniej, które w międzyczasie zjechały na sycylijski ląd z pokładów okrętów desantowych. Pierwsza faza tego pancernego starcia przebiegła po myśli niemieckich czołgistów. Potężne działa ich czołgów rozbiły 16 amerykańskich wołów. W miarę upływu czasu szala zwycięstwa przechylała się jednak na stronę Amerykanów, których szybsze i zwrotniejsze czołgi odcięły od reszty kompanii grupę trzech „Tygrysów”. W chwilę potem pojazdy te, podziurawione ogniem dział 75 mm, zamieniły się w płonące pochodnie. Dwa kolejne **PzKpfw VI**, na skutek braku paliwa, porzuciły same załogi. Tak oto w ciągu dwóch pierwszych dni walk 2. kompania straciła 10 spośród 17 posiadanych wołów. Ciągłe straty tych skutecznych, ale nielicznych i, co za tym idzie, niezwykle cennych pojazdów, bardzo niepokoiły generalnego inspektora wojsk pancernych. W swych wspomnieniach generał Guderian napisał: „Nie pomogły żadne protesty. Tak samo szły na zatracenie nasze czołgi walczące w obronie Sycylii. Gdy jednak chciałem ściągnąć z powrotem nasze „Tygrysy” na kontynent, do sprawy wmixszał się Göring: „Przecież „Tygrysy” – powiedział do mnie – nie mogą przestać się przez Cieśninę Mesyńską skokiem o tyczcce. To chyba musi pan zrozumieć, panie generale Guderian!”

„Tygrysy” pozostały zatem na Sycylii i wzmocniły siły pośpiesznie przerzuconego na wyspę XIV. Korpusu Pancernego generała Hansa Hube. Ich załogi walczyły z wojskami alianckimi do czasu zakończenia kampanii sycylijskiej. 14 lipca wóz podporucznika Steubera („222”) wziął udział w walkach z brytyjskimi komandosami i spadochroniarzami, którzy opanowali most na rzece Leonardo w Punta dei Milati. Przez cały dzień komandosi i spadochroniarze, których wokół mostu było około 350, trzymali się świetnie. Strzelali do wszystkiego, co się zbliżyło do ich pozycji, aż podejście do mostu zostało zatrasowane rozbitymi i płonącymi pojazdami. O zmroku jednak Niemcy zmienili taktykę i nie rzucali już swoich pododdziałów do beznadziejnych szturmów. W okolicy mostu sprowadzili wspomnianego „Tygrysa” i jego załoga za pomocą potężnego 88-milimetrowego działa rozpoczęła metodyczne rozbijanie stanowisk obronnych Anglików. Wyposażeni jedynie w „Steny”, ręczne karabiny maszynowe typu „Bren” i granaty komandosi i spadochroniarze nie mogli „dobrać się do skóry” pięćdziesięciosześcioletniemu czołgowi. Grupa ochotników, która została wysłana, by zniszczyć „Tygrysa”, nie mogła do

Czołg ciężki PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” na poligonie w Niemczech przed wysyłką na front wiosną 1943 roku. *A PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tank seen on prowling ground in Germany before departure on the front, Spring 1943. [ASKM]*

Wymiana kół napędowych w czołgu PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 503. Batalionu Czołgów Ciężkich wiosną 1943 roku. *The changing of drive sprockets in PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tank of the 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Spring 1943. [Tank Museum 2907/A5]*

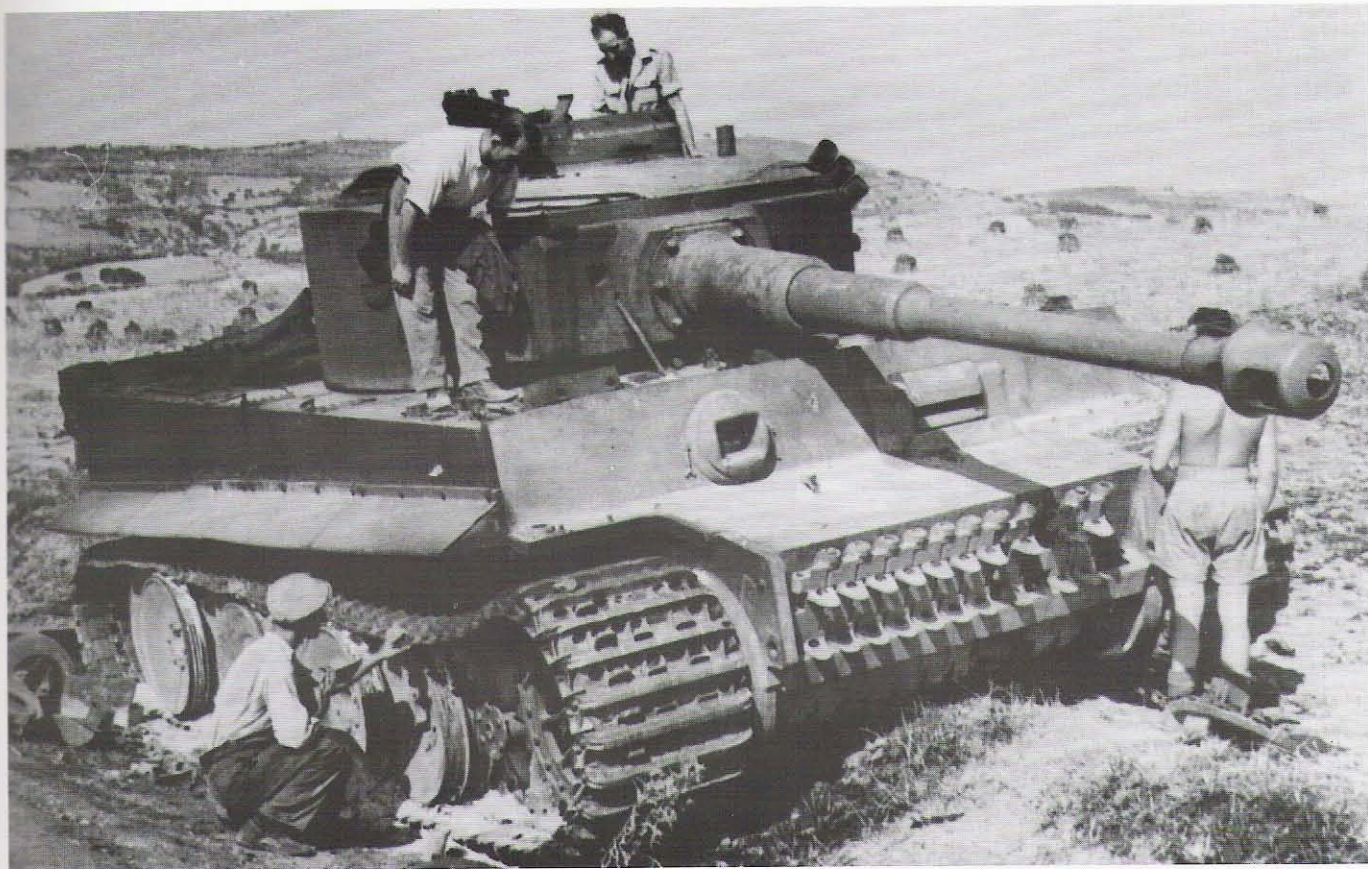

niego podejść dostatecznie blisko, bowiem był on bardzo skutecznie ochroniany przez pododdział „Zielonych Diabłów” z niemieckiej 1. Dywizji Spadochronowej. Rankiem 15 lipca most na rzece Leonardo ponownie znalazł się w rękach niemieckich i dowodzący brytyjską 8. Armią generał Montgomery nie mógł rozwinąć planowanego wcześniej uderzenia na Katanę.

15 i 16 lipca brytyjskie oddziały musiały toczyć zacięły bój z niemiecką *Kampfgruppe* „Schmalz”, która broniła rejonu lotnisk Gebrini. Grupa pułkownika Schmalza złożona była z pododdziałów 115. Pułku Grenadierów i 4. Pułku Spadochronowego, wspieranych przez czołgi dywizji „Hermann Göring” oraz liczne baterie dział przeciwlotniczych. W jej składzie znalazły się również cztery „Tygrysy” 2. kompanii. O sile ich dział przekonał się m.in. brytyjski 50. *Royal Tank Regiment*, który w walce z *Kampfgruppe* „Schmalz” stracił 9 „Shermanów”. W miarę upływu czasu wojska Montgomery’ego zdobywały jednak przewagę nad broniącymi się Niemcami i powoli, aczkolwiek bardzo systematycznie, torowały sobie drogę w stronę Mesyny. Z szeregów niemieckich grup bojowych stopniowo wykruszały się „Tygrysy” 2. kompanii, które zajęły pozycje obronne w rejonie Etny. Najwięcej z nich zostało zniszczonych w starciu w miasteczku Belpasso, na którego wąskich uliczkach spłonęły czołgi plutonowego Kruse oraz podporuczników Heima i Goldschmidta. Pod Paterno zniszczony został czołg plutonowego Theina. 25 lipca 2. kompania mogła wystawić do walki jedynie 3 czołgi. Na pozycjach obronnych „Tygrysy” tkwiły do końca pierwszego tygodnia sierpnia, gdy zapadła decyzja o ewakuacji z wyspy wojsk XIV. Korpusu Pancernego generała Hubego. Wszystkie czołgi wyruszyły wówczas w stronę portu w Mesynie. Wczesnym rankiem 17 sierpnia 1943 roku, gdy zmo-

Czołg ciężki PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” na poligonie w Niemczech przed wysyłką na front wiosną 1943 roku. *A PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” heavy tank seen on proving ground in Germany, Spring 1943. [ASKM]*

Spalony PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 2. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Gela, Sycylia, 14 lipca 1943 roku. *A burned PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tank of the 2nd Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Gela, Sicily, July 14, 1943. [Tank Museum 587/D2]*

toryzowane czołówki amerykańskiej 3. Dywizji Piechoty znajdowały się na drodze prowadzącej do Mesyny, w mieście nie było już Niemców. Przez Cieśninę Mesyńską płynęły ostatnie promy załadowane uciekającymi żołnierzami generała Hube. Na jednym z promów znajdował się ostatni z czołgów 2. kompanii – „Tygrys” podporucznika Steubera.

„TYGRYSY” W BITWIE POD KURSKIEM

Wiosną 1943 roku *Wehrmacht* odzyskał równowagę utraconą po rozbiciu 6. Armii marszałka Paulusa w Stalingradzie i w Naczelnym Dowództwie Wojsk Niemieckich, podbudowanym zwycięską batalią o Charków, powstał plan okrążenia wojsk sowieckich zajmujących pozycje w rejonie wylomu w linii frontu wokół Kurska. Występ ów obejmowały z obu stron siły niemieckie; w rękach Niemców pozostawały dwa miasta leżące prawie na tym samym południku co Kursk-Orzeł na północy i Biełgorod na południu. Dzielili je odległość około dwustu kilometrów, podczas gdy rubieże sowieckie leżały do stu kilometrów na zachód od linii prostej poprowadzonej między Orłem i Biełgorodem. Niemiecki plan polegał na uderzeniu na skrzydła owego wylomu, zniszczeniu sił Armii Czerwonej znajdujących się w jego wnętrzu, a następnie – zajęcia skróconego frontu na rubieży: Niezega, Korocza, Skorodnoje, Tim, na wschód od Szczigr i rzeki Sosny. Hitler chciał atakować już 15 kwietnia, ale dowódcy wyznaczonych do natarcia Grup Armii „Środek” i „Południe” – marszałkowie von Kluge i von Manstein – meldowali o dużych stratach w sprzęcie i ludziach poniesionych w czasie marcowych walk o Charków i Biełgorod, i pod wpływem tych opinii wódz III Rzeszy zmienił termin ataku na 3 maja. Operacja otrzymała kryptonim „Zitadelle” (z niem. Cytadela). „Zdecydowałem –

BATTLE OF KURSK – 1943.

In the Spring of 1943, after regaining equilibrium of the German High command following Marshall Paulus' 6th Army devastation at Stalingrad, the *Wehrmacht* renewed by its victorious battle of Kharkov established a plan to obliterate Soviet armies stationed on the opening of the front line surrounding Kursk. The operation was codenamed “Zitadelle” (Citadel), and its commencement was set for the July 5, 1943. Made up of 50 divisions (900 thousand soldiers), the offensive was further backed by 10 thousand field guns, 2700 tanks and panzer weapons, and 2 thousand planes. In an attempt to annihilate the enemy, the Germans engaged as many as 16 *panzer divisions* in the make up of its armoured force. German tanks and self-propelled guns were concentrated into two giant groups. One was placed into the composition of General Walter Model's 9th Army, whose objective was to press forth at the positions of the Soviet army's Central Front. The other division was placed under General Hermann Hoth's 4th *Panzer Armee*, whose job was to storm the Voronesh Front's defensive belt. German commanders saw the upcoming battle as an opportunity to test out its tanks within a new tactical strategy. Aware of the strength of the Soviet AT guns, German generals decided to advance using a “Panzerkeil” (panzer wedge) formation. With massive armaments, the “Tigers” were placed at the head of the array. The machines were instated to: Capitan Wallroth's 9th Company from IIIrd Battalion General Hoernlein's “Großdeutschland” *Panzergrenadier Division*, SS-Hauptsturmführer Heinz Kling's 13th Tank Company from SS-Brigadeführer Theodor Wisch's SS-Panzergrenadier Division SS “Leibstandarte SS Adolf Hitler”, SS-Hauptsturmführer Grader's 8th Tank Company from SS-Gruppenführer Walter Krüger's SS-Panzergrenadier

Czołgi PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich podczas przemarszu przez rosyjską wieś, lipiec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tank from the 3rd Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung driving through the Soviet village, July 1943. [ASKM]

Czołg PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 503. Batalionu Czołgów Ciężkich w drodze na front w lipcu 1943 roku. A PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ tank from the 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung marching to the front, July 1943. [ASKM]

głosił rozkaz Hitlera – gdy tylko pozwolą na to warunki atmosferyczne przeprowadzić pierwsze natarcie w tym roku. Do natarcia przywiązuje się szczególne znaczenie. Powinno ono zakończyć się szybkim i zdecydowanym sukcesem. W wyniku natarcia powinniśmy uzyskać inicjatywę na wiosnę i lato tego roku”. 12 maja 1943 roku, gdy wojska alianckie zdobyły Tunis i przestał istnieć afrykański teatr wojny, Sztab Generalny Wehrmachtu zaproponował, aby całkowicie zrezygnować z ofensywy i przerzucić szybkie związki pancerne i zmotoryzowane do Włoch, skąd mogłyby być one skierowane przeciw ewentualnej alianckiej inwazji w południowych Włoszech, południowej Francji lub na Bałkanach. Ponieważ na początku czerwca wyjaśniło się, że Włochy będą kontynuowały wojnę po stronie Niemiec, Hitler doszedł do wniosku, że zwycięstwo pod Kurskiem scali, mocno już zmurzały, sojusz niemiecko-włoski i 18 czerwca podjął ostateczną decyzję o rozpoczęciu ofensywy w dniu 5 lipca 1943 roku. W operacji miało wziąć udział w sumie 50 dywizji (900 tysięcy żołnierzy), wspieranych przez 10 tysięcy dział, 2700 czołgów i dział pancernych oraz 2 tysiące samolotów. Do przeprowadzenia „Cytadeli” miało być zaangażowanych aż 16 niemieckich dywizji pancernych, bowiem Niemcy zamierzali zgnieść przeciwnika potęgą swej broni pancernej. Niemieckie czołgi i działa samobieżne skupione zostały w dwóch potężnych zgrupowaniach pancernych. Jedno wchodziło w skład 9. Armii generała Waltera Modela, mającej nacierać na pozycje wojsk sowieckiego Frontu Centralnego, drugie w skład 4. Armii Pancernej generała Hermanna Hotha, wyznaczonej do szturmowania pasa obrony Frontu Woroneskiego. „Pancerną pięść” 9. Armii tworzyły dwa korpusy pancerne – XXXXI. i XXXXVII. Silniejszy, składający się min. z trzech dywizji pancernych (2., 9. i 20.), XXXXVII. Korpus

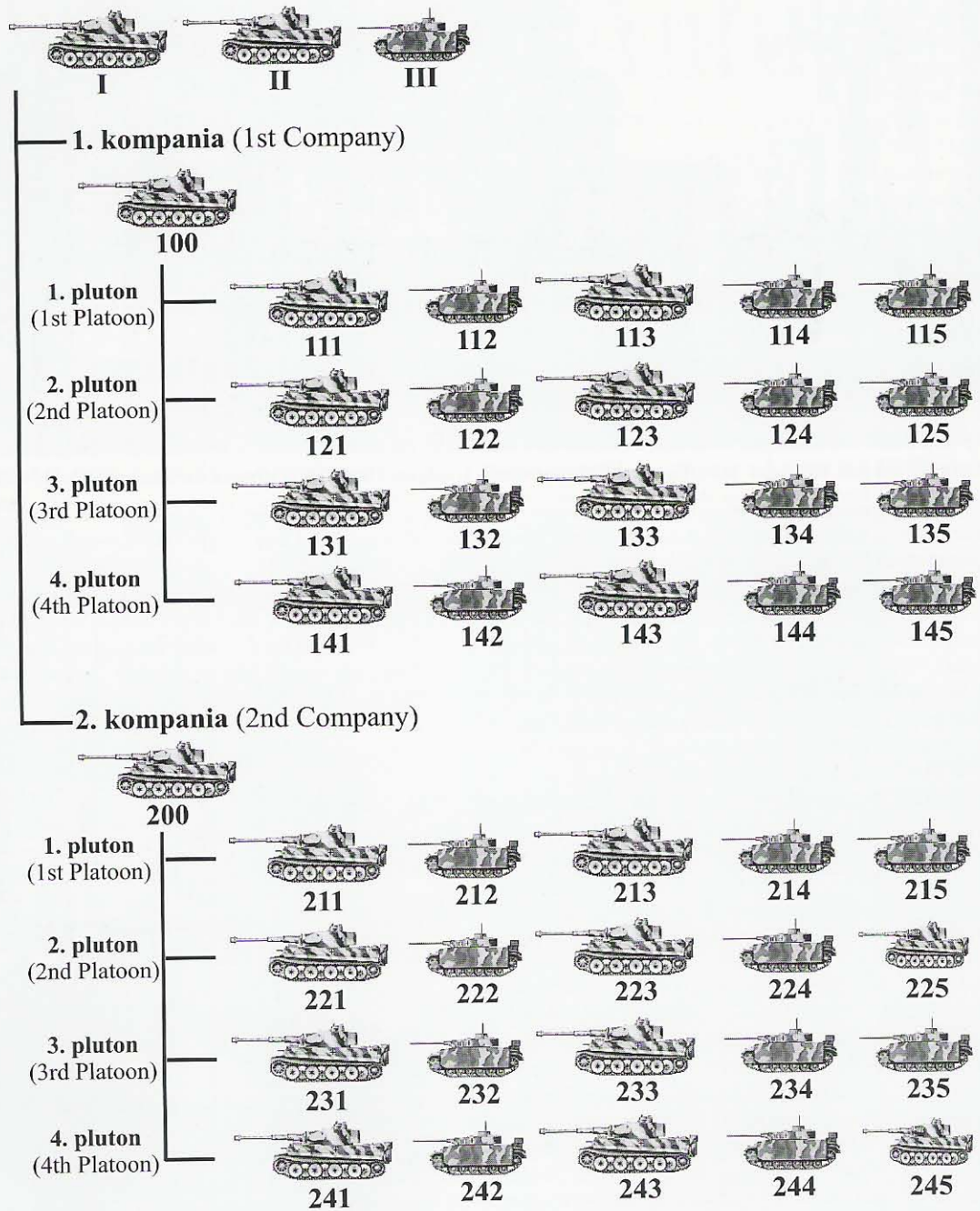
Division SS „Das Reich”, SS-Obersturmführer Schröder’s 9th Company from SS-Brigadeführer Hermann Prieß’ 3rd SS-Panzer Regiment SS-Panzer Grenadier Division „Totenkopf”, and to the 505th and 503rd Heavy Tank Battalions. Amongst all the previously mentioned units, only the 505th Heavy Tank Battalion under Major Sauvant served within the force of General Model’s 9th Army (as part of General Harpe’s XXXXIst Panzer Korps), whilst all remaining „Tiger” formation were placed within the structure of General Hoth’s 4th Panzer Armee.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 2. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, lipiec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” tanks from the 2nd Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, July 1943. [MWP]

Pancerny generała Joachima Lemelsena, miał uderzyć na Olchovatkę, która odgrywała bardzo ważną rolę w systemie obrony wojsk sowieckiego Frontu Centralnego. W tym samym czasie XXXXI. Korpus generała Josefa Harpego miał uderzyć na Ponyri. Zgrupowanie uderzeniowe 4. Armii Pancernej generała Hermanna Hotha tworzyły XXXXVIII. Korpus Pancerny generała Otto Knobelsdorffa i II. Korpus Pancerny SS *SS-Obergruppenführera* Haussera. Według opracowanego planu ataku zgrupowanie to miało przerwać front na rubieży: Biełgorod, Tomarówka w kierunku na Prilepy, Obojań, by w rejonie Kurska i na wschód od niego połączyć się z wojskami

Models' 9th Army and Hoth's 4th *Panzer Armee* lead the artillery offensive on 5 July at 05:30. Soviet positions were also attacked by selected formation of the German "knockers". Half hour later, the German tanks, and infantry commenced their attack. Unlike the Army Group "Middle" who executed operation "Zitadelle" with only the one offensive group from the 9th Army, the Army Group "South" decided to maximise their offensive belt, and besides just using the 4th *Panzer Armee*, the press on Oboyan-Kursk was also assisted by the Assault Group "Kempf" at the right flank. When Soviet position were within reach of a few meters, landmines begun to detonate under se-

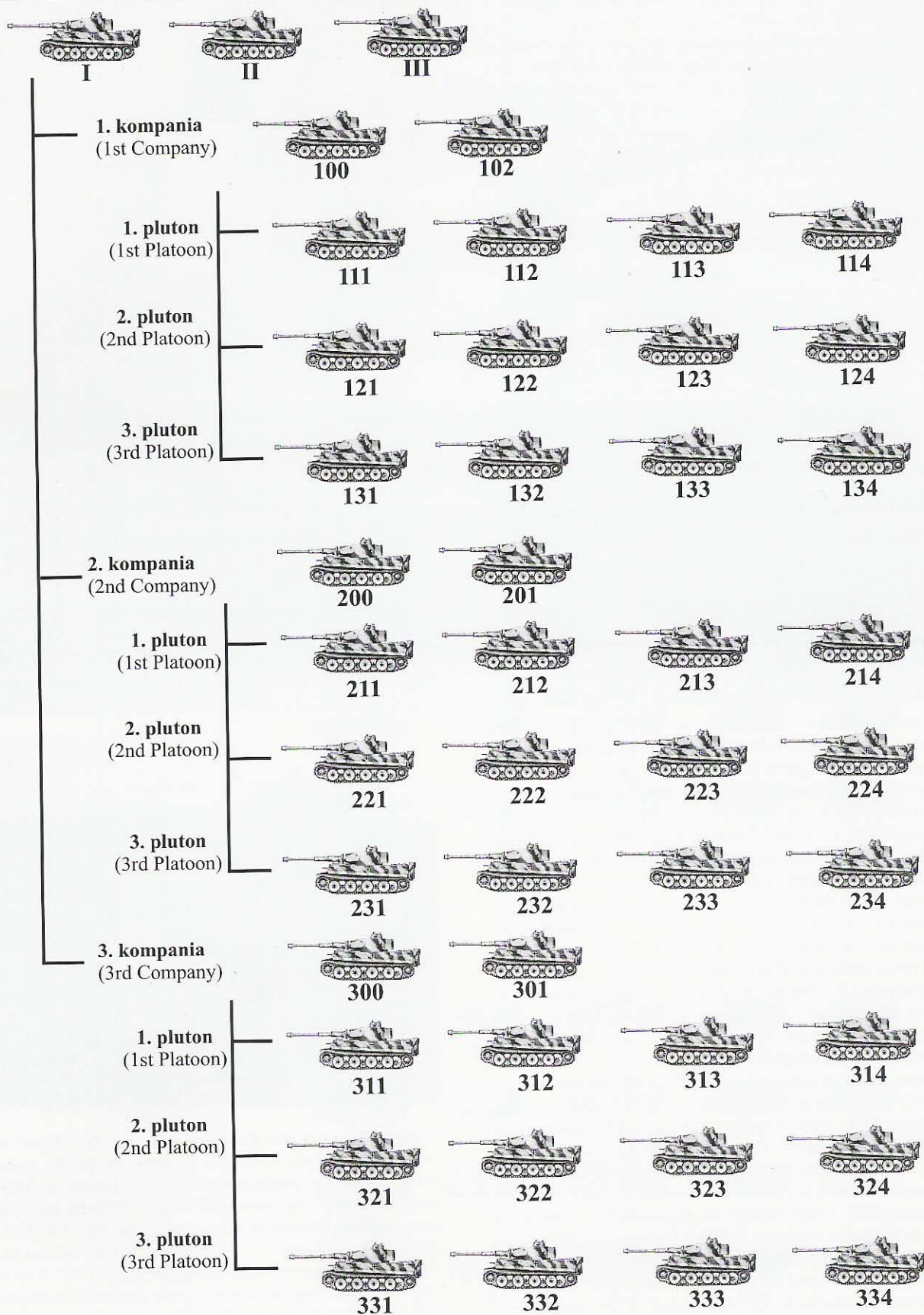
Organizacja 505. Batalionu Czołgów Ciężkich w marcu 1943 roku.
The organisation of the 505th schwere Heeres Panzer Abteilung in March 1943.

Grupy Armii „Środek”. Uderzenie pomocnicze na prawym skrzydle 4. Armii Pancernej miała przeprowadzić Grupa Operacyjna „Kempf” generała Wernera Kempfa. Jej główny trzon stanowił III. Korpus Pancerny generała Hermanna Breitha w składzie trzech dywizji pancernych (6., 7. i 19). Towarzyszyły mu XI. Korpus Piechoty generała Rausa i XXXII. Korpus Piechoty generała Mattenklotta. Na odcinku natarcia 4. Armii wsparcie z powietrza miały zapewnić samoloty 4. Floty Powietrznej generała Desslocha, a w sektorze działania 9. Armii samoloty 6. Floty Powietrznej generała Greima. W nadchodzącej bitwie dowództwo niemieckie zamierzało zastosować nową taktykę użycia czołgów. Wiedząc o silnie rozbudowanej sowieckiej obronie przeciwpancernej, Niemcy generałowie postanowili nacierać w szyku bojowym „klina pancernego” (*Panzerkeil*). Na ostrzu klina, w jaki miały być uformowane poszczególne zgrupowania szturmowe, zamierzano umieścić przede wszystkim potężnie uzbrojone i opancerzone „Tygrysy”. Pojazdy te znalazły się na wyposażeniu 505., 503. Batalionu Czołgów Ciężkich oraz 9. kompanii III. Batalionu Czołgów Dywizji Grenadierów „Großdeutschland” generała Hoernleina 13. kompanii 1. Pułku Pancernego SS Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Leibstandarte SS Adolf Hitler” SS-Brigadeführera Theodora Wischa, 8. kompanii czołgów 2. Pułku Pancernego SS Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Das Reich” SS-Gruppenführera Waltera Krügera i 9. kompanii 3. Pułku Pancernego SS Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Totenkopf” SS-Brigadeführera Hermanna Prießa. Spośród wyżej wymienionych jednostek jedynie 505. batalion miał walczyć w składzie sił 9. Armii generała Modela (w ramach XXXI. Korpusu Pancernego generała Harpego), pozostałe pododdziały „Tygrysów” zostały włączone w strukturę 4. Armii Pancernej generała Hotha.

U góry. Czołg PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” nr „21” z 2. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, lipiec 1943 roku. Widoczne godło namalowane na pancerzu czołowym i druty kolczaste mocowane do boków kadłuba zapobiegające przyczepieniu ładunków kumulacyjnych. *Top. A PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” coded “21” tank from the 2nd Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, July 1943. Note the battalion badge painted on the front plate and wires mounted on the hull side against Soviet AT hollow charges mines. Powyżej. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 2. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, lipiec 1943 roku. Above. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tanks from the 2nd Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, July 1943. [Tank Museum, MWP]*

Organizacja 505. Batalionu Czołgów Ciężkich w lipcu 1943 roku.
The organisation of the 505th schwere Heeres Panzer Abteilung in July 1943.

1 maja 1943 roku 505. Batalion Czołgów Ciężkich został włączony w struktury Grupy Armii „Środek”. Batalion, którego dowódcą był major Sauvant, stacjonował w Nowopietrowce i Awanasjewce i był podporządkowany 2. Dywizji Pancерnej. Jednostka ta, w przeciwieństwie do 503. batalionu, została sformowana według starego (K.St.N. 1176d) a nie nowego etatu (K.St.N. 1176e) i dlatego była uzbrojona zarówno w czołgi PzKpfw VI „Tiger”, jak i PzKpfw III. 10 maja na jej stanie znajdowało się 18 „Tygrysów” i 24 „trójki”. PzKpfw III zostały wycofane z batalionu dopiero w końcu maja, kiedy jednostka majora Sauvanta otrzymała 11 nowych „Tygrysów”. 4 czerwca w okolicy Chotetowa batalion przeprowadził ćwiczenia ogniowe, które obserwował m.in. dowódca Grupy Armii „Środek”, marszałek von Kluge. Dobre wyniki strzelania i pozytywna opinia von Klugego spowodowały, że część załóg 3. kompanii, dotąd odbywających służbę pod pancernami średnich PzKpfw III, wysłano do Niemiec, gdzie 10 czerwca 1943 roku przejęły kolejnych 14 „Tygrysów”. 28 czerwca batalion został przesunięty w rejon miejscowości Krupki i włączony w skład *Kampfgruppe „von Saucken”* z 4. Dywizji Pancерnej, wraz z którą w następnych dniach przeprowadził kilka akcji bojowych w rejonie na wschód od Borysowa. 3 lipca 1. i 2. kompania 505. batalionu zostały skoncentrowane w Wiesołym Pasiołku. Wtedy do batalionu włączono pluton z 312. *Panzer Kompanie (Fkl)*.

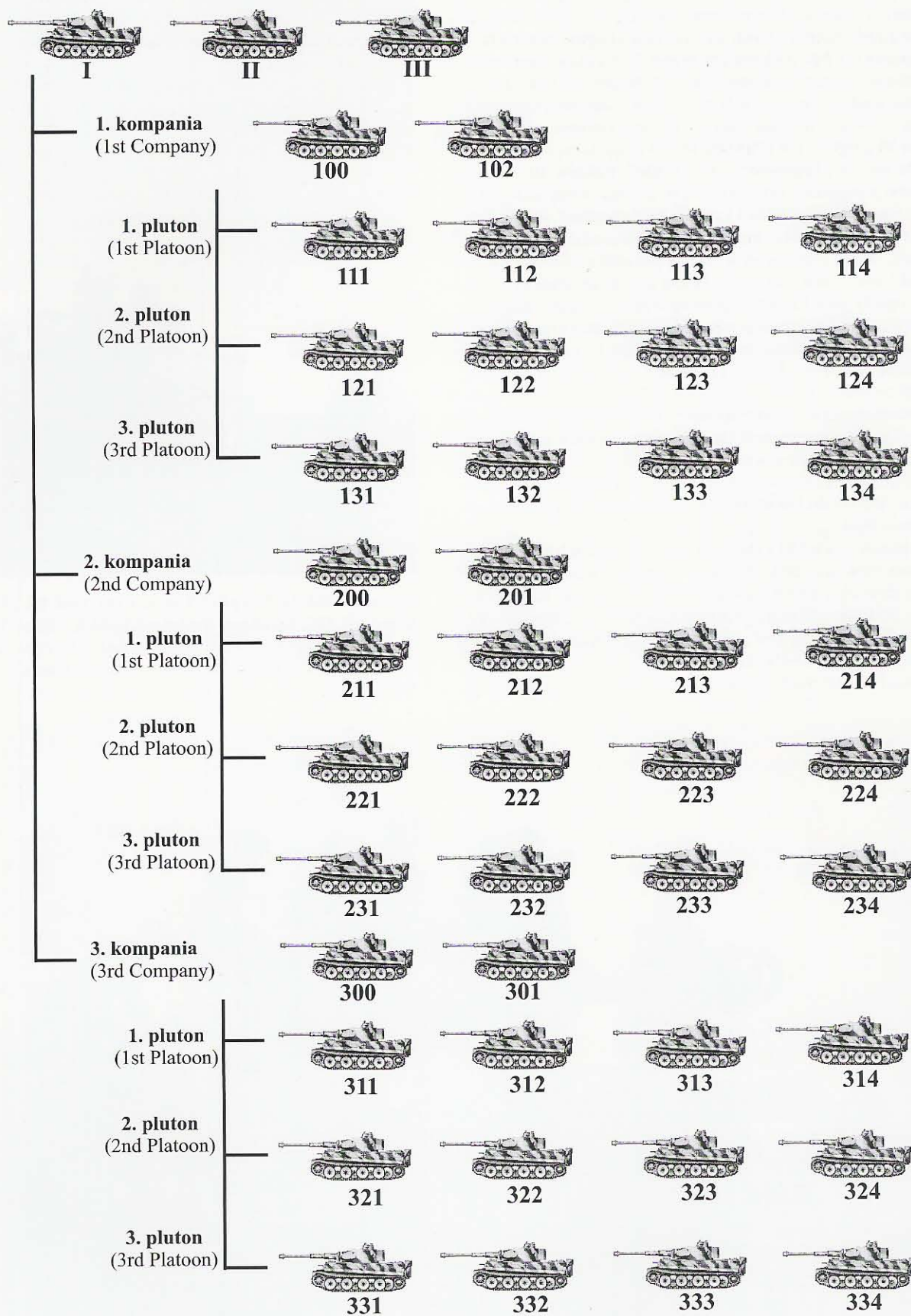
Pod koniec maja 1943 roku, po ciężkich walkach toczonych w rejonie Rostowa, 503. Batalion Czołgów Ciężkich, którego nowym dowódcą został kapitan Clemens Graf von Kageneck, został podporządkowany *Grupie Operacyjnej „Kempf”*. W ciągu następnych tygodni poszczególne kompanie batalionu doskonaliły swe wojenne rzemiosło uczestnicząc w licznych potyczkach i starciach prowadzonych na linii frontu. Owe

Kolumna czołgów PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 3. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, lipiec 1943 roku. *The column of PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tanks from the 3rd Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, July 1943. [MWP]*

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, lipiec 1943 roku. *Przegląd czołgu przez mechaników. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tanks from the 3rd Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung seen during daily technical inspection, July 1943. [ASKM]*

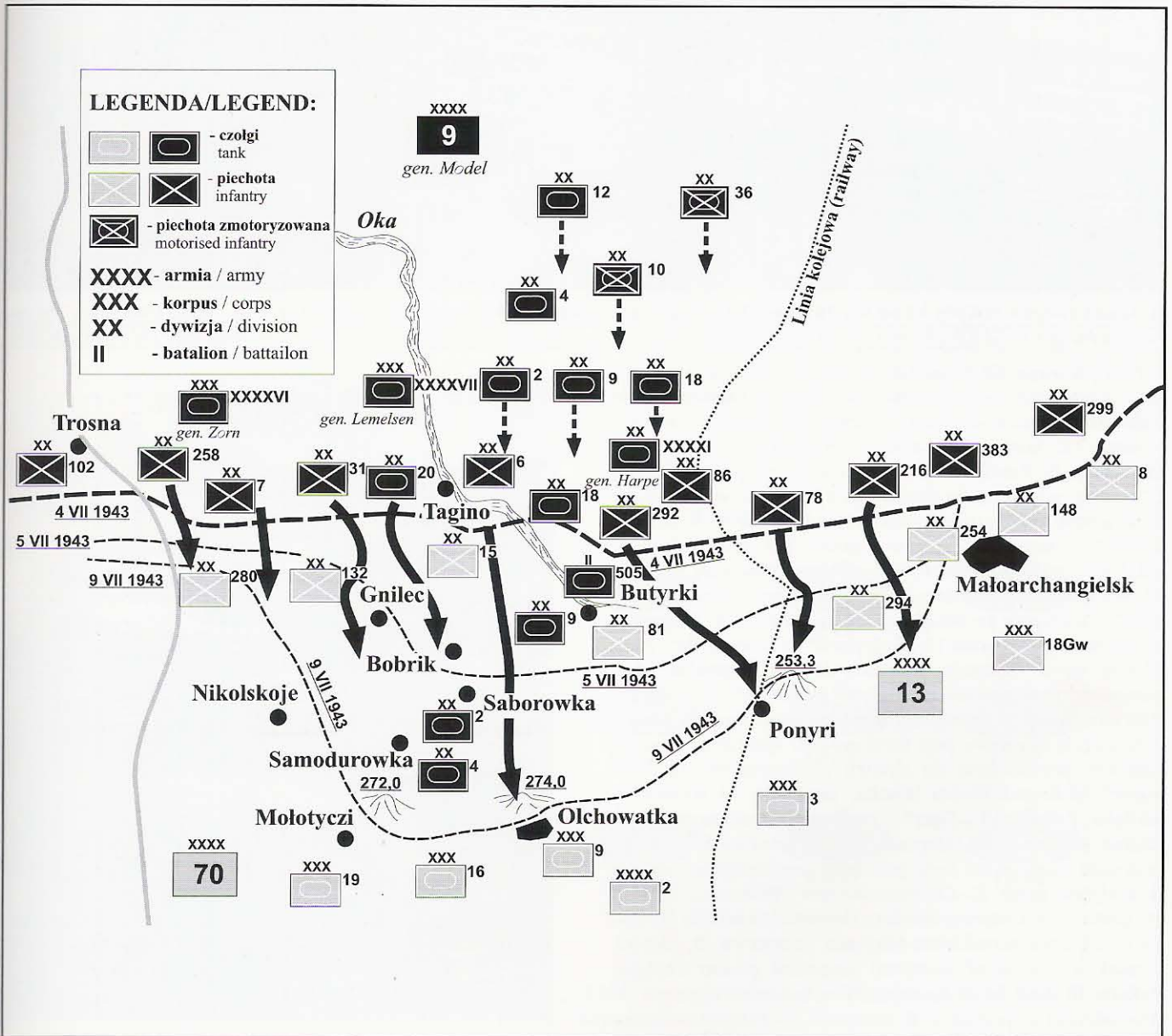

Organizacja 503. Batalionu Czołgów Ciężkich w lipcu 1943 roku.
The organisation of the 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung in July 1943.

„ćwiczenia bojowe” 3. kompania prowadziła wspólnie z pododdziałami 7. Dywizji Pancерnej, zaś kompanie 1. i 2. wraz z 39., 161. i 282. Dywizją Piechoty. W tym drugim przypadku, pomiędzy 13 a 22 czerwca „Tygrysy” 1. i 2. kompanii wyszły w stronę pozycji wroga ponad 1600 pocisków, niszcząc 2 czołgi T-34, T-70, 11 armat przeciwpancernych oraz 401 bunkrów. 30 czerwca „ćwiczenia ogniowe” obserwowane były przez delegację rządu tureckiego, której Niemcy chcieli zaprezentować potęgę swej nowej broni. W toku przygotowań do operacji „Cytadela”, 1 lipca 503. batalion, na którego stanie znajdowały się wówczas 42 „Tygrysy”, został skoncentrowany w Tołoknoje. Tam też, pomimo ostrego sprzeciwu kapitana von Kagenecka, jednostka została rozparcelowana pomiędzy trzy różne dywizje pancerne III. Korpusu Pancernego generała Breitha, z Grupy Operacyjnej „Kempf” – 1. kompania wzmocniła 6. Dywizję generała von Hünnersdorfa, 2. kompania 19. Dywizję generała Schmidta, a 3. kompania 7. Dywizję generała von Funcka.

veral German vehicles. The ill-fortunate befell Captain Clemens Graf von Kageneck's "Tigers" from the 2nd Company 503rd Battalion, who led the Operational Group "Kempf" attack. As a result of the explosions, Kageneck's seven tanks received damages. The machines were not destroyed completely, but the damages did require the vehicles to be hauled to the back lines majority of the vehicles. Mostly rupture to tracking or damage to driver systems were recorded. Pressing at Therkassy, exploding land mines also eliminated from battle nine of the fifteen "Tigers" from Captain Wallroth's 9th Tank Company from the "Großdeutschland" division. Attacking west of Tamarov, "Tigers" from the 8th Company of "Das Reich" division also lost two of its vehicles due to the landmines, but the loss was soon compensated for when the company destroyed 23 Soviet tanks near the region of Hill 233.3. Pressing along the road to Bielgorod, the 9th Heavy Tank company of "Totenkopf" division was forced to leave five of its tanks on the battle field as a result of the landmines.

Działania na północnym odcinku Łuku Kurskiego w lipcu 1943 roku.
The operations on northern front of Kursk Salient in July 1943.

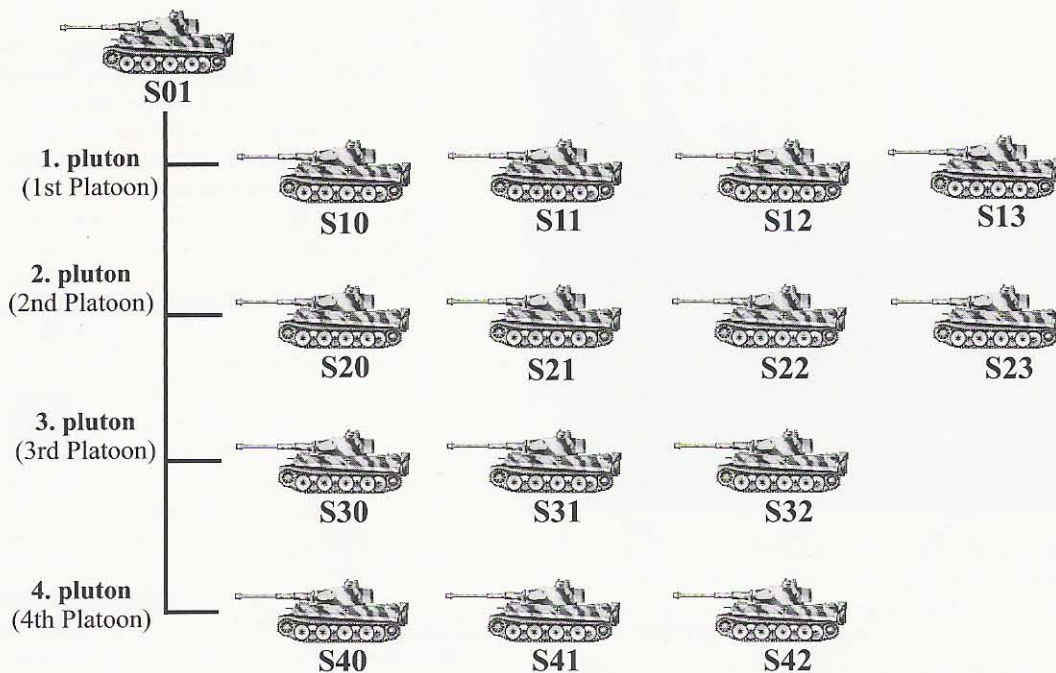

Kolumna czołgów PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, lipiec 1943 roku. The column of PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ tanks from the 3rd Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, July 1943. [RGAKFD]

Przygotowując się do udziału w operacji „Cytadela” dywizja „Großdeutschland” generała Hoernleina w pierwszej fazie walki mogła rzucić do walki 9. kompanię czołgów ciężkich (dawna 13. kompania) kapitana Wallrotha z nowo sformowanego III. Batalionu Pancernego, który tuż przed operacją „Cytadela” włączono do składu dywizji (1 lipca w skład batalionu weszły jeszcze dwie kompanie czołgów ciężkich: 3. kompania 501. batalionu czołgów ciężkich i 3. kompania 504. batalionu czołgów ciężkich, które odpowiednio stały się 10. i 11. kompanią III. batalionu Pułku Pancernego „Großdeutschland” – kompanie te dotarły na front w sierpniu). 5 lipca 9. kompania dysponowała 15 „Tygrysami”, z których dwa znajdowały się w naprawie. Podobną ilością „Tygrysów” dysponowały dywizje SS, działające w ramach II. Korpusu Pancernego SS SS-Obergruppenführera Haussera. W chwili rozpoczęcia ofensywy pod Kurskiem 13. kompania czołgów ciężkich, przydzielona do dywizji „Leibstandarte SS Adolf Hitler” SS-Brigadeführera Wischa, posiadała 14 sprawnych czołgów PzKpfw VI „Tiger”. Dwa czołgi znajdowały się w sztabie kompanii SS-Hauptsturmführera Heinza Klinga, zaś pozostałe rozdzielone były pomiędzy poszczególne plutony dowodzone przez SS-Obersturmführera Waldemara Schütza (1. pluton), SS-Untersturmführera Helmuta Wendorffa (2. pluton) i SS-Untersturmführera Michaela Wittmanna (3. pluton). Dodatkowo w skład kompanii wchodził pluton czołgów PzKpfw III Ausf. M (tzw. lekki), który był m.in. używany do prowadzenia rozpoznania. 8. kompania SS-Hauptsturmführera Gradera z dywizji „Das Reich” miała na swym stanie 14 „Tygrysów” (12 gotowych do akcji), zaś 9. kompania SS-Obersturmführera Schrödera z dywizji „Totenkopf” również 14, z tym, że do akcji gotowych było 11 pojazdów.

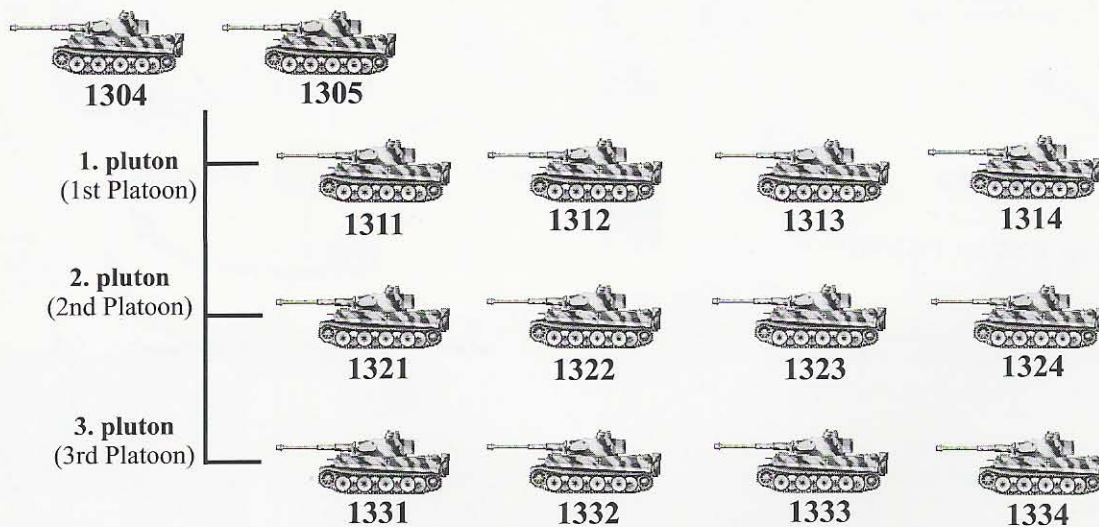

Czołgi PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, lipiec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” tanks from the 3rd Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, July 1943. [ASKM]

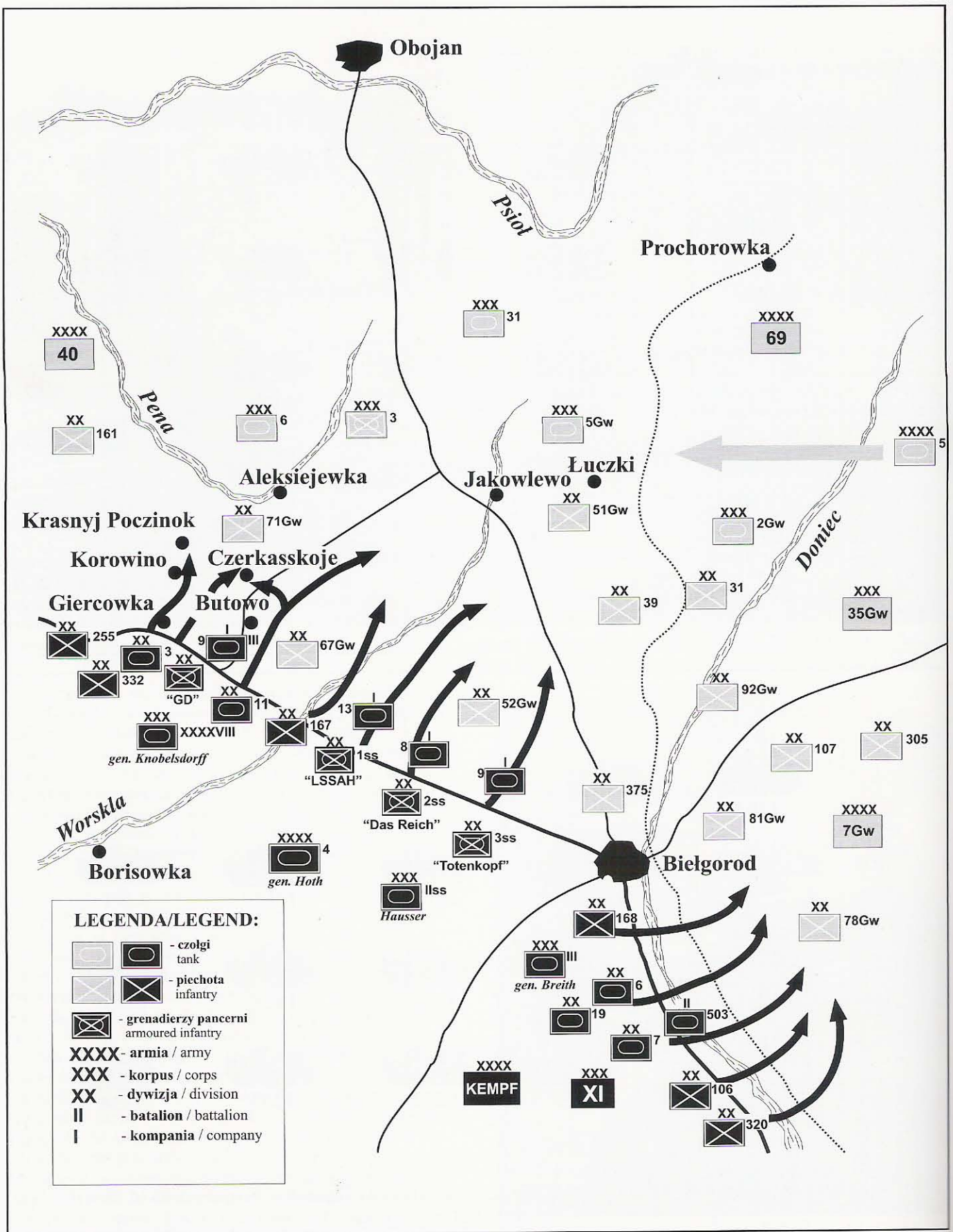
Organizacja 8. Kompanii 2. Pułku Pancernego SS „Das Reich” Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Das Reich”
w lipcu 1943 roku.

*The organisation of the 8th Kompanie 2nd SS-Panzer Regiment “Das Reich” SS-Panzergrenadiere Division
“Das Reich” in July 1943.*

Organizacja 13. Kompanii 1. Pułku Pancernego SS „LSSAH” Dywizji Grenadierów Pancernych SS „LSSAH”
w lipcu 1943 roku.

*The organisation of the 13th Kompanie 1st SS-Panzer Regiment “LSSAH” SS-Panzergrenadiere Division “LSSAH”
in July 1943.*

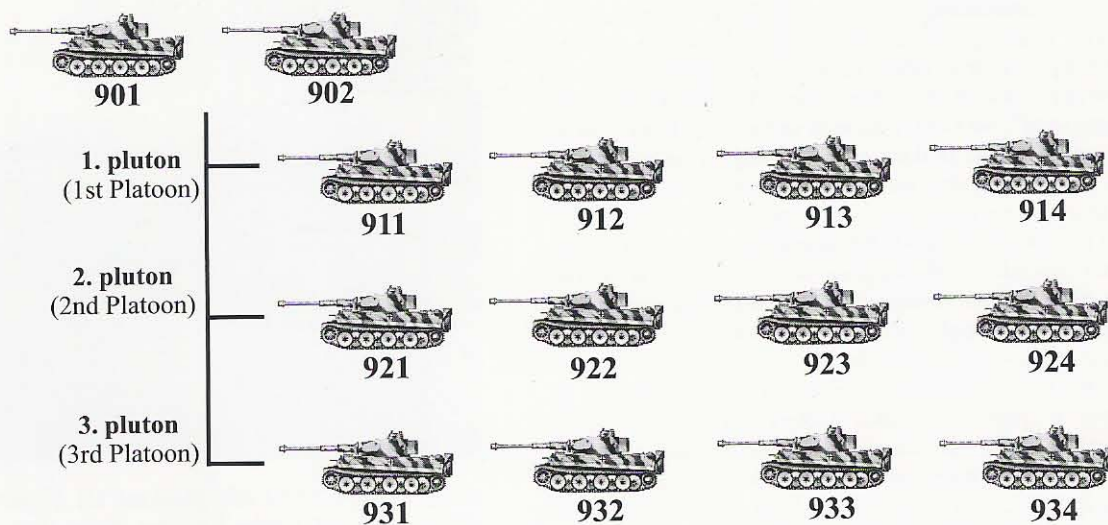
Działania na południowym odcinku Łuku Kurskiego w lipcu 1943 roku.
The operations on southern front of Kursk Salient in July 1943.

Zanim 4. Armia Pancerna generała Hotha mogła przystąpić do właściwego ataku, musiała zdobyć linię wzgórz obsadzoną przez sowiecką piechotę i obserwatorów artyleryjskich. Dlatego też już 4 lipca o godzinie 14.45, natychmiast po tym, jak dywizyjony „Stukasów” z wyciem runęły na wzgórza, które były celem wojsk generała Hotha, w ich stronę ruszyło niemieckie zgrupowanie uderzeniowe – w sumie cztery bataliony piechoty, wsparte około dwudziestoma czołgami, w tym kilku „Tygrysami”. Na czele posuwali się saperzy, którzy starali się oczyścić drogę dla podążających w ślad za nimi ciężkich czołgów. „Tygrysy”, aby trzymać nieprzyjaciela w szachu, młóciły pozycje rosyjskie ze swych potężnych armat, śląc pociski za pociskiem. Rosjanie nie pozostawali dłużni i raz za razem ich pociski przeciwpancerne uderzały w grube pancerze niemieckich czołgów. Radiotelegrafista jednego z „Tygrysów” wspominał: „Pociski ryły ziemię wokół nas. Sprytny jak zawsze Iwan nieźle strzelał w ostatnich tygodniach. A teraz cały front był pasmem płomieni. Wydawało się, że wjeżdżamy w pierścień ognia. Cztery razy nasz dzielny „Rosynant” zadrżał od bezpośredniego trafienia, a my dziękowaliśmy Opatrzności za dobrą jakość stali Kruppa.”. Do zmroku wzgórza znalazły się w rękach niemieckich i generał Hoth mógł teraz przystąpić do ofensywy. Pech jednak chciał, że w trakcie walk prowadzonych 4 lipca w rejonie wsi Łągino grupa niemieckich saperów ze 168. Dywizji Piechoty natknęła się na zwiadowców sowieckiej 15. Dywizji Piechoty. Wywiązała się gwałtowna strzelanina, w wyniku której czterestu niemieckich żołnierzy zginęło, a jeden dostał się do niewoli. Pochwycony żołnierz nazywał się Bruno Fernel. Podczas przesłuchania zeznał, że wszystkim oddziałom wydano suchy prowiant, i że natarcie dywizji niemieckich nastąpi 5 lipca. Jego zeznania potwierdził zbiegły z szeregów

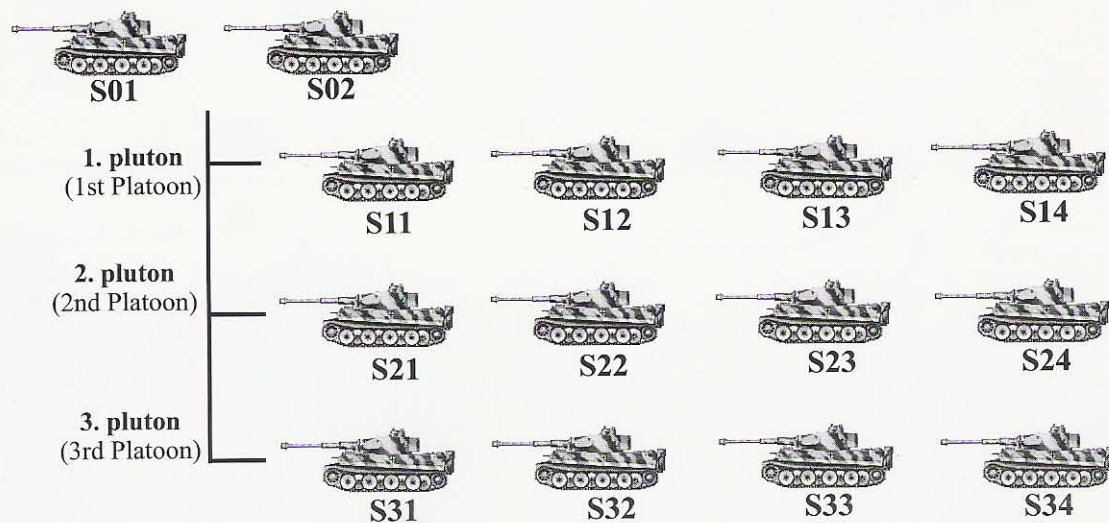
Czołg PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 2. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, lipiec 1943 roku. Widoczny dwubarwny kamuflaż stosowany wówczas w tej jednostce. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” tank from the 2nd Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, July 1943. Note two-tone camouflage pattern. **Poniżej. Czołgi PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 13. kompanii 1. Pulku Pancernego SS „LSSAH” na pozycji wyjściowej przygotowane do ataku, Kursk, lipiec 1943 roku. Below. The attacking PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” tank from the 13th Company 1st SS-Panzer Regiment „LSSAH” on assembly area ready for attack, Kursk in July 1943. [CAW, ASKM]**

Organizacja 9. Kompanii 3. Pułku Pancernego SS „Totenkopf” Dywizji Grenadierów Pancernych SS „LSSAH” w lipcu 1943 roku.

The organisation of the 9th Kompanie 3rd SS-Panzer Regiment “Totenkopf” SS-Panzergrenadiere Division “Totenkopf” in July 1943.

Organizacja 13. Kompanii Pułku Pancernego „Großdeutschland” Dywizji Grenadierów Pancernych „Großdeutschland” w lipcu 1943 roku.

The organisation of the 13th Kompanie Panzer Regiment „Großdeutschland” Panzergrenadiere Division „Großdeutschland” in July 1943.

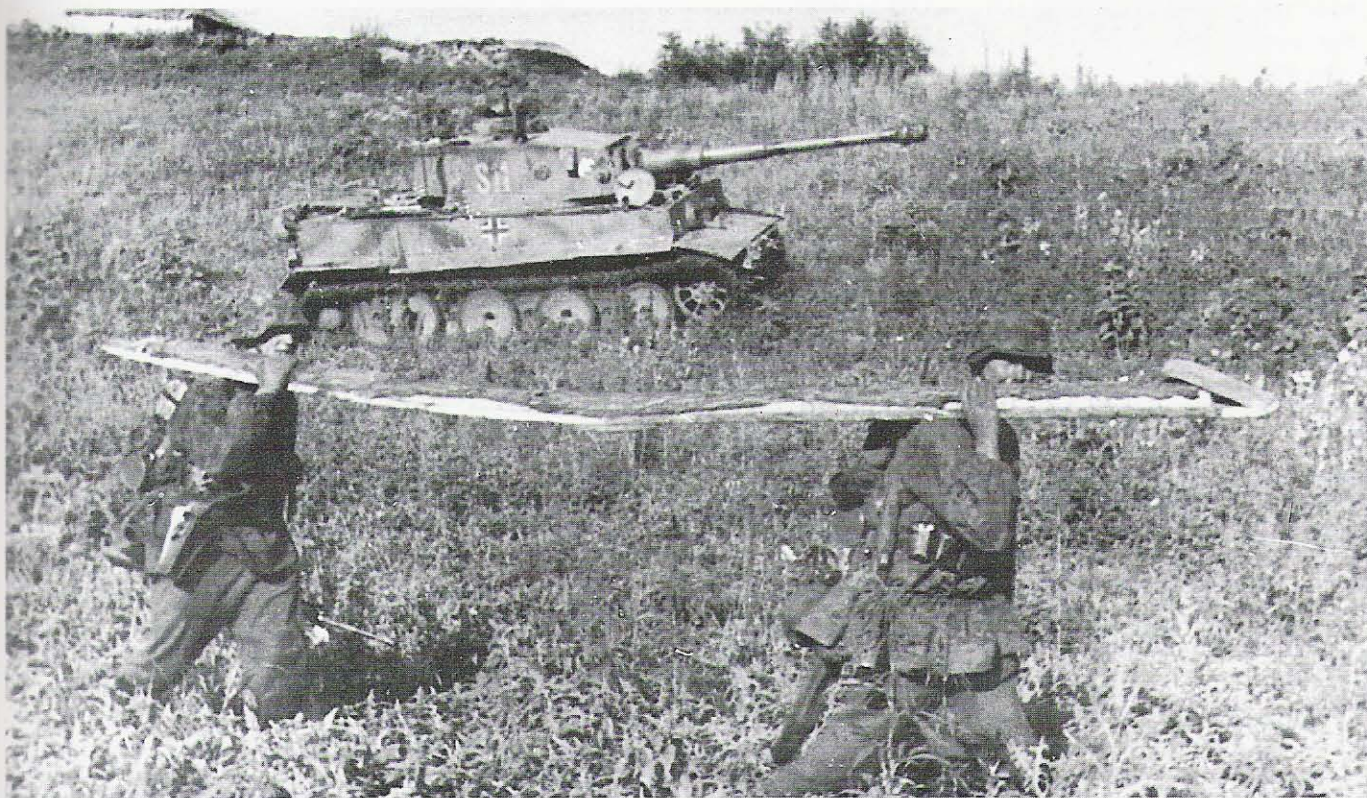
Wehrmachtu żołnierz słowacki. Mając tak szczegółowe informacje o terminie ataku dowództwo Armii Czerwonej postanowiło uprzedzić niemiecki atak potężnym kontruderzeniem artyleryjskim i lotniczym. 5 lipca 1943 roku o godzinie 2.00 w nocy na jednostki niemieckie znajdujące się na pozycjach wyjściowych spadła lawina ognia. Kanonada sowieckiej artylerii trwała trzydzieści minut i bardzo skutecznie zdezorganizowała szyki wojsk przygotowujących się do natarcia. Równocześnie w stronę niemieckich lotnisk wyruszyła armada sowieckich samolotów. Sowieccy piloci mieli ogromną szansę zaskoczyć i zniszczyć kołujące po pasach startowych niemieckie bombowe. Niemów, podobnie jak onegdaj Anglików w czasie Bitwy o Anglię, uratował radar. „Freyja”, bo taką nosił nazwę, należał do niemieckiej lotniczej służby obserwacyjno-meldunkowej. Jego obsługa odpowiednio wcześniej wykryła zbliżającego się wroga. Prawie natychmiast przeciwko sowieckim eskadrom rzucone zostały eskadry niemieckich Messerschmittów. W pierwszym akcie bitwy powietrznej Sowieci stracili 120 maszyn, a pod koniec dnia liczba ta wzrosła do 432. O godzinie 5.30 ogień otworzyła artyleria niemiecka – rozpoczęło się artyleryjskie przygotowanie natarcia 9. Armii Modela i 4. Armii Pancerniej Hotha. Sowieckie pozycje zaatakowane zostały także przez formacje cudem ocalałych niemieckich „Stukasów”. Pół godziny później do ataku ruszyły niemieckie czołgi i piechota.

W odróżnieniu od dowództwa Grupy Armii „Środek”, które podjęło operację „Cytadela” tylko jednym zgrupowaniem uderzeniowym 9. Armii, dowództwo Grupy Armii „Południe” zdecydowało się maksymalnie poszerzyć pas natarcia, dlatego też oprócz 4. Armii Pancerniej, nacierającej na kierunku - Obojań, Kursk, uderzenie pomocnicze na jej prawym skrzydle zadawała Grupa Operacyjna „Kempf”. Generał Schmidt,

Atakujący czołg PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 13. kompanii 1. Pułku Pancernego SS, Kursk, lipiec 1943 roku. *The attacking PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tank from the 13th Company 1st SS-Panzer Regiment, Kursk in July 1943.* [CAW]

After overcoming the Soviet minefields, “Tiger” crews established direct battle contact with the enemy. In the Razumnoye region, tanks from the 1st and 2nd Company of 503rd Battalion managed to destroy thirty four T-34s. Victorious results also befell SS-Hauptsturmführer Kling’s 13th Heavy Tank Company from division “LSSAH”, whose back up offensive of soldiers from the 2nd SS-Panzer Grenadier Regiment at enemies position near Jahimov and Hill 228,6 stopped a Soviet T-34 counterattack, destroyed twelve of the enemies machines. The destruction was lead by SS-Untersturmführer Wittmann’s crew, who managed to oblit-

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” oznaczony „S11” z 8. kompanii Pułku Pancernego SS „Das Reich”, Kursk, lipiec 1943 roku. *Widoczne godło jednostki namalowane na wieży. Na pierwszym planie saperzy niosą ładunek wydłużony przeznaczony do niszczenia zasiek. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” coded “S11” tank from the 8th Company 2nd SS-Panzer Regiment division “Das Reich”. Note Company badge painted on the turret. In the foreground engineers carrying a bangalore for destroying Soviet wires.* [CAW]

dowódca 19. Dywizji Pancernej wspominał po wojnie: „Do chwili rozpoczęcia naszego natarcia mało wiedzieliśmy o umocnieniach pozycji rosyjskich. Nie wyobrażaliśmy sobie nawet jednej czwartej tego, co Rosjanie w rzeczywistości zbudowali. Każdy lasek, zagajnik, wzgórze przekształcone były w twierdze. Ciągnęły się one wzdłuż i wszerz, stanowiąc system tak dobrze zamaskowanych punktów ogniowych i schronów bojowych, że nie sposób było ich wykryć nawet z odległości kilku metrów.” Mimo wszystko generałowie Hoth i Kempf wierzyli, że siła uderzenia blisko 700 czołgów przełamie misternie stworzony system rosyjskich pozycji obronnych. Tak jak zaplanowano przed bitwą atak był prowadzony szykiem „klina pancernego”, którego ostrze stanowiły ciężkie „Tygrysy”, za którymi podążały „Pantery” i lżejsze czołgi oraz działa pancerne i piechota na transporterach opancerzonych. „Pociski naszych dział przeciwpancernych, uderzając w pancerze czołowe „Tygrysów” rykoszetem wznosiły się ku niebu” – wspominał uczestnik walk, późniejszy marszałek wojsk pancernych Związku Sowieckiego Amazasp Babadżanian. Gdy do pozycji sowieckich pozostało zaledwie kilkaset metrów pod pierwszymi „Tygrysamii” zaczęły wybuchać miny i pancerne kliny zaczęły się zatrzymywać. „Rosjanie położyli te miny wiosną – wspominał jeden z niemieckich saperów - Teraz te diabelskie zabawki, porośnięte żytem i wysoką do kolan koniczyzną, były niewidoczne. Nie do rozpoznania były także cienkie skrzyżowane druty, których poruszenie powodowało uruchomienie zapalnika miny”. O tym, jak groźna i niebezpieczna była przeszkoda stworzona z sowieckich min przekonali się nie tylko niemieccy saperzy i piechurzy, ale także załogi „Tygrysów”. Przykra niespodzianka spotkała m.in. 2. kompanię „Tygrysów” 503. batalionu, która prowadziła natarcie wojsk Grupy Operacyjnej „Kempf”. „Przystępując do walki nie mieliśmy map, na których zaznaczone byłyby sowieckie

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 2. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, lipiec 1943 roku. Widoczny dwubarwny kamuflaż stosowany wówczas w tej jednostce. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ tank from the 2nd Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, July 1943. Note two-tone camouflage pattern. Powyżej. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ nr „S21” z 8. kompanii 2. Pułku Pancernego Dywizji Grenadierów Pancernych SS „Das Reich”, Charków, lipiec 1943 roku. Above. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ coded „S21” of the 8th Company 2nd SS-Panzer Regiment SS-Panzer Grenadier Division „Das Reich”, Kharkov in July 1943. [MWP, CAW]

zapory. Dlatego dwa „Tygrysy” jadące na czele batalionu wpakowały się dokładnie w sam środek pola minowego. Następne dwa utkwily na nim, gdy próbowały wyminąć uszkodzone wozy. Niechlujne oczyszczenie drogi dla „Tygrysów” spowodowało, że wkrótce po tym eksplozje uszkodziły kolejne trzy pojazdy. Dopiero, gdy saperzy jeszcze raz, tym razem dokładnie, sprawdzili teren przed naszymi czołgami i wygrzebali jeszcze sto dwadzieścia min, mogliśmy kontynuować natarcie” – wspominał dowódca batalionu kapitan Clemens Graf von Kageneck. Czołgi nie zostały zniszczone, ale większość z nich miała pozrywane gaśnice, bądź uszkodzone układy jezdne i aby je naprawić służby remontowe 503. batalionu musiały odholować je na tyły. Wybuchające miny wyeliminowały na jakiś czas z boju także 9 z spośród 15 „Tygrysów” 9. kompanii czołgów ciężkich kapitana Wallrotha z dywizji „Großdeutschland”, która nacierała na Czerkaskoje. Prowadząca natarcie na zachód od Tamarowki 8. kompania „Tygrysów” dywizji „Das Reich” straciła na minach dwa wozy, ale „wynagrodziła” sobie tę stratę zniszczeniem 23 czołgów sowieckich w rejonie wzgórza 233,3. Uderzająca wzdłuż drogi prowadzącej do Białgorodu 9. kompania czołgów ciężkich dywizji „Totenkopf” w wyniku eksplozji min pozostawiła na placu boju pięć czołgów.

O sporym pechu mogli mówić także czołgiści 3. kompanii 503. batalionu, którzy próbowali sforsować Doniec i stracili dwa czołgi. Ciężkie „Tygrysy” („311” i „321”) ugrzęzły w błocie pomimo tego, że przeprawa została przygotowana przez saperów, którzy wysadzili brzegi, umożliwiając tym samym łatwiejszy zjazd. Wkrótce po tym obydwie unieruchomione pojazdy zostały ostrzelane przez sowieckie działa przeciwpancerne oraz załogi bunkrów i zaatakowane przez dużą grupę

erate four T-34s, nineteen anti-tank cannons from the 1108th Anti-Tank Artillery Regiment, and seven bunkers. At 11:45, 13th Company's tanks rumbled on to Hill 220,5. Five minutes later, soldiers from the 2nd SS-Panzergrenadier Regiment secured Hill 215,4, not far from Bykovky. By a few hours, Bykovky itself was also under German control. Notwithstanding losses, however, the Germans suffered with the loss of SS-Sturmann Georg Gentsch and SS-Sturmann Heinz Owczarek. Serious injuries befell SS-Untersturmführer Werndorf, whose vehicle "1321" was damaged whilst crossing a wide anti-tank ditch. Important victories were recorded at the hands of the north attacking 505th Heavy tank battalion. On 5 July, this unit backed the 6th Infantry division, and secured the village of Butyrky. Major Sauvant's battle trail was not only littered by hundreds of bodies from the Soviet infantry, but by as many as 42 T-34s wrecks, destroyed by missiles from the 88mm cannon. The success came at a minimal cost to the battalion, its only major downside being the loss of 1st Company commander, Captain Riedesel.

At early dawn on 6 July, when the Germans were preparing for their next offensive, their Northerly and Southerly planned attacks were anticipated with a counter-offensive by the Russians. At 03:50, General Model's 9th Army position was showered with a Soviet artillery attack. Soon, Soviet planes filled the skies above the German formations. The Russian air attack was composed of planes from the 6th Air Corps, the 2nd Guard and 299th Assault Division. Backed by the air services, major forces of General Aliekseyey Rodin's 2nd Tank Army performed a counter-operation at the peak of the German "wedge", whilst units from the 48th and 70th Army attacked the German's flanks. This difficult moment proved the valour of Major

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ nr „334” z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, lipiec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” coded No “334” tank from the 3rd Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, July 1943. [ASKM]

czołgów, które wyprowadziły kontruderzenie z rejonu Razumnoje. Na pomoc zakopanym w błocie „Tygrysom” pośpieszyły pozostałe wozy 3. kompanii, a wkrótce po tym także 1. kompanii. Kilkunastominutowy bój zakończył się zdecydowanym sukcesem batalionu, czego dowodem były płonące wraki aż 34 sowieckich czołgów. Zwycięstwem zakończyły się również walki 13. kompanii czołgów ciężkich SS-*Hauptsturmführera* Klinga z dywizji „LSSAH”, która wspierała natarcie żołnierzy 2. Pułku Grenadierów Pancernych SS na umocnioną pozycję nieprzyjaciela koło Jachimowa i w rejonie wzgórza 228,6. Pozycje te trzymały pododdziały sowieckiej 52. Dywizji Strzelców Gwardii i czołgi 96. Brygady Pancerniej. Raz za razem lufy 88-milimetrowych dział błyskały ogniem i wyrzucały w stronę wroga potężne pociski. Wiele było celnych, o czym świadczyły eksplozje trafianych dział przeciwpancernych. Czołgistom Klinga udało się również zatrzymać kontratak sowieckich T-34, z których dwanaście zostało zniszczonych. W destrukcji przodowała zwłaszcza załoga SS-*Untersturmführera* Wittmanna, która do zmroku zniszczyła cztery T-34, 19 armat przeciwpancernych z 1108. Pułku Artylerii Przeciwpancernej oraz siedem bunkrów. O godzinie 11.45 niemieckie czołgi wtoczyły się na wzgórze 220,5, zaś piętnaście minut później żołnierze 2. Pułku Grenadierów Pancernych SS zajęli wzgórze 215,4 niedaleko Bykowki. W ciągu najbliższych godzin w ręce Niemców dostała się też sama Bykowka. Nie obyło się bez strat. W walce polegli SS-*Sturmann* Georg Gentsch i SS-*Sturmann* Heinz Owczarek. Poważnie ranny został SS-*Untersturmführer* Werndorf, którego czołg „1321” został uszkodzony podczas pokonywania szerokiego rowu przeciwpancernego. Znaczące zwycięstwo odniósł także atakujący na północy 505. Batalion Czołgów Ciężkich. 5 lipca jednostka ta stanowiła wsparcie 6.

Czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 505. Batalionu i saperzy przygotowujący przeprawę przez strumień, front wschodni, Kursk, lipiec 1943 rok. *A “Tiger” tank of 505th Abteilung, Eastern Front, Kursk in July 1943. In the foreground a sapper unit preparing the crossing over a stream. [Tank Museum 2399/A4]*

Sauvant’s “Tigers”. Entrench in the region of the previously secured village of Butyrky, the “Tigers” literally annihilated the Soviet 107th Tank Brigade. The result for the Russian was disastrous, with 46 tanks obliterated, and not a single Soviet tank was given an opportunity to reach the German positions within firing range! Similarly, serious losses befell Colonel Aleksey Burdiej’s brigades from the 2nd Tank Corps and General Andrey Kravtshenko’s 5th Corps, whose commanders of the Voronezh Front directed them against positions held by General Hoth’s 4th *Panzer Armee*. In the course of the day long battle, tanks from the 13th Company “LSSAH” division managed to destroy as

Zaladunek amunicji do czołgu PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 3. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, lipiec 1943 roku. *Widoczne godło namalowane na pancerzu czołowym.* *The crew loading ammo into PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tank from the 3rd Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, July 1943. Note the battalion badge painted on the front plate. [CAW]*

Oddział grenadierów pancernych Waffen SS mija dwa czołgi PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 13. kompanii Pułku Pancernego „Großdeutschland“, po prawej widoczny czołg nr „22“. *The Waffen SS panzergrenadier unit passing near two PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tanks from the 13th Company Panzer Regiment “Großdeutschland” (right is a “22” coded tank).* [CAW]

Dywizji Piechoty i wraz z nią nacierała na Olchowatkę. Niemiecki korespondent wojenny wspominał: „Batalion czołgów majora Sauvanta, grzmiać stalowymi fortcami, pokonuje Okę. Czołgi wchodzą do wsi Jasnawa Polana i uderzają w otwartą flankę sowieckiego 676. Pułku Strzelców. Ten atak wywołuje u Rosjan reakcję łańcuchową: walczą obok pułk z 81. Dywizji Strzelców, także zaczyna się chwiać. Tak oto, dla „Tygrysów” droga została otwarta. O godzinie 12.30 wtaczają się, znacznie wyprzedzając grenadierów, do wsi Butyrki.” Szlak bojowy „Tygrysów” majora Sauvanta wyznaczały nie tylko setki martwych ciał sowieckich piechurów, ale także wraki aż 42 „trzydziestek czwórek”, rozbitych przez pociski dział 88-milimetrowych. Co więcej rozproszenie 15. Dywizji zagroziło całemu prawemu skrzydłu sowieckiej 70. Armii. Sukces ten batalion odniósł przy minimalnych stratach, choć niewątpliwie bolesną stratą była śmierć dowódcy 1. kompanii, kapitana Riedesela.

5 lipca niecodzienna przygoda spotkała SS-Unterscharführera Franza Staudeggera z 13. kompanii dywizji „LSSAH”. Jeszcze w nocy jego „Tygrys” (nr „1325”) podczas pokonywania leśnego traktu, o mało co nie staranował stojącego na drodze nieoświetlonego czołgu. W nocy każdy kot jest szary i Staudegger przekonany był o tym, że zawalidrogł kierują jego rodacy. Podszedł zatem do tajemniczego pojazdu i zapytał co się dzieje. Jakież było jego zdziwienie, gdy nieznany czołgista odpowiedział po... rosyjsku. W tym momencie Staudegger zdał sobie sprawę z tego, że stoi przed sowieckim czołgiem! Zaskoczony nie stracił zimnej krwi. Niezwłocznie odbezpieczył granat i wrzucił go przez otwarty właz do wnętrza T-34. Gdy panująca ciszę rozdarła głucha eksplozja SS-Unterscharführer dostrzegł, że obok znajduje się jeszcze

many as fifty Soviet T-34, one KW-1, and one KW-85. Company commander, Kling accounted for nine tanks, whilst Wittmann, commander of the 3rd Platoon, accounted for eight. Soon after, Wittmann’s celebrations were short lived after his tank (“1331”) suffered a malfunction. On July 6, “sharp shooting” was adopted by machines from the 8th Company “Das Reich”, who after having resisted the Soviet counterattack, pressed forward to Luchki, destroying twelve T-34 along the way. “Großdeutschland” division’s 9th Company was no worse in their effort who, whilst backing General Hoernlein’s grenadiers in their attack on mount 244,5 not far from the village of Butovo, managed to destroy a number of entrenched Soviet machines.

Over the next few days, Generals Model and Hoth’s armies gnawed their way arduously, kilometer by kilometer, across the Soviet defence line. With “strike unit” tank numbers dwindling, due to frequent equipment failures and malfunctions, the “Tigers” still found themselves at the fore paving the way for the infantry. On July 7, in an attack on Vyerkhopenye, the “Großdeutschland” division was only able to initiate two tanks of this type. Thanks to the effort of the 9th Company Panzer Regiment’s repair unit the number was soon increased to eight by the next day. These very tanks, operating as part of Kampfgruppe “Graf Strachwitz”, withheld a strong Soviet counter-attack, destroying General Siemion Kryvoshenyn 3rd Corps’ ten T-34 near the region of Syrcev. July 8, was also a successful day for the 13th Company’s “LSSAH” division, who clashed against the Russians near the village of Tetreveno. SS-Hauptsturmführer Kling’s “Tigers” were fighting arm in arm with SS-Sturmbannführer Martin Groß’ PzKpfw III and IV from the 2nd Battalion of 1st SS-Panzer Regiment, and with

Oficerowie sowieccy oglądają przebity pancierz boczny czołgu PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ prawdopodobnie z 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, lipiec 1943 roku. *Soviet officers inspecting penetrated side armor of PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tank probably from the 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, July 1943.* [ASKM]

jeden sowiecki czołg. Tym razem nie dał się już zaskoczyć. Cierpliwie poczekał, aż włąz na szczycie wieży zostanie uniesiony przez sowieckich czołgistów i gdy to się stało wrzucił do jego wnętrza kolejny granat. W ten oto sposób Staudegger zapisał na swe konto dwa pierwsze zniszczone czołgi, jak się miało okazać nie ostatnie, jakie rozbił w trakcie bitwy pod Kurskiem.

Pojedyncze zwycięstwa załóg „Tygrysów” nie zmieniły mimo wszystko niekorzystnego dla Niemców wyniku pierwszego dnia bitwy. Na południu, w rezultacie siedemnastogodzinnego ataku, wojska XXXXVIII. Korpusu Pancernego generała von Knobelsdorfa zdołały się włamać w sowiecką obronę zaledwie na głębokość 5 kilometrów w 11-kilometrowym pasie natarcia w rejonie Nowa Gorianka-Butowo. Niewiele lepszy rezultat osiągnęły dywizje II. Korpusu SS, które wbiły się w pozycje sowieckie na głębokość 8–10 kilometrów. Grupa Operacyjna „Kempf” opanowała jedynie przyczółki na północnym Dońcu. Stosunkowo najdalej posunęło się zgrupowanie uderzeniowe 9. Armii, które wbiło się na szerokości około 30 kilometrów w pierwszą linię sowieckiej obrony. W rejonie Olchowatki, której opanowanie było niezwykle ważne dla dalszego przebiegu operacji, głębokość włamania wynosiła jednak tylko 6 kilometrów.

Wczesnym świtem 6 lipca Niemcy, gdy przygotowywali się do kolejnego natarcia, zarówno na północy, jak i na południu, zostali uprzedzeni przez silne kontrataki wojsk sowieckich. W pasie natarcia 9. Armii generała Modela już o godzinie 3.50 ogień otworzyła sowiecka artyleria, a nad pozycjami niemieckimi pojawiły się samoloty szturmowe z 6. Korpusu Lotniczego, 2. Gwardyjskiej i 299. Dywizji Szturmowej. Przy wsparciu lotnictwa główne siły 2. Armii Pancerniej generała Aleksieja Rodina wykonały z rejonu Olchowatki przeciw-

joined forces they were able to hold the enemy’s 60 tanks at bay. SS-Unterscharführer Staudegger’s “Tiger” (“1325”) particularly distinguished itself, after stumbling upon a group of Soviet tanks, managing to destroying 20 machines. Soon after the battle, Staudegger was recommended for the Iron Cross, and on 10 July he was awarded the honour. The series of “Tiger” victories was complemented by results achieved by the 503rd Battalion, whose 1st Company secured Razumnoye and Mielechovo. On July 8, Soviet tank and infantry attacks were also forced back by the 9th Company “Torenkopf” division.

Czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, Kursk, lipiec 1943 rok. *Z boku kadłuba zamocowany drut kolczasty utrudniający działanie sowieckich „łowców czołgów”. PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tank of 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, Kursk in July 1943. Tank fitted with wires mounted on the side of the hull to prevent actions of Soviet AT hunters.* [Tank Museum 2399/A4]

uderzenie na wierzchołek niemieckiego klina, zaś oddziały 48. i 70. Armii – na jego skrzydła. W tym trudnym momencie okazało się jak groźną bronią są „Tygrysy” majora Sauvanta. Okopane w okolicach zdobytej poprzedniego dnia wsi Butyrki dosłownie rozstrzelały sowiecką 107. Brygadę Pancerną. Wynik walki był dla Rosjan tragiczny – brygada straciła 46 czołgów, z których ani jeden nie zdołał się zbliżyć na odległość skutecznego strzału do pozycji niemieckich! Równie poważne straty poniosły sowieckie brygady 2. Korpusu Pancernego pułkownika Aliksieja Burdiejnego i 5. Korpusu Pancernego generała Andrieja Krawczenki, które dowództwo Frontu Woroneskiego rzuciło do natarcia wyprzedzającego na pozycje 4. Armii Pancerniej generała Hotha. W toku całoniedziwnych walk sama tylko 13. kompania czołgów dywizji „LSSAH” zniszczyła aż 50 sowieckich T-34, KW-1S i KW-85. Dowódca kompanii Kling zapisał na swoje konto dziewięć czołgów, a dowódca 3. plutonu, Wittmann, osiem. Temu ostatniemu radość ze zwycięstwa niewątpliwie popsuka awaria czołgu. „Tygrys” Wittmanna („1331”), nie dość, że w wyniku eksplozji miał zerwaną gasienicę, to jeszcze dostał się pod zmasowany ogień sowieckich dział przeciwpancernych – pociski trafiły go we właz na wieży i zniszczyły kadłubowy karabin maszynowy. Czołg udało się jednak ściągnąć z pola walki, dzięki pomocy załogi „Tygrysa” SS-Unterscharführera Jürgena Brandta („1334”), który odholował pojazd Wittmanna na tyły. 6 lipca „ostre strzelanie” urządziły sobie również 8. kompania czołgów ciężkich dywizji „Das Reich”, która po odparciu sowieckiego kontrataku nacierała na Łuczki i rozbiła dwanaście T-34 oraz 9. kompania dywizji „Großdeutschland”, która wspierała bataliony grenadierów jednostki generała Hoernleina w ataku na położone nieopodal wsi Butowo wzgórze 244,5 i

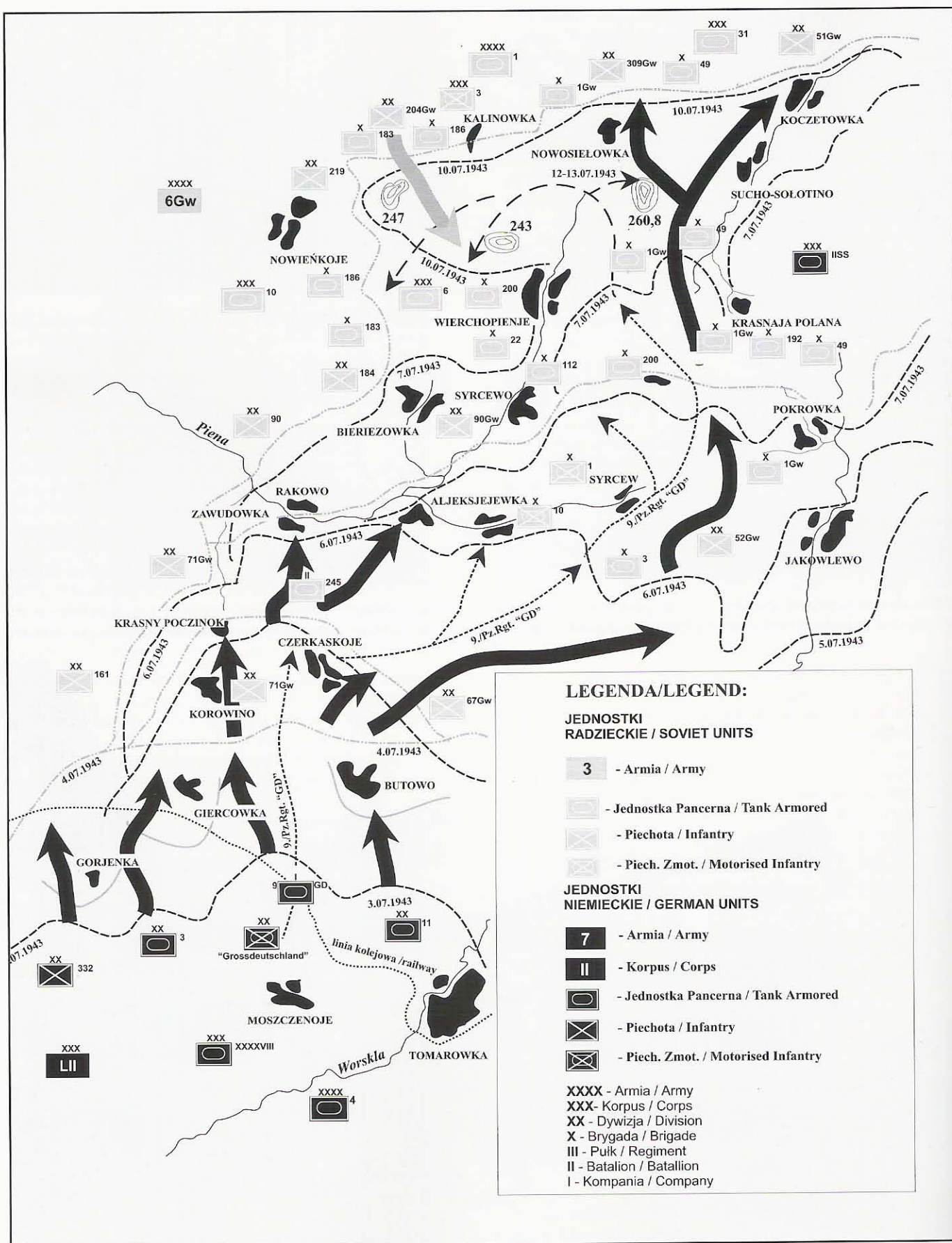
Czołgi PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich w czasie przemarszu na front pod Kurskiem, lipiec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” tanks from the 3rd Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung seen during the drive to the front, Kursk, July 1943. [CAW]

During one of the clashes, the unit lost its commander. SS-Obersturmführer Shróder was killed in action by a Soviet AT rifle, whilst shooting from the hatch at the enemies infantry with a machine gun. SS-Untersturmführer Köhler became the companies new commander, and next day, his forces encountered the Soviet 24th Armoured Brigade. This time, Köhler managed to halt the enemy’s advance at Grechnoye.

When Allies forces executed their invasion on Sicily, Wehrmacht’s High Command was contemplating the aim of further continuation of operation “Zitadelle”. Any doubts shown by the German generals to continue were quickly resolved by

Czołg PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” nr „313” z 3. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, Kursk, lipiec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” coded No “313” tank from the 3rd Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, Kursk, July 1943. [CAW]

Działania 13. (9.) kompanii Pułku Pancernego „Großdeutschland” na Łuku Kurskiego w lipcu 1943 roku.
 The operations of 13th (9th) Company Panzer Regiment “Großdeutschland” on Kursk Salient in July 1943.

zniszczyła kilka okopanych czołgów sowieckich. Siła ognia niemieckich „Tygrysów” wywarła ogromne wrażenie na generale K. Rokossowskim. Dowódca sowieckiego Frontu Centralnego tak podsumował wydarzenia, które miały miejsce w dniu 6 lipca: „Wojskom wydano rozkaz wzmocnienia szyków bojowych piechoty czołgami i okopania ich tak, by mogły prowadzić ogień z miejsca. Zezwolono wyprowadzać czołgi do kontrataków jedynie przeciwko piechocie oraz lekkim wozom bojowym nieprzyjaciela i to dopiero wtedy, gdy nieprzyjacielskie szyki zostaną zdeorganizowane przez ogień”.

Przez kolejne dni wojska generałów Modela i Hotha mozolnie, kilometr po kilometrze, drażyły sowieckie linie obronne. W torowaniu drogi nacierającej piechocie nadal dużą rolę odgrywały „Tygrysy”, choć ich liczba w jednostkach uderzeniowych, na skutek licznych usterek i awarii gwałtownie spadła. 7 lipca natarcie dywizji „Großdeutschland” na Wierchopienie prowadziły tylko dwa czołgi tego typu, dzień później, dzięki wysiłkom służb remontowych 9. kompania pułku pancernego tej dywizji mogła wystawić do walki osiem czołgów. I właśnie tych osiem czołgów, działających w ramach tzw. *Kampfgruppe* „Graf Strachwitz”, powstrzymało silne przeciwuderzenie Rosjan, niszcząc w okolicy Syrcewa dziesięć T-34 z 3. Korpusu Zmechanizowanego generała Siemiona Kriwoszeina. 8 lipca był udanym dniem również dla 13. kompanii czołgów dywizji „LSSAH”, która starła się z Rosjanami w okolicy wsi Tetrewino. „Tygrysom” SS-Hauptsturmführera Klinga przyszło walczyć „ramię w ramię” z wozami PzKpfw III i PzKpfw IV z 2. batalionu 1. Pułku Pancernego SS pod dowództwem SS-Sturmbannführera Martina Großa. Wspólnymi siłami obie jednostki powstrzymały kontratak blisko 60 czołgów wroga. W walce szczególnie odznaczył się,

Hitler’s order to: “Attack!”. German tank columns, together with the “Tigers” at the front, hit at the enemy once more. That day, the 503rd Battalion backed the 11th Armoured Regiment 6th Armoured Division in an attack on Rhaviec, destroying many of the enemies machines. The destruction was lead by Sergeant Hasse’s “131” tank crew, who managed to annihilate sixteen T-34. With the company losing two of its “Tigers” from the 503rd Battalion’s arsenal, the result did come at a loss. Losses were also recorded in the 505th Battalion’s northern campaign, whose 26 operational tanks, after subordination to the I Battalion 35th Panzer Regiment 4th Panzer Division, fought for Hills 240,0 and 260,0 near the villages of Soborovka and Tieploye. In the course of the two day battle, Major Sauvant’s unit lost 15 tanks. Despite none of the machines suffering complete damage, the battalion was transferred to the reserves on 11 July, awaiting till repairs could be made to the damaged vehicles. That day, SS-Hauptsturmführer Grader, commander of the 8th Company, was wounded in the hand and command of the “Tiger” unit “Das Reich” division was taken up SS-Hauptsturmführer Lorenz. Under Lorenz’s command, the company destroyed ten of the enemies tanks. Lorenz was not destined to stay long in command. By the afternoon, his “Tiger” (“S01”) was showered by Soviet bullets, catching fire and burning down together with its crew. The division’s chief was once again forced to select another commander. This time his choice befell SS-Obersturmführer Theiß.

On July 11, a meeting between Marshall von Manstein and his commanders from both strike forces was called at Operation Group “Kempf” post. General Hoth reported of breaking the Russian’s major force, stating dashingly that the enemy is no longer able to mount a substantial attack. General Kempf, despite suffering heavy losses at the hands of his IIIrd Panzer

Zdobyty czołg PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ nr „300“ dowódcy 3. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, Kursk, lipiec 1943 roku. A captured PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” coded “300” tank belonged to the CO of the 3rd Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, Kursk, July 1943. [RGAKFD]

Czołg PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ oznaczony „1313“ z 13. kompanii 1. Pułku Pancernego SS „LSSAH“, Kursk, lipiec 1943 roku. Widoczna flaga państwowa używana jako oznaczenie rozpoznawcze dla lotnictwa. W wieży stoi ładowniczy Heinrich Knöß. *A PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 "Tiger" coded No "1313" tank from the 13th Company 1st SS-Panzer Regiment SS "LSSAH", Kursk in July. Note the German flag for air recognition. Standing in the turret is a gunner Heinrich Knöß. [Deutsche Wochenschau]*

wspomniany już wcześniej, dowódca „Tygrysa” „1325”, SS-Unterscharführer Staudegger, który jako pierwszy natknął się na zgrupowanie sowieckich czołgów. Dwudziestoletni Staudegger bez chwili wahania uderzył na nieprzyjaciela. Jego załoga, wystrzelując pocisk za pociskiem, poważnie wyszczerbiła szeregi przeciwnika. Na polu bitwy pozostały aż dwadzieścia dwa zniszczone T-34, a reszta czym prędzej zawróciła, uciekając przed pozostałymi czterema „Tygrysami” 13. kompanii oraz niemiecką piechotą wyposażoną w miny talerzowe. Niewiele z nich zdołało dotrzeć do własnych pozycji, bowiem czołgiści SS-Hauptsturmführera Klinga zdołali jeszcze „ustrzelić” dwadzieścia następnym T-34 i trzy M3 „Lee”. Chwilę po zakończeniu bitwy Staudegger został przedstawiony do odznaczenia Krzyżem Rycerskim Żelaznego Krzyża, który wręczono mu 10 lipca. Serię zwycięstw załóg „Tygrysów” uzupełnił rezultat walki osiągnięty przez 503. batalion, którego 1. kompania zdobyła Razumnoje i Mielechowo. 8 lipca kilka ataków czołgów sowieckich wspartych piechotą odparła także 9. kompania dywizji „Totenkopf”. W jednym ze starć jednostka ta straciła swego dowódcę. SS-Obersturmführer Schröder zginął trafiony pociskiem sowieckiej rusznicy przeciwpancernej, gdy z otwartego wjazdu ostrzeliwał z pistoletu maszynowego atakującą piechotę nieprzyjaciela. Nowym dowódcą kompanii został SS-Untersturmführer Köhler, pod którego komendą już następnego dnia kompania starła się z sowiecką 24. Brygadą Pancerną i zatrzymała jej natarcie na Grecznoje.

Gdy 10 lipca 1943 roku wojska alianckie dokonały inwazji na Sycylię, Naczelne Dowództwo Wehrmachtu zaczęło się zastanawiać nad celowością dalszego kontynuowania operacji

Korps, not wanting to be seen as any worse to his predecessor, also declared that further offensive action is possible. On the basis of these accounts, Army Group "South" commander reported back to Hitler that he is able to continue the offensive up to the Psel River, proclaiming that after securing bridgehead positions stationed there the choice whether to continue ahead towards Kursk or continue with an earlier offensive of the Group "Kempf" against the Soviet 69th Army could be made. The Germans were convinced of an early victory, believing that the Russians were now defending themselves with only the remnants of their strength. Meanwhile, however, the opponent was preparing a strong and surprising counter-attack. General Rotmistrov's 5th Army and General Aleksey Zhdanov's 5th Guards Army were placed in control of the counter-offensive. Their joint operation was also supported by General Katukov's 1st Tank Army and General Chystyakov's 6th Guards Army. The assault begun on July 12, near the region of the village of Prochorovka, and at the one time, the battle incorporated close to 1500 tanks from the IInd SS-Panzer Korps and the 5th Tank Army. The conflict quickly erupted into hundreds of individual duels. Shot at close range, anti-armour missiles ripped through the thickest tank armour, and when ammunition supplies ran out, tanks rammed each other consecutively. At 09:20, around one hundred and fifty Soviet tanks broke through the front held by 2nd SS-Panzer Grenadier Regiment. With assistance from the 13th SS-Tank Company "LSSAH", the "Tigers" managed to destroy a good number of the enemy's tanks. As many as seven of these were taken out by SS-Untersturmführer Wittmann's team. At about this time, vehicles from the 9th Tank Company "Totenkopf" division crossed the Psel River, and moved due

„Cytadela”. Wątpliwości niemieckich generałów rozwiął jednak rozkaz Hitlera, który brzmiał: „Atakować!” Niemieckie kolumny pancerne z „Tygrysami” na czele jeszcze raz uderzyły na wroga. Tego dnia 503. batalion wspierał w walkach 11. Pułk Pancerny 6. Dywizji Pancernej. Obie jednostki w ataku na Rżawiec, zniszczyły wiele czołgów wroga. W destrukcji przodowała zwłaszcza załoga czołgu „131” plutonowego Hasse, która rozbiła aż 16 sowieckich T-34. Nie obyło się jednak bez strat i z parku maszynowego 503. batalionu ubyły dwa „Tygrysy”. Straty poniósł również nacierający na północy 505. batalion, którego 26 sprawnych czołgów 10 lipca zostało włączonych do składu I. batalionu 35. Pułku Pancernego 4. Dywizji Pancernej i wraz z nim uczestniczyło w walkach o, wznoszące się nieopodal wsi Soborowki i Tiejpoje, wzgórze 240,0 i 260,0. W ciągu dwudniowego boju z jednostki majora Sauvanta ubyło aż 15 czołgów, ale żaden nie został całkowicie zniszczony. Pomimo tego 11 lipca batalion został przesunięty do rezerwy, do czasu wyremontowania uszkodzonych pojazdów. Tego dnia ranny w rękę został dowódca 8. kompanii SS-Hauptsturmführer Grader i dowództwo nad jednostką „Tygrysów” z dywizji „Das Reich” objął SS-Hauptsturmführer Lorenz. Pod jego komendą kompania rozbiła dziesięć wrogich czołgów. Lorenzowi nie dane było zbyt długo piastować funkcji dowódcy kompanii, bowiem już po południu jego „Tygrys” („S01”) został kilkakrotnie trafiony przez sowieckie pociski i spłonął wraz z całą załogą. Dowódca dywizji zmuszony był wyznaczyć kolejnego dowódcę. Tym razem jego wybór padł na SS-Obersturmführera Theiße.

11 lipca na stanowisku dowodzenia Grupy Operacyjnej „Kempf” odbyło się spotkanie marszałka Mansteina z dowódcami obydwóch podlegających mu zgrupowań uderzeniowych. Generał Hoth meldował o rozbiću głównych sił sowieckich i buńczucznie stwierdził, że nie są one już w stanie podjąć działań zaczepnych. Generał Kempf nie chciał być gorszy i pomimo poważnych strat poniesionych przez III. Korpus Pancerny, także stwierdził, że kontynuowanie natarcia jest możliwe. Na podstawie tych stwierdzeń dowódca Grupy Armii „Południe” zameldował Hitlerowi, iż jest w stanie kontynuować operację do rubieży rzeki Psoł, by po uchwyceniu na niej przyczółków mieć możliwość wyboru: bądź dalszego nacierania na Kursk, bądź też wcześniejszego rozbięcia sowieckiej 69. Armii przez Grupę Operacyjną „Kempf”. Niemcy byli przekonani o rychłym już zwycięstwie, sądzili, że Rosjanie bronią się już ostatkiem sił. Tymczasem ci ostatni przygotowali silne i zaskakujące przeciwuderzenie. Wykonać je miały 5. Armia Pancerna generała Rotmistrowa i 5. Armia Gwardii generała Aleksieja Żdanowa, we współdziałaniu z 1. Armią Pancerną generała Katukowa i 6. Armią Gwardii generała Czistiakowa.

Do starcia obu stron doszło 12 lipca w rejonie wsi Prochorowka, gdzie w jednym czasie w bitewnym uścisku zwało się ze sobą blisko 1500 czołgów. Tego dnia wczesnym rankiem wozy bojowe II. Korpusu Pancernego SS wolno potoczyły się w stronę sowieckich pozycji. Naprzeciw nich jechały już pułki pancerne Rotmistrowa. W chwilę potem dwie gigantyczne, pokryte pyłem lawiny pancerne, grmiąc z dział z wielkim impetem wpadły na siebie. Generał Rotmistrow, obserwujący pole bitwy ze wzgórza pod Prochorowką, wspominał: „2. batalion 181. Brygady Pancernej 18. Korpusu Pancernego, który atakuje na lewym brzegu rzeki Psoł, uderza na grupę „Tygrysów”, które otwierają ogień do radzieckich czołgów. Silne i dalekosiężne armaty „Tygrysów” są bardzo niebezpieczne i czołgi radzieckie muszą tak szybko, jak to jest tylko możliwe, skrócić dystans, aby wyeliminować przewagę przeci-

north to Karatschev. Karatschev was the furthest northerly town attained by the 4th Panzer Armee in its battle for Kursk. Accomplishing such a feat did not come easily. The 9th Company's penetration of Soviet positions, came at a cost of four tanks (damaged but not irreversibly) and the loss of yet another commander. During the course of the battle, SS-Untersturmführer Köhler was killed in action. SS-Untersturmführer Schüßler was later placed as the units new leader.

Achieving local successes, the company's "Tigers" had no real impact on the end result on the clashes at Prokhorovka, and by the end of the day, it was certain that the Russians were able to withhold the German attack. Losing nearly half of its tanks, the IInd SS-Panzer Korps was but a witness to the Russians taking over the initiative. On the morning of July 13, German units made an attempt at recovering lost territory, but their counter-attack was soon shattered by Soviet retaliation. The strength of the Russians was particularly felt by the 9th Company "Totenkopf", who received damages to 10 of its "Tigers" near the Hill 226,6. In several hours of the encounter, Rotmistrov's tank crews split the IInd SS-Panzer Korps formation and together with its infantry created an uninterrupted front line, that would soon mount a crushing offensive against the German positions. During 13-14 July, the entire length of the southern front experienced a series of unrelenting clashes in which tanks played a particularly important role. During this time, vehicles from the 503rd Battalion fought tenaciously near Rhavyec, losing one of their "Tigers" in the battle. Near Vyerkhopienye and Chopayev, small numbers of "Tigers" from the 9th Company "Großdeutschland" were trying to hold off a counter-attack of the enemy's tanks. Engaged at this time, were also tanks from the 8th Tank Company "Das Reich" division, whose only but a few operational vehicles managed to place an attack against the Soviet unit positions on Hills 234,9 and 242,7 near the region of Ivanovka and Vynogradovka. On July 15, in the course of the battle on Hill 242,7 an accurately fired shells from a Soviet AT gun hit the "S21" "Tigers" commanders' coupola, killing SS-Obersturmführer Theiß. Soon after, SS-Obersturmführer Reininghaus was placed as the companies new commander.

Czołg PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich osłania lotnisko polowe, Kursk, lipiec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” tank from the 3rd and Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung guarding an airfield in Kursk area in July 1943. [CAW]

Czołg PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ oznaczony „S11“ z 8. kompanii 2. Pułku Pancernego SS „Das Reich“, Kursk, lipiec 1943 roku. Widoczne godło jednostki namalowane na wieży. A czołg PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ coded No „S11“ from the 8th Company 2nd SS-Panzer Regiment „Das Reich“. Note units badge painted on the turret. [CAW]

wnika”. Mimo dużych strat poniesionych w wyniku ognia dział „Tygrysów”, grupy sowieckich czołgów zdołały zewrzeć się z II. Korpusem Pancernym SS. „Wkrótce T-34 przedarły się przez naszą osłonę i rozpełzły się jak szczury po całym polu bitwy” - wspominał dowódca jednego z „Tygrysów”. Bitwa szybko zamieniła się w setki indywidualnych pojedynków. Wystrzelowane z najbliższej odległości pociski przeciwpancerne rozłupywały nawet najgrubsze pancerze, a gdy zabrakło amunicji pociskami stawały się same czołgi. „Kiedy jeden z „Tygrysów” toczy się bezpośrednio na nich, czołgista Aleksander Nikołajew wskakuje do swojego przestrzelonego i już dymiącego czołgu, uruchamia silnik i pędzi wprost na przeciwnika. Niczym płonąca kula T-34 gna przez pole. „Tygrys” zatrzymuje się. Ale jest już za późno. Płonący wóz bojowy jedzie w pełnym pędzie na czołg niemiecki. Potem detonacja wstrząsa ziemią” - wspominał Rotmistrz. O 9.20 około stu pięćdziesięciu czołgów sowieckich przerwało front 2. Pułku Grenadierów Pancernych SS. Z odsieczą pośpieszyła mu 13. kompania czołgów dywizji „LSSAH”. „Tygrysy” rozbiły kilkanaście czołgów wroga. Najwięcej, bo aż siedem, zapisała na swe konto załoga SS-Untersturmführera Wittmanna. W tym samym mniej więcej czasie 9. kompania czołgów dywizji „Totenkopf” sforsowała rzekę Psoł i posunęła się na północ do Karaczewki. Karaczewka była najdalej wysuniętą na północ miejscowością zdobytą przez 4. Armię Pancerną w czasie bitwy kurskiej. Osiągnięcie owego „rekordu” nie przyszło łatwo. 9. kompania, przedzierając się przez sowieckie pozycje, straciła cztery czołgi (zostały uszkodzone, nie były to straty bezpośrednie) i kolejny już raz swego dowódcę. W czasie walki poległ SS-Untersturmführer Köhler. Nowym dowódcą został SS-Untersturmführer Schüssler.

Already by 13 July, commanders of “South” and “Middle” Group’s had decided that prospects for any further strikes do not look promising. Two days later, at Chief Headquarters in Rastenburg, Marshalls von Kluge and von Manstein tried to convince Hitler that, due to the Soviet counter-offensive and the Allies’ attack on Sicily, the Kursk operation must be halted immediately. Hitler, like always in these situation, was furious but soon agreed with his commanders. Termination of the offensive was also largely due to the armoured division’s engagements in operation “Zitadelle”, whose involvement was marred by bloodshed and loss to equipment. Similar fate touched units of the PzKpfw VI “Tiger”. By July 15, the 9th Company “Großdeutschland” division had to its disposal only 5 operational “Tigers” (with another 3 joining the unit in the next two days). By this time, the 13th Company “LSSAH” division was much the same. In the “Das Reich”, only four “Tigers” were working, with the “Totenkopf” having nine, and the 503rd Battalion fifteen. Relatively speaking, in relation to numbers of operational tanks, the 505th Heavy Tank Battalion presented itself with the best result having 20 “Tigers” ready for battle. On July 15, 1943, two of these machines backed the operation of the 12th Panzer Grenadier Regiment near Tieploje, destroying 22 Soviet tanks, whilst the rest of the 16 machines secured the retreat of the 35th Panzer Regiment of the 4th Panzer Division near the region of Soborovka. On July 17, during a counter-attack near Vierkhownyje Tagino, the battalion managed to destroy 32 Soviet AFVs who were attacking a position held by the 6th Panzer Division. In this battle, two “Tigers” were lost.

Between 18-20 July, all “Tiger” units who took part in the battle for Kursk were transferred to the reserves. Tanks from the 9th Company “Großdeutschland” division reached Briansk by

Lokalne sukcesy osiągnięte przez kompanie „Tygrysów” nie miały jednak decydującego wpływu na końcowy rezultat starcia pod Prochorówką i na koniec dnia było już pewne, że Sowieci powstrzymali niemiecki atak. II. Korpus Pancerny SS utracił blisko połowę posiadanych czołgów i powoli inicjatywę na polu bitwy przejmowali Rosjanie. Rankiem 13 lipca oddziały niemieckie próbowały odzyskać stracony teren, ale ich kontratak załamał się w ogniu wojsk sowieckich. O sile ognia sowieckich dział przeciwpancernych przekonała się m.in. 9. kompania czołgów ciężkich dywizji „Totenkopf”. W okolicach wzgórza 226,6 utraciła ona aż 10 „Tygrysów”, które zostały uszkodzone. W kilkugodzinnym boju spotkaniowym czołgiści Rotmistrowa rozproszyli szlak bojowy II. Korpusu Pancernego SS i wspólnie z piechotą utworzyli ciągłą linię frontu, by w jakiś czas potem runąć ławą na niemieckie pozycje. 13 i 14 lipca na całej długości południowej linii frontu doszło do całej serii niezwykle zaciekłych starć, w których główną rolę nadal odgrywały czołgi. W tych dniach 503. Batalion Czołgów Ciężkich nadal walczył pod Rżawcem i w boju stracił jednego „Tygrysa”. W tym samym czasie pod Wierchopienie i Czopajewem nieliczne „Tygrysy” 9. kompanii czołgów dywizji „Großdeutschland” starały się powstrzymać kontratakujące czołgi nieprzyjaciela. W walki zaangażowana była także 8. kompania czołgów dywizji „Das Reich”. Jej nieliczne sprawne czołgi ostrzeliwały oddziały sowieckie umocnione na znajdujących się w rejonie Iwanowki i Winogradówki wzgórzach 234,9 i 242,7. 15 lipca w trakcie boju toczono o wzgórze 242,7 celny pocisk wystrzelony z sowieckiej armaty przeciwpancernej trafił w wieżyczkę obserwacyjną „Tygrysa” „S21”, zabijając SS-Obersturmführera Thießa. Nowym dowódcą kompanii został SS-Obersturmführer Reininghaus.

Wkrótce, bo już 13 lipca dowódcy Grup Armii „Południe” i „Środek” uznali, że dalsze szturmowanie nie rokują szansy powodzenia. Dwa dni później marszałkowie von Kluge i von Manstein przekonywali Hitlera w jego kwatery głównej w Kętrzynie, że natarcie na Kursk, wobec rozpoczętej właśnie kontrofensywy sowieckiej i ataku aliantów na Sycylię należy jak najszybciej zatrzymać. Hitler, jak zwykle w sytuacjach, gdy coś nie szło po jego myśli, wpadł we wściekłość, ale zgodził się ze swoimi dowódcami i rzekł: „Jest niemal pewne, że z winy nieudolnego włoskiego dowództwa stracimy Sycylię. Może Eisenhower wyłąduje jutro we Włoszech lub na Bałkanach; kiedy to się stanie, cała nasza europejska flankę będzie bezpośrednio zagrożona. Muszę temu zapobiec. Potrzebuję we Włoszech nowych sił. Ponieważ nie można ich zabrać z żadnego innego miejsca, muszą zostać przerzucone z frontu pod Kurskiem. Dlatego też zmuszony jestem przerwać „Cytadelę”. Za przerwaniem natarcia przemawiało również to, że dywizje pancerne, zaangażowane do udziału w operacji „Cytadela”, były już mocno wykrwawione i cierpiały na poważny brak sprzętu. Opinia ta dotyczyła także jednostek wyposażonych w czołgi PzKpfw VI „Tiger”. 15 lipca na staniu 9. kompanii czołgów ciężkich dywizji „Großdeutschland” znajdowało się zaledwie 5 sprawnych „Tygrysów” (3 kolejne dołączyły do nich w ciągu następnych dwóch dni). Taką samą liczbą sprawnych czołgów dysponowała 13. kompania dywizji „LSSAH”. W dywizji „Das Reich” tylko cztery „Tygrysy” nadawały się do walki, w dywizji „Totenkopf” dziewięć, a w 503. batalionie piętnaście. Stosunkowo najlepiej pod względem ilości sprawnych czołgów prezentował się 505. Batalion Czołgów Ciężkich. Batalion mógł wystawić do walki aż dwadzieścia „Tygrysów”. 15. lipca 1943 roku dwa z nich wspierały działania bojowe 12. Pułku Grenadierów Pancernych pod Tjeptoje, niszcząc 22 czołgi sowieckie, zaś 16

Czołgi PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 502. Batalionu Czołgów Ciężkich w bazie naprawczej, front wschodni, lato 1943 roku. *A group of PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” tanks from the 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung in maintenance depot, Eastern Front, Summer 1943. [CAW]*

rail transport, and occurred losses were counted. The losses proved to be only inconsequential. During the course of the two week long battle, the company had not lost a single tank. A few vehicles, however, were in need of repairs. Fighting in the region of Prokhorovka and Tetervino, the „LSSAH” division was moved back to Bielgorod. By July 18, its 13th Company still had nine operational „Tigers” left. Ten days later, with a decision to send Wisch’s unit to Italy, these tanks were turned under the control of the 2nd SS-Panzer Regiment „Das Reich” division. Thanks to this, SS-Gruppenführer Walter Krüger’s unit was able to throw into battle thirteen PzKpfw VI. Upon retreat from Luczki, the „Totenkopf” division had to its disposal seven „Tigers”, the 503rd Battalion had fifteen, whilst the 505th, nineteen.

THE SUMMER BELOW LENINGRAD.

The July clashes at Kursk were not the „Tigers” only place of combat duty. Convinced of the 502nd Battalion’s ability to resist the Russians at Lake Ladoga during February and March was effective, German High Command decided to transfer to the Leningrad front more tanks of this type. In May, Major Richter’s 502nd Battalion was reorganised in the French town of Ploermel. By July, after an intensive two month training, his soldiers were placed under Captain Schmidt’s command. Together with thirty six „Tigers”, one PzKpfw III Ausf. N and three PzKpfw III Ausf. M., the troops reached the Bologubovka station, and by 21 July sent to Sinyavino, near the region of the 6th Workers’ Settlement. With just a day before the Russians next offensive, titled as the „third battle at Lake Ladoga”, the Germans reaching the front just in time. On July 22, Captain Schmidt’s tank crews backed up subunits from the 11th and 23rd Infantry Division. With one tank ablaze, three tanks damaged, eight tankers killed (including 3rd Company’s commander *Leutnant* Oehme) and twenty two wounded, the 502nd Battalion’s battle proved its severity. Shaking of the defeat, the battalion quickly re-established itself and by July 24, its soldiers were ready for revenge. That day, Platoon Commander Müller (tank „301”) from the 3rd Company destroyed six T-34, while Senior Sergeant Göring from the 2nd Company, after uncover-

Czołgi PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 502. Batalionu Czołgów Ciężkich na poligonie pancernym w Mailly-le-Camp we Francji, wiosna 1943 roku. *A group of PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tanks from the 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung at Maily-le-Camp proving ground in France, Spring 1943.* [CAW]

kolejnych osłaniało odwrót 35. Pułku Pancernego 4. Dywizji Pancerniej w rejonie Soborowki. 17 lipca w czasie kontrataku pod Wierchownyje Tagino batalion zniszczył aż 32 czołgi sowieckie, które atakowały pozycje 6. Dywizji Pancerniej. W walce zniszczeniu uległy dwa „Tygrysy”.

W dniach od 18 do 20 lipca wszystkie jednostki „Tygrysów”, które brały udział w bitwie pod Kurskiem zostały przesunięte do rezerwy. 9. kompania dywizji „Großdeutschland” transportem kolejowym dotarła do Briańska i tam podliczyła straty. Nie były one duże. W trakcie blisko dwutygodniowych walk kompania nie utraciła bezpowrotnie ani jednego czołgu, kilka z nich było natomiast uszkodzonych. Z okolic Prochorowki i Tetrewino na tyły, do Białogrodu, odesłana została także dywizja „LSSAH”. Jej 13. kompania czołgów ciężkich 18 lipca miała na stanie jeszcze dziewięć sprawnych „Tygrysów”. Dziesięć dni później czołgi te, w związku z decyzją o wysłaniu jednostki Wischa do Włoch, zostały przekazane do 2. Pułku Pancernego SS dywizji „Das Reich”. Dzięki temu w ostatnich dniach lipca jednostka SS-Gruppenführera Waltera Krügera mogła wystawić do walki trzynaście PzKpfw VI. Wycofująca się na łuczki dywizja „Totenkopf” dysponowała siedmioma „Tygrysami”. 503. batalion miał ich piętnaście, zaś 505. – dziewiętnaście.

LATO POD LENINGRADEM – 1943

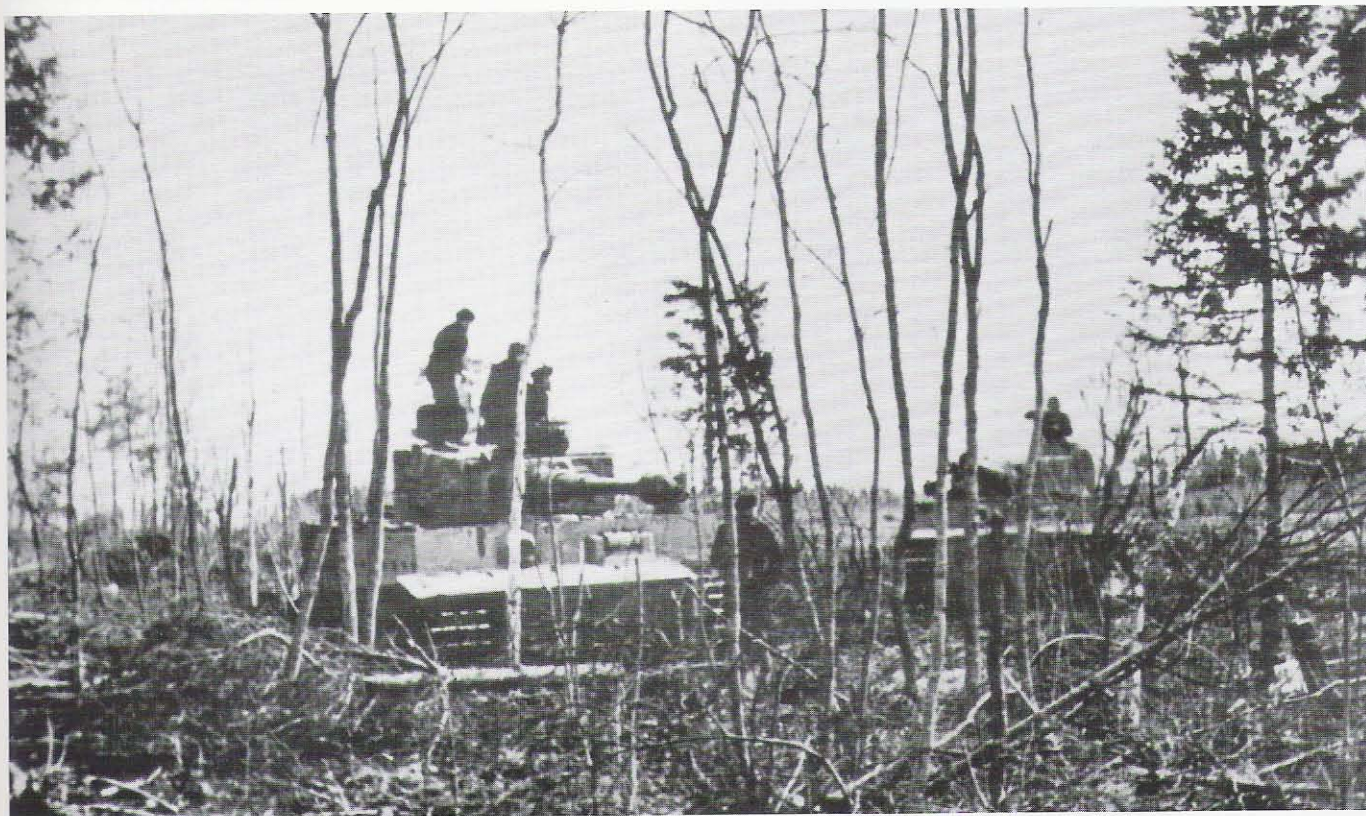
W lipcu 1943 roku pole bitwy pod Kurskiem nie były jedynym miejscem, gdzie załogi „Tygrysów” zmagaly się z wrogiem. Skuteczność, z jaką w lutym i w marcu 1. kompania 502. batalionu odpierała ataki wojsk sowieckich nad jeziorem Ładoga, skłoniła naczelné dowództwo armii niemieckiej do przetrzucenia pod Leningrad większej ilości nowych, potężnych

ing two well hidden T-34 that the Russian were masking on the 11th Infantry Division’s right attacking flank, managed to set ablaze both Soviet machines at the expense of two shots. Fighting at the side of the IIIrd Battalion 407th Grenadier Regiment 121st Infantry Division, Sergeant Zwetti was the real record holder managing to destroy no fewer than thirteen of the enemies tanks. Over the next few days, the battalion continued without practically experiencing any losses. Only by August 5, were the Russian successful at taking out a “Tiger”. Belonging to Chief Sergeant Wachter, the tank was blasted by a Soviet AT

Czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 3. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich przejeżdża obok dwóch zniszczonych T-34, lato 1943 roku. *PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 of 3rd Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung passing near destroyed two T-34s, Summer 1943.* [CAW]

czołgów. W maju 502. batalion majora Richtera został zreorganizowany we francuskiej miejscowości Ploermel. Po intensywnym, blisko dwumiesięcznym szkoleniu, w lipcu jego żołnierze, pod komendą nowego dowódcy, kapitana Schmidta, dotarli do stacji Bologubowka. Na front przywieźli ze sobą trzydzieści sześć „Tygrysów”, jednego **PzKpfw III Ausf. N** i trzy **PzKpfw III Ausf. M**. 21 lipca czołgi te zostały wysłane pod Sinjawino, w rejon Osiedla Robotniczego nr 6. Na front przybyły w ostatnim momencie, gdyż już następnego dnia Rosjanie przeszli do kolejnego natarcia, rozpoczynając tym samym tzw. „trzecią bitwę nad jeziorem Ładoga”. 22 lipca załogi czołgów kapitana Schmidta wspierały w walkach pododdziały 11. i 23. Dywizji Piechoty. O tym, jak zacięty był to bój świadczyły straty poniesione przez 502. batalion – jeden czołg spłonął, trzy zostały uszkodzone, zginęło ośmiu czołgistów (wśród nich dowódca 3. kompanii porucznik Oehme), a dwudziestu dwóch zostało rannych. Batalion szybko otrząsnął się z porażki i już 24 lipca jego żołnierze wzięli strogi rewanż na wrogu. Tego dnia plutonowy Müller (czołg „301”) z 3. kompanii zniszczył sześć czołgów T-34, zaś starszy sierżant Göring z 2. kompanii dwoma celnymi strzałami podpalił dwa dobrze zamaskowane T-34, które Rosjanie ukryli na prawym skrzydle pozycji bojowych 11. Dywizji Piechoty. Prawdziwym rekordzistą był jednak sierżant Zwetti, który walcząc u boku żołnierzy III. batalionu 407. Pułku Grenadierów ze 121. Dywizji Piechoty rozbił aż trzynaście nieprzyjacielskich pojazdów pancernych. Przez następne dni batalion prowadził działania bojowe praktycznie bez strat własnych. Dopiero 5 sierpnia Rosjanom udało się zniszczyć kolejnego „Tygrysa”. Był to czołg sierżanta sztabowego Wachtera, który został skutecznie ostrzelany przez sowieckie działa przeciwpancerne w czasie, gdy wspierał działania żołnierzy 58. Dywizji Piechoty.

U góry. „As” 502. Batalionu Czołgów Ciężkich ppor. Bölter. Top. The “Ace” of the 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung Leutnant Hans Bölter. Powyżej. PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 3. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich w zasadzce, front wschodni, lato 1943 rok. Above. Two PzKpfw VI “Tiger” tanks of the 3rd Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung in ambush, Eastern Front, Summer 1943. [CAW]

Czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „311” z 3. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich, front wschodni 1943 rok. Widoczne rozmieszczenie znaków rozpoznawczych i taktycznych typowe dla tej jednostki. *PzKpfw VI “Tiger” coded No “311” tank of the 3rd Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front, Summer 1943. Note standard tactical and national markings. [CAW]*

Czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „312” z 3. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich. Znaki rozpoznawcze malowane w tylnej części kadłuba, a oznaczenia taktyczne z przodu wieży i na kadłubie. *PzKpfw VI “Tiger” coded No “312” tank of the 3rd Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung. Note tactical markings painted on the hull and turret, but national marking painted on the rear of the hull. [CAW]*

We wrześniu 1943 roku batalion został wycofany na tyły w celu uzupełnienia stanów i dokonania koniecznych napraw sprzętu. Z powodu operowania w trudnych warunkach jednostka miała sprawnych niespełną połowę wszystkich czołgów. Straty bojowe były niewielkie. W okresie od lipca do końca września 1943 roku batalion stracił tylko cztery „Tygrysy”.

WALKI POD ACHTYRKĄ I CHARKOWEM

Już w kwietniu 1943 roku podczas narady w Kwaterze Głównej Armii Czerwonej, obecni nań generałowie ustalili, że od pierwszych dni walk obronnych Frontu Centralnego, zgrupowania uderzeniowe Frontów Briańskiego i Zachodniego będą oczekiwać na rozkaz do natarcia w kierunku Orła. Okazja do kontruderzenia pojawiła się już 12 lipca i tego dnia dywizje obu Frontów runęły na umocnioną na przyczółku orłowskim niemiecką 2. Armię Pancerną generała Schmidta. Wkrótce po tym do kontruderzenia przeszły również siły Frontu Centralnego i w trudnym położeniu znalazła się nie tylko 2. Armia Pancerna, ale także nacierająca dotąd na Kursk 9. Armia marszałka Modela. Wydarzenia, jakie rozegrały się na północnym odcinku łuku kurskiego miały niebagatelny wpływ także na to, co działo się na południu. 17 lipca marszałek von Manstein, chcąc uniknąć sytuacji, w jakiej znalazły się wojska Schmidta i Modela, zrezygnował z wprowadzenia w życie planu operacji „Roland”, która miała być jeszcze jedną próbą natarcia w kierunku Obojan i wycofał wojska 4. Armii Pancernej na pozycje zajmowane przed 5 lipca. W długich kolumnach wojsk wycofujących się na zachód znalazły się również jednostki „Tygrysów”. Ich załogi w ciągu następnych tygodni miały stoczyć niejedną bitwę ze zmechanizowanymi i pancernymi korpusami Armii Czerwonej ścigającymi dywizje Modela i von Mansteina.

Naprawy czołgów „Tiger” z 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, unoszenie wieży czołgu nr „223” i naprawa wentylatorów, front wschodni, 30 lipca i 10 sierpnia 1943 roku. The maintenance of “Tiger” tanks of the 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front, July 30 and August 10, 1943. The turret of No “223” tank is lifted by the crane and replacing of ventilators. [CAW]

Pierwszą, która starta się z sowieckimi grupami pościgowymi była 8. kompania czołgów ciężkich dywizji „Das Reich”. Już 30 lipca jej czołgi wsparły kontruderzenie wojsk niemieckich pod wsiami Marinowka i Stiepanowka. Przez następne dwa dni żołnierze kompanii brali udział w walkach o wzniesienia rozciągające się nieopodal tych miejscowości. 1 sierpnia w ataku na wzgórze 202 kompania straciła dwa „Tygrysy”. W wyniku ognia sowieckich dział przeciwpancernych uszkodzone zostały czołgi SS-Oberscharführera Hellwiga („S02”) i SS-Obersturmführera Tensfelda („S24”). 4 sierpnia w walkę z Rosjanami zaangażowane zostały także kompanie 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, które w kontrataku przeprowadzonym nad rzeką Kroma, w rejonie miejscowości Glinki i Kolki, wspierały 532. Pułk z 383. Dywizji Piechoty. Efektem owego starcia było czternaście zniszczonych czołgów wroga. Następnego dnia grupa bojowa wyłoniona z 505. batalionu, pod dowództwem porucznika Majuntke, zniszczyła pięć czołgów sowieckich. Tym razem jednak nie obyło się bez strat – spłonął, kilkakrotnie trafiony przez Rosjan, czołg nr „333”. 6 sierpnia „Tygrysy” Kampfgruppe „Majuntke” pomściły załogę spalonego czołgu i pod miejscowością Krasny Jagoda rozbiły trzy czołgi wroga. Siedem kolejnych padło łupem 88-milimetrowych dział 7 sierpnia pod Opalkowem. 8 sierpnia załogi „Tygrysów” ponownie walczyły wspólnie z piechotą 383. Dywizji. Tylko dzięki ich potężnym działom niemieckim piechurom udało się zatrzymać kontruderzenie sowieckich czołgów pod miejscowością Trockoje. Tego dnia czołgiści porucznika Majuntke zniszczyli trzynaście „trzydziestek czwórek”. Dwa dni później „Tygrysy” 505. batalionu zostały skierowane na odcinek obrony 12. Dywizji Pancerniej, nieopodal Sokowa. W wyniku precyzyjnego ognia rozbitych zostało pięć sowieckich czołgów. Przez następne dni czołgi 505. batalionu odgrywały rolę „pogotowia ratunkowego”, które dowództwo 9. Armii kierowało wszędzie tam, gdzie Rosjanie starali się przerwać niemiecką obronę. Taka sytuacja powodowała, że batalion cały czas był pod ostrzałem, a jego

gun whilst backing up soldiers of the 58th Panzer Division. In September 1943, the battalion was withdrawn to the back lines with the aim of supplementing any losses and damages to equipment. After battling in difficult conditions, the unit had only a little over half operational tanks left. Tank losses were seemingly low and between July and the end of September, the battalion had lost only four “Tigers”.

CLASHES BELOW AKHTYRKA AND KHARKOV.

Whilst retreating from Kursk, first “Tigers” to clash with Soviet pursuit groups, were machines from the 8th Company division “Das Reich”. As early as July 30, these tanks backed a counter-attack of the German army near the village of Marianovka and Stiepanovka. Over the next few days, soldiers from the company took part in operations at securing elevated positions that were stretching across this part of the region. On 1 August, in an attack on a mount position, the company lost two “Tigers”. As a result of a Soviet AT gun assault, both SS-Oberscharführer Hellwig’s (“S02”) and SS-Obersturmführer Tensfeld’s (“S24”) tanks received damage. On August 4, backing the 532nd Infantry Regiment 383rd Infantry Division by placing a counter-attack at Kroma River, near the region of Glinki and Kolki, companies from the 505th Heavy Tank Battalion joined in the fight against the Russian. Fourteen of the enemies tanks were destroyed in this battle. Next day, emerging from the 505th Battalion, a strike group under Lieutenant Majuntke managed to further destroy five of the enemies tanks. This time, however, the result was achieved at the loss tank number “333”, which was burned down in the Russian battering. On 6 August, near the town of Krasnaya Jagoda, Kampfgruppe “Majuntke’s” “Tigers” avenged their companions by destroying three of the enemies tanks. Next seven Soviet machines fell at the hands of the 88mm near Opalkov on August 7. On August 8, “Tiger” crews rejoined the 383rd Infantry

Naprawa czołgu „Tiger” z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, lato 1943 roku. The repair of “Tiger” tank from the 3rd Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front, Summer, 1943. [CAW]

Czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 „B01” dowódcy 10. kompanii III. Batalionu Pułku Pancernego „Großdeutschland” kpt. von Villebois, po lewej transportery Pułku Fizylierów „Großdeutschland”. Captain von Villebois’ PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded “B01” tank belonged to CO of the 10th Company IIIrd Battalion Panzer Regiment “Großdeutschland”, left are AFVs from the Fusilier Regiment “Großdeutschland”. [CAW]

żołnierze byli coraz bardziej wyczerpani toczącym się bojem. Zmęczeniu towarzyszyły coraz większe straty. Z batalionu ubywały nie tylko czołgi, co nie było aż tak groźne, bowiem uszkodzone pojazdy można albo naprawić albo wymienić, ale także ludzie, których już tak łatwo nie można było zastąpić. 13 sierpnia pod ogniem sowieckiej artylerii znalazł się sztab batalionu i rannych zostało kilku oficerów, w tym dowódca batalionu major Sauvant. 15 sierpnia na stanowisku dowódcy zastąpił go kapitan von Karlowitz. Pod komendą nowego dowódcy 505. batalion został w końcu odesłany na tyły. W drugiej połowie sierpnia batalion, dysponujący wówczas jedynastoma sprawnymi czołgami, włączono w skład XXXV. Korpusu. Przynależność ta trwała do 29 sierpnia, gdy jednostkę kapitana Karlowitza podporządkowano dowództwu XXXI. Korpusu Pancernego.

Na początku sierpnia przerzucona do Brińska 9. kompania czołgów dywizji „Großdeutschland” dołączyła do dwóch pozostałych kompanii III. batalionu (10. i 11.) i wraz z nimi została wysłana do Achtyrki, miejscowości, w której przygotowywała się do udziału w operacji „Cytadela”. Tutaj z rozkazu dowództwa 4. Armii Pancerniej cała dywizja generała Hoernleina miała się okopać i zatrzymać deptającego jej po piętach nieprzyjaciela. Aby wykonać to zadanie bezwzględnie musiała uzupełnić straty w sprzęcie, bowiem 8 sierpnia w linii znajdowało się tylko... dwanaście czołgów (3 PzKpfw III, 6 PzKpfw IV i 3 „Tygrysy”). Jednak Rosjanie nie dali żołnierzom Hoernleina zbyt wiele czasu na przygotowanie obrony i ci już 9 sierpnia musieli powstrzymać zmasowany atak sowieckich czołgów i piechoty. Pomimo braku własnych czołgów wywiązali się z tego zadania znakomicie – zniszczyli trzydzieści pojazdów wroga i utrzymali zajmowane pozycje. Do 14 sierpnia do dywizji dotarły wzmocnienia. Tego dnia III.

Division once again. Thanks to the giant cannons, the infantry soldiers were able to withhold a Soviet tank counter-attack near the town of Trockoye. That day, Second Lieutenant Majuntke’s tanks destroyed thirteen T-34. Two days later, 505th Battalion’s “Tigers” were directed to the 12th Panzer Division’s defensive sector near Sokov. With precision, the unit managed to destroy five Soviet tanks. Over the next few days, directed by 9th Army command to all position where Russians were breaching the German defence, the 505th Battalion role was of “emergency rescue”. In effect, the situation placed the battalion under constant gun fire, draining the troops even further. Fatigue was accompanied by increased losses. The battalion was not only in danger of losing more tanks, whose damages could always be repaired or replaced, but with the loss of men who could not be replaced that easily. On August 13, finding itself under fire from a Soviet artillery attack, several of the battalion’s officers were wounded. One of the injured, battalion commander Major Sauvant, was then replaced in command by *Hauptmann* von Karlowitz on August 15. Under new command, the battalion was then sent back to the back lines. In the latter part of August, having eleven tanks to their disposal, the battalion was subordinated into the XXXVth Corps until August 29, when it was then subordinated again into the XXXIst Panzer Korps.

After being transferred to Briansk at the beginning of August, the 9th Tank Company “Großdeutschland” division joined the other two remaining companies from the IIIrd Battalion (10th and 11th). Together, the configuration was directed to Akhtyrka, where it would take part in preparations for operation “Zitadelle”. Under orders from 4th Panzer Armee command, General Hoernlein was to stay in Akhtyrka, secure trenches there and stop the enemy from perusing at their heels. To execute the plan, Hoernlein was forced to unequivocally make up for the

batalion „Tygrysów”, nad którym dowództwo sprawował major Gomille, dysponował dwudziestoma siedmioma sprawnymi czołgami. Nowy sprzęt trafił także do innych pododdziałów dywizji i tak wzmocniona jednostka już 15 sierpnia przeszła do kontrnatarcia. Przeprowadziła je, w kierunku na Belsk, utworzona w ramach dywizji Grupa Bojowa „Nazmer”. W jej składzie, prócz kilkunastu „Tygrysów” z 10. i 11. kompanii znalazły się również „Pantery” z 51. batalionu. Natarcie rozpoczęło się o godzinie 5.30 i w chwili po tym III. batalion poniósł pierwsze straty. Ośmiokrotnie potężnymi pociskami kalibru 122 mm trafiony został czołg kapitana von Villeboisa, dowódcy 10. kompanii. Sześć innych „Tygrysów” zostało uszkodzonych. Pomimo tego nacierające pododdziały pułkownika Nazmera zdobyły Jasenowoje i Budy. W sukcesie tym spory udział miały załogi „Tygrysów”, które zniszczyły osiem czołgów i dwadzieścia jeden dział przeciwpancernych.

Walki pod Belskiem stanowiły preludium do znacznie większej operacji. Dowództwo 4. Armii Pancerniej, któremu podlegała dywizja Hoernleina, uznało, że nacierające oddziały sowieckie wykazują pierwsze oznaki zmęczenia, i że oto pojawiła się doskonała okazja zatrzymania ich pochodu potężnym kontruderzeniem. Jego przeprowadzenie było konieczne, ponieważ oddziały Armii Czerwonej znacznie zbliżyły się do Charkowa i istniało spore niebezpieczeństwo, że mogą odbić miasto, o które tak zaciekle w marcu 1943 roku walczył I. Korpus Pancerny SS. Po przeanalizowaniu sytuacji na froncie, generał Hoth uznał, że najlepszym miejscem do kontrofensywy będzie obszar pomiędzy Achtyrką i Bogoduchowem, a więc rejon, gdzie znajdowały się pododdziały dywizji „Großdeutschland”. Żołnierze generała Hoernleina przystąpili do natarcia wczesnym rankiem 18 sierpnia. Tego dnia dywizja uderzyła na sowiecką 166. Dywizję

losses in his division's arsenal. By August 8, he had only twelve tanks to his disposal! (3 *PzKpfw III*, 6 *PzKpfw IV* and 3 “Tigers”) The Russians did not leave Hoernlein much time to mount a defence, and by 9 August, the Germans were already forced to stop a mass attack placed by the Soviet tanks and infantry. Despite having only a few vehicles, Hoernlein's men executed their task in hand excellently, whilst still holding their position, the Germans were able to destroy thirteen of the enemies tanks. On 14 August, the division was joined by reinforcements. That day, the “Tigers” IIIrd Battalion under Major Gomille command had to its disposal twenty seven operational tanks. New equipment was also received in the division's subsections and in this way, by August 15, the unit was able to place a counter-offensive. Executed in the direction of Belsk, the “Nazer” Strike Group lead the counter-attack with only several of the “Tigers” from the 10th and 11th Company and “Panthers” from the 51st Battalion. The assault begun at 05:30, and not long after, when *Hauptmann* von Villebois', commander of the 10th Company, tank was hit eight times by giant 122mm shells, the IIIrd Battalion suffered its first causality. Despite this set back, Lieutenant Nazmer's subunits still managed to secure Jasenovoye and Budy. This successful result was achieved largely due to effort of the “Tigers” crews, whose machines managed to destroy eight of the enemies tanks and twenty one Soviet AT guns.

Clashes at Belsk were but a prelude to the upcoming major operation that the Germans had in store. 4th *Panzer Armee* command, under which Hoernlein's division was subordinated, were determined that the Soviet force was showing first signs of weakness and decided that this would be the perfect time to mount a counter-offensive against their enemy. After analysing the situation, General Hoth decided that the best location for a

Czołg *PzKpfw VI* „Tiger” Ausf. H1 „A02” z 9. kompanii III. Batalionu Pułku Pancernego „Großdeutschland”, sierpień 1943 roku.
PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded “A02” tank of the 9th Company IIIrd Battalion Panzer Regiment “Großdeutschland”, August 1943.
 [CAW]

Porzucony uszkodzony czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 „B01” dowódcy 10. kompanii III. Batalionu Pułku Pancernego „Großdeutschland”, sierpień 1943 roku. Abandoned, damaged PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 coded “B01” tank belonged to CO of the 10th Company IIIrd Battalion Panzer Regiment “Großdeutschland”, August 1943. [ASKM]

Piechoty generała Bronisława Półturzyckiego, zajmującą pozycje pomiędzy Achtyrka, Kaplunowka i Michajłowka. Natarcie bardzo przypominało te, które nie tak dawno prowadzono pod Kurskiem. Dywizja Hoernleina atakowała w szyku „klina pancernego”, na czele którego znajdowało się piętnaście „Tygrysów” z 9. kompanii. Tuż za nimi poruszały się lżejsze PzKpfw IV, działa szturmowe oraz grenadierzy pancerni w transporterach półgąsienicowych. Z powietrza kontratak wspierało kilka eskadr „Stukasów”. Atak już od samego początku nie przebiegał zbyt pomyślnie. W rejonie wzgórza 181,4 „Tygrysy” wjechały na pole minowe. Na skutek eksplozji osiem czołgów kapitana Wallrotha miało zerwane gąsienice i siła uderzeniowa kompanii spadła o przeszło pięćdziesiąt procent. Pozostałe pododdziały dywizji, nauczone smutnym doświadczeniem 9. kompanii, wysunęły przed pojazdy opancerzone plutony saperów i w ten sposób starały się zneutralizować niebezpieczeństwo natknięcia się na miny. Tempo natarcia znacznie spadło, ale saperzy dobrze wykonali swoją pracę i przeprowadzili czołgi i transportery opancerzone przez pola minowe. Pojazdy pancerne dywizji ominęły feralne wzgórza 181,4 i zajęły opuszczoną przez Rosjan Kaplunowkę. Atak prowadzony był aż do nocy. Do tego czasu żołnierze Hoernleina przebili się przez pierwszą linię sowieckiej obrony niszcząc kilkanaście dział przeciwpancernych oraz dziesiątki bunkrów i schronów bojowych. Wraz z nastaniem świtu walki rozgorzały na nowo. 19 sierpnia 9. kompania, która nie mogła poprzedniego dnia zapisać do udanych, spisała się o niebo lepiej. Załogi wyremontowanych „Tygrysów” zniszczyły Rosjanom dwanaście czołgów i osiemnaście dział przeciwpancernych. Z pola bitwy nie powrócił tylko jeden PzKpfw VI, trafiony przez sowieckie dział przeciwpancerne SU-122. 20 sierpnia czołgi dywizji generała Hoernleina nacierały na Kodelewkę. Tego dnia załogi „Tygrysów” bez strat własnych rozbiły osiem czołgów wroga. Jedynie trzy PzKpfw VI miały zerwane gąsienice. 21 sierpnia walki przeniosły się w rejon Parchomowki. Dzień później w okolicy tej wsi walki dywizji

counter-attack was the area between Akhtyrka and Bogodukhov, a region occupied by subunits of the “Großdeutschland” division. Hoernlein’s soldiers moved into battle in the early hours of the morning on August 18. That day, the division hit General Bronislav Polturzycki’s 166th Infantry division which was occupying positions between Achtyrka, Kaplunovka and Mikhailovka. The attack was similar to the previous offensive at Kursk. Led by the 9th Company’s fifteen “Tigers”, Hoernlein’s division pressed forward in a “Panzerkeil” (panzer wedge) formation. Behind the heavy tanks, lighter PzKpfw IV were joined by strike weapons and panzer grenadiers on top of half-tracked transporters. From the air, the attack was supported by several “knocker” squadrons. Since its initiation, the offensive did not go to plan. Near the region of mount 181,4, “Tiger” tanks drove into a field littered with landmines. As a result of the explosions, Captain Wallroth’s eight tanks suffered broken tracks, and the division’s force was slashed down by over fifty percent. Despite this drop, the offensive continued into the night. In that time, Hoernlein’s men broke through the Soviet’s first defensive line destroying several AT guns, dozens of bunkers and combat shelters. At daybreak, the fighting resumed anew. After a seemingly dismal performance the day before, August 19, marked a more successful date for the 9th Company. This time crews of the repaired “Tigers” managed to destroy twelve Russian tanks and eighteen anti-tank weapons. After a hit from a Soviet SU-122 SP gun, only one PzKpfw VI did not manage to comeback from the battlefield. By August 20, General Hoernlein’s tank were pressing on Kodelevka. That day, without suffering any tank losses, “Tiger” crews managed to obliterate eight of the enemies tanks. Three PzKpfw VI did, however, suffer damages to their tracked systems. On August 21, the clashes escalated to the region of Parkhomovka. A day later, near this village, backed by a single “Tiger”, the division still managed to eliminate six of the enemy’s AT guns. An even better result was achieved on August 22, by two other “Tiger” crews, who managed to obliterate twenty five Soviet tanks near the village of Mikhailovka,

wspierał tylko jeden „Tygrys”, którego załoga wyeliminowała z walki sześć dział przeciwpancernych wroga. O wiele lepszy rezultat osiągnęły 22 sierpnia załogi dwóch innych „Tygrysów”, które podczas starcia do którego doszło w okolicy wsi Michajłowka (12 kilometrów na południowy wschód od Achtyrki) zniszczyły aż dwadzieścia pięć czołgów sowieckich. Walki pod Achtyrką były niezwykle zacięte i trwały do 23 sierpnia. W ich rezultacie dywizja „Großdeutschland” wdarła się w głąb pozycji obronnych Sowietów, w czym była duża zastęga załóg „Tygrysów”. Inne jednostki *Wehrmachtu*, atakujące na skrzydłach ugrupowania generała Hoernleina, tylko nieznacznie posunęły się do przodu. Groziło to odcięciem dywizji od reszty wojsk niemieckich. Dlatego też dowództwo Grupy Armii „Południe” wydało rozkaz zatrzymania natarcia.

Rozkaz wstrzymania działań ofensywnych, który nadszedł do sztabu dywizji generała Hoernleina pozostawał również w związku z niekorzystnym rozwojem sytuacji pod Charkowem. W pierwszych dniach sierpnia okolice i samo miasto już po raz trzeci stały się widownią zaciętych walk. Od 3 sierpnia w kierunku Charkowa nacierały wojska sowieckich Frontów Woroneskiego i Stepowego, które przystąpiły do realizacji operacji zaczepnej zakodowanej pod kryptonimem „Wódz Rumiancew”. Gdy 5 sierpnia sowieckie czołgi wtoczyły się do Biełgorodu, dowództwo Grupy Armii „Południe” otrzymało od Hitlera rozkaz utrzymania Charkowa za wszelką cenę. Z tej też przyczyny w walki o miasto zaangażowane zostały wszystkie doborowe jednostki 4. Armii Pancerniej i Grupy Operacyjnej „Kempf”. Wśród oddziałów walczących w sierpniu o Charków nie zabrakło kompanii „Tygrysów”, których 88-milimetrowe działa w wielu miejscach toczonych walk były jedynym

12 kilometrów south-east of Akhtyrka. Lasting till August 23, the clashes near Akhtyrka were particularly ferocious. In the course of the conflict, with major assistance from the “Tiger” crews, the “Großdeutschland” division was able to penetrate deep inside the Russian defensive position. Attacking from General Hoerlein’s flank positions, other *Wehrmacht* units were unable to make much progress. Concerned that the “Großdeutschland” division was in danger of being cut off from the rest of the German army, Army Group “South” command sent out orders to halt the offensive.

Orders to stop the progress of the offensive reached General Hoernlein, together with news of the adverse situation at Kharkov. In the first days of August, Kharkov and the town’s surrounding regions were witnessing fierce fighting for the third time. Since August 3, advancing due Kharkov, Soviet armies of the Voronesky and Stepov front were realising their offensive military operation codenamed “Chief Rumiatsev”. When Soviet Tanks rolled into Bielgorod on August 5, Army Group “South” received orders from Hitler to keep control of Kharkov at what ever the cost. For this reason, all special units from the 4th Panzer army and the Operations Group “Kempf” were swiftly engaged. “Tiger” units were amongst the selected in the August clashes at Kharkov, whose 88mm cannons proved to be, at least for a time, the only weapon capable enough to stop the advance of the Russian tank columns. By August 12, Soviet units found themselves near Kharkov. Repeating their enemy’s March manoeuvre, that helped the Germans seize the town previously, the Russian Red army launched a massive attack, placing the Germans in a squeeze. Pressing from the north was the 53rd Army, whilst from the south the 57th Army, and the frontal attack was taken up by the 5th Guards Tank Army. Defending

Czołgi PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, wspierają atak III. Batalionu, Pułku Grenadierów Pancernych SS „Theodor Eicke” z dywizji SS „Totenkopf”, 13 sierpnia 1943 roku. PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tanks of the 3rd Company 503rd Heeres schwere Panzer Abteilung supports an attack of IIIrd Battalion SS-Panzer Grenadier Regiment “Theodor Eicke” of SS-Panzer Grenadier Division “Totenkopf”, August 13, 1943. [CAW]

orem zdolnym, przynajmniej na jakiś czas, zatrzymać kolumny sowieckich czołgów. Z tej też przyczyny już 5 sierpnia siedem sprawnych „Tygrysów” z 503. Batalionu Czołgów Ciężkich zostało oddelegowanych do 169. Dywizji Piechoty, aby wraz z nią powstrzymać atak Rosjan w okolicy Besanowki. 8 sierpnia czołgi kapitana Graf Kagenecka (konkretnie 3. kompania porucznika Weinerta) walczyły wspólnie z pododdziałami dywizji „Das Reich” pod Maksimowką, gdzie zdołały zniszczyć trzy sowieckie T-34. Tego dnia czołgiści 8. kompanii „Tygrysów” z dywizji SS-Gruppenführera Waltera Krügera odnieśli znacznie bardziej przekonujące zwycięstwo. 8 sierpnia do udanych zaliczyła zwłaszcza załoga SS-Obersturmführera Tensfelda, która zrewanżowała się Rosjanom za to, że tydzień wcześniej uszkodzili jej czołg pod Stiepanowką i w okolicy miejscowości Jasinowaja zniszczyła aż siedemnaście sowieckich T-34.

Pojedyncze sukcesy załóg „Tygrysów” nie były jednak w stanie zatrzymać sowieckiej ofensywy. Już 12 sierpnia sowieckie oddziały znalazły się pod Charkowem. Powtarzając marcowy manewr niemiecki, który doprowadził do zdobycia miasta, Armia Czerwona przypuściła zmasowany atak, biorąc Niemców w kleszcze. Od północy na Charków nacierała 53. Armia, od południa 57. Armia, zaś od czoła 5. Gwardyjska Armia Pancerna. Broniące miasta dywizje II. Korpusu Pancernego SS odrzuciły kilka pierwszych sowieckich prób wdarcia się do miasta. 13 sierpnia w boju o wieś Chruszczewo i Nikitowka grenadierzy III. batalionu Pułku „Theodor Eicke” z dywizji „Totenkopf” wspierani byli przez „Tygrysy” 503. batalionu kapitana Kagenecka i tylko dzięki nim powstrzymali potężny atak sowieckiej piechoty i czołgów. 17 sierpnia nad rzeką Merla, na zachód od Subebowki, spory sukces w obronie odniosła także 9. kompania czołgów ciężkich dywizji „Totenkopf”. Jej sześć sprawnych „Tygrysów” rozbiło aż czterdzieści czołgów sowieckich. Dzień później osiem „Tygrysów” 503. batalionu, wspólnie z 5. batalionem pancernym dywizji SS „Wiking”, walczyło z Rosjanami na północnym zachód od Maksimowki, w okolicy wzgórza 228,1. Tego dnia czołgiści kapitana Kagenecka zniszczyli aż czterdzieści siedem czołgów T-34 oraz dwa działa pancerne SU-122 i trzy armaty przeciwpancerne. Pomimo tak spektakularnych sukcesów Niemcy, głównie z powodu zdecydowanej przewagi Rosjan, musieli wycofać się na wzgórza położone w okolicy Charkowa. 22 sierpnia von Manstein, obawiając się okrążenia, nakazał wszystkim jednostkom opuścić miasto. Zdobycie tego ważnego ośrodka przemysłowego zakończyło drugi etap bitwy na łuku kurskim, bitwy podczas której zdezawuował się pogląd o ofensywnych możliwościach Wehrmachtu w porze letniej. Inicjatywę przejęły wojska sowieckie i nie oddały jej już do końca wojny.

ODWRÓT – 1943

27 sierpnia Hitler opuścił „Wilczy Szaniec” i na pokładzie czterosilnikowego Fw 200 C „Condor” udał się na Ukrainę, do swej kwatery „Werwolf” pod Winnicą, aby tam spotkać się z marszałkiem von Mansteinem i dowódcami korpusów Grupy Armii „Południe”. Wszyscy obecni na spotkaniu twierdzili, że ich dywizje walczą resztkami sił, i że w trybie natychmiastowym potrzebują wzmocnień. Wódz III Rzeszy, ze względu na mocno skomplikowaną sytuację we Włoszech, stwierdził, że nie może przysłać posiłków, ale postara się „wygospodarować” trochę sił z Grupy Armii „Środek” marszałka von Kluge. Obietnica ta nie została zrealizowana, gdyż Rosjanie już następnego dnia zaatakowali siłami Frontu Centralnego na obu

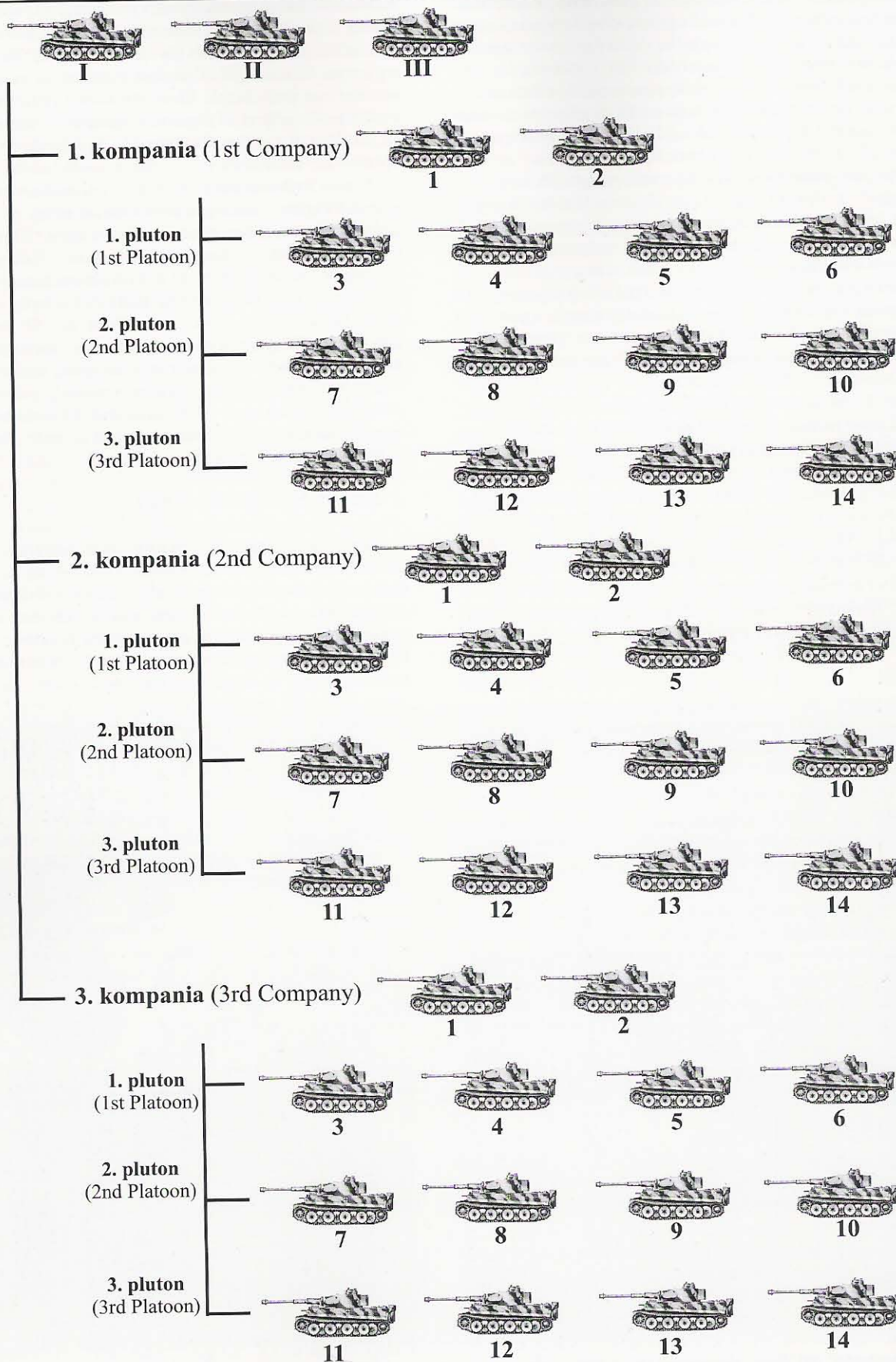
the town, the IInd SS-Panzer Korps managed to resist the initial attacks. On August 13, near the village of Khrusztzevo and Nikitovka, grenadiers from the IIIrd Battalion “Theodor Eicke” regiment “Totenkopf” division repelled a massive Soviet infantry and tank attack. Their effort was only made possible thanks to the efforts of Capitan Kageneck’s “Tigers” from the 503rd Battalion. On August 17, at Merla river west of Subebovka, some success was also recorded at the hands of the 9th Heavy Tank company “Totenkopf” division, whose six operational “Tigers” managed to destroy as many as forty Soviet tanks. A day later, the 503rd Battalion’s eight “Tigers”, together with the 5th SS-Armoured Battalion “Wiking” division, fought the Russian north-west of Maksimovka, near mount position 228,1. That day, Capitan Kageneck’s tanks managed to destroy a hefty sum of forty seven T-34, two SP guns SU-122, and three AT guns. Despite seemingly spectacular results, Russian’s military advantage was too great, and the Germans were forced to retreat and securing mountain positions outside of Kharkov. On August 22, anxious that the Russians will lay a siege on Kharkov, von Manstein placed an order for all units to withdraw from the town immediately.

THE RETREAT – 1943.

During September 1943, “Tiger” units had often been forced to make a stand against the prevailing Red Army. In battle conditions since the beginning of July, with giant PzKpfw VI operating with incomplete crews, this was no easy feat and all divisions complained of equipment shortages. Whatever work put in by the repair services, the battalions could only manage to put not more than ten machines into battle, with the companies rarely managing more than five. It was no different for Capitan Karlowitz’s 505th Battalion, who was grappling with the enemy up to the middle of September in the region of Danilovka and Dewoczkin. As a result of these clashes, the battalion lost several of its tanks and its leader, who on September 15, received a shrapnel wound after an artillery assault. In the latter part of September, carrying out back up operations, the battalion slowly retreated east in the direction of Smolensk and Roslavl, losing another three tanks in the attempt. On September 18, the “Tiger” crews avenged the death of their commander. In a battle near Diatilovka, twenty six Soviet T-34 fell at the hands of the 88 mm cannon. This victory came at a cost of losing Sergeant Volzke’s tank (“200”), who fell into Russian captivity. From

Czołgi PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 1. kompanii 506. Batalionu Czołgów Ciężkich, front wschodni, 1943 rok. PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 heavy tanks of the 1st Company 506th schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front, 1943. [Tank Museum 2399/B3]

Organizacja 506. Batalionu Czołgów Ciężkich we wrześniu 1943 roku.
The organisation of the 506th schwere Heeres Panzer Abteilung in September 1943.

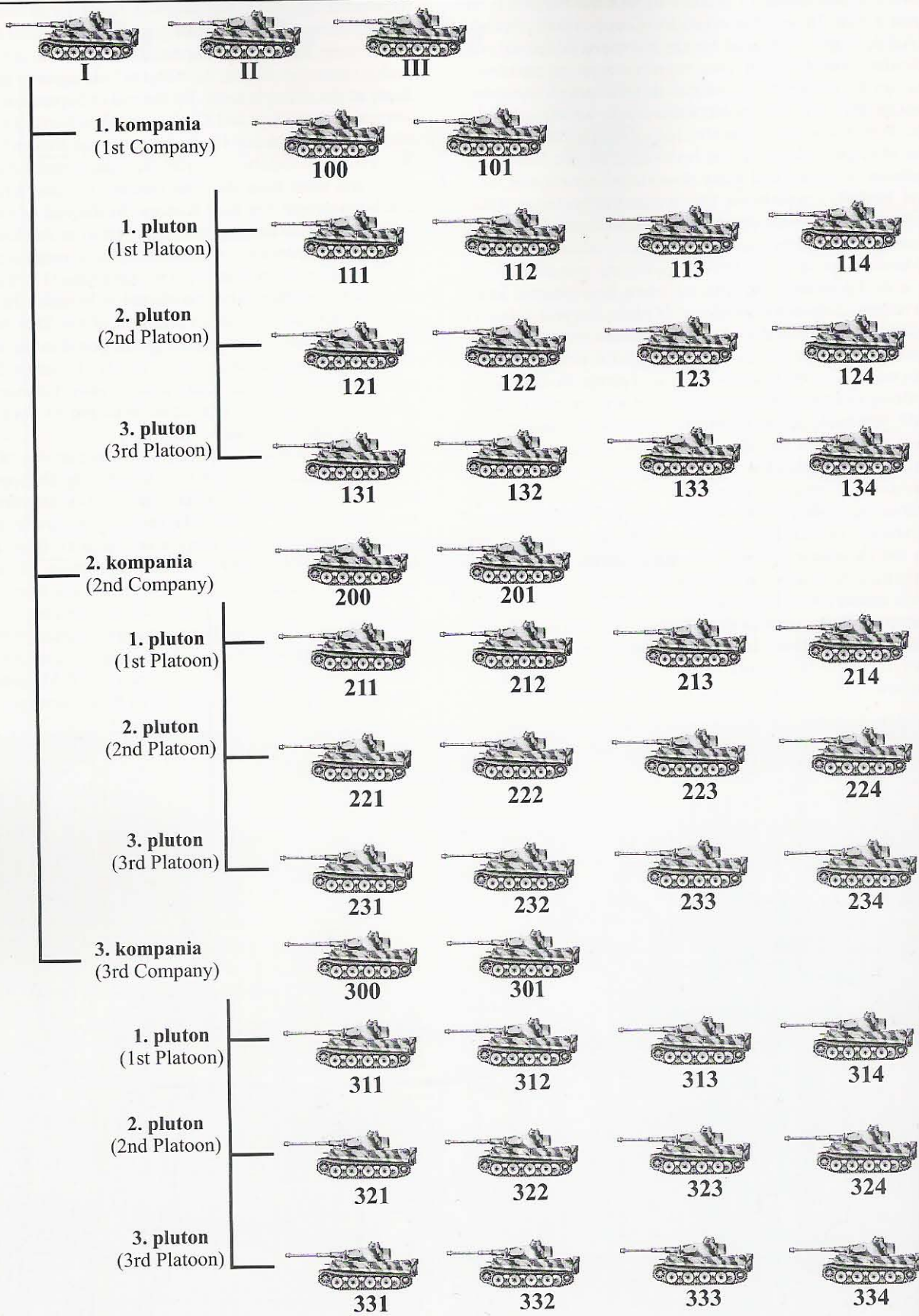
skrzydłach wojsk Klugego i przebili się w kilku miejscach. W związku z tym 28 sierpnia dowódca Grupy Armii „Środek” pisał do Hitlera i wyjaśnił mu, że nie może oddać ani jednej dywizji. Führer uznał ową argumentację za zasadną i Grupa Armii „Południe” nie otrzymała obiecanych posiłków. Zarwocowało to tym, że w pierwszym dniu września wojska Frontu Południowego generała Tolbuchina przełamały w rejonie Mariupola słabą obronę reaktywowanej po klęsce stalingradzkiej 6. Armii, nad którą dowództwo sprawował teraz generał Hollidt, i wyszły na tyły wojsk niemieckiego XXIX. Korpusu Armijnego stacjonującego nad Morzem Azowskim. Aby zapobiec podobnym sytuacjom w przyszłości marszałek von Manstein zażądał od Hitlera zgody na przesunięcie 6. Armii o 60 kilometrów do tyłu, na nową linię obrony, która nosiła nazwę „Schildkrötenstellung” (z niem. Pozycja żółwia) i była pozycją osłonową dla wielkiego centrum przemysłowego – Zagłębia Donieckiego. Owa linia pękła już 6 września, kiedy to mocno skoncentrowane uderzenie Frontu Południowo-Zachodniego generała Malinowskiego, w wykonaniu 3. Armii Gwardii, rozerwało ją pod Konstantinówką. W tym samym czasie armie Frontu Centralnego generała Rokossowskiego, dużymi siłami przełamały się przez front 2. Armii między Grupą Armii „Środek” i „Południe”, zmuszając tym samym do wycofania się, podległą von Mansteinowi, 4. Armie Pancerną. Co gorsze już 14 września dywizje Frontu Woroneskiego przerwały się na północnym skrzydle Grupy Armii „Południe” i uderzyły na południowy zachód w kierunku Dniepru. Rosjanie osiągnęli miasto Okop leżące pomiędzy rzekami Sula i Udaj i tym samym stanęli w odległości zaledwie stu dwudziestu kilometrów od Czerkasów. Tego samego dnia nieco dalej na północy, w rejonie Niżin-Bobrowica, w odległości zaledwie 70 kilometrów od Kijowa, znalazły się czołwki Frontu

September 20, 1943, the battalion remained in the region of Orsha, where temporary strike groups, composed of three to six tanks, were formed and dispersed between the units. Fighting within these formations, the “Tigers” managed to destroy over thirty of the enemy’s tanks. By the end of September, the battalion was reorganised, and Capitan von Beschwitz was placed in command. On October 12, the battalion had sixteen “Tigers” in operation. On October 18, after a counter-attack that included tanks and units from the 20th *Panzer Division*, three of these machines caught fire near Kliszov. At the end of October, the battalion entered hibernation. Called on to as reinforcement for the 252nd Infantry Division, the battalion resumed active duty in the first days of November. On November 17, Capitan von Beschwitz’s soldiers were transferred to Vitebsk. On December 5, 1943, across the defensive section of the 78th Wirttemberg Assault Division, four “Tigers” participated in the destruction of Soviet bunkers located in the area. By December 23, the battalion was placed under 3rd *Panzer Armee* command, and in numerous battles near Gorodishe managed to destroy twenty two of the enemies tanks.

At a time when the 505th Battalion was carrying out its insurrectionary operations in the west towards the Dnieper, near the region of Smolensk and Orsha, Marshall von Manstein ordered the Army Group’s “South” “Tigers” to withdraw from the area. Amongst the retreating party were soldiers from the 503rd Battalion, who had taken defensive positions in the Rostov region since the first week of August. A week later, thirty-nine of the battalion’s tanks crossed the Dnieper River near Kremenshug. The 503rd Battalion’s contribution to the conflict by this time had been massive. From July 5 to September 10, the battalion managed to destroy 501 tanks, 398 AT guns, 79 guns (mostly 122mm howitzers), including 8 shot down planes. All of

Transport czołgów PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, front wschodni, wrzesień 1943 roku.
The transport of PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tanks from the 3rd Company 503rd *schwere Heeres Panzer Abteilung*, Eastern Front, September 1943. [CAW]

Organizacja 509. Batalionu Czołgów Ciężkich w październiku 1943 roku.
The organisation of the 509th schwere Heeres Panzer Abteilung in October 1943.

Centralnego. Marszałek von Manstein, obserwując postępy wojsk obu sowieckich Frontów, postanowił wycofać podległe mu siły za Dniepr, za którym, jak sądził, można będzie rozbudować silną strefę obronną. Owa nowa pozycja obronna, określana nieco na wyrost „Wałem Wschodnim” miała zatrzymać pochód wojsk sowieckich. Lepszych pozycji obronnych szukał również marszałek von Kluge i w drugiej dekadzie września wycofał swe wojska w rejon Smoleńska. Miasto to zmuszony był oddać 25 września wojskom sowieckiej 68. Armii generała Żurawlewa. Rosjanie, chcąc wykorzystać owo zwycięstwo, rzucili do walki armie Frontu Zachodniego i Kalinińskiego. Te jednak nie osiągnęły w tym czasie większych sukcesów. Dopiero w pierwszych Tygodniach października udało im się dotrzeć do linii Lenino-Gorki-Dribin-Czasy, leżących na wschodnich obszarach Białorusi. Tereny te obsadzone były przez jednostki niemieckiej 4. Armii generała Heinriciego.

W dniach wrześniowej ofensywy sowieckiej żołnierze pododdziałów pancernych wyposażonych w „Tygrysy” niejednokrotnie musieli stawiać czoła przeważającym siłom Armii Czerwonej. Nie było to łatwe, bowiem bataliony i kompanie uzbrojone w potężne **PzKpfw VI** pozostawały w boju od początku lipca i żaden z nich nie miał pełnej obsady kadrowej. Wszystkie uskarżały się również na brak sprzętu. Jakkolwiek służby remontowe robiły, co mogły, rzadko kiedy batalionom udawało się wystawić grupę czołgów liczącą więcej niż dziesięć, a kompaniom więcej niż pięć pojazdów. Nie inaczej było w przypadku 505. batalionu kapitana Karłowitza, który do połowy września zmagał się z wrogiem w rejonie miejscowości Daniłowka i Dewoczki. W efekcie owych walk batalion stracił kilka czołgów oraz swego dowódcę, który 15 września

these results were achieved having lost only just ten of its own tanks! “**Tiger**” crews from the IInd *SS-Panzer Korps* boasted of similar successes. After the August fighting in the region of Kharkov, the units reached Poltava. On September 22, a day when the Russians embarked on their first unsuccessful crossing of Dnieper near the town of Bukryno, last remaining “**Tigers**” from the 9th Company “*Totenkopf*” division and 8th Company “*Das Reich*” division managed to successfully resist the enemies attack at Ljubotin. A week later, tanks from the 9th Company, under *SS-Obersturmführer* Quade’s new command, were on route by rail transport to Dnepropetrovsk. West bound and under *SS-Obersturmführer* Matzke’s new command, tanks from the 8th Company departed in the direction of Kirovograd. At about the same time, subunits of the “*Großdeutschland*” division crossed the Dnieper near Kremenchung, securing positions east of the town of Lichovka. Armed with forty five **PzKpfw VI** “**Tigers**”, the IIIrd Battalion had only 3 of its “**Tigers**” ready for combat! By September 29, the division had only a single operational tank! The situation changed somewhat at the beginning of October, when the battalion received part of its tank arsenal back from repairs, increasing the strike force to 9 “**Tigers**”, 3 **PzKpfw III** and 3 **PzKpfw IV**. Surprised by a group of Soviet units who had emerged after crossing the Dnieper, the IIIrd battalion returned to combat duty on October 8, near the village Pavlovka. The clash ended miserably, with the battalion losing five of its “**Tigers**” and twenty five crew members. At the end of the first week of October, the “*Großdeutschland*” division was subordinated into the 1st Panzer Army’s LVIIth Corps. After the amalgamation, the division’s selected subunits participated in clashes against the ever increasing force of the Red Army. Particularly heavy fighting ensued on October 15, near the town

Czołgi **PzKpfw VI** „**Tiger**” Ausf. H1 z 1. kompanii 509. Batalionu Czołgów Ciężkich, front wschodni, październik 1943 roku. *PzKpfw VI* “**Tiger**” Ausf. H1 tanks from the 1st Company 509th schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front, October 1943. [CAW]

zginął raniony odłamkiem pocisku artyleryjskiego. W drugiej połowie września batalion, prowadząc walki osłonowe, stopniowo wycofywał się na wschód w stronę Smoleńska i Rosławia, i podczas tego odwrotu stracił kolejne trzy czołgi. 18 września załogi „Tygrysów” pomściły śmierć swego dowódcy. W bitwie od jakiej doszło pod Diatłowką łupem ich 88-milimetrowych dział padło aż dwadzieścia sześć sowieckich T-34. Owo zwycięstwo osiągnięte zostało kosztem utraty czołgu sierżanta Volzke („200”), który został uszkodzony i wpadł w ręce Rosjan. Od 20 września 1943 roku do kwietnia 1944 roku batalion pozostawał w rejonie Orszy, a jego doraźnie tworzone, małe grupy bojowe, składające się zazwyczaj z od trzech do sześciu czołgów, przydzielano do różnych jednostek. Już 20 września sześć wozów batalionu wspierało kontratak 330. Dywizji Piechoty. Dwa dni później pod Świerczkowem załogi „Tygrysów” walczyły ramię w ramię z żołnierzami 35. Dywizji Piechoty. 23 września na placu boju pozostały jedynie... dwa czołgi - sierżantów Knautha („311”) i Boche („133”). W ciągu dwóch dni wozy te zniszczyły dwanaście czołgów wroga. Gdy 24 września sowieckie pociski dotarły do czołgu sierżanta Knautha, w linii pozostał jedynie „Tygrys” sierżanta Boche. 26 września 1943 roku także i on został uszkodzony w walkach koło Katynia i 503. Batalion Czołgów Ciężkich pozostał nim już tylko z nazwy, bowiem nie dysponował ani jednym zdolnym do walki PzKpfw VI. Sytuacja ta uległa zmianie 27 września, gdy do jednostki dotarło pięć nowych „Tygrysów”. Z końcem września batalion został zreorganizowany. Jego nowym dowódcą został kapitan von Beschwitz. 12 października batalion miał już szesnaście sprawnych „Tygrysów”. Trzy z nich zostały spalone 18 października pod Kliszowem, podczas kontruderzenia, w jakim uczestniczyły czołgi batalionu wspólnie z pododdziałami 20. Dywizji Pancerniej. Na przełomie października i listopada batalion pozostawał w odwodzie. Ponownie wszedł do akcji w pierwszych dniach listopada wspierając w walkach 252. Dywizję Piechoty. 17 listopada żołnierze kapitana von Beschwitza zostali przerzuceni pod Witebsk. 5 grudnia 1943 roku na odcinku obrony 78. Wirtemberskiej Dywizji Szturmowej cztery „Tygrysy” niszczyły sowieckie bunkry znajdujące się na linii frontu. 23 grudnia batalion przeszedł pod rozkazy 3. Armii Pancerniej i do końca roku w licznych starciach pod Gorodiszem rozbił dwadzieścia dwa czołgi wroga.

W czasie, gdy 505. batalion prowadził walkę podjazdową w rejonie Smoleńska i Orszy, na zachód, w stronę Dniepru, zgodnie z rozkazem marszałka von Mansteina, wycofywały się jednostki „Tygrysów” Grupy Armii „Południe”. Wśród nich byli żołnierze 503. batalionu, którzy w pierwszym Tygodniu września zajęli pozycje obronne w okolicy Rostowa. Tydzień później trzydzieści dziewięć czołgów batalionu sforsowało Dniepr pod Kremienczugiem. Wkład żołnierzy 503. batalionu w dotychczasowe walki był ogromny. Od 5 lipca do 10 września 1943 rok zniszczyli 501 czołgów, 398 dział przeciwpancernych, 79 dział artyleryjskich (głównie haubic kalibru 122 mm) oraz zestrzelili 8 samolotów. Straty własne wyniosły tylko dziesięć czołgów! Równie dużymi sukcesami mogli pochwalić się esesmani kompanii „Tygrysów” z dywizji walczących w strukturach II. Korpusu Pancernego SS. Po sierpniowych walkach stoczonych w okolicy Charkowa jednostki te dotarły do Połtawy. 22 września, w dniu w którym Rosjanie podjęli pierwszą, nieudaną jeszcze próbę sforsowania Dniepru pod miejscowością Bukryno, ostatnie „Tygrysy” z 9. kompanii dywizji „Totenkopf” i 8. kompanii dywizji „Das Reich” skutecznie powstrzymały atak nieprzyjaciela w okolicy miejscowości Ljubotin. Tydzień później czołgi 9. kompanii, pod komendą nowego dowódcy, SS-Obersturmführera Quade,

of Mishurin Rog. Two days later, Russian troops leaped on to a train station at Tarancov. At this time, two German transporters had arrived at the station, one ready to take back the injured, the other packed with supplies for General Hoernlein's division. Both trains were immediately destroyed. Next to the many killed, the division also lost ten new “Tigers” destined for the IIIrd Battalion, whose carcasses were left burning upon the train platforms. Ill fortune continued to haunt Hoernlein's soldiers, when on the October 19, the enemies tanks managed to brake through into the division's supply and workshop depot in the village of Kukovka. This time however, with just a single operational “Tiger” and a few soldiers, Senior Sergeant Rample's 11th Heavy Tank Company managed to refute the Russian oppression. Holding the enemy just long enough, Rample was soon joined by a relief effort from the 3rd Panzer Division. In the latter part of October, General Hoernlein's division made a gradual retreat in the direct south of Lichovka, undertaking “delay” operations against the Russians advance from bridge head position at Miszurin. On October 24, majority of the division's sub-units, together with the 306th Infantry Division and the 9th Panzer Division, secured a positions in the villages of Gurovka and Borodajevka.

With the “Tiger” unit's ability to perform as a major strike force, by the end of September another battalion with the tanks of this type was transferred to the Dniepr. On September 18, fresh out of tank training camps at Sennelager near Paderborn, Major Willing's 506th Heavy Tank Battalion arrived at Zaporozhe. Forty five new PzKpfw VI were placed immediately into XVIIth Corps' inventory. Directed to the front near the region of Saporoshe, their objective was to defend a bridge head position across which the 1st Panzer Armee was making its westerly withdrawal. From September 27, the 506th Battalion was in reserve of the Army Group “Henrici”, formed upon the foundation of the XXXXth Panzer Korps. Entrusted with the defence of the position at Zaporozhe, the Group's other objective included the protection of the “Dnieproges” dam. As the largest hydroelectric plant in Europe, the plant's capability provided the whole of the Ukraine with electricity. Zaporozhe's bridge-head position was forty kilometres long and twenty kilometres wide. In its defence, General Henrici had to his disposal only six divisions. Bearing in mind that the German positions were attacked by the entire Soviet South Front under General Tolbuchin (composed of three armies and one air squadron), Henrici utilised the “Tigers” whenever the front was in danger of being penetrated. Major Willing's “Tigers” had thus had ample opportunity to participated in the battle. On October 14,

Czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 nr „113” z 1. kompanii 509. Batalionu Czołgów Ciężkich, front wschodni, listopad 1943 roku. PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 No “113” tank from the 1st Company 509th schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front, November 1943. [CAW]

LEGENDA/LEGEND:

JEDNOSTKI SOWIECKIE / SOVIET UNITS

3 - Armia / Army

JEDNOSTKI NIEMIECKIE / GERMAN UNITS

II - Korpus / Corps

☐ - Jednostka Pancerna / Tank Armored

☒ - Piechota / Infantry

☒ - Piech. Zmot. / Motorised Infantry

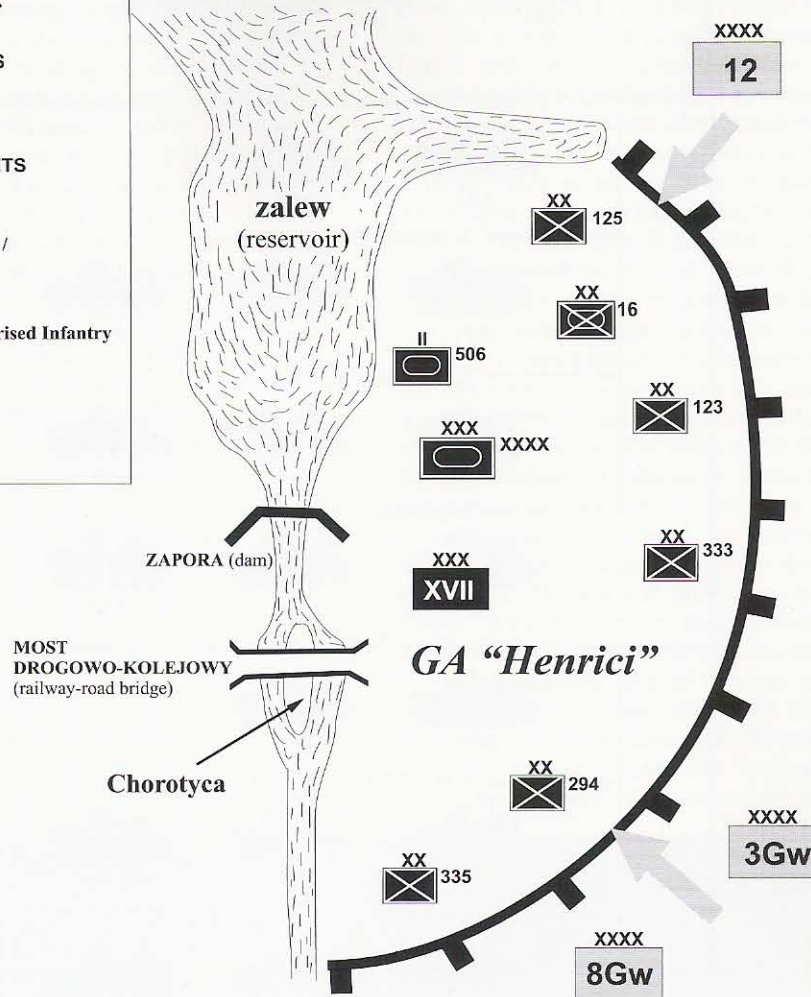
XXXX - Armia / Army

XXX - Korpus / Corps

XX - Dywizja / Division

III - Pułk / Regiment

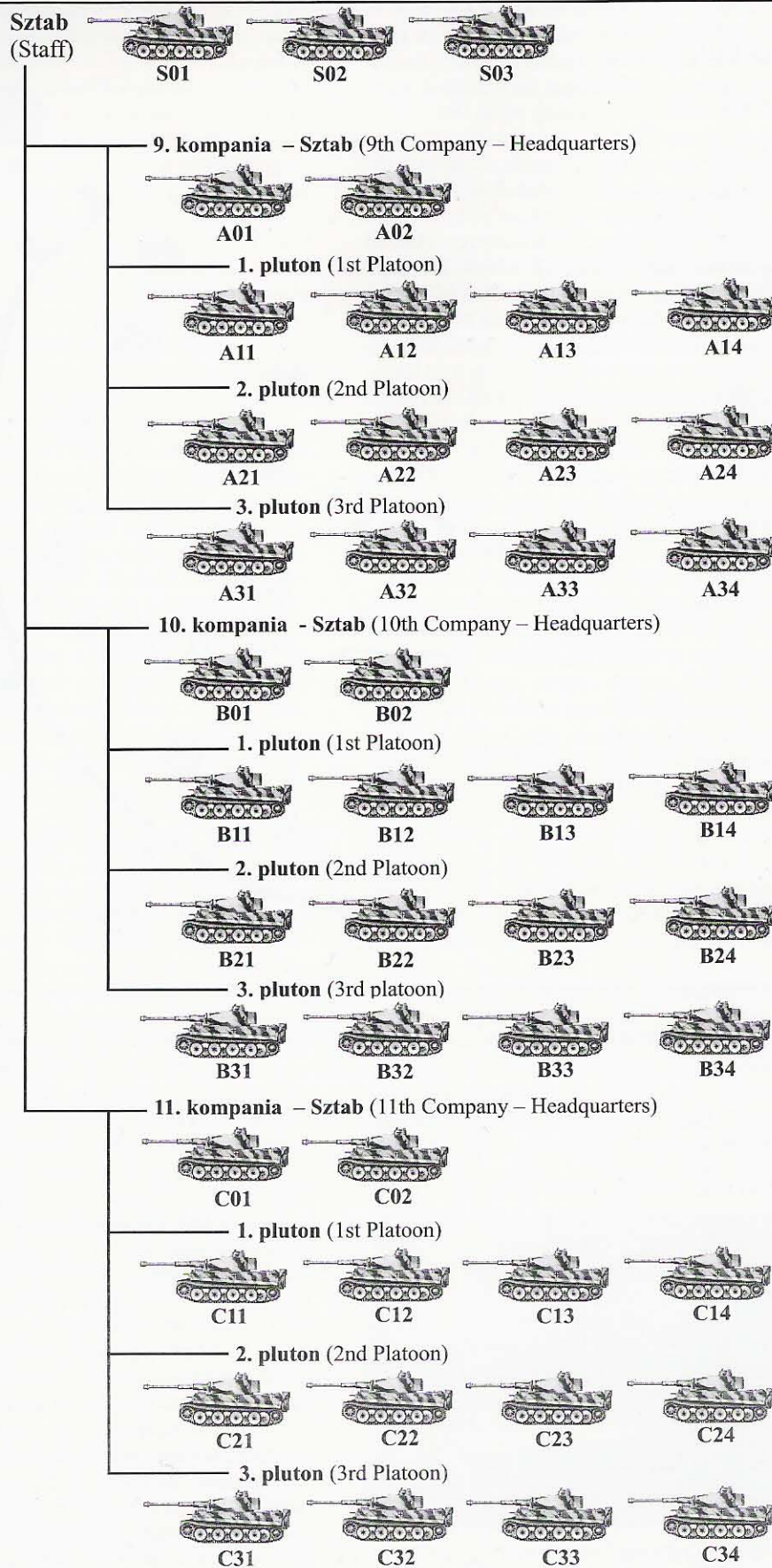
II - Batalion / Battalion

Działania 506. Batalionu Czołgów Ciężkich na przyczółku w Zaporozżu w październiku 1943 roku.
The operations of 506th schwere Heeres Panzer Abteilung on Saporoshe Bridgehead in October 1943.

transportem kolejowym odjechały do Dniepropietrowska. Na zachód, w stronę Kirowogradu, ruszyły także czołgi 8. kompanii. Prowadził je również nowy dowódca, SS-Obersturmführer Matzke. W tym samym mniej więcej czasie Dniepr w rejonie miasta Kremenczug, przekroczyły pododdziały dywizji „Großdeutschland” i zajęły pozycje na wschód od miasta Lichowka. W III. batalionie uzbrojonym w czołgi typu PzKpfw VI „Tiger, którego etat wynosił 45 czołgów, do walki gotowe były zaledwie 3 „Tygrysy”! 29 września w pułku pancernym dywizji sprawny był... tylko jeden czołg! Sytuacja ta uległa poprawie na początku października. Wtedy to do batalionów czołgów dotarła część naprawionych pojazdów pancernych i siła uderzeniowa pułku wzrosła do 9 „Tygryśów”, 3 PzKpfw III i 3 PzKpfw IV. Wzmocniony w ten sposób III. batalion czołgów 8 października przeprowadził rozpoznawanie walką pod wsią Pawłówka, w rejonie której niespodziewanie znalazły się oddziały sowieckie, które przekroczyły Dniepr. W walce wzięło udział pięć „Tygryśów” wspieranych przez transportery opancerzone Sd Kfz 251 z 2. kompanii pancernego batalionu rozpoznawczego dywizji i strzelców z pułku piechoty. Wypadek zakończył się kompletną klęską. „Tygrysy” zostały odcięte od towarzyszącej im piechoty i rozbite przez

with heavy clashes ensuing at the dam, Willing's "Tigers" joined the 656th Heavy Tank Destroyer Regiment, forming a panzer strike group, whose main objective was to stop the progress of the Soviet tank units. "Tiger" and "Ferdinand" massive 88mm cannons inflicted heavy losses to the Russians, but such a small number of these giants could not change the course of the battle. Advancing forth to Saporoshe, with soldier and equipment power ten times more than of that of General Henrici, the Soviet South Front finally managed to push the 506th Battalion together with other units from the XXXXth Corps down to the Dnieper River. Crossing of the river was only really possible across the top of the dam wall, as all bridges that were still standing were too weak to support the load. After German sappers managed to detonate explosives on the "Dnieproges" on the night of 14 to 15 October, the battalion's remaining units crossed the Dnieper upon specially prepared ferries. By the end, the battalion had thirty four of its tanks on the left bank of the river, making their losses account to nine machines, which, due to such fierce fighting, was not a large number at all. More painful were the losses in soldier numbers. Mechanics, drivers, artillery operators, and tank commanders were all highly skilled ranks and due to a complicated training

Organizacja III. Batalionu Pułku Pancernego „Großdeutschland” w listopadzie 1943 roku.
The organisation of the IIIrd Battalion Panzer Regiment "Großdeutschland" in November 1943.

Rosjan. Spośród dwudziestu pięciu czołgistów dwóch dostało się do sowieckiej niewoli (porucznicy Arnold i Folke), pozostali zaś zginęli. Pod koniec pierwszego tygodnia października dywizja „Großdeutschland” została włączona w skład LVII. Korpusu 1. Armii Pancerniej i w ciągu następnych dni jej poszczególne pododdziały zmagaly się z coraz silniej napierającymi na ich pozycje oddziałami Armii Czerwonej. Szczególnie zacięte walki toczony były 15 października w okolicy miejscowości Miszurin Rog. Dwa dni później Rosjanie wdarli się na stację kolejową we wsi Tarancow. Oddziały sowieckie wpadły tam w chwili, gdy do stacji dotarł pociąg szpitalny, który miał ewakuować na tyły rannych, oraz skład transportowy z zaopatrzeniem dla dywizji generała Hoernleina. Obydwa pociągi zostały zniszczone. Obok wielu zabitych dywizja straciła również dziesięć nowych „Tygrysów” przeznaczonych dla III. batalionu, które spłonęły na platformach kolejowych. Sporego pecha żołnierze Hoernleina mieli także 19 października, kiedy to nieprzyjacielskie czołówki pancerne przebiły się do znajdujących się we wsi Kukowka składów zaopatrzenia i warsztatów dywizji. Tym razem jednak z opresji całą dywizję wybawił starszy sierżant Rampel z 11. kompanii czołgów ciężkich, który dysponując jednym sprawnym „Tygrysem” i kilkudziesięcioma żołnierzami nie dopuścił do przejęcia składów przez Rosjan i utrzymał pozycje do czasu przybycia odsieczy z 3. Dywizji Pancerniej. Dzięki twardej obronie dywizja ocalała m.in. czterdzieści uszkodzonych czołgów, które w jakiś czas potem zostały wyremontowane i powróciły na pole bitwy. Obrona składów zaopatrzenia dywizji nie była jedynym godnym odnotowania wyczynem sierżanta Rampela. Kilka dni później załga jego „Tygrysa” samotnie

process, those positions were not easily replaced. Regrettably, losses grew with each day. On October 23, whilst upon retreat in the direction of Krivoy Rog, Major Willing was killed, and over the course of the next three weeks, the 506th Battalion fought without a commander. When in the last days of November Major Eberhard took on command, the battalion had to its disposal thirty tanks. Throughout most of December, these machines took part in local clashes near Krivoy Rog.

At the time when the 506th Battalion was defending the bridge-head position at Saporoshe, the enemy's forces were participating in other large scale offensive operations. Tolbuchin's South Front offensive (later renamed on 20 October as the Ukrainian Front) was joined by other Soviet fronts simultaneously. Beginning in the Autumn of 1943, Russian's massive offensive is remembered in history as the "triple strike". Carried out concurrently, the operation was made up of an offensive along the southern flank – clearing the Crimean Peninsula, then in the Ukraine and finally in the north. With the aim of liquidating the blockade of Leningrad, Russian's northerly offensive was particularly contested by tanks from the 502nd Heavy Tank battalion. From October 12, the battalion assisted the 122nd, 81st and the 58th Infantry divisions in their effort at Czereszewka and Nevel. The support proved to be invaluable, with the "Tiger" crews managing to resist several of the Russian attacks, destroying thirty eight of the enemies tanks within three weeks of the battle. By the end of October, when Major Lange was replaced by Major Jähde, soldiers of the 502nd Battalion were fighting under new command. In November, the new commander guided his subordinate units to Shrapino and Sergieytsevo. There, the "Tigers" were organised into the 290th Infantry

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ oznaczony „S31“ z 8. kompanii Pulku Pancernego SS „Das Reich“ ze spadochroniarzami, front wschodni, listopad 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ coded „S31“ tank from the 8th Company 2nd SS-Panzer Regiment division „Das Reich“ with mounted paratroopers, Eastern Front in November 1943. [CAW]

Czołgi PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ oznaczone „S31“ i „S33” z 8. kompanii 2. Pułku Pancernego SS „Das Reich“, front wschodni, listopad 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ coded “S31” and “S33” tanks from the 8th Company 2nd SS-Panzer Regiment division “Das Reich”, Eastern Front in November 1943. [CAW]

stawiła czoła przeszło czterdziestu sowieckim T-34 i KW. Zdając sobie sprawę z przewagi, jaką dawała 88-milimetrowa armata zamontowana w wieży PzKpfw VI Rampel zrobił wszystko, aby „utrzymać Rosjan na dystans” i z odległości około 1500 metrów zniszczył siedemnaście sowieckich czołgów. Mimo tego, że „Tygrys” Rampela także został kilka razy trafiony, jego potężny pancierz wytrzymał wszystkie uderzenia sowieckich pocisków i załoga wozu odniosła tylko niegroźne rany. Rampel zginął 16 listopada pod Krzywym Rogiem. Miesiąc później, pośmiertnie, został odznaczony Krzyżem Rycerskim Żelaznego Krzyża. W drugiej połowie października dywizja generała Hoernleina stopniowo wycofywała się na południe od Lichowki, prowadząc walki opóźniające z Rosjanami nacierającymi od strony przyczółka pod Miszurinem. 24 października większość pododdziałów dywizji, wraz z jednostkami 306. Dywizji Piechoty i 9. Dywizji Pancerniej, umocniła się we wsiach Gurowka i Borodajewka.

Duża siła uderzeniowa pododdziałów uzbrojonych w „Tygrysy” sprawiła, że z końcem września nad Dniepr przetrzucony został kolejny batalion wyposażony w ten typ czołgów. 18 września do Zaporozża, świeżo po zakończeniu szkolenia na poligonie pancernym w Sennelager koło Paderborn, dotarł 506. Batalion Czołgów Ciężkich majora Willinga. Czterdzieści pięć nowych PzKpfw VI natychmiast zostało włączonych w skład XVII. Korpusu i skierowanych na front w rejon Zaporozża, aby bronić przyczółka mostowego przez który 1. Armia Pancerna wycofywała się na zachód. 20 września dziesięć „Tygrysów”, wraz z pododdziałami I. batalionu 10. Pułku Grenadierów Pancernych (tzw. Kampfgruppe „Schubert”), zwarto się z Rosjanami na południe od wsi Pawłowka. Ów debiut bojowy dowództwo batalionu mogło

Division’s defence line, remaining in the configuration till the 12 December. On November 4, Second Lieutenant Otto Carius managed to destroy, from a distance no closer than 50 meters, ten of the Soviet T-34. On December 12, the battalion was transferred directly to defend Leningrad, where Soviet forces were preparing for a decisive strike on the city, whose control had been in German hands since the end of 1941. On the outskirts of the city, Second Lieutenant Carius’ 2nd Company soldier was involved in an uncanny occurrence. German Junior Sergeant Kramer somehow managed to shoot down a Soviet II-2 assault plane using only a fragmentation shell.

In the Ukraine, the Russian’s strike begun from their bridgehead position, which had been established since September, at the village of Luteza. On November 3, after a forty minute artillery preparation, Marshall Vatutin’s 1st Ukrainian Front attacked Field Marshall Manstein’s army positions with six infantry divisions from General Maskalenko’s 38th Army and a tank corps from General Rybalka’s 3rd Tank Guard army. After liberating Kiev from the Germans by as early as November 7, these armies were immediately reassigned south-west in the direction of Fastov, where an important rail network was located. Whilst on their way, the Russian tank convoy was intersected by the 8th Company “Das Reich” division near the village of Grebeniki. Since October, the German division had been under the new command of SS-Obersturmführer Tenesfeld. By the end of the first exchange of blows, SS-Obersturmführer Kalls’ six “Tigers” managed to destroy six Soviet T-34. On the night of 7 November, four more Soviet tanks were annihilated at the hands of the 8th Company. In the fight for Fastov, SS-Gruppenführer Walter Krüger’s tanks received support from Captain von Lüttichau’s 509th Heavy Tank battalion, and its “Tigers”.

zaliczyć do udanych – „Tygrysy” zniszczyły sześć czołgów wroga, przy stratach własnych wynoszących jeden pojazd. Znacznie gorzej przebiegały walki z udziałem batalionu w dniu 24 września. Wtedy to trzynaście czołgów 2. kompanii wspierało grenadierów pancernych z tzw. *Kampfgruppe „Reich”* w zmaganiach o miejscowość Jelenowka. „Tygrysy” natrafiły tam na doskonale przygotowaną pozycję przeciwpancerną. W rezultacie celnego nieprzyjacielskiego ognia trzy czołgi zostały spalone, reszta odniosła mniejsze lub większe uszkodzenia, ale po remoncie nadawała się do użytku. Od 27 września 506. batalion stanowił rezerwę, stworzonej na bazie XXXX. Korpusu Pancernego, Grupy Armijnej „Henrici”. Grupie powierzono nie tylko zadanie utrzymania przyczółka pod Zaporozem, ale także obronę tamy zaporoskiej „Dnieproges”, największej w Europie hydroelektrowni, będącej źródłem energii elektrycznej dla całej Ukrainy. Przyczółek pod Zaporozem miał czterdzieści kilometrów długości i dwadzieścia kilometrów szerokości. Do jego obrony generał Henrici miał zaledwie sześć dywizji i zważywszy na to, że ich pozycje atakowane były przez cały sowiecki Front Południowy generała Tołbuchina (składający się trzech armii i jednej floty powietrznej), kierował pododdziały „Tygryśów” wszędzie tam, gdzie istniało bezpośrednie niebezpieczeństwo przerwania frontu. A że takich miejsc było bardzo wiele „Tygrysy” majora Willinga miały okazję uczestniczyć w wielu starciach. 29 września wspierały 16. Dywizję Grenadierów Pancernych w walkach toczonych pod Nowo Aleksandrowką. 2 października pięć „Tygryśów” współdziałało z pododdziałami 16. Dywizji Grenadierów Pancernych oraz 125. Dywizji Piechoty broniącymi okolic Wasiljewskiego i Grigoriewki. Pięć dni później w walki zaangażowanych zostało aż osiemnaście czołgów. Naciskani przez Rosjan grenadierzy 16. Dywizji wycofali się w pod miejscowość Kriniczna i Nataliewka, i tam

whose crews were finally allowed to participate in combat duty, put into practice all that they had learned since September on the French training grounds in Mailly-le-Camp. The battalion's combat debut was not so bad. On November 9, near the village of Fastoviec, tanks from the 3rd Battalion of Capitan Lüttichau's battalion managed to destroy four Soviet tanks and six AT guns. Next day the “Tigers” managed to obliterate another twenty of the enemy's tanks. November 10, was less of a success. Pressing forth into the village of Mirovka, the 3rd Company lost as many as six of its precious vehicles.

Victories of the “Tiger” crews, had little impact on the final result in the conflict. Soviet 3rd Tank army and 1st Tank Guard army had not only secured Fastov, but Shitomir as well, where German 4th Panzer Army's food and equipment storehouses had been located. After losing Shitomir, General Hoth's fury transposed into a decision to prove to the Russian once and for all that his soldiers are still a force to be reckoned with. On 13 November, his troops were given an opportunity to prove their commander right. That day, determined to recover lost ground, General Hoth sent out a massive assembly composed from the LIXth Army corps and the XXXXVIIIth *Panzer Korps* against Marshall Vatutin's units. Hoth's Panzer corps was made up of almost all of the tanks that had remained in the 4th Panzer Army's arsenal. There were “Tigers” from the 8th Company, the 509th Battalion, and tanks from the 1st and 2nd Companies - whose formation in July was on the foundations of the 13th Heavy Tank company “LSSAH” division from SS-Obersturmbannführer Leiner's 101st SS Heavy Tank Battalion. In October, tanks from the 2nd Company were once again subordinated (this time as SS-Hauptsturmführer Kling's 13th Company) into the 1st SS-Panzer Regiment “Leibstandarte SS Adolf Hitler” under the command of SS-Brigadeführer Wisch, whose regiment after a two month stay in sunny Italy was finally transferred to the

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 3. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich, front wschodni 1943 rok. PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tank of 3rd Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front, 1943. [CAW]

12 października „Tygrysy” walczyły w rejonie wzgórza 111,5. Dwa dni później, gdy rozgorzały zacięte walki o zaporoską tamę, „Tygrysy” majora Willinga połączone zostały z 656. Ciężkim Pułkiem Niszczycieli Czołgów i wraz z nim stworzyły pancerną grupę uderzeniową, która przede wszystkim miała zwalczać nacierające sowieckie oddziały pancerne. Potężne, 88-milimetrowe, armaty „Tygrysów” i „Ferdynandów” zadały Rosjanom duże straty, ale niewielka liczba pancernych kolosów nie mogła zmienić niekorzystnego wyniku toczącej się bitwy. Nacierający na Zaporozże sowiecki Front Południowy miał nad wojskami generała Henriciego przeszło dziesięciokrotną przewagę w ludziach i sprzęcie i naciskane przez Rosjan pododdziały 506. batalionu wraz z innymi jednostkami XXXX. Korpusu zostały w końcu zepchnięte nad Dniepr. Przeprawa przez rzekę możliwa była jedynie po... koronie zapory wodnej „Dnieproges”, bowiem wszystkie nieuszkodzone mosty były za słabe! Po wysadzeniu w powietrze zapory przez niemieckich saperów, co miało miejsce w nocy z 14 na 15 października, część batalionu przepłynęła się przez Dniepr na specjalnie przygotowanych promach. Ostatecznie na lewym brzegu rzeki znalazły się trzydzieści cztery czołgi, a więc w ciągu miesięcznego pobytu na froncie batalion stracił dziewięć pojazdów, co, zważywszy na zaciętość walk, w których uczestniczył, nie było liczbą dużą. O wiele bardziej bolesne były straty w ludziach. Mechaników, kierowców, działonowych, czy dowódców czołgów nie można było, ze względu na skomplikowany proces szkolenia, łatwo zastąpić. A straty niestety rosły z każdym dniem. Już 23 października, w trakcie odwrotu na Krzywy Róg zginął major Willing i przez następne trzy tygodnie 506. batalion walczył bez dowódcy. Nie

Eastern Front. As was often the case, the configuration's success, with the force of over sixty tanks of this type, was once again placed into the hands of the **PzKpfw VI**. Unfortunately, most of the machines were dispersed between infantry and grenadier units, which narrowed the striking capabilities significantly. In spite of this, a “S12” crew from *SS-Schütze* Skerbinz's 8th Company still managed to destroy five **T-34** and one **T-60**. An even better result was achieved by *SS-Untersturmführer* Wittmann's “Tiger” crew “S21” who, in the course of 1st *SS-Panzer Regiment's* one day battle against three Soviet Tank corps (!) near Brusilov, managed to eliminate twenty **T-34**, seventeen anti-tank cannons and a howitzer. Results for the other crews were not far worse, and by the evening the trail left by the “Tigers” was littered with Soviet tank carcasses.

During the next few days, the Russian offensive was beginning to become more ardent. With the Soviet introduction of the **T-34/85**, “Tiger” crews experienced this as well. The new Russian machine's massive firing range, was first painfully felt by the 8th Company's tanks, who on November 16 in the region of Shitomir lost three tanks. One of the destroyed vehicles belonged to Company commander, *SS-Obersturmführer* Tensfield, who died as a result of the assault. His command was replaced by *SS-Obersturmführer* Kalls. With substantial losses, the LIXth Corps army still managed to sort out the situation near Korosten, and the XXXXVIIIth *Panzer Korps* was able to regain control of territories in the region of Shitomir-Radomysl-Brusilov-Fastov. The Germans infiltrated 80 kilometres into the Soviet defence, and their further progress was only stopped by the worsening weather. The disruption was used by both sides to

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 2. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich, front wschodni, zima 1943 rok. PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 tank of 2nd Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front, Winter 1943. [CAW]

przeszkodziło mu to w odniesieniu kilku spektakularnych zwycięstw. 14 listopada w starciu, do którego doszło w okolicy Niedaj Wody „Tygrysy” zniszczyły dziewiętnaście sowieckich czołgów. Kolejnych siedem, po trafieniu 88-milimetrowymi pociskami, spłonęło następnego dnia. Owe zwycięstwa kosztowały batalion stratę trzech czołgów. 25 listopada kolejnego „Tygrysa” zniszczyły... obsługi niemieckich dział przeciwpancernych, które wzięły go za czołg wroga. Pechowym okazał się być wóz starszego szeregowego Hendricksa. Gdy w ostatnich dniach listopada nowym dowódcą batalionu został major Eberhard Lange batalion dysponował trzydziestoma czołgami. Przez znaczną część grudnia pojazdy te brały udział w lokalnych walkach pod Krzywym Rogiem.

Obrona przyczółka pod Zaporozem, w której brał udział 506. batalion miała miejsce w czasie kolejnej dużej ofensywy Armii Czerwonej, w której uczestniczyły, obok Frontu Południowego marszałka Tołbuchina (przemianowanego 20 października na 4. Front Ukraiński), także inne sowieckie fronty. Rozpoczęta jesienią 1943 roku gigantyczna ofensywa przeszła do historii, jako „trzy ciosy” i została przeprowadzona jednocześnie na skrzydle południowym w celu oczyszczenia Półwyspu Krymskiego, na Ukrainie i na północy w celu zlikwidowania blokady Leningradu. W ostatnim z wymienionych miejsc w odpieraniu sowieckich ataków w dalszym ciągu dużą rolę odgrywały czołgi 502. Batalionu Czołgów Ciężkich. Od 12 października batalion na zmianę współdziałał ze 122., 81. i 58. Dywizją Piechoty, wspierając je w zmaganiach pod Czereszewką i Newlem. Owo wsparcie było bardzo wydajne, bowiem w ciągu trzech tygodni walk załogi „Tygryś” odparły kilkanaście ataków Rosjan, niszcząc m.in. trzydzieści

reorganise their forces. At the end of December, due to substantial shortages of men, the „Das Reich” division was withdrawn from the Front, and transferred to France with the aim of replenishing stocks and re-armament. At the Front, SS-Obersturmbannführer Sommer commanded the last remaining strike group. Alongside two panzer grenadier battalions, (each coming from the „Deutschland” and „Der Führer” regiments), an artillery division, a company of sappers, an AA artillery battery, and a reconnaissance and services unit, the group had to its disposal two tank companies, containing amongst others, five „Tigers”. Crews of these vehicles had taken part in combat duty as early as December, near the town of Kiev and Shitomir. As a result of these clashes, nearly sixty of the enemies tanks were destroyed. After assuming command, Major Gierka and his 509th Battalion’s effort proved to be most lucrative. On December 7, Gierka’s tanks took part in clashes against a large Soviet contingent near Novosiolka, destroying twenty one of the enemy’s T-34, without suffering a single loss of their own. Christmas for the 509th Battalion ended up being a real hard slog. On Christmas eve, the battalion was involved in a battle in the region of Shitomir-Berdytshev. On Christmas day, the battalion lost two „Tigers”. The ill fortune continued, and on October 26, 2nd Company commander Lieutenant Kameke was killed in the battle. On 27 December, the Russians captured an undamaged tank („324”) that belonged to *Feldweibel Stars*, from the 3rd Company. In the last days of December, the battalion lost another two of its tanks, one of which fell in to the river, when a bridge that it was crossing on collapsed from underneath it. Despite these losses, in the first days of 1944, the battalion still had to its disposal thirty operational tanks.

PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 3. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich wspiera działania piechoty, front wschodni, zima 1943 roku. PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 tank of 3rd Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung supporting infantry, Eastern Front, Winter 1943. [CAW]

osiem czołgów wroga. Od końca października żołnierze 502. batalionu walczyli pod nowym dowództwem – majora Lange zastąpił major Jähde. W listopadzie nowy dowódca przeprowadził swych podkomendnych w okolice miejscowości Szrapino i Sergiejcewo. Tam „Tygrysy” zostały wkomponowane w linie obrony 290. Dywizji Piechoty i pozostały na nich aż do 12 grudnia. 4 listopada 1943 roku podporucznik Otto Carius zniszczył z najbliższej odległości (mniejszej niż 50 metrów!) dziesięć czołgów T-34. Żołnierze batalionu nie tylko niszczyli czołgi wroga, ale gdy tylko nadarzała się okazja starali się je przejąć i wzmocnić nimi swój park maszynowy. W początkach grudnia w ten właśnie sposób zasilili go dwa czołgi T-34 i jedno działo SU-122. 12 grudnia batalion został przesunięty bezpośrednio pod Leningrad, gdzie wojska sowieckie przygotowywały się do decydującego szturmu, mającego na celu odblokowanie miasta obleganego przez Niemców od końca 1941 roku. Na pozycjach pod Leningradem miało miejsce niecodzienne wydarzenie, którego głównym bohaterem był plutonowy Kramer, działonowy czołgu podporucznika Cariusza z 2. kompanii. 16 grudnia trafił on pociskiem odłamkowym i zestrzelił atakujący pozycje kompanii sowiecki samolot szturmowy Il-2.

Na Ukrainie Rosjanie zadawali cios, z rejonu utworzonego jeszcze we wrześniu, przyczółka pod wsią Luteżą. 3 listopada 1943 roku po czterdziestominutowym przygotowaniu artyleryjskim 1. Front Ukraiński marszałka Watutina zaatakował pozycje wojsk marszałka von Mansteina sześcioma dywizjami piechoty 38. Armii generała Moskalkeni i korpusem pancernym z 3. Gwardyjskiej Armii Pancernej generała Rybalki. Gdy pierwsze fale sowieckiej piechoty dokonały 10-kilometrowego wyłomu w niemieckich liniach obronnych, Watutin wprowadził do akcji swoje rezerwy. Wieczorem 4 listopada sowieckie czołgi przekroczyły Dniepr po moście pontonowym i wsparte desantem fizylierów ze 167. i 136. Dywizji Strzeleckiej, bez większych problemów przełamały obronę niemieckiego XIII. i VII. Korpusu Piechoty. Czołgi, wyrwawszy się na otwartą przestrzeń, skrzyły na północ w stronę Kijowa. Po zmroku 5 listopada obeszły miasto od zachodu, odcinając prowadzące doń drogi i linie kolejowe. W tym samym czasie piechurzy Moskalkeni dotarli na północne przedmieścia ukraińskiej stolicy. 7 listopada Kijów był wolny. Wojska Watutina nie miały jednak czasu na radość z odniesionego zwycięstwa, bowiem natychmiast po zajęciu miasta zostały rzucone na południowy zachód, w kierunku Fastowa, ważnego węzła kolejowego. Tutaj na drodze sowieckich kolumn pancernych, w okolicy wsi Grebeniki, znalazła się m.in. 8. kompania czołgów ciężkich dywizji „Das Reich”. Od października jej nowym dowódcą był SS-Obersturmführer Tensfeld. Już w pierwszym starciu grupa sześciu „Tygrysów”, dowodzona przez SS-Obersturmführera Kallsa, rozbiła sześć T-34. Płonące wraki kolejnych czterech wozów zapisane zostały na konto 8. kompanii wieczorem 7 listopada. Podczas walk o Fastów „Tygrysy” z dywizji SS-Gruppenführera Waltera Krügera wspierane były przez przysłane kilka dni wcześniej na front „Tygrysy” 509. Batalionu Czołgów Ciężkich kapitana von Lüttichau, których załogi właśnie na stepach Ukrainy miały w praktyce sprawdzić wszystko to, czego od września uczone były na francuskim poligonie w Mailly-le-Camp. Bojowy debiut nie wypadł zbyt źle. 9 listopada pod wsią Fastowiec czołgi 3. kompanii z batalionu kapitana von Lüttichau zniszczyły cztery czołgi i sześć dział przeciwpancernych wroga. Następnego dnia „Tygrysy” spaliły kolejnych dwanaście czołgów. 10 listopada nie był już tak udany. Nacierająca na wieś Mirowka 3. kompania straciła aż sześć czołgów.

Czołgi PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z 2. i z 3. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich, front wschodni, zima 1943 roku.
PzKpfw VI “Tiger” Ausf. H1 tank of the 2nd and 3rd Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front, Winter 1943. [CAW]

In combat since November 16, and continuing into the month of December, the IIIrd Heavy Tank Battalion “Großdeutschland” division was also taking part in offensive operations against the Russian. That day near the village of Ljubimovka, just a handful of “Tigers” displayed their prowess against a much stronger enemy. In the course of the battle, Lieutenant Bayer’s PzKpfw VI crew managed to destroy as many as ten Soviet tanks. Two days later, in a counter-attack carried out by Kampfgruppe “Gomille” near the village of Meshinka, and backed by “Tigers” from Major Gomille’s IIIrd Battalion “Großdeutschland” division, the Germans managed to destroy another twenty nine T-34. On November 21, the IInd and IIIrd Battalion’s tank arsenal was composed of seven PzKpfw III, thirteen PzKpfw IV and as many as fourteen PzKpfw VI. At the end of November, the division carried out a counter-attack along the Sofijevka-Jekaterinovka sector. The offensive, however, ensued into a real mess. Fortunately, in those first days of December, the Soviet units distanced themselves away from their supply bases, and their strike force decreased significantly as a result. With worsening weather, the battlefield, like in the previous years of the war, transformed into a sea of mud. Mired

Zwycięstwa załóg „Tygrysów” nie miały jednak większego wpływu na wynik toczącej się bitwy i czołgi sowieckich 3. Armii Pancerniej i 1. Gwardyjskiej Armii Pancerniej opanowały nie tylko Fastów, ale także Żytomierz, gdzie mieściły się magazyny żywnościowe i składy zaopatrzenia niemieckiej 4. Armii Pancerniej. Utrata Żytomierza spowodowała gwałtowną reakcję generała Hotha, który postanowił udowodnić Rosjanom, że dowodzeni przez niego żołnierze są jeszcze w stanie zadawać bolesne ciosy. Rosjanie przekonali się o tym już 13 listopada. Tego dnia generał Hoth postanowił odzyskać utracony teren i przeciwko jednostkom marszałka Watutina pchnął potężne zgrupowanie bojowe złożone z LIX. Korpusu Armijnego i XXXVIII. Korpusu Pancernego. W składzie tego ostatniego znalazły się niemalże wszystkie czołgi, które pozostawały na stanie 4. Armii Pancerniej. Wśród nich nie zabrakło również „Tygrysów” 8. kompanii i 509. batalionu oraz 1. i 2. kompanii utworzonego w lipcu, na bazie 13. kompanii czołgów ciężkich dywizji „LSSAH”, 101. batalionu czołgów ciężkich SS-Obersturmbannführera Leinera. W październiku wozy tej ostatniej jednostki ponownie zostały włączone (jako 13. kompania SS-Hauptsturmführera Klinga) do 1. Pułku Pancernego dywizji „Leibstandarte SS Adolf Hitler” SS-Brigadeführera Wischa, która po blisko dwumiesięcznym pobycie w słonecznej Italii ponownie została przerzucona na front wschodni. W sumie w kontratajcie wzięło udział przeszło sześćdziesiąt PzKpfw VI, które, jak to onegdaj bywało miały rozstrzygnąć o wyniku rozpoczynanej bitwy. Niestety większość z nich została rozdysponowana pomiędzy biorące udział w kontruderzeniu jednostki piechoty i grenadierów, co w bardzo widoczny sposób zmniejszyło siłę ich uderzenia. Mimo to już w pierwszej fazie bitwy załoga czołgu „S12” SS-Schütze Skerbinza z 8. kompanii zniszczyła pięć T-34 i jeden T-60. Jeszcze lepszy wynik osiągnęła załoga „Tygrysa” „S21” SS-Untersturmführera Wittmanna, która w toku całodziennego bitwy 1. Pułku Pancernego SS z czołgami trzech sowieckich korpusów pancernych (!) pod Brusilowem, wyeliminowała z boju dwadzieścia czołgów T-34 oraz siedemnaście armat przeciwpancernych i haubic. Inne załogi miały niewiele gorsze rezultaty i do wieczora szlak, którym poruszały się kompanie „Tygrysów” usiany był wrakami wielu sowieckich czołgów.

W ciągu następnego dnia kontrofensywy opór Rosjan stał się coraz bardziej zacięty. Przekonały się o tym także załogi „Tygrysów”, którym przyszło się zmierzyć m.in. z nowymi sowieckimi czołgami T-34/85. O dużej sile rażenia ich nowych armat bardzo boleśnie przekonali się zwłaszcza czołgąrcy 8. kompanii, którzy 16 listopada w rejonie Żytomierza stracili trzy czołgi. W jednym z nich poległ dowódca kompanii, SS-Obersturmführer Tensfeld. Dowództwo objął po nim SS-Obersturmführer Kalls. Straty były duże, ale w ciągu Tygodnia LIX. Korpusowi Armijnemu udało się uporządkować sytuację pod Korosteniem, zaś XXXVIII. Korpusowi Pancernemu odbić teren w rejonie Żytomierz-Radomyśl-Brusilow-Fastów. Niemcy wdarli się na 80 kilometrów w głąb sowieckiej obrony. Ich dalszy marsz został zatrzymany przez gwałtowne pogorszenie pogody. Przerwę w walce obie strony wykorzystały na przegrupowanie swych sił. Na przełomie grudnia i stycznia, z powodu dużych ubytków kadrowych, z frontu wycofana została dywizja „Das Reich”. Przerzucono ją do Francji w celu uzupełnienia stanów i przebrojenia. Na froncie pozostała jedynie grupa bojowa pod dowództwem SS-Obersturmbannführera Sommera. Obok dwóch batalionów grenadierów pancernych (po jednym z pułków „Deutschland” i „Der Führer”), dywizjonu artylerii, kompanii saperów, baterii artylerii przeciwlotniczej oraz kompanii łączności i służb, grupa ta dysponowała dwiema kompaniami czołgów, w

down in the sludge, both Soviet and German vehicles remained there for over two weeks, and General Hoernlein seized the opportunity to replenish his losses. Before this, the “Großdeutschland” panzer regiment handed down their operational tanks to the 13th Panzer Division, and by December 6 the regiment had only two active machines – a “Tiger” and a PzKpfw IV. Fourteen days later, the number of operational tanks rose to twenty one – five PzKpfw III, eleven PzKpfw VI and five PzKpfw VI. With the Red Army resuming their offensive on December 24, from Kiev due west, reinforcements reached the Germans just in time. That day, Marshall Vatutin, commander of the 1st Ukrainian Front, directed five armies to the south and south-westerly directions. Five days later, 150 kilometres down south-east, in the German’s 8th Army sector, Marshall Konyev launched his 2nd Ukrainian Front’s offensive to the west at Kirovograd. The town’s defensive force included nine of the last operational “Tigers” from Capitan Graf von Kageneck’s 503rd Heavy Tank Battalion. In the course of the battle, the battalion was transferred to the back lines, and was directly subordinated under Army Group “South” command. On January 3, the battalion received forty five new tanks. Till that time, the defensive operation of Kirovograd was placed into the hands of twenty seven “Tigers” from the 506th Battalion, which had been reassigned there from Krivoy Rog.

“TIGER” UNITS IN ITALY – 1943.

At the time when divisions of the Army Group “South” were retreating to the Dnieper River, the situation for the German army in Italy was becoming somewhat more complicated. Immediately after gaining control of Messina, the Allies commenced their barrage on German and Italian positions, including attacks on battery coastal position in Calabria, between Reggio and Pellaro. Supported by battleships, cruisers, and destroyers, the offensive was a clear cut message for the German/Italian confederation that the Allies had no intention of stopping at

„Tygrys” w akcji na froncie wschodnim, 1943 rok. “Tiger” in action, Eastern Front, 1943. [CAW]

Czołgi PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z *schwere Panzerkompanie „Meyer”* na przełęczy Brenner w lipcu 1943 roku. PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 tanks from the *schwere Panzerkompanie “Meyer”* on Brenner Pass in July 1943. [CAW]

których wyposażeniu znalazło się m.in. 5 „Tygrysów”. Załogi tych wozów jeszcze w grudniu uczestniczyły w kilku starciach z Rosjanami w okolicy Kijowa i Żytomierza. Rezultatem tych starć było blisko sześćdziesiąt zniszczonych czołgów wroga. Nie mniej aktywny był 509. batalion, nad którym w międzyczasie dowództwo objął major Gierka. Pod jego dowództwem, 7 grudnia, czołgiści batalionu wzięli udział w walce z dużą grupą sowieckich czołgów pod Nowosiolkami. „Tygrysy” zniszczyły wówczas bez strat własnych dwadzieścia jeden czołgów T-34. Szczególna pracowite dla czołgistów 509. batalionu były Święta Bożego Narodzenia. Już w Wigilię czołgi majora Gierki zostały zaangażowane w bitwę w rejonie miast Żytomierz-Berdyczów. Pierwszego dnia świąt batalion stracił dwa „Tygrysy”. Na tym nie skończyły się niepowodzenia. 26 grudnia poległ dowódca 2. kompanii porucznik Kameke. 27 grudnia Sowieci zdobyli nieuszkodzony czołg plutonowego Starsza („324”) z 3. kompanii. Ostatniego dnia grudnia batalion utracił kolejne dwa czołgi. Jeden z nich wpadł do rzeki, gdy załamał się most, po którym właśnie przejeżdżał. Pomimo strat poniesionych w pierwszych dniach 1944 roku batalion dysponował jeszcze trzydziestoma sprawnymi czołgami.

W listopadowych i grudniowych walkach z Rosjanami brał udział także III. Batalion Czołgów Ciężkich dywizji „Großdeutschland”, który już 16 listopada walczył z Rosjanami w okolicy wsi Ljubimowka. Tego dnia nieliczne „Tygrysy” stawiały skuteczny opór znacznie silniejszemu nieprzyjacielowi. W starciu tym załoga tylko jednego PzKpfw VI, dowodzona przez porucznika Bayera, zniszczyła aż dziesięć sowieckich czołgów. Dwa dni później w kontratajcie przeprowadzonym przez *Kampfgruppe „Gomille”* pod wsią Meszinka, wspierani

Sicily and that any day now they can be expected to hit the Apennine peninsula. Amongst the divisions appointed with the defence of sunny Italy, were two “Tiger” units. The first, was a company under the command of Lieutenant Meyer (*schwere Panzerkompanie “Meyer”*). Formed on July 28, 1943, the company was made up of equipment from the training 500th Battalion’s (including technical emergency vehicles, armoured transporters, trucks and 8 “Tigers”). On July 30, the company’s soldiers received immediate orders to leave for Sicily, with the mission of providing support for the defensive effort of General Hube’s XIVth *Panzer Korps*. On the last day of July, Meyer’s soldiers reached Innsbruck by rail, and from there crossed the Brenner Pass into Italy. Germany’s deficit at Sicily, together with the forced withdrawal from the island, resulted in a decision by the Chief of Command to withhold all “Tigers” from the island and position them on the mainland. In August, the company was subordinated into the “Furbach” Strike Group (*Kampfgruppe “Furbach”*) under the command of the 132nd *Panzer Grenadier Regiment*. The transfer was only brief, and next week the group was once again subordinated into the 46th Tank Destroyer Battalion (46th *Panzerjäger Abteilung*). Second “Tiger” unit sent to Italy belonged to the 101st SS Heavy Tank battalion. This unit was formed on 19 July 1943, upon the foundation of the 13th Heavy Tank Company “*Leibstandarte SS Adolf Hitler*” division. Its training ground, the Sennelager-Süd was located near Paderborn. On August 23, twenty seven of the battalion’s tanks, under the command of *SS-Sturmabführer* von Westernhagen, received orders to head for Verona.

Last week of August, for both German units, was a week of training and waiting in anticipation for the Allies’ attack. Not

przez „Tygrysy” III. batalionu majora Gomille, żołnierze dywizji „Großdeutschland” rozbili kolejnych dwadzieścia dziewięć sowieckich T-34. W trakcie tych walk nastąpiła istotna zmiana na stanowisku dowódcy pułku pancernego dywizji. Dotychczasowy dowódca tej jednostki – pułkownik Strachwitz, został odwołany do Niemiec, gdzie wkrótce miał objąć dowództwo nad 1. Dywizją Pancerną, zaś jego miejsce, czasowo, zajął major Pfeffer. Nowy dowódca obejmował swe stanowisko w nienajgorszej sytuacji, bowiem dzięki wysiłkowi służb remontowych park maszynowy pułku pancernego znacznie się rozrósł i 21 listopada na stanie II. i III. batalionu znajdowało się siedem PzKpfw III, trzynaście PzKpfw IV i aż czternaście PzKpfw VI. Nieco wzmocnione zostały również jednostki grenadierów i piechoty. W końcu listopada wszystkie te pododdziały wydzieliły ze swych sił „grupy uderzeniowe” i przeprowadziły kontratak na odcinku Sofijewka-Jekaterinowka. Uderzenie to zakończyło się kompletnym fiaskiem. Na całe szczęście w pierwszych dniach grudnia nacierające oddziały sowieckie znacznie oddaliły się od swoich baz zaopatrzeniowych i ich siła nacisku na pozycję dywizji znacznie osłabła. Wpływ na to miała również stale pogarszająca się pogoda, która, tak jak w poprzednich latach wojny, zamieniła pole bitwy w morze błota. W brunatnej mazi ugrzęzły wszystkie pojazdy mechaniczne, zarówno sowieckie, jak i niemieckie, i dywizja generała Hoernleina zyskała przez to przeszło

sił przez Chief of Command to withhold all “Tigers” from the island and position them on the mainland. In August, the company was subordinated into the “Furbach” Strike Group (*Kampfgruppe “Furbach”*) under the command of the 132nd *Panzergranadier Regiment*. The transfer was only brief, and next week the group was once again subordinated into the 46th Tank Destroyer Battalion (*46th Panzerjäger Abteilung*). Second “Tiger” unit sent to Italy belonged to the 101st *SS Heavy Tank Battalion*. This unit was formed on 19 July 1943, upon the foundation of the 13th Heavy Tank Company “*Leibstandarte SS Adolf Hitler*” division. Its training ground, the Sennelager-Süd was located near Paderborn. On August 23, twenty seven of the battalion’s tanks, under the command of *SS-Sturmbannführer* von Westernhagen, received orders to head for Verona.

Last week of August, for both German units, was a week of training and waiting in anticipation for the Allies’ attack. Not leaving much time for the Germans to wait, on 3 September 1943, exactly at 04:30, the Allies crossed into the Strait of Messina. That day, two divisions of General Montgomery’s 8th Army made their landing between Reggio and San Giovanni. Unhindered by General Fries 29th *Panzergranadier Division* of *LXXVIth Panzer Korps* stationed there at the time, Montgomery’s units advanced north in the direction of Cantanzaro and Nicastro. That day, the German Abwehry prediction materialised at Cassibile, Sicily, where their long time

Czołgi PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 z *schwere Panzerkompanie „Meyer”* na przełęczy Brenner w lipcu 1943 roku. PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 tanks from the *schwere Panzerkompanie “Meyer”* on Brenner Pass in July 1943. [CAW]

Fabrycznie nowy czołg PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 przydzielony do 101. SS-schwere Panzer Abteilung, Włochy, wrzesień 1943 roku. Czołg nie posiada żadnych oznaczeń. *A factory-fresh PzKpfw VI „Tiger” Ausf. H1 tank attached to the 101st SS- schwere Panzer Abteilung, Italy in September 1943. Tank without any markings. [ADM]*

dwa tygodnie na uzupełnienie strat. Zanim to jednak nastąpiło pułk pancerny „Großdeutschland” przekazał większość sprawnych czołgów do 13. Dywizji Pancerniej i 6 grudnia na stanie pułku znajdowały się zaledwie dwa sprawne czołgi – jeden „Tygrys” i jeden PzKpfw IV. Czternaście dni później liczba sprawnych czołgów wzrosła do dwudziestu jeden – pięciu PzKpfw III, jedenastu PzKpfw IV i pięciu PzKpfw VI. Wzmocnienia dotarły w samą porę, gdyż już 24 grudnia Armia Czerwona wznowiła ofensywę na zachód z pozycji wokół Kijowa. Tego dnia marszałek Watutin, dowódca 1. Frontu Ukraińskiego, skierował na południe i południowy zachód pięć armii. Pięć dni później, 150 kilometrów dalej na południowy wschód, w sektorze niemieckiej 8. Armii, 2. Front Ukraiński marszałka Koniewa uderzył na zachód w kierunku Kirowogradu. Miasta broniło m.in. ostatnich dziewięć sprawnych „Tygrysów” 503. Batalionu Czołgów Ciężkich kapitana Graf von Kagenecka. W toku walk batalion został odesłany na tyły i bezpośrednio podporządkowany dowództwu Grupy Armii „Południe”. 3 stycznia 1944 roku jego żołnierze otrzymali czterdzieści pięć nowych czołgów. Do tego czasu ich zadania związane z obroną Kirowogradu przejęły załogi dwudziestu siedmiu „Tygrysów” 506. batalionu, przerzuconych tu z rejonu Krzywego Rogu.

TYGRYSY W POŁUDNIOWYCH WŁOSZECH – 1943

W czasie, gdy walczące na Wschodzie dywizje Grupy Armii „Południe” cofały się nad Dniepr, mocno skomplikowało się położenie wojsk niemieckich we Włoszech. Natychmiast po zajęciu Messyny artyleria aliancka rozpoczęła ostrzeliwanie

collaborators signed off a truce with the Allies. In defiance of an agreement, on September 8, at midday, General Eisenhower announced the Italian’s pact. The Germans reacted immediately, and put operation Fall “Achse” into force. As a result of the manoeuvre, Rome was seized, General Garboni’s motorised corps deactivated and the rest of the Italian armies – not only stationed in Italy, but Yugoslavia, Greece, Albania and France – completely disarmed. Taking advantage of the chaos, the Allies set in motion another offensive operation codenamed “Avalanche”. That day, landing at Salerno in aid of the British 8th Army, who was pressing forward in Calabria, came compatriots from General McCary’s Xth Corps and General Dawley’s American VIth Corps. Together the force made up the 5th Army, under command of the American General Mark Clark. At this time, the British 1st Paratroops Division, as part of operation “Slapstick”, secured the port in Taranto and begun their pursuit of German units withdrawing back to Bari and Foggia. At Salerno, the Germans tried to place a counter-attack, but by 15 September all their efforts proved futile against the firepower of the Allies’ invasion fleet and air attacks. Over the next few days, General Clark was joined by the British 8th Army, and together begun to drive the enemy into Naples. Naples, like Foggia, fell into Allies control on October 1, 1943. At that time, Lieutenant Meyer’s “Tiger” company was reassigned to a small town of Borgoforte, near Mantua.

With the onset of Autumn 1943, in aid of the Germans came the weather. Torrential rain changed roads to swamps, and small streams to wild rivers. Mountainous terrain, criss-crossed with numerous water obstacles, proved to be an ideal environment for a defensive operation and provided a chance to stop any fur-

niemieckich i włoskich pozycji oraz baterii nadbrzeżnych w Kalabrii, pomiędzy Reggio, a Pellaro. Do akcji weszły także pancerniki, krążowniki i niszczyciele, dając tym samym Niemcom i Włochom do zrozumienia, że Sprzymierzeni nie poprzestaną na zajęciu Sycylii i lada dzień można się ich spodziewać na Półwyspie Apenińskim. W tym czasie niemieckimi jednostkami stacjonującymi na południu Włoch kierował, jako *Oberbefehlshaber Süd*, marszałek Kesselring. Bezpośrednio podlegała mu 10. Armia generała Heinricha von Vietinghoffa. Tworzyły ją, trzymające front w Kalabrii, XIV. i LXXVI. Korpus Pancerny oraz stacjonujący w rejonie Rzymu XI. Korpus. Armia von Vietinghoffa wspierana była przez 2. Flotę Powietrzną marszałka von Richthofena. Na terytorium Austrii stacjonowała Grupa Armii „B”. Już 15 lipca 1943 roku Hitler wyznaczył na jej dowódcę marszałka Rommla, który przebywał ze swym sztabem w Bawarii. Armia słynnego „Lisa Pustyni” składała się z LXXXVII. Korpusu Armijnego i LI. Korpusu Górskiego. W składzie tego ostatniego znalazła się m.in. przysłana spod Kurska Dywizja Grenadierów Pancernych SS „*Leibstandarte SS Adolf Hitler*”. Wojska Rommla miały wspierać jednostki 10. Armii, czekały jednak na rozwój wydarzeń, gdyż niemiecki wywiad donosił o tym, iż dotychczasowy sojusznik Niemiec zamierza przejść na stronę aliantów.

Wśród jednostek wyznaczonych do obrony słonecznej Italii znalazły się również dwie jednostki „Tygrysów”. Pierwszą była kompania czołgów ciężkich porucznika Meyera (*schwere Panzerkompanie „Meyer”*). Jednostka została sformowana 28 lipca 1943 roku i tego samego dnia wyposażona w sprzęt (wozy pogotowia technicznego, transportery opancerzone, samochody ciężarowe, oraz 8 „Tygrysów”) pochodzący z pojazdów 500. Batalionu Szkolnego. 30 lipca żołnierze kompanii otrzymali rozkaz natychmiastowego wyruszenia na Sycylię, aby wesprzeć broniące jej oddziały XIV. Korpusu Pancernego generała Hube. W ostatnim dniu lipca, transportem kolejowym, żołnierze Meyera dotarli do Innsbrucku, a stamtąd poprzez przełęcz Brenner do Włoch. Porażki wojsk niemieckich i wynikająca z tego konieczność ewakuacji garnizonu wyspy spowodowały jednak, że naczelne dowództwo postanowiło zatrzymać „Tygrysy” we Włoszech. W sierpniu kompania została włączona w skład Grupy Bojowej „Furbach” (*Kampfgruppe „Furbach”*), na której czele stał dowódca 132. Pułku Grenadierów Pancernych. Przynależność była chwilowa, bowiem w niespełna tydzień później kompania stała się częścią składową 46. Dywizjonu Niszczycieli Czołgów (46. *Panzerjäger Abteilung*). Drugi przysłany do Włoch pododdział „Tygrysów” pochodził ze 101. Batalionu Czołgów Ciężkich SS. Jednostka ta powstała 19 lipca 1943 roku na bazie 13. kompanii czołgów ciężkich dywizji „*Leibstandarte SS Adolf Hitler*”. Miejscem szkolenia batalionu był poligon Sennelager-Süd koło Paderbornu. 23 sierpnia dwadzieścia siedem czołgów batalionu, którego dowódcą został SS-*Sturmbannführer* Heinz von Westernhagen, zostało wysłanych do Werony.

Ostatni tydzień sierpnia upłynął żołnierzom obu wyżej przedstawionych oddziałów na nieustannych ćwiczeniach i oczekiwaniu na spodziewany atak aliantów. Ci nie kazali na siebie zbyt długo czekać i 3 września 1943 roku, punktualnie o godzinie 4.30, rozpoczęli forsowanie Cieśniny Mesyńskiej. W tym samym dniu dwie dywizje 8. Armii generała Montgomery’ego wylądowały pomiędzy Reggio a San Giovanni. Jednostki te nie napotkały większego oporu ze strony niemieckiej 29. Dywizji Grenadierów Pancernych generała Friesa z LXXVI. Korpusu Pancernego i w krótkim czasie posunęły się na północ, w stronę miejscowości Cantanzaro i Nicastro. W tym

ther advance of an Allies attack. Making best use of the opportunity, the Germans carried out counter-operations throughout October and November, eventually succeeding at bring the Allies offensive to a halt. Both “Tiger” units were not given the chance to add to this success. At the end of October, the 101st SS Battalion, together with the entire “LSSAH” *Panzer Grenadier Division*, was re-transferred to the Eastern Front. The mud, that had previously helped the Germans in their effort to stop the Allies, had now proved to be too much for Lieutenant Meyer’s fiftysix ton “Tigers”. In November 1943, the company was first switched to Voghera-Tortona-Alessandria area, then to Modena. In December 1943, it was finally repositioned to a little town of Ceccignola. Located south of Rome, Ceccignola seemed like the perfect place for a well deserved rest. Here, far from the noise of the battle, Meyer’s troops had hoped to spend their time peacefully. They could not have foreseen, that the Allies, exhausted by the bloodied yet unfruitful battle along the Gustav Line on the road to Rome, would still decide to coordinate a strike south of the Italian capital. When the Allies hit Anzio and Nettuno on 21 January 1944, “*Tigergruppe Schwebbach*”, under command Captain Schwebbach’s command, was one of the first units to lead the fight against the enemy.

BIBLIOGRAFIA/BIBLIOGRAPHY:

Materiały źródłowe/Sources:

- Müller-Hillebrand B., *Das deutsche Heer 1939–1945*, Frankfurt am Main 1956
- Natziger G., *The German order of Battle*, Greenhill, London 2000
- Wspomnienia/Memories:*
- Bradley O., *Żołnierska epopeja*, Warszawa 1989
- Carius O., *Wspomnienia*, Warszawa 2005
- Fieduniński I., *Na alarm*, Warszawa 1964
- Guderian, *Wspomnienia żołnierza*, Warszawa 1991
- Halder H., *Dziennik wojenny*, tom II i III, Warszawa 1970
- Hoth H., *Panzer-Operationen*, Heidelberg 1956, (wyd. ros. *Tankowyje srazenia*, Moskwa 1961)
- Kesselring A., *Żołnierz do końca*, Warszawa 1996
- Kuźniewicz N., *Zwycięskim kursem*, Warszawa 1976
- Manstein E., *Stracone zwycięstwa. Wspomnienia 1939- 1944*, Warszawa 2001
- Mierieckow K., *Pół wieku w mundurze*, Warszawa 1972
- Montgomery B. L., *Wspomnienia*, Warszawa 1961
- Patton G., *Wojna jak ją poznałem*, Warszawa 1989
- Rotmistrow P., *Czołgi wczoraj i dziś*, Warszawa 1974
- Sajer G., *Zapomniany żołnierz*, Gdańsk 2001
- Żukow G., *Wspomnienia i refleksje*, Warszawa 1976
- Materiały statystyczne/Statistics:*
- Encyklopedia II wojny światowej*, Warszawa 1975
- Kroener B., *Die personellen Ressourcen des Dritten Reiches im Spannungsfeld zwischen Wehrmacht, Bürokratie und Kriegswirtschaft 1939-1942*, w: *Das Deutsche Reich und der Zweite Weltkrieg*, Stuttgart 1988
- Opracowania/Sources:*
- Agte P. Michael Wittmann, Winnipeg 1996
- Alisby Ch., *Piekło na froncie wschodnim*, Warszawa 2001
- Antonow A., Artamanow B., *Czołg*, Warszawa 1957
- Anfiłow W., *Krach „Blitzkriegu”*, Warszawa 1978
- Bortnowski W., *W pierścieniu blokady*, Łódź 1976
- Boucher J., *Broń pancerna w wojnie*, Warszawa 1959
- Carell P., *Spalona ziemia*, Warszawa 2003
- Clark A., *Barbarossa: The Russian-German Conflict, 1941-1945*, New York 1965
- Czakowski A., *Blokada*, Warszawa 1976
- Davis B., Sharpe M., *Grossdeutschland Guderian’s Eastern Front Elite*, Ian Allan Publishing, 2001

dniu przewidywania niemieckiej *Abwehry* stały się faktem – dotychczasowi sojusznicy Niemców Włosi podpisali w Cassibile na Sycylii porozumienie z aliantami o zawieszeniu broni. 8 września po południu, wbrew zawartej umowie, naczelny dowódca aliantów, generał Eisenhower, ogłosił przez radio wiadomość o układzie zawartym z Włochami. Niemcy zareagowali bardzo szybko. Przystąpili do realizacji, przygotowywanej już od pewnego czasu, operacji noszącej kryptonim *Fall „Achse”*. W jej wyniku zajęli Rzym, unieszkodliwili włoski korpus zmotoryzowany generała Garboniego oraz rozbroili większość wojsk dotychczasowego sojusznika, które stacjonowały nie tylko we Włoszech, ale również w Jugosławii, Grecji, Albanii i Francji. Korzystając z powstałego zamieszania 9 września alianci przeprowadzili kolejną operację desantową noszącą kryptonim *„Avalanche”*. Tego dnia w sukurs Brytyjczykom z 8. Armii, którzy napierali na wojska niemieckie w Kalabrii, przyszl ich rodacy z X. Korpusu generała McCary’ego i Amerykanie z VI. Korpusu generała Dawley’a, którzy wylądowali pod Salerno. Całość tych sił tworzyła 5. Armie, którą dowodził amerykański generał Mark Clark. Równocześnie brytyjska 1. Dywizja Powietrzno-Desantowa, w ramach operacji *„Slapstick”* zajęła port w Tarenzie i podjęła pościg za niemieckimi jednostkami cofającymi się w stronę Bari i Foggia. Pod Salerno Niemcy próbowali kontratakować, ale do 15 września wszystkie ich natarcia załamały się w ogniu alianckiej floty inwazyjnej i na skutek działań brytyjskiego i amerykańskiego lotnictwa. W ciągu następnego dnia do oddziałów generała Clarka dołączyła brytyjska 8. Armia i wraz z nią zaczęła wypierać jednostki niemieckie w stronę Neapolu. Miasto to, podobnie jak Foggia, znalazło się w alianckich rękach 1 października. W owym czasie kompania *„Tygrysów”* porucznika Meyera została przerzucona do, położonej nieopodal Mantui, niewielkiej miejscowości Borgforte.

Wraz z nastaniem jesieni w sukurs Niemcom przysłała pogoda. Zaczęły padać ulewne deszcze, które zamieniły większość dróg w bagna, zaś niewielkie strumienie w rwące rzeki. Górzysty teren, pocięty licznymi przeszkodami wodnymi, idealnie nadawał się do walk obronnych i dawał Niemcom szansę powstrzymanie nacierających wojsk. Niemcy skorzystali z tej szansy i w toku zaciętych walk toczonych przez większą część października i listopada zatrzymali aliancką ofensywę. Obydwu jednostkom *„Tygrysów”* nie dane było uczestniczyć w tym sukcesie. W końcu października 101. batalion został, wraz z całą dywizją *„LSSAH”*, ponownie przerzucony na front wschodni, zaś błoto, które powstrzymało aliantów, niemożliwym uczyniło również wprowadzenia do walki pięćdziesięciotonowych *„Tygrysów”* kompanii Meyera. W listopadzie kompania została przerzucona najpierw do rejonu Voghera-Tortona-Alessandria, potem do Modeny, a stamtąd, w grudniu, do niewielkiej miejscowości Ceccignola. Położona na południe od Rzymu Ceccignola wydawała się idealnym miejscem na odpoczynek. Tu, z dala od bitewnego zgiełku, żołnierze Meyera mieli nadzieję miło spędzić czas. Nie przewidzieli jednak tego, że alianci, zmęczeni krwawymi i bezowocnymi szturmami na umocnienia zagradzającej im drogę do Rzymu Linii Gustawa, właśnie na południe od włoskiej stolicy postanowili przeprowadzić swoją następną operację desantową. Gdy 21 stycznia 1944 roku uderzyli pod Anzio i Nettuno kompania, dowodzona wówczas przez kapitana Schwebbacha i określana jako *„Tigergruppe Schwebbach”*, była jedną z pierwszych jednostek, które miały stawić czoła lądującym wojskom alianckim.

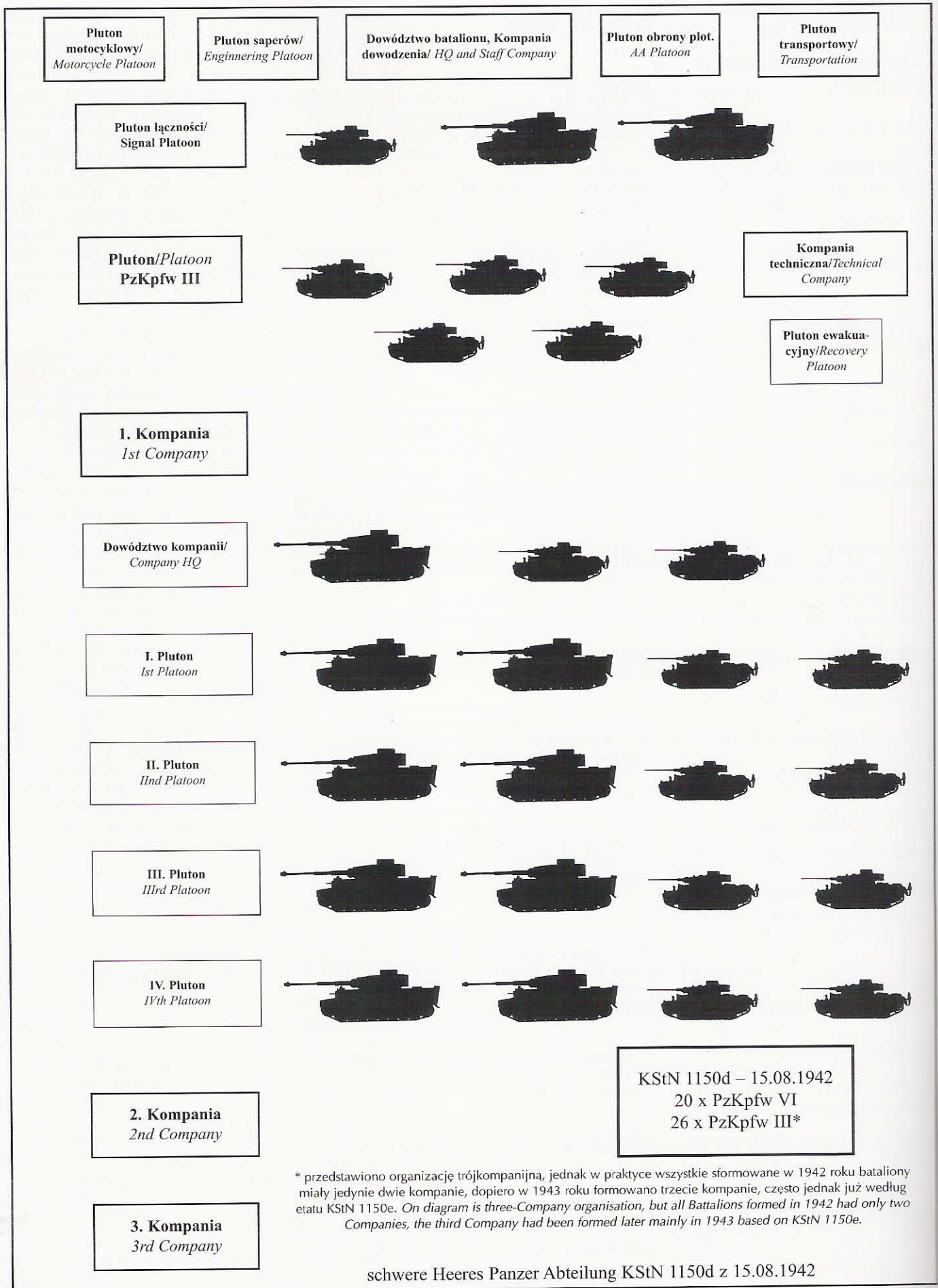
Opis działań czołgów *„Tiger”* na wszystkich frontach w 1944 roku będzie przedmiotem kolejnego opracowania, które ukaże się w br.

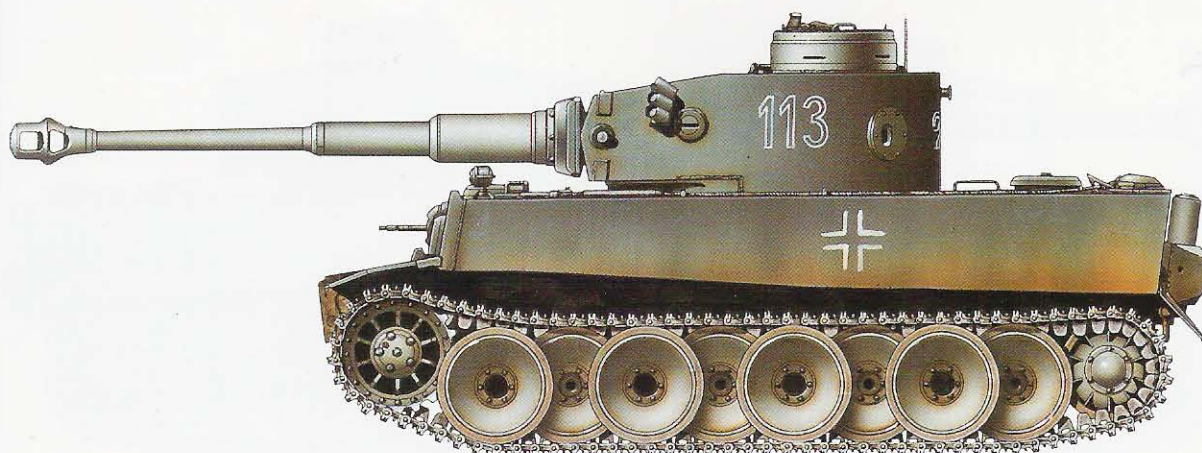
- Dzieszyński, Leningrad 1941-1944, Warszawa 1986
 Feist U. Culver B., Tiger I, Redford Notts, 1992
 Forty G., Royal Tank Regiment, London 1989
 Gaure L., The Siege of Leningrad, Oxford and Stanford 1962
 Glantz D. M., Stumbling Colossus: the Red Army on the Eve of World War, University of Kansas, 1998.
 Glantz, D. M., House J., When Titans Clashed: How the Red Army Stopped Hitler, University of Kansas, 1995
 Haupt W., Army Group „North”. The Wehrmacht in Russia 1941-1945, Historia Wielkiej Wojny Narodowej Związku Radzieckiego 1941-1945, pod red. A. Pospielowa, Warszawa 1964-1965
 Jackson W., The North African Campaign 1940-1943 Batsford 1975
 Jentz T., Panzertruppen 1933-1942, Schiffer, Atglen 1996
 Jentz T., German’s Tiger Tanks Tiger I and II Combat Tactics, Schiffer, Atglen 1997
 Jentz T., German’s Panzer in WW II, Schiffer, Atglen 1998
 Jentz T., German’s Tiger Tanks NbFz to Tiger I, Schiffer, Atglen 1996
 Jung H. J., The History of Panzerregiment „Großdeutschland”, J.J. Fedorowicz Publishing, Winnipeg 1995
 Kleine E., Kühn V., Tiger J.J. Fedorowicz Publishing, Winnipeg 1989
 Ledwoch J., Waffen-SS. Jednostki Pancerne, Warszawa 1993
 Ledwoch J., Czołgi niemieckie 1933-1945, Warszawa 1994
 Lucas J., Germany’s Elite Panzer Force: „Grossdeutschland”, MacDonald’s and Jane’s, London, 1978
 Lucas J., Panzer Elite. The history of Nazi Germany’s crack Grossdeutschland Corps, Tempus Publishing Ltd., 2000
 Magnuski J., Wozy bojowe, Warszawa 1960
 Nipe G., Last victory in Russia, Atglen 2000
 Piekalkiewicz J., Wojna pancerna 1939-1945, Warszawa 1997
 Piekalkiewicz J., Rommel tajna służba w Północnej Afryce 1941-1943, Warszawa 1997
 Restayn J., Tiger I on the Eastern Front, Histoire and Collection, Paris 1997
 Restayn J., Tiger I on the Western Front, Histoire and Collection, Paris 2000
 Quarrie B., Panzer-Grenadier Division „Grossdeutschland”, Osprey Publishing Group, London, 1977
 Scheibert H., Panzer Grenadier Division „Grossdeutschland”, Squadron Publications, 1987
 Schneider W., Tigers in Combat, vol. I, J.J. Fedorowicz Publishing Winnipeg 1994
 Schneider W., Tigers in Combat, vol. II, J.J. Fedorowicz Publishing Winnipeg 1998
 Spaeter H., Panzerkorps „Grossdeutschland”: A Pictorial History, Publishing Ltd, West Chester, 1990
 Spaeter H., The History of the Panzerkorps „Grossdeutschland”, vol. I, II, Winnipeg, 1992, 1995
 Simpson G. L., Tiger Ace, Schiffer, Atglen 1994
 Solarz J., Charków 1943, Warszawa 2001
 Solarz J., Afryka 1942-1943, Warszawa 2001
 Solarz J., Sycylia 1943, Warszawa 2002
 Solarz J. Grossdeutschland, vol. I, Warszawa 2003
 Solarz J. Grossdeutschland, vol. II, Warszawa 2005
 Solarz J. Dywizja Pancerna SS Wiking 1940-1945, Warszawa 2003
 Solarz J., Das Reich 1940-1945, Warszawa 2005
 Weidinger O., Division Das Reich. Der Weg der 2. SS-Panzer-Division „Das Reich”. Die Geschichte der Stammdivision der Waffen-SS. Band III: 1941-1943, Osnabrück 1973
 Weidinger O., Division Das Reich. Der Weg der 2. SS-Panzer-Division „Das Reich”. Die Geschichte der Stammdivision der Waffen-SS. Band IV: 1943, Osnabrück 1979
 Weidinger O., Division Das Reich. Der Weg der 2. SS-Panzer-Division „Das Reich”. Die Geschichte der Stammdivision der Waffen-SS. Band V: 1943-1945, Osnabrück 1982
 Wykes A., The Siege of Leningrad: Epic of Survival, London 1968.

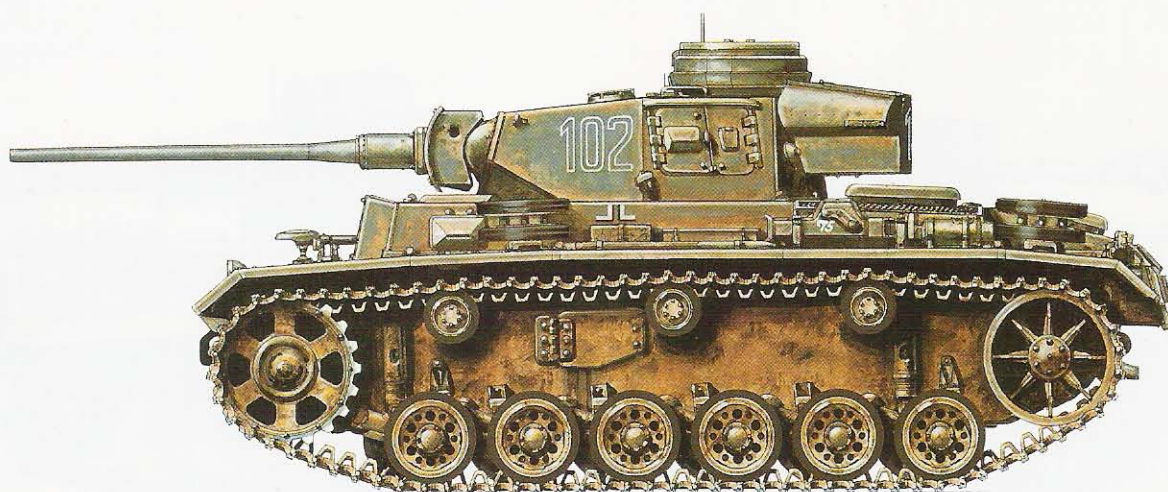
Jednostka/Unit	Dowódca/Commander
<i>Heer (schwere Heeres Panzer Abteilung)</i>	
501. sHPzAbt	Major Hans-Georg Lueder (05.1942–02.1943) Major Erich Löwe (09.1943–23.12.1943), RK, EL zaginiony w walce, poległ?/K.I.A. or M.I.A. p.o./provisional Hauptmann von Hammerstein Oberstleutnant von Legat (01.–08.1944)
502. sHPzAbt	Major Märker (08–11.1942) Hauptmann Wollschläger (11.1942–02.1943) Major Wolfgang Richter (02–07.1943) Hauptmann Friedrich Schmidt (07.–08.1943) Hauptmann Hans Lange (08–10.1943) Major Wilhelm Jähde (10.1943–03.1944) Major Schwaner (04.–08.1944) Hauptmann Ferdinand von Foester (08.1944–04.1945)
503. sHPzAbt	Oberstleutnant Post (05.1942–01.1943) Oberstleutnant Hohensel (01–05.1943) Hauptmann Clemens Graf von Kageneck (05.1943–02.1944). RK, EL Hauptmann Fromme (02–11.1944)
504. sHPzAbt	Major August Seidensticker (02.1943–05.1943) Hauptmann Friedrich Kühn (11.1943–09.1944) Major Werner Nill (09.1944–05.1945)
505. sHPzAbt	Major Bernhard Sauvant (02–08/09.–1943) RK, EL Hauptmann Paul von Nostitz-Wallwitz (08.–15.09.1943) poległ w walce/K.I.A. Hauptmann Werner Fr. von Beschwitz (09.1943–11.1944) RK
506. sHPzAbt	Major Gerhard Willing (07./23.10.1943) poległ w walce/K.I.A. Major Eberhard Lange (11.1943–1944)
507. sHPzAbt	Major Erich Schmidt (09.1943–08.1944) Hauptmann Fritz Schöck (08.1944–05.1945) RK
508. sHPzAbt	Major Helmut Hudel (01.–05.1944) Hauptmann Hans Stelter (08.1944–05.1945)
509. HsPzAbt	Hauptmann Hannibal von Lutichau (08–11.1943) Major Rudolf Gierka (11.1943–02.1944) Hauptmann Radtke (02.–04.03.1944) poległ w walce/K.I.A. Hauptmann Hans-Jürgen Burmester (03.1944–02.1945)
510. HsPzAbt	Major Kurt Gilbert (06.1944–1945) Oberst Grässel (1945) – dowódca/commander 14. Panzer Division
III. PzAbt „Großdeutschland”	Major Herbert Gomille (1943–1944) Oberstleutnant Baumgk (1944–08.1944) Hauptmann? Bock (1944–1945)
301. sHPzAbt (Fkl)	Hauptmann Werner Krämer (1944)
<i>Waffen SS (SS–schwere Panzer Abteilung)</i>	
101. sSSPzAbt	SS–Sturmabführer Heinz von Westernhagen (19.07.1943–08.11.1943) SS–Obersturmbannführer Leiner (09.11.1943–13.02.1944) SS–Obersturmbannführer Heinz von Westernhagen (13.02.1944–20.03.1945) poległ w walce/K.I.A. SS–Sturmabführer Kling (20.03.1945–08.05.1945)
102. sSSPzAbt	SS–Sturmabführer Laackmann (01.1944–03.1944) SS–Sturmabführer Hans Weiß (03.1944–18.08.1944) poległ w walce/K.I.A. SS–Sturmabführer Hartrampf (08.1944–05.1945)
103. sSSPzAbt	SS–Sturmabführer Paetsch (01.07.1943–04.02.1944) SS–Obersturmbannführer Leiner (04.02.1944–18.01.1945) SS–Sturmabführer Herzig (18.01.1945–08.05.1945)
104. sSSPzAbt	?
RK – Krzyż Rycerski (Ritter Kreuz), EL – Liście Dębowe Krzyża Rycerskiego (Eichenlaub)	

Dowódcy batalionów czołgów ciężkich. CO of *schwere Panzer Abteilungen*.

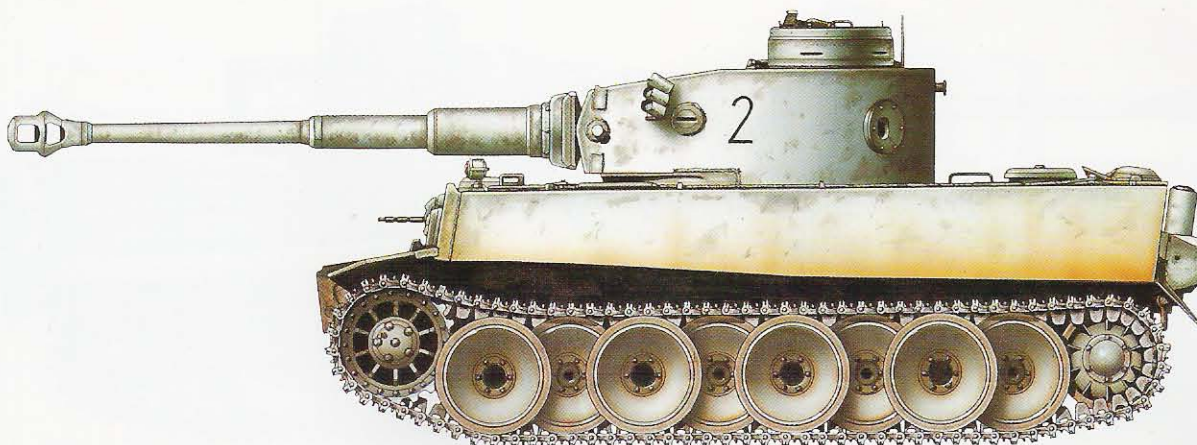

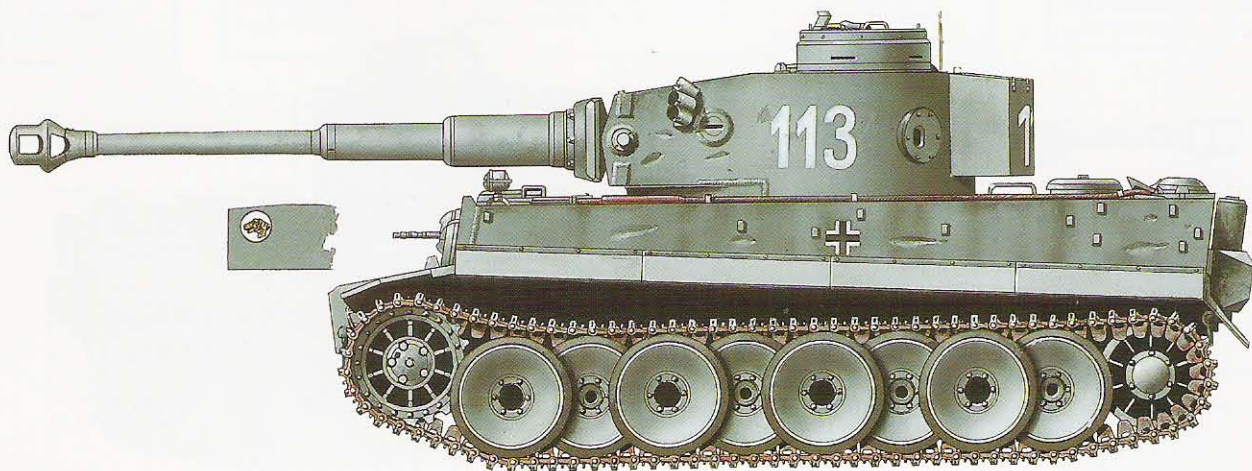
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich, rejon Leningradu, jesień 1942 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, Leningrad area, Autumn 1942.

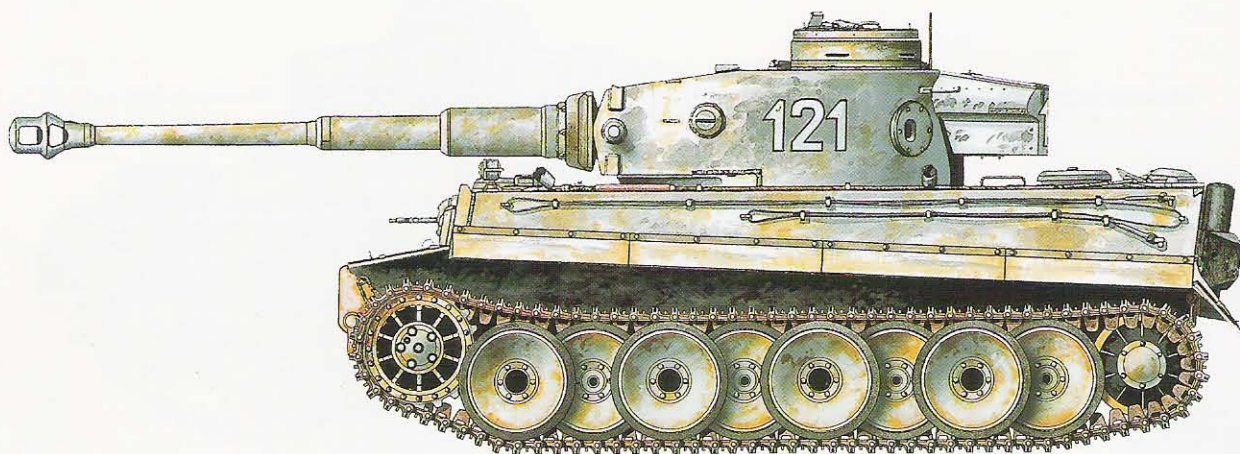
PzKpfw III Sd Kfz 141/1 Ausf. L z 1. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich, rejon Leningradu, jesień 1942 roku.
PzKpfw III Sd Kfz 141/1 Ausf. L of the 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, Leningrad area, Autumn 1942.

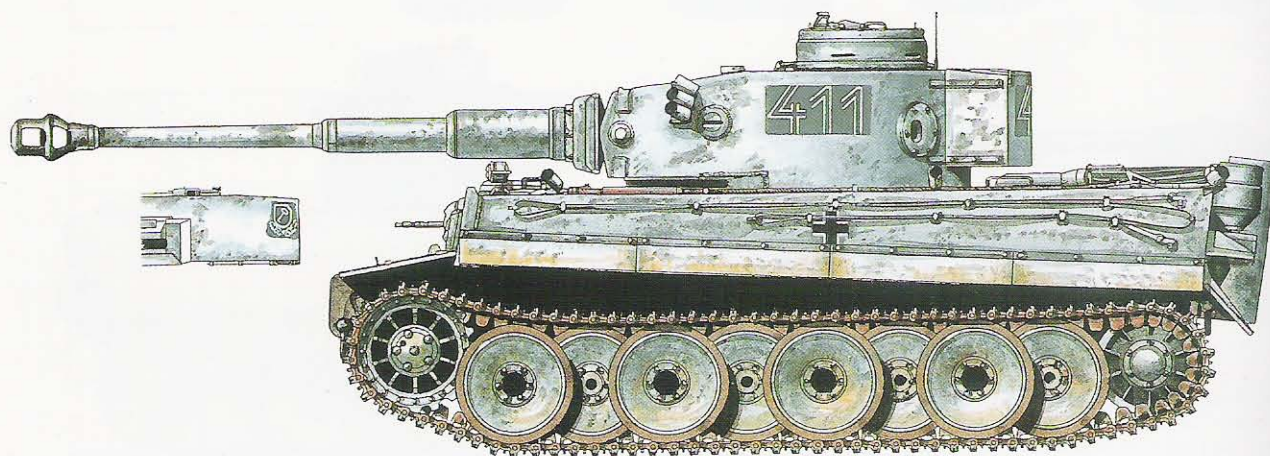
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich, jezioro Ładoga, luty 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, Lake Ladoga, February 1943.

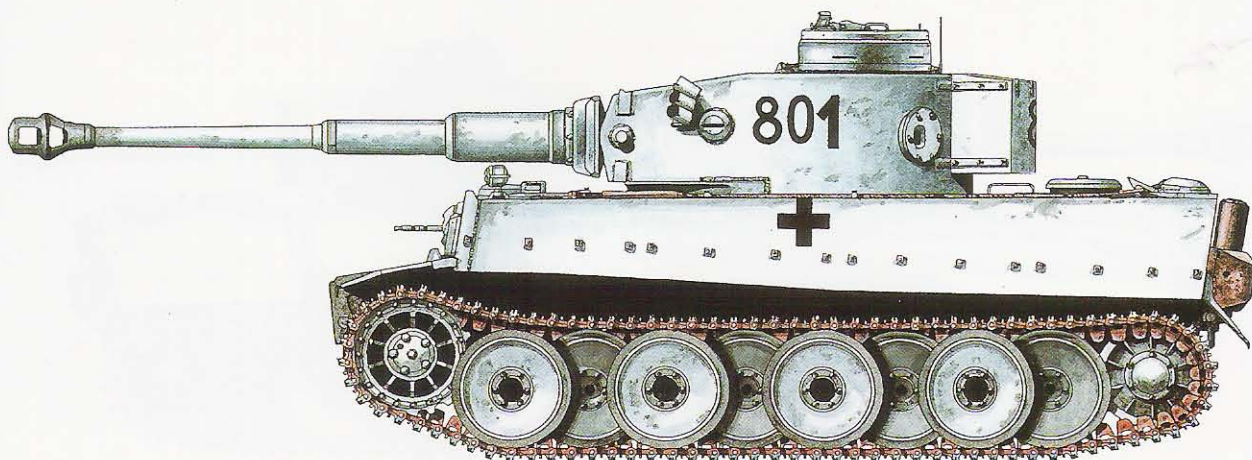
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, Proletaryatska, styczeń 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 1st Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Proletaryatska, January 1943.

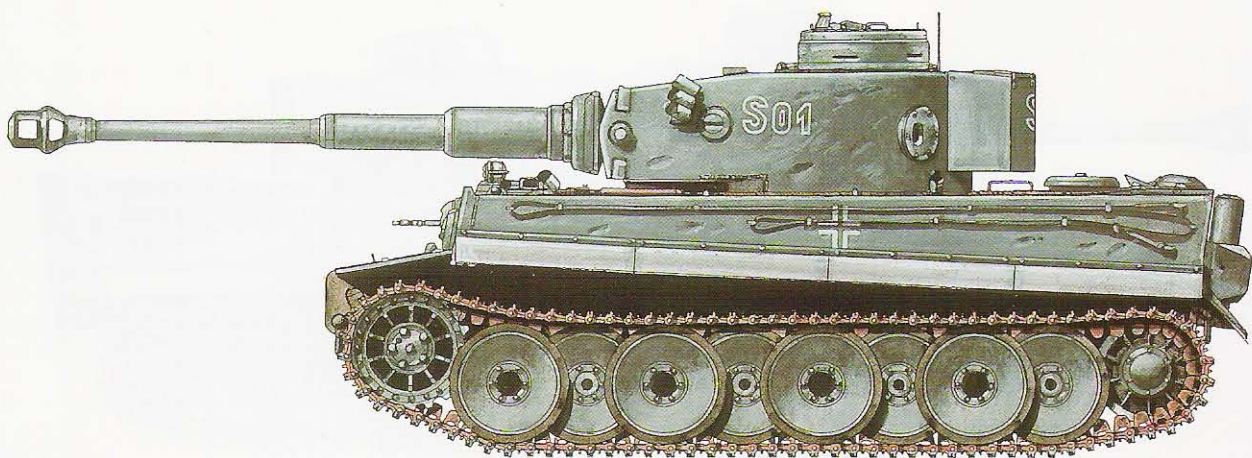
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, Proletaryatska, styczeń 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 1st Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Proletaryatska, January 1943.

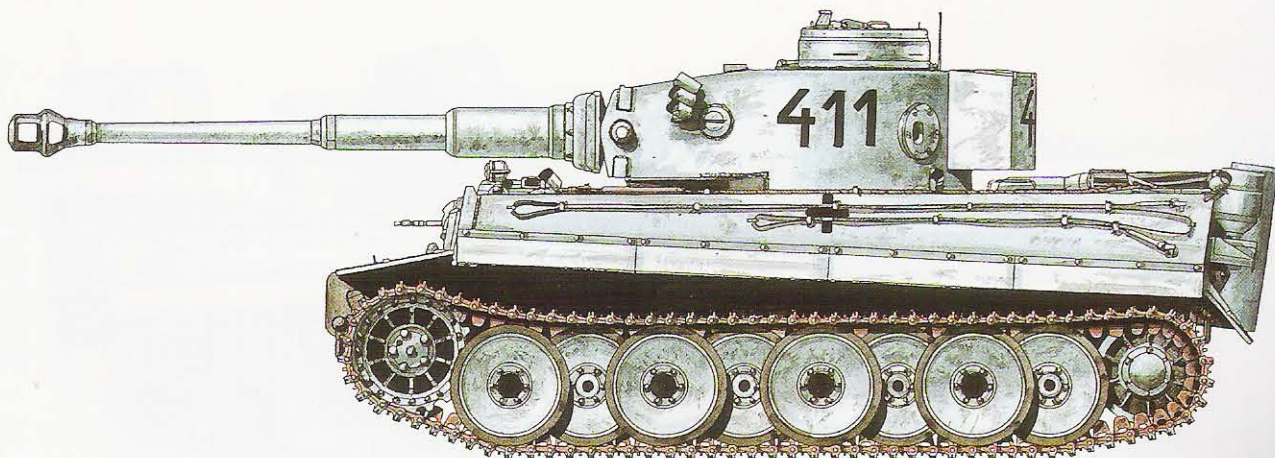
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 4. kompanii 1. Pułku Pancernego SS „LSSAH”, DGrenPanc. SS „LSSAH”, Charków, luty 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 4th Company 1st SS-Panzer Regiment, SS-Panzer Grenadier Division “LSSAH”, Kharkov, February 1943.

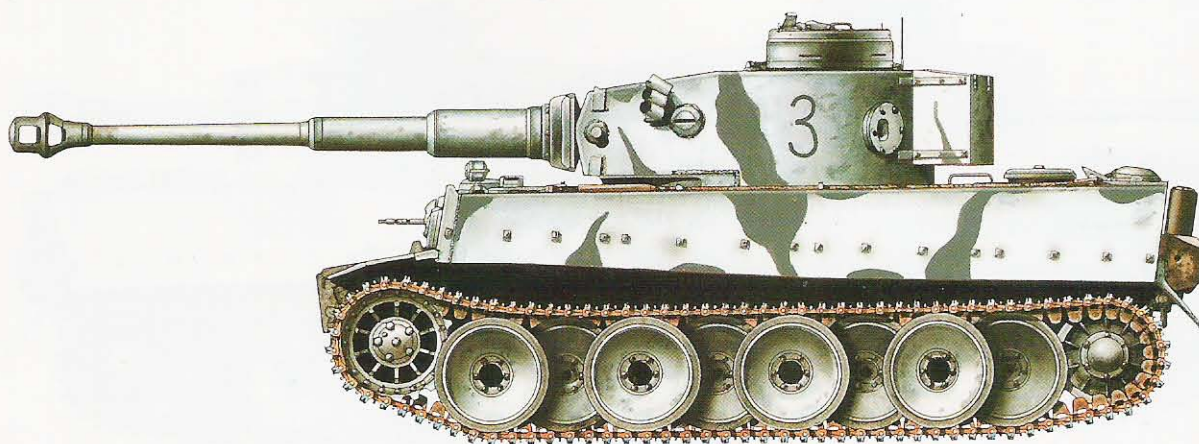
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 8. kompanii 2. Pułku Pancernego SS, DGrenPanc. SS „Das Reich“, Charków, marzec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 8th Company 2nd SS-Panzer Regiment SS-Panzer Grenadier Division “Das Reich”, Kharkov, March 1943.

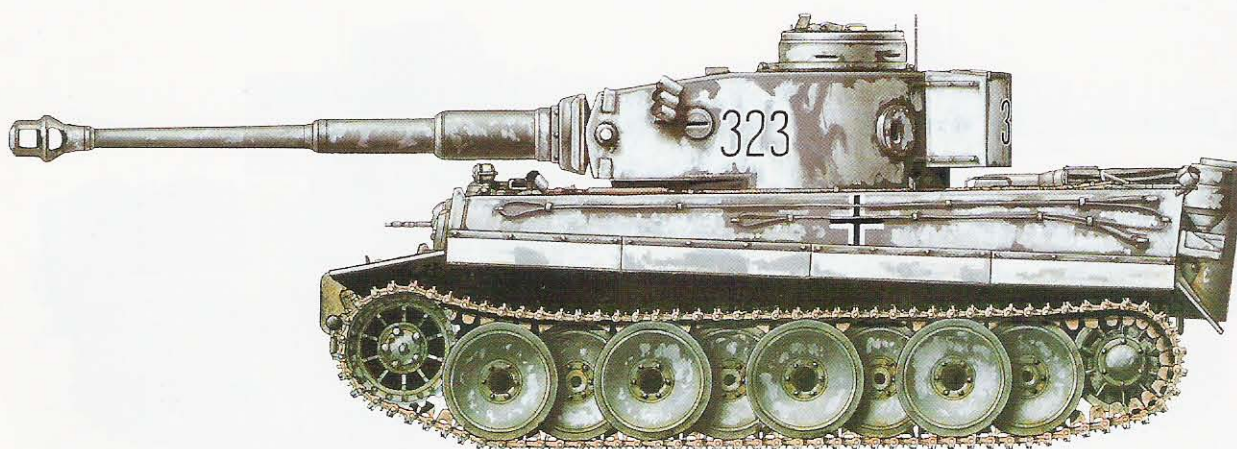
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ dow. 13. kompanii Pułku Pancernego „Großdeutschland“, DGrenPanc. „Großdeutschland“ kpt. Wallrotha, front wschodni, marzec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” belonged to the Hptm. Wallroth CO of the 13th Company Panzer Regiment “Großdeutschland” Panzer Grenadier Division “Großdeutschland”, Eastern Front, March 1943.

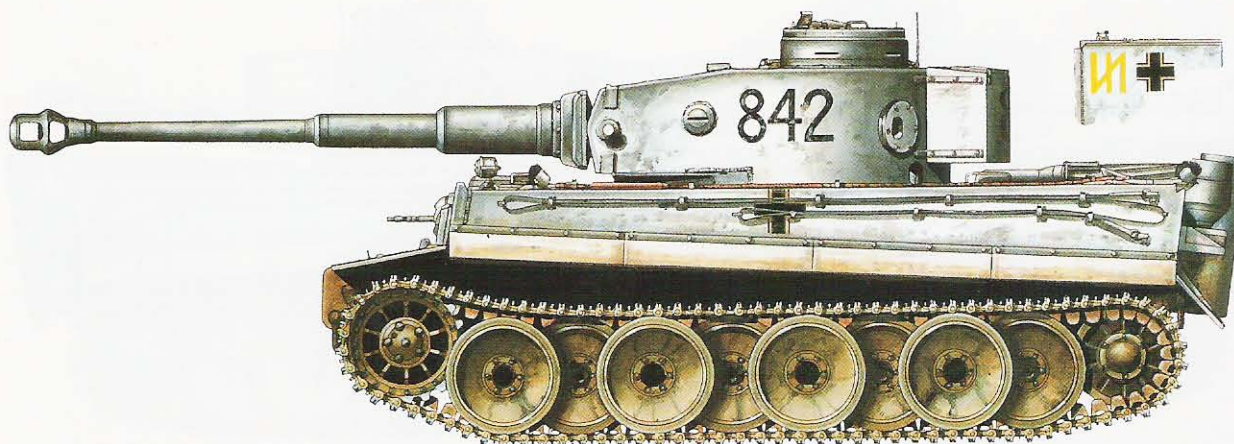
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 4. kompanii 3. Pułku Pancernego SS, DGrenPanc. SS „Totenkopf“, Charków, marzec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 4th Company 3rd SS-Panzer Regiment SS-Panzer Grenadier Division “Totenkopf”, Kharkov, March 1943.

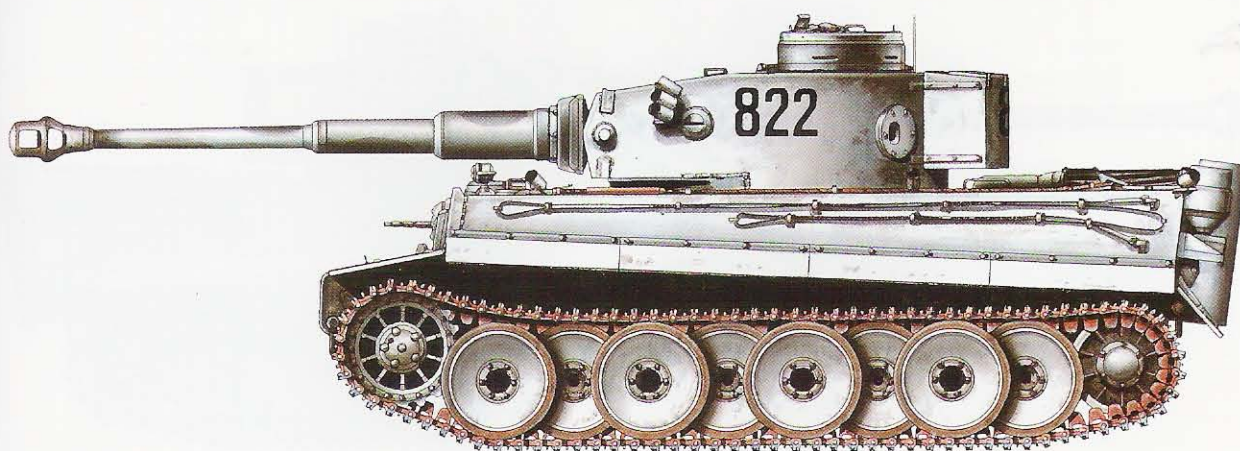
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich, jezioro Ładoga, luty 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 "Tiger" of the 1st Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, Lake Ladoga, February 1943.

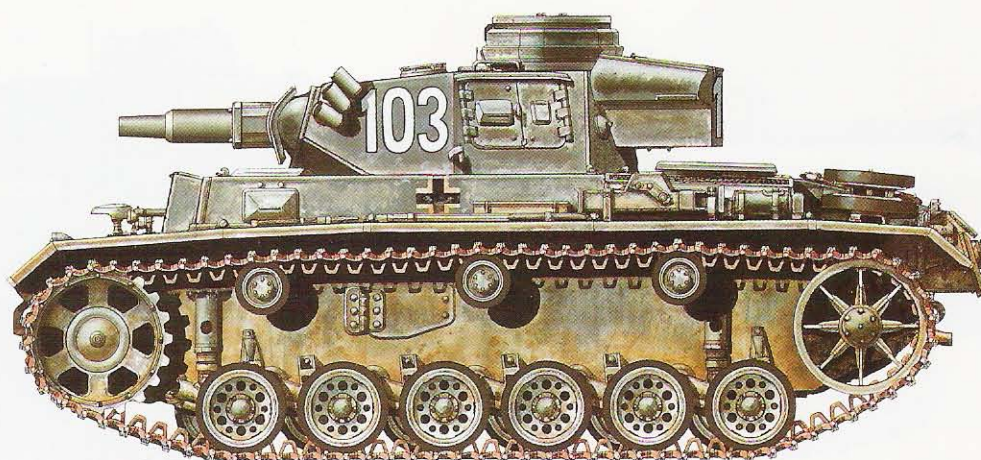
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, Mariupol, marzec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 "Tiger" of the 3rd Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Mariupol, March 1943.

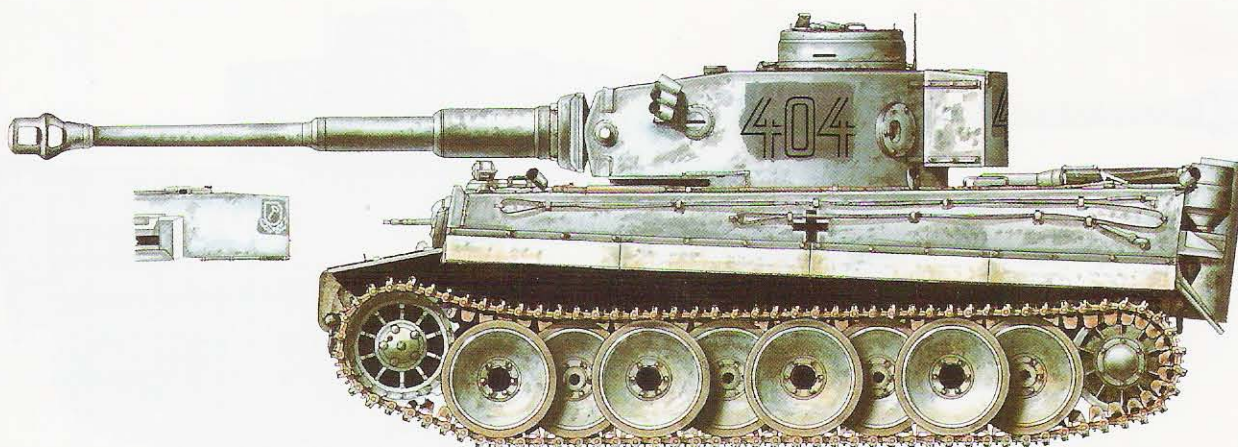
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 8. kompanii 2. Pułku Pancernego SS, DGrenPanc. SS „Das Reich“, Charków, front wschodni, marzec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 "Tiger" of the 8th Company 2nd SS-Panzer Regiment SS-Panzer Grenadier Division "Das Reich", Kharkov, Eastern Front, March 1943.

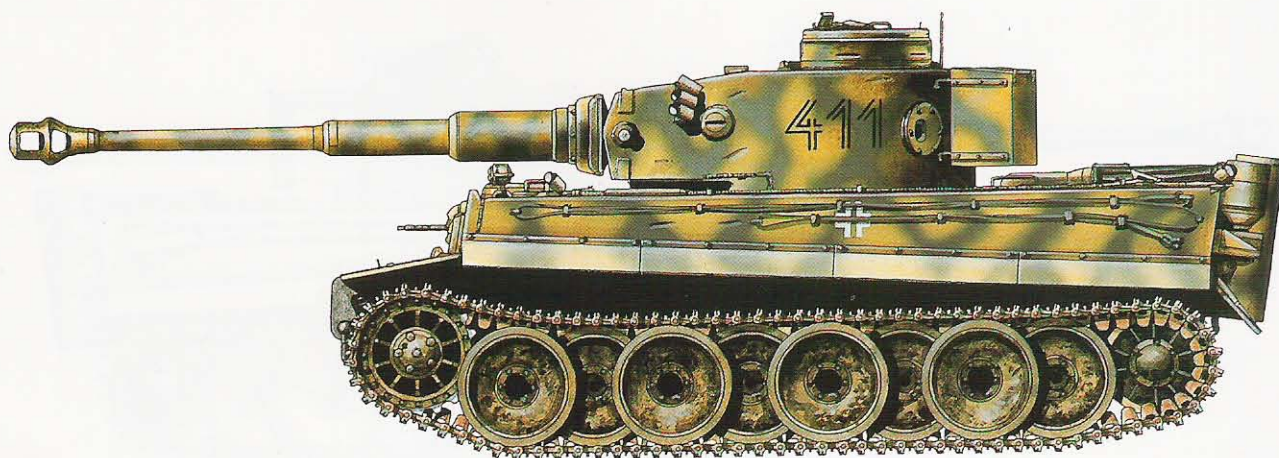
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 8. kompanii 2. Pułku Pancernego SS, DGrenPanc. SS „Das Reich“, Charków, marzec 1943 roku. *PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 8th Company 2nd SS–Panzer Regiment SS–Panzer Grenadier Division “Das Reich”, Kharkov, March 1943.*

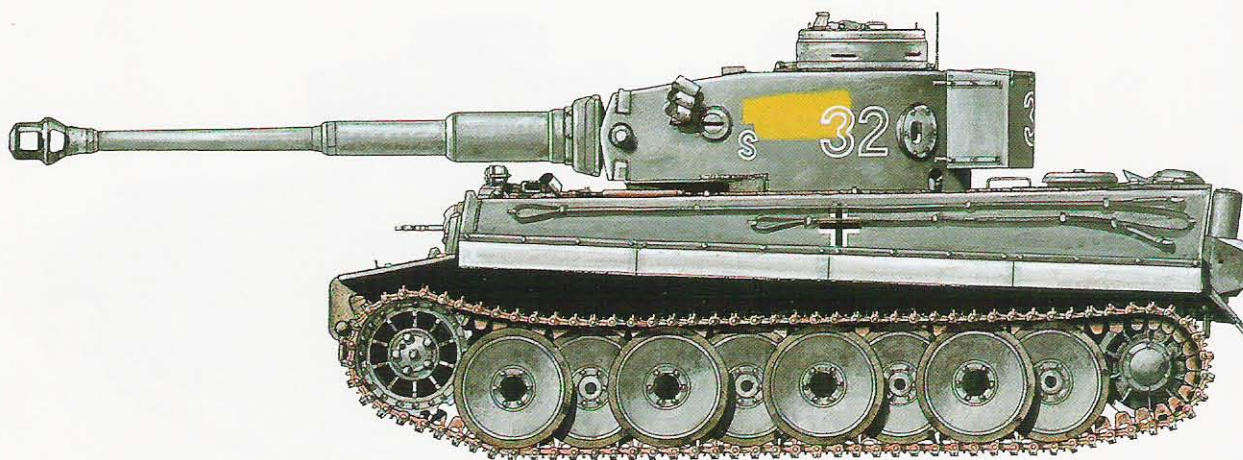
PzKpfw III Sd Kfz 141/2 Ausf. N z 1. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, Mariupol, marzec 1943 roku. *PzKpfw III Sd Kfz 141/2 Ausf. N of the 1st Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Mariupol, March 1943.*

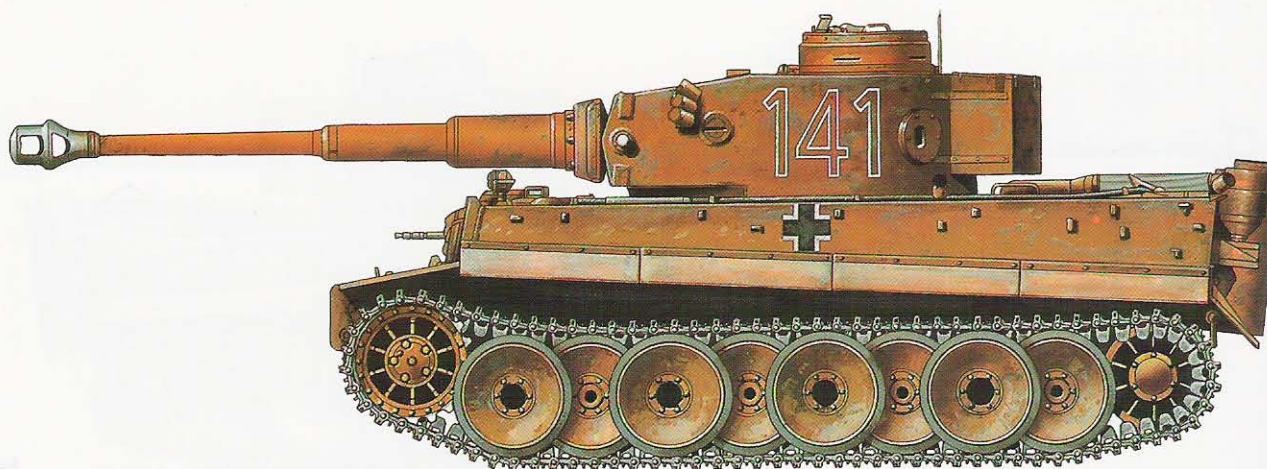
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 4. kompanii 1. Pułku Pancernego SS, DGrenPanc. SS „LSSAH“, Charków, luty 1943 roku. *PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 4th Company 1st SS–Panzer Regiment, SS–Panzer Grenadier Division “LSSAH”, Kharkov, February 1943.*

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 4. kompanii 1. Pułku Pancernego SS, DGrenPanc. SS „LSSAH“, front wschodni, wiosna 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 4th Company 1st SS–Panzer Regiment, SS–Panzer Grenadier Division “LSSAH”, Eastern Front, Spring 1943.

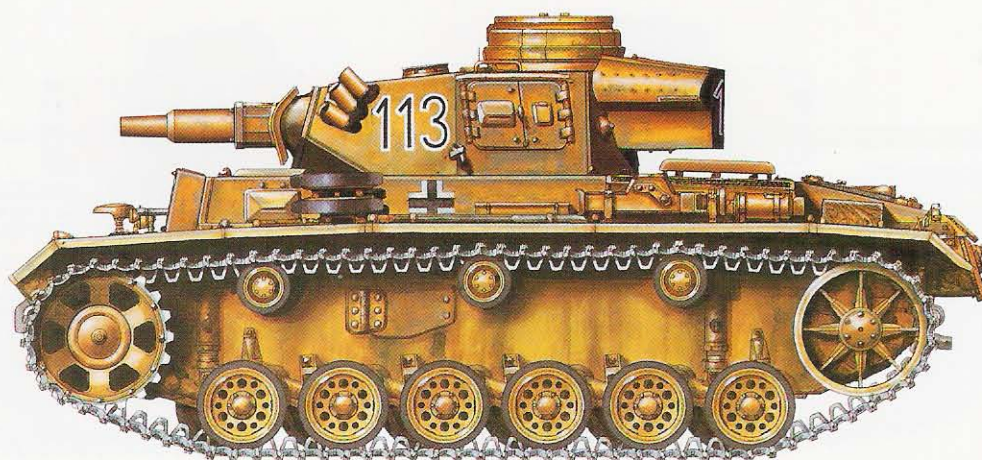

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 13. kompanii Pułku Pancernego „Großdeutschland“, DGrenPanc. „Großdeutschland“, front wschodni, wiosna 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 13th Company Panzer Regiment “Großdeutschland” Panzer Grenadier Division “Großdeutschland”, Eastern Front, Spring 1943.

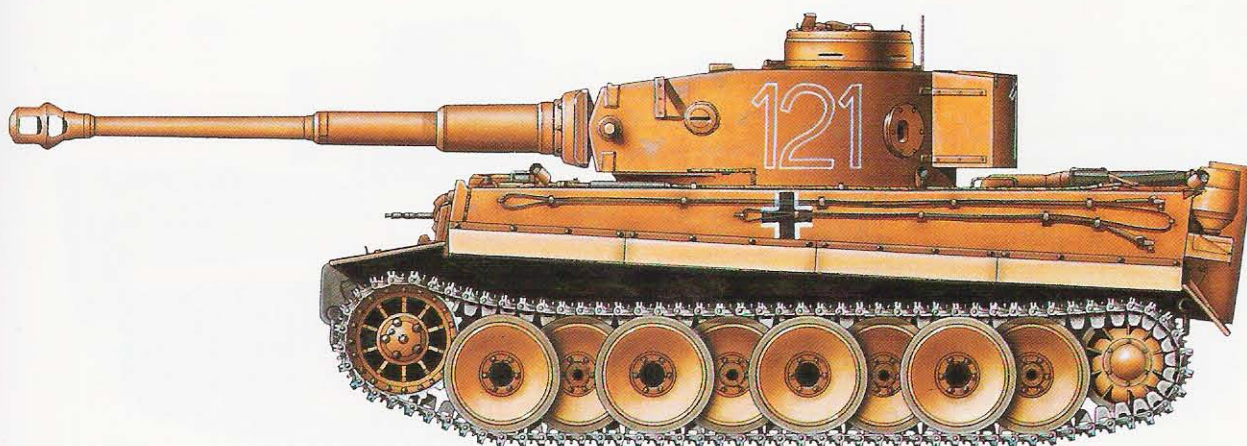

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 501. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, grudzień 1942 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 1st Company 501st schwere Heeres Panzer Abteilung, Tunisia, December 1942.

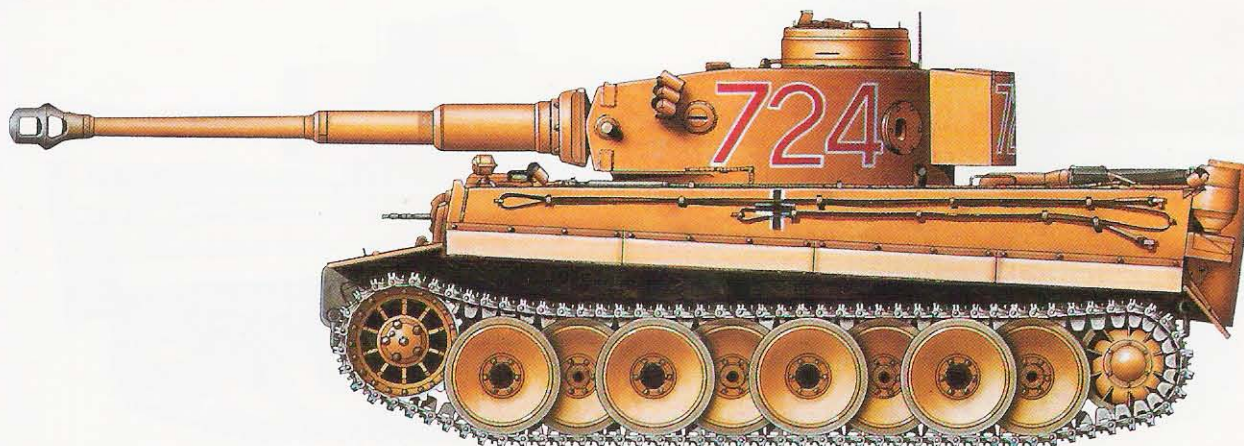

PzKpfw III Sd Kfz 141/2 Ausf. N z 1. kompanii 501. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, grudzień 1942 roku.
PzKpfw III Sd Kfz 141/2 Ausf. N of the 1st Company 501st schwere Heeres Panzer Abteilung, Tunisia, December 1942.

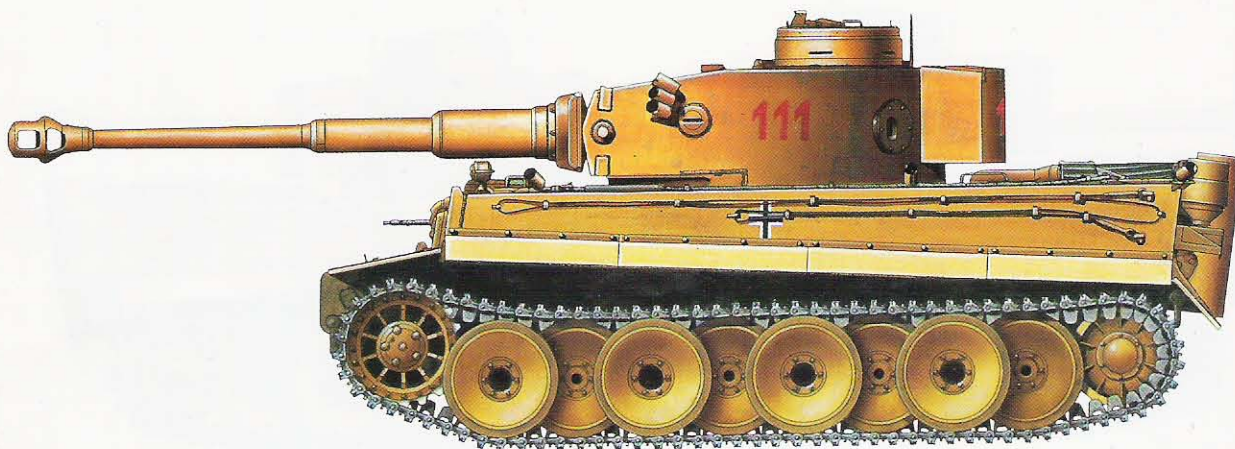
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 501. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, listopad 1942 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 "Tiger" of the 1st Company 501st schwere Heeres Panzer Abteilung, Tunisia, November 1942.

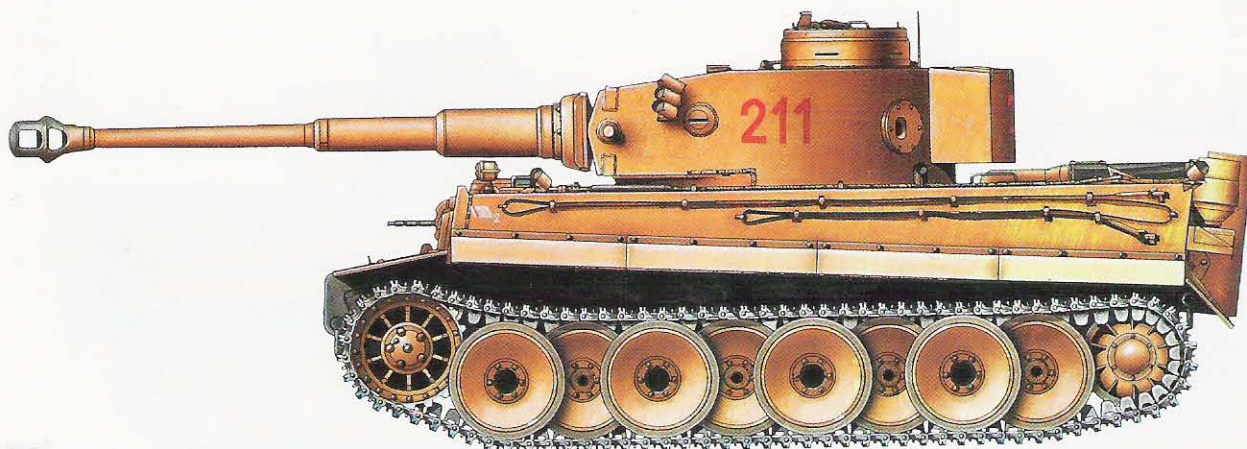
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 7. kompanii 7. Pułku Pancernego 10. Dywizji Panc, Tunezja, luty 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 "Tiger" of the 7th Company 7th Panzer Regiment 10th Panzer Division, Tunisia, February 1943.

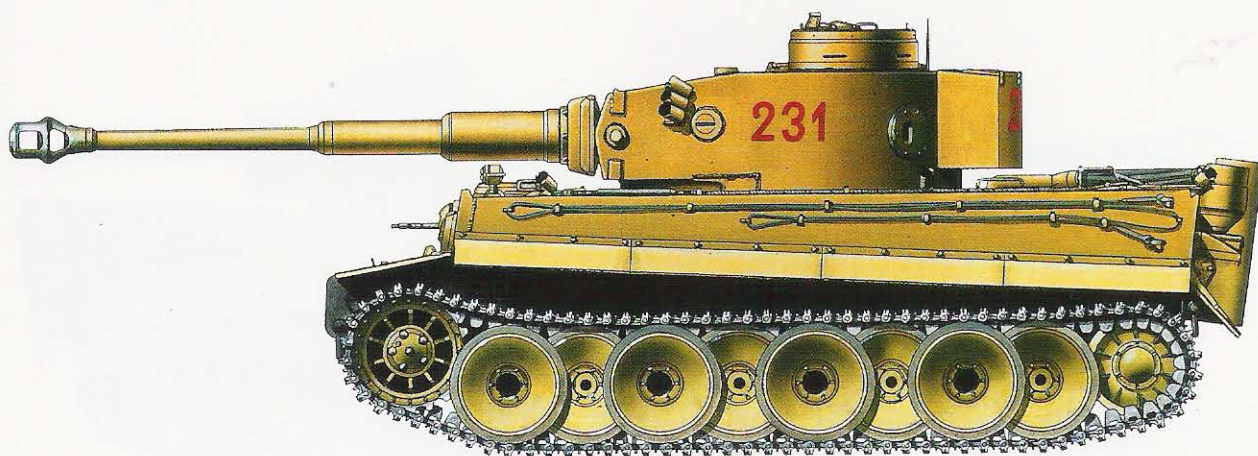
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 2. kompanii 501. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, marzec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 2nd Company 501st schwere Heeres Panzer Abteilung, Tunisia, March 1943.

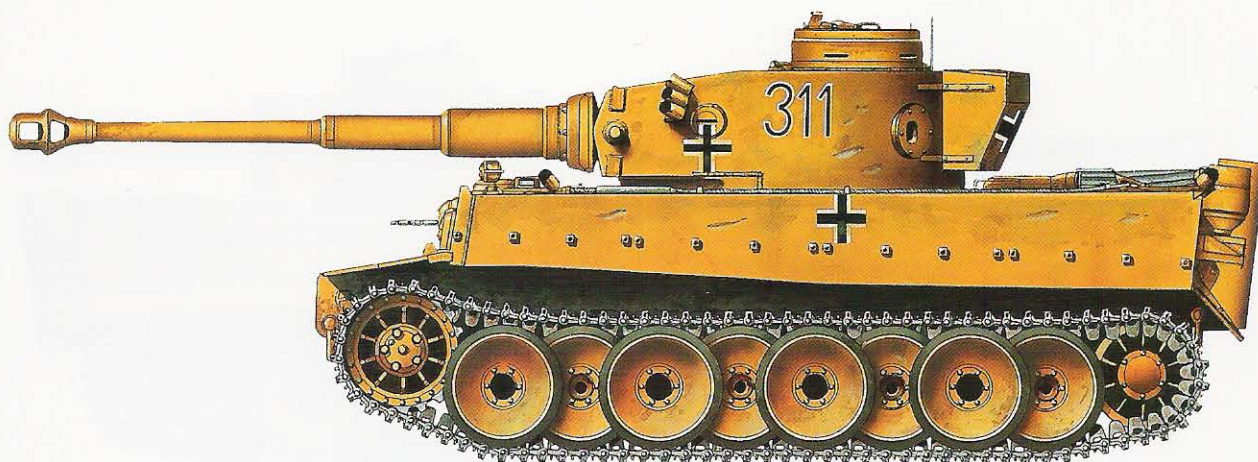
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Tunezja, marzec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 1st Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Tunisia, March 1943.

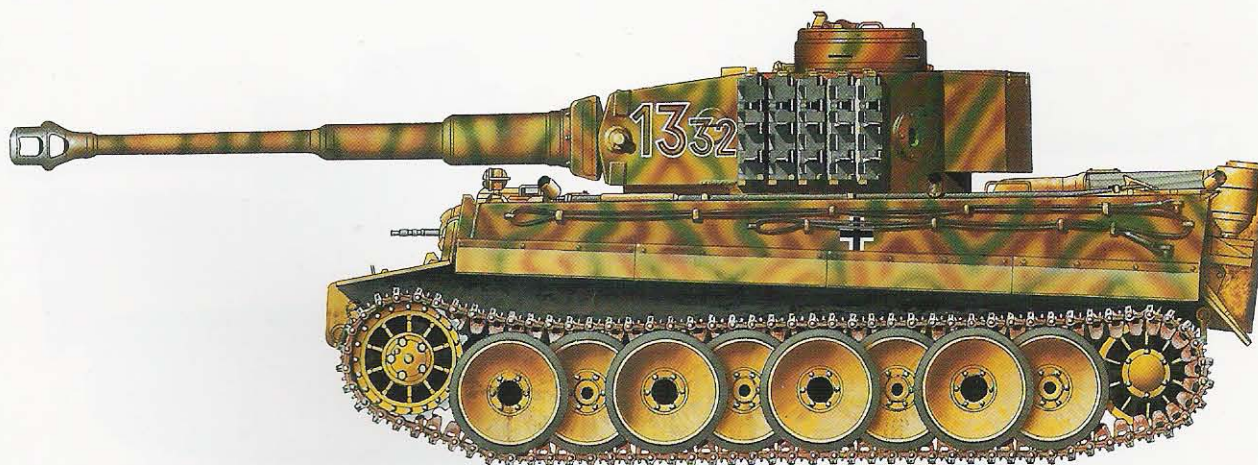
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 2. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Sycylia, lipiec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 2nd Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Sicily, July 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 2. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Sycylia, lipiec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 2nd Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Sicily, July 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 3. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, Kursk, lipiec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 3rd Company, 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Kursk, July 1943.

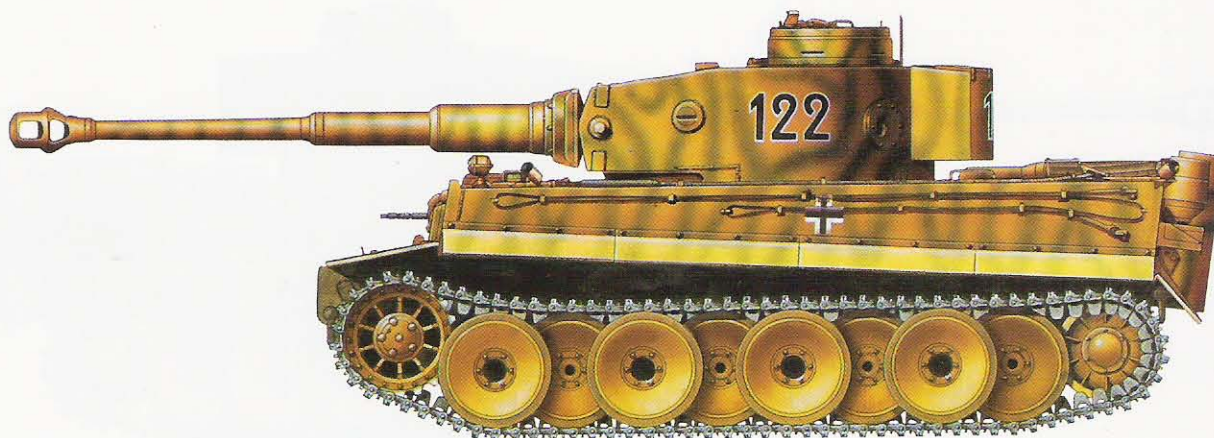
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 13. kompanii 1. Pułku Pancernego SS DGrenPanc SS „LSSAH”, Kursk, lipiec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tank of the 13th Company of 1st SS–Panzer Regiment SS–Panzer Grenadier Division “LSSAH”, Kursk, July 1943.

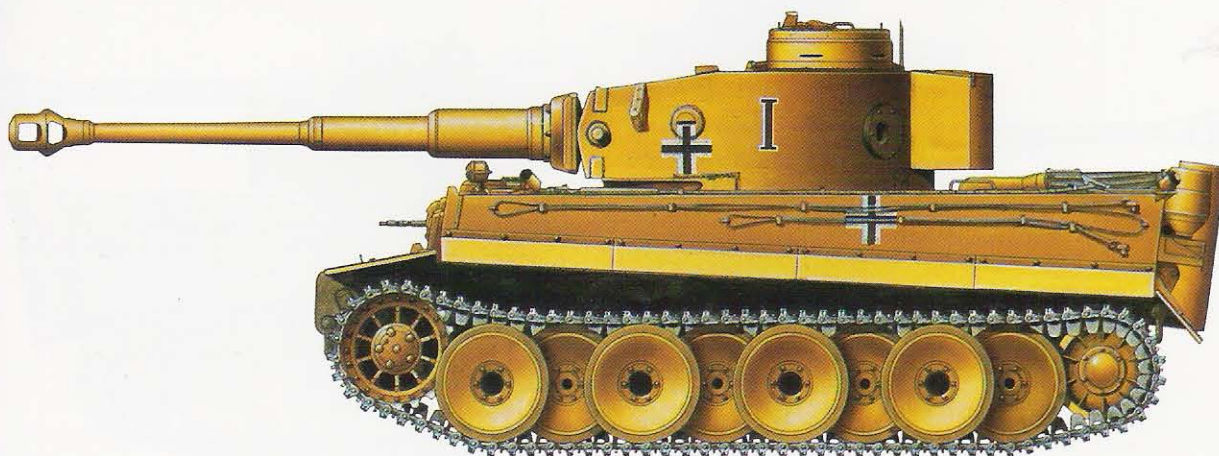
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 13. kompanii Pułku Pancernego „Großdeutschland“ Dywizji Grenadierów Pancernych „Großdeutschland“, Kursk, lipiec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 13th Company Panzer Regiment “Großdeutschland” Panzer Grenadier Division “Großdeutschland”, Kursk, July 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, Kursk, lipiec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 1st Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, Kursk, July 1943.

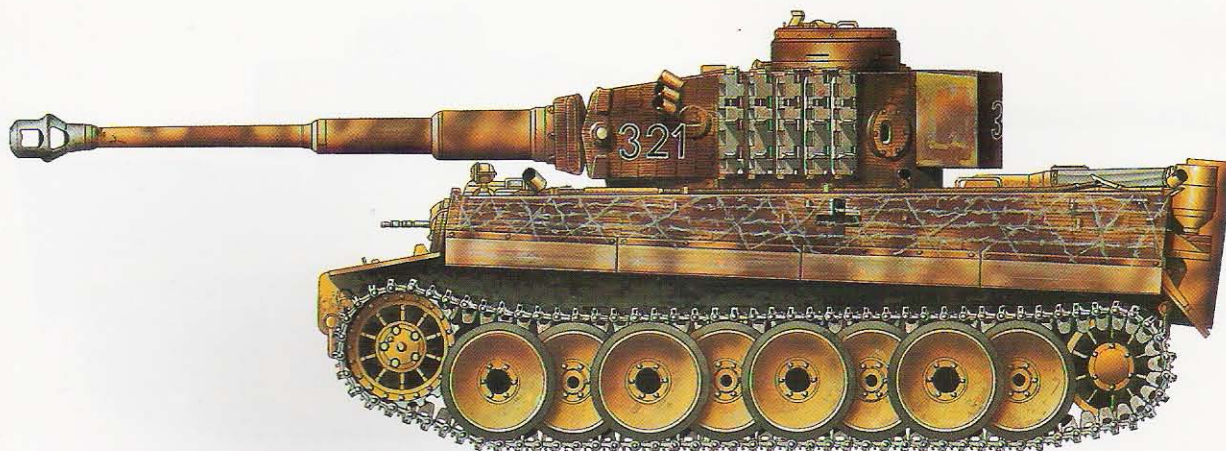
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, Kursk, lipiec 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 1st Company 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Kursk, July 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ dowódcy 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, Kursk, lipiec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” belonged to the CO of the 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Kursk, July 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 13. kompanii Pułku Pancernego „Großdeutschland“, DGrenPanc. „Großdeutschland“, Kursk, lipiec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 13th Company Panzer Regiment “Großdeutschland”, Panzer Grenadier Division “Großdeutschland”, Kursk, July 1943.

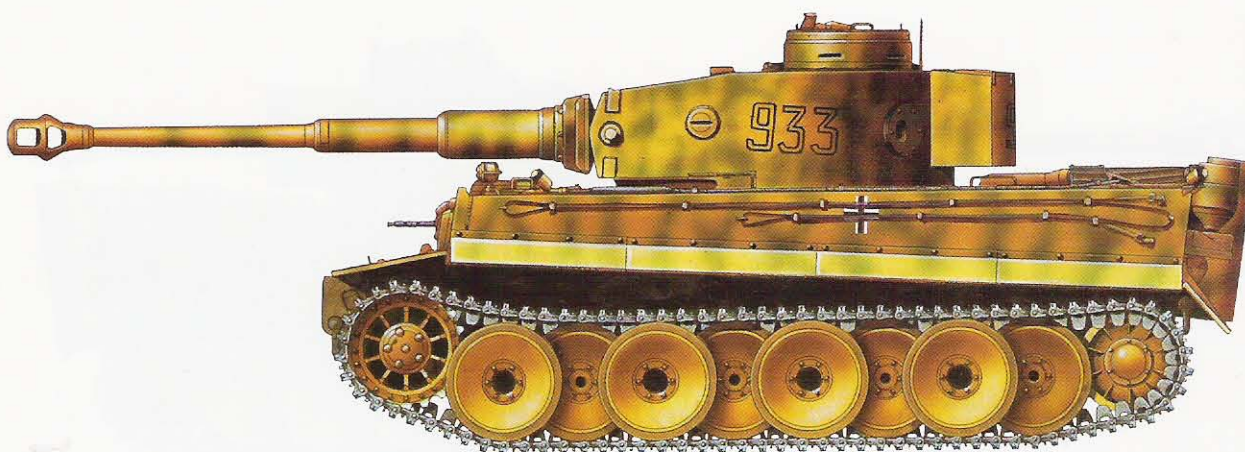
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 3. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, Kursk, lipiec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 3rd Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, Kursk, July 1943.

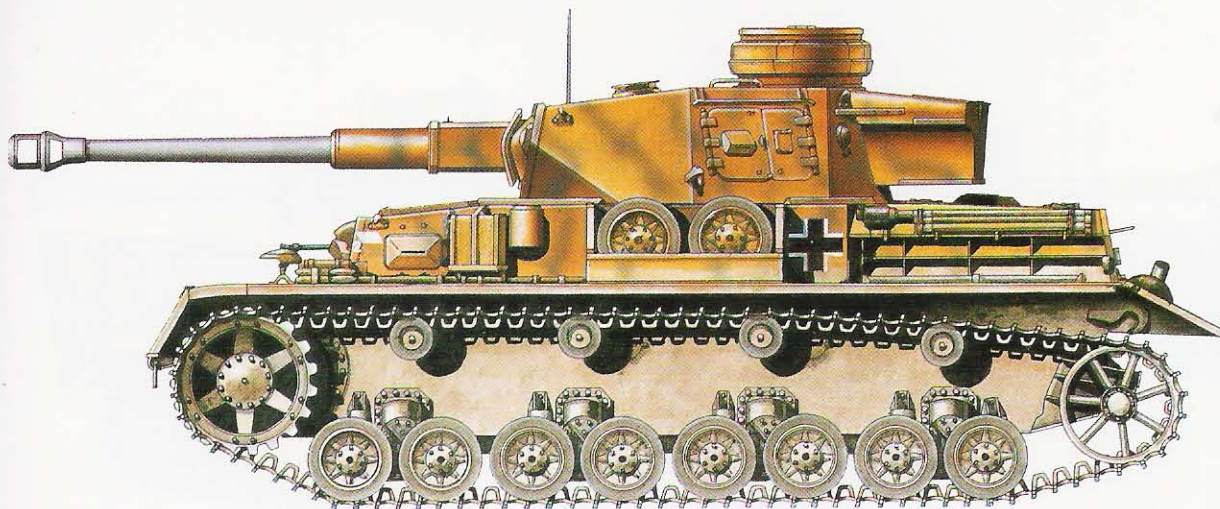
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 9. kompanii 3. Pułku Pancernego SS, DGrenPanc. SS „Totenkopf“, Kursk, lipiec 1943 roku. *PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 9th Company 3rd SS–Panzer Regiment SS–Panzer Grenadier Division “Totenkopf”, Kursk, July 1943.*

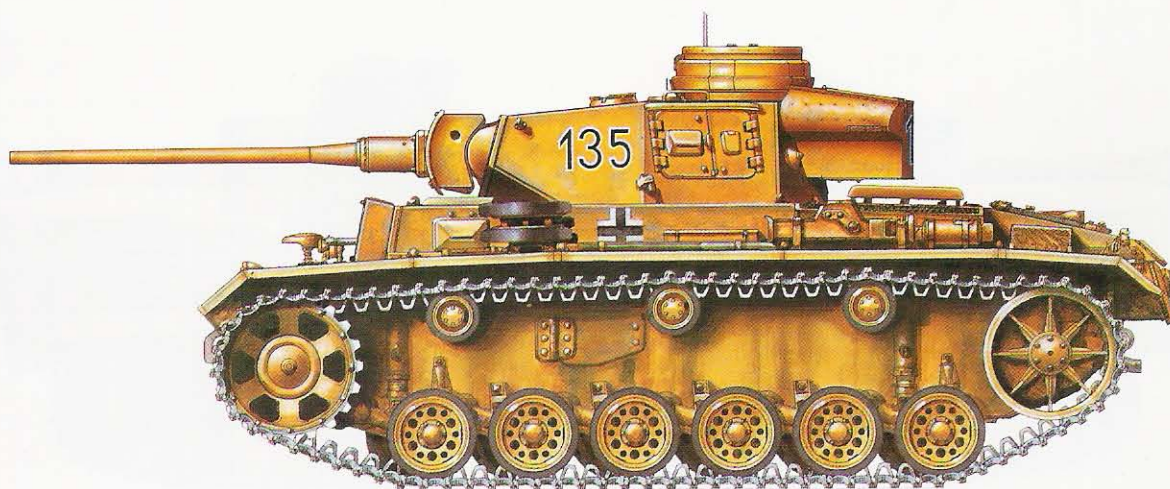
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 8. kompanii 2. Pułku Pancernego SS, DGrenPanc. SS „Das Reich“, Kursk, lipiec 1943 roku. *PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 8th Company 2nd SS–Panzer Regiment SS–Panzer Grenadier Division “Das Reich”, Kursk, July 1943.*

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 9. kompanii 3. Pułku Pancernego SS, DGrenPanc. SS „Totenkopf“, Kursk, lipiec 1943 roku. *PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 9th Company 3rd SS–Panzer Regiment SS–Panzer Grenadier Division “Totenkopf”, Kursk, July 1943.*

PzKpfw IV Sd Kfz 161/1 Ausf. H przydzielony do 2. kompanii 504. Batalionu Czołgów Ciężkich, Sycylia, lipiec 1943 roku.
PzKpfw IV Sd Kfz 161/1 Ausf. H attached to the 2nd Company 504th schwere Heeres Panzer Abteilung, Sicily, July 1943.

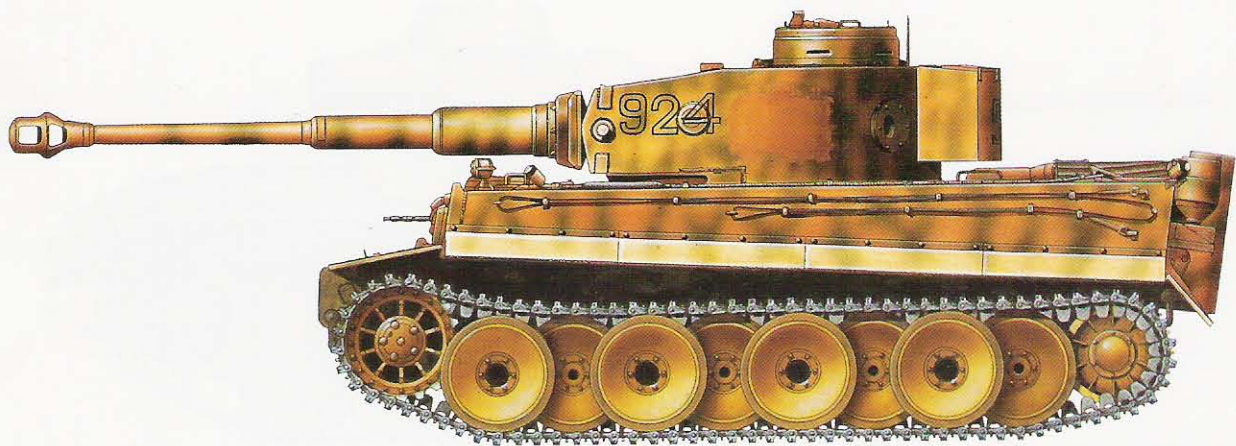
PzKpfw III Sd Kfz 141/1 Ausf. L z 1. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, Belgia, maj 1943 roku.
PzKpfw III Sd Kfz 141/1 Ausf. L of the 1st Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, Belgium, May 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 2. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, Kursk, lipiec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 2nd Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, Kursk, July 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 2. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, Kursk, lipiec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 2nd Company of the 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Kursk, July 1943.

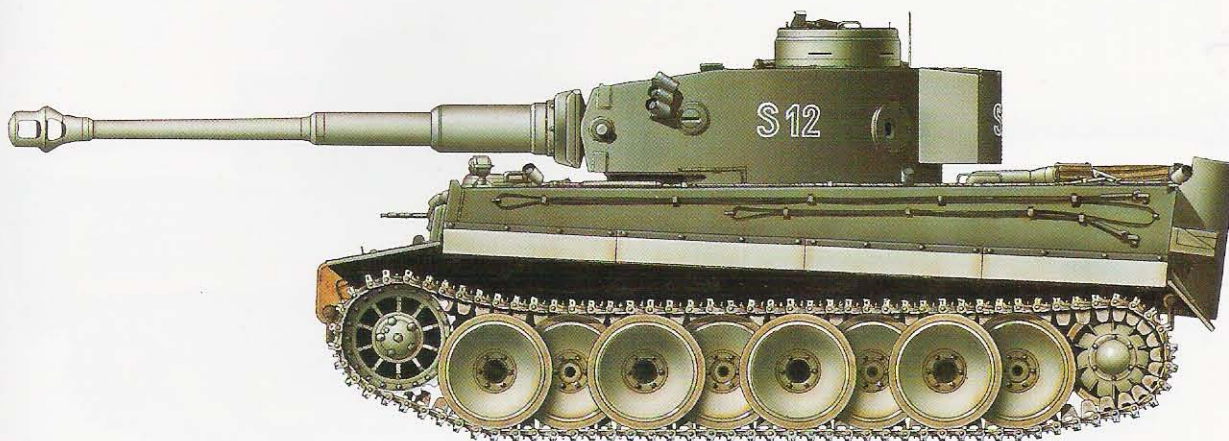

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 9. kompanii 3. Pułku Pancernego SS, DGrenPanc. SS „Totenkopf“, Kursk, lipiec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 9th Company 3rd SS-Panzer Regiment SS-Panzer Grenadier Division “Totenkopf”, Kursk, July 1943.

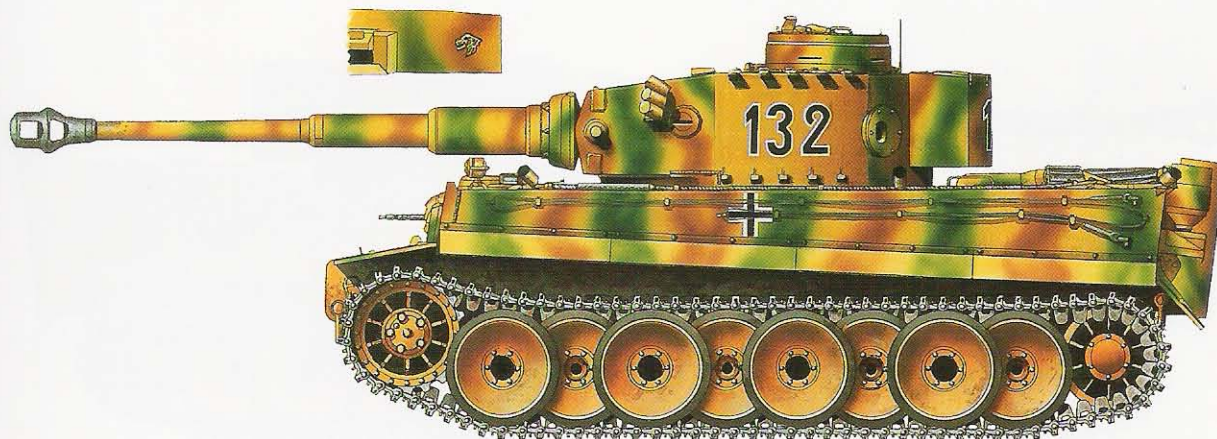

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 8. kompanii 2. Pułku Pancernego SS, DGrenPanc. SS „Das Reich“, Kursk, lipiec 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 8th Company 2nd SS-Panzer Regiment SS-Panzer Grenadier Division “Das Reich”, Kursk, July 1943.

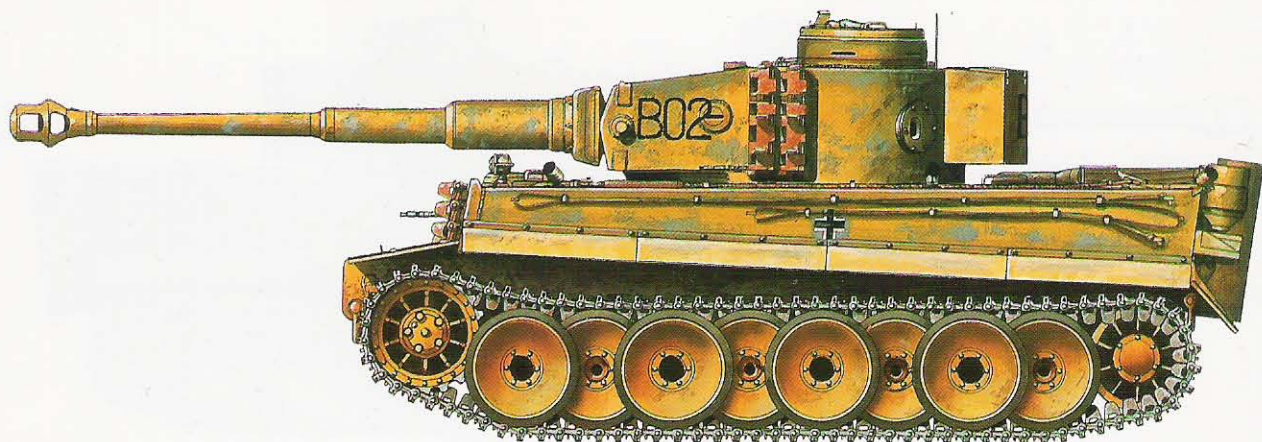
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 13.kompanii Pułku Pancernego „Großdeutschland“, DGrenPanc. „Großdeutschland“, front wschodni, marzec 1943 roku. *PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 13th Company Panzer Regiment, “Großdeutschland” Panzer Grenadier Division “Großdeutschland”, Eastern Front in March 1943.*

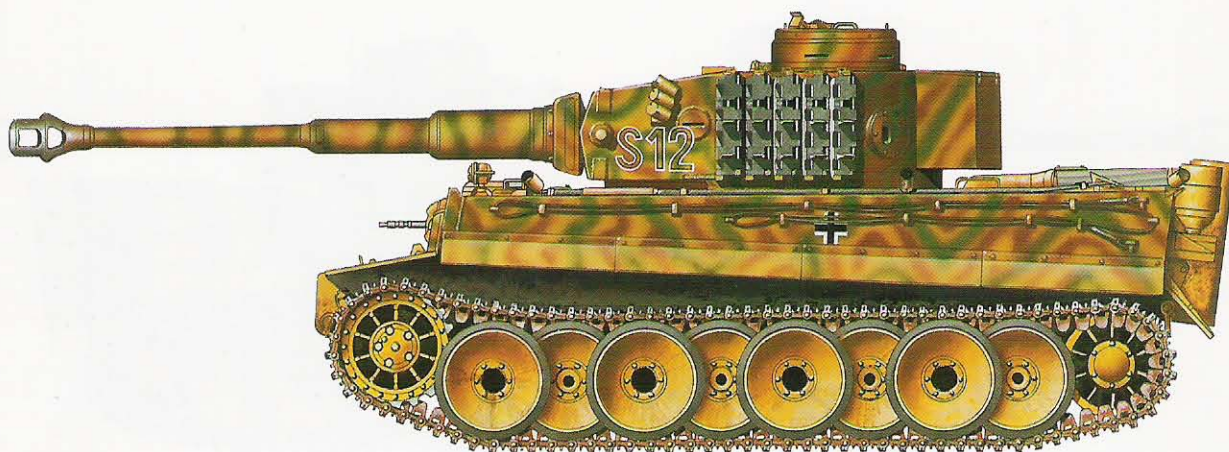
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 503. Batalionu Czołgów Ciężkich, Ukraina, jesień 1943 roku. *PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 1st Company of the 503rd schwere Heeres Panzer Abteilung, Ukraine, Autumn 1943.*

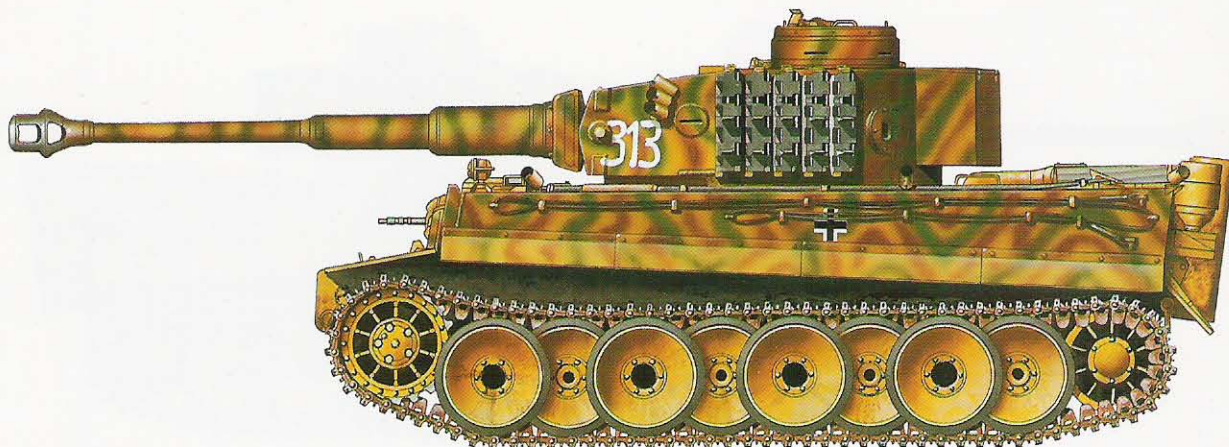
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z dowództwa 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, front wschodni, 1943 rok. *PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” from the HQ of the 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front in 1943.*

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 10. kompanii III. Batalionu Pułku Pancernego „Großdeutschland“, DGrenPanc. „Großdeutschland“, Achtyrka, sierpień 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 10th Company IIIrd Battalion Panzer Regiment “Großdeutschland” Panzer Grenadier Division “Großdeutschland”, Achtyrka, August 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger” z 13. kompanii 1. Pułku Pancernego SS DGrenPanc SS „LSSAH”, Włochy, wrzesień 1943 roku. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” tank of the 13th Company 1st SS-Panzer Regiment SS-Panzer Grenadier Division “LSSAH”, Italy, September 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 3. kompanii 505. Batalionu Czołgów Ciężkich, front wschodni, 1943 rok. PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 “Tiger” of the 3rd Company 505th schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front in 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 506. Batalionu Czołgów Ciężkich, Ukraina, jesień 1944 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 "Tiger" of the 1st Company 506th schwere Heeres Panzer Abteilung, Ukraine, Autumn 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 2. kompanii 502. Batalionu Czołgów Ciężkich, front wschodni, sierpień 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 "Tiger" of the 2nd Company 502nd schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front, August 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 „Tiger“ z 1. kompanii 509. Batalionu Czołgów Ciężkich, front wschodni, październik 1943 roku.
PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 "Tiger" of the 1st Company, 509th schwere Heeres Panzer Abteilung, Eastern Front, October 1943.

ISBN 83-7219-230-8

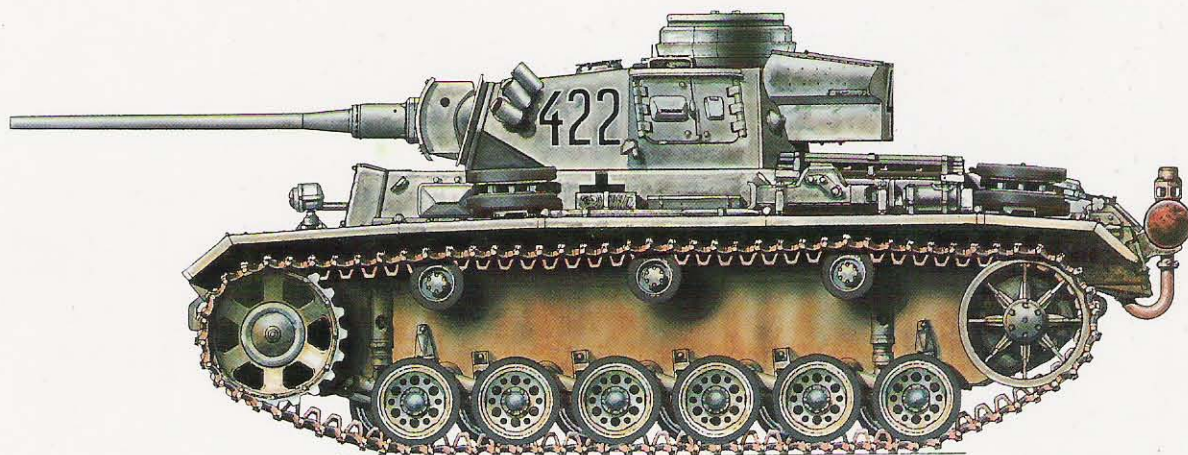
9 788372 192301

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 "Tiger" of the 4th Company 1st SS-Panzer Regiment, SS-Panzer Grenadier Division "LSSAH", Eastern Front, Spring 1943.

PzKpfw VI Sd Kfz 181 Ausf. H1 "Tiger" of the 9th Company Panzer Regiment "Großdeutschland", Panzer Grenadier Division "Großdeutschland", August 1943.

PzKpfw III Sd Kfz 141/1 Ausf. M of the 4th Company 1st SS-Panzer Regiment, SS-Panzer Grenadier Division "LSSAH", Eastern Front, March 1943.